

Sadržaj

PROGRAM 51. ĐAKOVAČKIH VEZOVA	2
Marin Mandarić: ĐAKOVAČKI VEZOVI SU INSTITUCIJA NA ČIJIM TEMELJIMA IZRATAJU NOVI NARAŠTAJI	4
Vesna Kaselj, Maja Muškić i Suzana Župan: KRONIKA 51. ĐAKOVAČKIH VEZOVA	6
Monika Bogadi i Silvija Butković: KONJIČKIM NATJECANJIMA NA ERGELI OBILJEŽENI JUBILARNI 50. ĐAKOVAČKI VEZOVI	25
Branka Uzelac: SELJAČKA SLOGA KAO IZVORIŠTE SMOTRE FOLKLORA ĐAKOVAČKI VEZOVI	28
Branka Uzelac: DVIJE MARAME SEMELJAČKOG KRAJA	31
Vinko Juzbašić: U BOŠNJACIMA JOŠ POSTOJE SVETCI – KUĆNI ZAŠTITNICI I ZAVJETI	33
Mirko Knežević: ČIJALO- DRAPANJE PERJA U JURJEVCU PUNITOVAČKOM	34
Mirko Knežević: PUNITOVČANKE ČUVAJU TRADICIJU	36
Mirko Knežević: ŠTA SU JELI NAŠI STARI	39
Slavko Žebić: GIBARČANI U ĐAKOVU – NA VEZOVIMA	42
Mons. dr. Marin Srakić, nadbiskup u miru: "ZLATNO DOBA" DVD-a ĐAKOVO ILI NEŠTO DRUGO, 145. obljetnica DVD-a Đakovo	46
Đuro Vidmarović: MALO POZNATI PORTRET BISKUPA JOSIPA JURJA STOSSMAYERA	55
Dr.sc. Branko Ostajmer: Dr. MIROSLAV WEISS (VAJS) PRIGODOM STOTE OBLJETNICE SMRTI (1917.–2017.)	65
Željko Lekšić: KADA JE NASTALA PRVA ĐAKOVAČKA FOTOGRAFIJA	69
dr.sc. Vladimir Geiger: KONZUMACIJSKI ŽETONI SNACK BARA "VICTORIA" U ĐAKOVU IZ 1970-ih	72
M. Knežević: UDRUGA „ŠIRIMO KRILA ANDELA“	75
Josip Forjani/ Bojana Poljaković Popović: NARODNE NOŠNJE – OBNOVLJENA BAŠTINA CVELFERIJE	78
Dario Vrbanić, Josip Varžić, Mirela Ravas: POSVETIO SAM O ĐURDEVU KONJE, KOŠKA	82
Jasminka Petras Jurković: „FRKI NA ŠIK“ U VUKOSAVLJEVICI KOD VIROVITICE	84
Ivan Grizak: BRUSIONA NOŽEVA I ŠKARA JOSIPA DEDIĆA	87
Jasminka Petras Jurković: VAŽNOST DAROVANE GRAĐE ZAVIČAJNIM MUZEJIMA - PRIČA O DRAGI MIKEŠU I VIROVITIČKOM MUZEJU	90
Đuro Bošnjak: REMENAR I SEDLAR	93
Zvonimir Stjepanović: ŽUPANJSKE POKLADE – TRADICIJA KOJA OBVEZUJE	95
Ružica Martinović-Vlahović: TREĆI PROZOR	97
Nevenka Nekić: NA STROSSMAYEROVOM SPROVODU 1905.	100
Božica Zoko: AKO ĆEM O LAGATI... ..ILI STALA NOGOM NA POTEGU!	103
dr. sc. Vlasta Markasović: Josip Aurel Crepić, đakovački zavičajnik	109
Duško Geić: Roman o hrvatskim zlonjivima	113
Josip Palada: ĐAKOVAČKE SMRTI	116
Adam Rajzl: DIPLOMA, priče Martina Tišljera	119
Mr.sc. Borislav Bijelić: Zdenko Šarčević (Mišković): Novi Perkovci	123
S. Butković: POSJET VOJVOTIKNJE OD CRNWALLA ERGELI U ĐAKOVU	125
Jelena Boras: STALNI POSTAV ARHEOLOGIE U MUZEJU ĐAKOVŠTINE	127
Josip Palada: GLAZBA I SLIKARSTVO U NOĆI MUZEJA 2017. U ĐAKOVU	129
Marica Kovač: UPOZNAJ PISMA SLAVONSKOG 2017.	131
Maja Muškić: U SPOTU 400 SUDIONIKA I TRI GLAVNE VRIJEDNOSTI ŠOKCA – OBITELJ, ZEMLJA I VJERA!	138
Suzana Župan: ULIČNA 'NERAVNOPRAVNOST SPOLOVA' U SRCU SLAVONIJE	140
Maja Muškić: NIZAK, SKROMAN FRATAR LEOPOLD SPAVAO JE SAMO NA DASKAMA KREVETA, A JEJO KISELI KUPUS	142
Suzana Župan: KARLA MAYA PRVI NA HRVATSKI PREVEO ĐAKOVAČKI SVEĆENIK NIKOLA TORDINAC	144
Željko Vurm: SPOMEN OBILJEŽJE U OBLIKU OTVORENE KNJIGE	146
Željko Vurm: 7. DANI LUKE BOTIĆA	147
Đuro Vidmarović/Mirko Ćurić: IN MEMORIAM ĐURO FRANKOVIĆ	148
Mirko Ćurić: IN MEMORIAM MARKO PERIĆ	152
Nikola Klemen: NASLJEDE O KOJEM SE MORAMO BRINUTI	155
Milica Lukić: KVINTESENCIJA PANONSKA	157
Bartol Bačić: VREMENSKE PRILIKE U VRIJEME ODRŽAVANJA ĐAKOVAČKIH VEZOVA	161
Marija Burek: OSOBNE KARTE KUD-OVA KOJI NASTUPAJU NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA	163



51. Đakovački vezovi

PRIGODNA REVIIJA
Broj 47.
Godina XLVII

Đakovo
Petak, 7. srpnja 2017.

NAKLADNIK
Grad Đakovo

ZA NAKLADNIKA
Marin Mandarić

UREĐIVAČKI ODBOR
Marija Burek
Mirko Ćurić
Vesna Kaselj
Mirko Knežević
Maja Muškić
Branka Uzelac
Željko Vurm
Suzana Župan

GLAVNI UREDNIK
Mirko Ćurić

LEKTURA I KOREKTURA
Maja Davidović

OBLIKOVANJE NASLOVNICE
Vjekoslav Valetić

GRAFIČKO OBLIKOVANJE
Marinko Hardi

TISAK
GrafoArt, Đakovo

ISSN 0351 – 1553

Revija je otiskana uz financijsku
potporu Ministarstva kulture
Republike Hrvatske

ORGANIZATOR: GRAD ĐAKOVO
SUORGANIZATOR: TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ĐAKOVA
Ministarstvo kulture Republike Hrvatske - Ministarstvo turizma Republike Hrvatske -
Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske - Ministarstvo obrane Republike Hrvatske - Osječko-baranjska županija -
Hrvatska turistička zajednica - Turistička zajednica Osječko-baranjske županije

PROGRAM 51. ĐAKOVAČKIH VEZOVA

3. lipnja – 9. srpnja 2017.

Pod pokroviteljstvom:
Predsjednice Republike Hrvatske, Kolinde Grabar-Kitarović
Sabora Republike Hrvatske - Vlade Republike Hrvatske

Generalni sponzor: Osječka pivovara

3. 6. subota

10. folklorna manifestacija "SELO MOJE NA BRDAŠČU"
Organizator: KUD "Kuševac" Kuševac, školsko igralište (Osnovna škola Josipa Antuna Čolnća, P.Š. Kuševac)
17,30 – Povorka sudionika manifestacije
18,00 – Kulturno-umjetnički program - nastup odraslih skupina
21,00 – Glazbeni program – TS "BRACE"

30. BONAVIDA - SMOTRA KUD-ova "LIPANJSKE VEČERI 2017.", KONDRIC

- Organizator: Općina Trnava, KUD "Kondrićani" Kondrić
17,00 – Smotra KUD-ova "LIPANJSKE VEČERI 2017.",
nastupi skupina – Hrvatski dom kulture u Kondriću
21,00 – Koncert grupe INSTAGRAM

4. 6. nedjelja

10. folklorna manifestacija "SELO MOJE NA BRDAŠČU"
16,00 – Dječja smotra folklor, Selci Đakovački

9. 6. petak

11. MOTO SUSRETI (9.-11.6.2017.)

- 12,00 – 11. MOTO SUSRETI –
Organizator: MK "Đakovo", iza Strossmayerovog parka
20,00 – Glazbeni program, Strossmayerov park

8. Đakovački rezovi (9. i 21. – 23. lipnja)

- 20,00 – Koncert suvremene glazbe hrvatskih skladatelja
(Klobučar, Jelaska, Papandopulo, Šipuš) u izvedbi
Cantus Ansambla - Samostanska crkva Presvetog Srca Isusova

10. 6. subota

11. MOTO SUSRETI (9.-11.6.2017.)

- 9,00 – 11. MOTO SUSRETI – Organizator:
MK "Đakovo", iza Strossmayerovog parka
17,00 – Defile ulicama grada Đakova (11. moto susreti)
18,00 – Moto igre
20,00 – Glazbeni program, Strossmayerov park

11. 6. nedjelja

11. MOTO SUSRETI (9.-11.6.2017.)

- 8,00 – 11. MOTO SUSRETI –
Organizator: MK "Đakovo", iza Strossmayerovog Parka

2. DJEČJA SMOTRA FOLKLORA "U SELCIMA ZA BRAŠANČEVO"

- Organizator: KUD "Hrvatska čitaonica" Selci Đakovački
17,00 – Povorka sudionika – Crkva Gospe Snježne
17,30 – Nastup dječjih skupina – pozornica u dvorištu
Osnovne škole "Đakovački Selci" (Ulica bana Josipa Jelačića 9)
19,30 – Koncert duhovne glazbe "Vrijeme je žetve milosti Božje" –
Ulica pape Ivana Pavla II (Korzo)

17. 6. subota

- 9,00 – Državno prvenstvo veterana HUT i HTSV – REIBLOV MEMORIJAL –
Organizator: Teniski klub Đakovo

- 11,00 – Otvorenje izložbe "Tragom lika i djela svećenika i slikara Siegera Ködera" –
Spomen-muzej biskupa Josipa Jurja Strossmayera
(izložba traje do konca kolovoza)

30. BONAVIDA

- 14,00 – Nogometni turnir veterana – "BONAVIDA" na nogometnom igralištu
NK "Rekord" Kondrić u Kondriću

18. 6. nedjelja

- 9,00 – Državno prvenstvo veterana HUT i HTSV – REIBLOV MEMORIJAL –
Organizator: Teniski klub Đakovo

21. 6. srijeda

- 19,00 – Predstavljanje knjige "Narodni plesovi Slavonije, Baranje i zapadnog
Srijema", autora Josipa Vinkeševića – Muzej Đakovštine Đakovo

8. Đakovački rezovi (21. – 23. lipnja)

- (*mjesto održavanja – Ulica pape Ivana Pavla II, Korzo)
20,30 – Otvorenje 8. Đakovačkih rezova uz ŽVS Đakovčanke – Korzo
21,00 – Projekcija Đakovačkih kronika - Korzo
21,00 – 17. IVANJSKI KRESOVI – Strossmayerov perivoj

22. 6. četvrtak

8. Đakovački rezovi (21. – 23. lipnja)

- (*mjesto održavanja – Ulica pape Ivana Pavla II, Korzo)
10,00 – 1. Projekcija EFF Srce Slavonije - Korzo - My Place
17,00 – 2. Projekcija EFF Srce Slavonije - Korzo - My Place
21,00 – 3. Projekcija EFF Srce Slavonije - Korzo

23. 6. petak

8. Đakovački rezovi (21. – 23. lipnja)

- (*mjesto održavanja – Ulica pape Ivana Pavla II, Korzo)
10,00 – 4. Projekcija EFF Srce Slavonije - Korzo - My Place
17,00 – 5. Projekcija EFF Srce Slavonije - Korzo - My Place
21,00 – 6. Projekcija EFF Srce Slavonije - Korzo
22,30 – Proglašenje pobjednika i dodjela nagrada EFF Srce Slavonije - Korzo
23,00 – Glazbeni program: FLUENTES - Korzo
20,30 – "NEBESKI HVALOSPJEV" – Jacques Houdek,
Organizator: Udruga "Roseta" - Strossmayerov trg

24. 6. subota

- 9,00 – Radionica – "Izrada rojti (prandi, potkita) za maramu"
Organizator: SAKUD Grada Đakova, SAKUD Đakovštine, Folklorni odbor
Đakovačkih vezova - prostorije KUD-a "Sklad" Đakovo
19,00 – Promocija zbirke pjesama "Panorama stiha 2" –
Gradska tržnica Đakovo (amfiteatar)

30. BONAVIDA

- 14,00 – Natjecanje u teklićkom jahanju u kategorijama
žene i muškarci - vožnja zaprežnih kola
19,30 – Otvaranje 30. BONAVIDE
- KUD "Vesela Šokadija" Lapovci
- KUD "Kondrićani" Kondrić
20,00 – Pozdravna riječ
- Dodjela nagrada i priznanja ocijenjenim vinima,
te proglašenje pobjednika 30. "Bonavite"
- Nastup KUD-ova i pjevačkih skupina

- 21,15 – Koncert ZVONKA BOGDANA
24,00 – Koncert TS "ROYAL" i izvlačenje tombole
– Natjecanje nategača

CIJELO VRIJEME SE MOGU KUŠATI OCIJENJENA I NAGRAĐENA VINA SLAVONIJE I BARANJE, A ISTA VINA, KATALOŠKI OBRADENA, BIT ĆE IZLOŽENA NA ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA U VEZOVSKOM ŠATORU

26. 6. ponedjeljak

- 19,00 – Izložba fotografija – "KONJI BILLI, KONJI VRANI..." – Autorica: Silvija Butković, Hrvatski dom Đakovo (predvorje), izložba traje do 10. 7. 2017.

28. 6. srijeda

- 21,00 – Glazbeni program – Đakovo gori 16: M.O.R.T., KDP - KONTRADIKTORNA PREDISPOZICIJA, NO HURRY BRIGADE - Vezovski šator

29. 6. četvrtak

- 19,00 – Etnografska izložba "SJEDI DRVO NA DRVO – odnos čovjeka i drveta kroz različite aspekte života" – Autorica: Marija Gačić, Muzej Đakovštine
19,00 – 20. đakovački susreti hrvatskih književnih kritičara - Hrvatski dom Đakovo
21,00 – Glazbeni program – Šokadija gori 3: INAT SLAVONSKI, LUCKY BAND, STROSSMAYER, SANJA HAJDUKOVIĆ, SLAVONSKI VEZ, KICK BAND, BANGALOZE - Vezovski šator

30. 6. petak

- 9,00 – "Najveća svjetska izložba starih filmskih plakata" – Organizator: Društvo ljubitelja starina Đakovo; Inicijator i vlasnik: Marijan Horvat Gradska nastavno sportska dvorana (izložba traje do 20,00 sati)
10,00 – 20. đakovački susreti hrvatskih književnih kritičara – Mala vijećnica Grada Đakova
20,00 – Doček pola Nove godine: Predgrupa: BESTMAN BAND Izvođač: DRAŽEN ZEČIĆ – Vezovski šator

1. 7. subota

- 9,00 – 12. međunarodna izložba starodobnih vozila i antikviteta Organizator: Oldtimer klub Đakovo - Prostor ispred Katedrale Sv. Petra
9,00 – Radionica za djecu "HAI – hrvatske autentične igračke inspirirane hrvatskom kulturnom baštinom" – Muzej Đakovštine Đakovo (od 9,00 – 12,30 te od 15,00 do 18,30)
10,00 – Izložba i igraonica LEGO® kockica – Organizatori: Klub "Kockice", Auto centar Miholjek, Zajednica tehničke kulture Đakovo - Auto centar Miholjek (izložba i igraonica traje do 14,00 sati)
17,00 – Tradicionalni vaterpolo turnir – Organizator: Vaterpolo klub Đakovo, Gradski bazen Đakovo
21,00 – Glazbeni program - VOX, GORAN BARE & MAJKE - Vezovski šator

2. 7. nedjelja

- 16,00 – MALI VEZOVI - povorka kreće ispred Male crkve
16,30 – Mali vezovi - radionice za djecu - Strossmayerov park
17,00-18,30 – Mali vezovi - nastup skupina - Strossmayerov park
19,00 – GASTRO FEST "ĐAKOVAČKI VEZOVI" (2.-6.7.) - Vezovski šator Gastrofest – Lovački gulaš i lovačka jela – Lovački savez Osječko-baranjske županije, Lovni ured Đakovo - Vezovski šator
21,00 – Glazbeni program - MIA DIMIŠIĆ, IZVOR - Vezovski šator

3. 7. ponedjeljak

- 19,30 – Gastrofest – "Što su jeli i pili naši stari" - Cluster "Slavonka" Osijek, Podružnica Đakovo i Udruga "Bela sela" Harkanovci
– X. državno i XIII. regionalno edukacijsko natjecanje u kvaliteti "Prirodne domaće kruškovače" i "Viljamovke" - podjela priznanja - Vezovski šator
– XVII. lokalno natjecanje u kvaliteti "Slavonske šljivovice" - Vezovski šator
– Izložba prehrambenih proizvoda i pića
21,00 – Glazbeni program – DIKE, KADENCA - Vezovski šator

4. 7. utorak

- 19,30 – Gastrofest – fišijada – Vezovski šator
21,00 – Glazbeni program - ZVONA, ARTEŠKI BUNAR - Vezovski šator

5. 7. srijeda

- 18,00 – Humanitarna nogometna utakmica – ĐAKOVAČKI VETERANI - HUMANE ZVJEZDE - stadion Đakovo, HNK "Đakovo Croatia"
19,00 – Gastrofest - Đakovački čobanac- Vezovski šator
21,00 – Glazbeni program - DYACO - Vezovski šator

6. 7. četvrtak

- 19,00 – Gastrofest – Kulenijada - Vezovski šator
20,00 – Gastrofest – Dodjela pehara i medalja - Vezovski šator

- 21,00 – Gastronomska kulinarska večer - Vezovski šator
21,00 – Glazbeni program - SLAVONIA BAND, SANJA HAJDUKOVIĆ, SLAVONSKI VEZ - Vezovski šator

7. 7. petak

- 18,00 – Pučko crkveno pjevanje - Samostan sestara Sv. Križa
20,00 – Svečano otvaranje 51. Đakovačkih vezova - Strossmayerov trg ispred katedrale
Program: "Slavonac sam, time se ponosim!"
Scenarij: Mirko Čurić
Redatelj: Darko Milas
Nastupaju glumci: Darko Milas, Vjekoslav Janković, Sandra Lončarić Tan-kosić, Miroslav Čabaja, Tatjana Zubković Bertok, Ivan Čačić, Matea Grabić, Ivona Kundert, Luka Bjelica
Izvođači: ZBOR GŠ PRI OŠ "IVAN GORAN KOVAČIĆ" ĐAKOVO, VERA SVOBODA, SLAVONSKE LOLE, ŽVS ĐAKOVČANKE SLAVONIA BAND, KUD "TENA" ĐAKOVO, MVS KUD-a TENA "BEČARINE", STJEPAN JERŠEK ŠTEF, TS ZVONA, SANJA HAJDUKOVIĆ I SLAVONSKI VEZ, KRUNOSLAV KIČO SLABINAC, ŠIMA JOVANOVAČ, ŽPS SKLADOVKE
22,30 – Glazbeni program – SLAVONSKE LOLE, ĐERDANI - Vezovski šator

8. 7. subota

- 9,30 – Amaterski triatlon Borovik 2017. – Organizator: Planinarsko društvo "Đakovo", Jezero Borovik
10,00 – Dresura pod sedlom, Zatvorena jahaonica Državne ergele Đakovo Cro-cup utakmica "C" (dresura) za jednogreg i dvogreg, Hipodrom Državne ergele Đakovo
16,00 – Dvoprežno prvenstvo za juniore II. kolo, Hipodrom Državne ergele Đakovo Cro-cup utakmica "A" (vožnja preciznosti) za jednogreg, Hipodrom Državne ergele Đakovo Cro-cup utakmica "A" (vožnja preciznosti) za dvogreg, Hipodrom Državne ergele Đakovo
17,00 – Koncert orguljaša Maria Perestegia i solistice Vesne Coufal Jaić – Katedrala Sv. Petra
19,30 – Đakovština u pjesmi i plesu - Pozornica u Strossmayerovom parku
20,30 – "Zeleno srce Đakova – Najljepša okućnica 2017.", dodjela nagrada i priznanja - Pozornica u Strossmayerovu parku
21,00 – Nastup gostujućih skupina - Pozornica u Strossmayerovom parku
22,00 – Glazbeni program – SLAVONSKI DUKATI, BRACE - Vezovski šator

9. 7. nedjelja

- 8,30 – Svečana povorka sudionika ulicama Đakova - Od Malog parka do Strossmayerovog parka (folklorne skupine, svatovske zaprege i jahači)
10,00 – Sveta misa - Katedrala sv. Petra
10,30 – Međunarodna smotra folklor - Pozornica u Strossmayerovu parku
12,30 – Smotra folklor Hrvatske - Pozornica u Strossmayerovom parku
15,30 – Dresura pod sedlom – Dancing horses, Zatvorena jahaonica Državne ergele Đakovo
16,30 – Nagrada Državne ergele Đakovo (kombinirana utakmica s tri čvrste prepreke) za jednogreg i dvogreg, Hipodrom Državne ergele Đakovo
17,00 – Smotra folklor Slavonije i Baranje - Pozornica u Strossmayerovu parku
20,00 – "Slavonijo, zemljo plemenita" - Pozornica u Strossmayerovu parku
– Izbor za najbolje nošeno narodno ruho (djevojke, snahe, momci i bečari)

- IZVOĐAČI: VERA SVOBODA, KRUNOSLAV KIČO SLABINAC, ŠIMA JOVANOVAČ, STJEPAN JERŠEK-ŠTEF, DIKE, ZVONA, SLAVONIA BAND, IZVOR, DYACO, SLAVONSKI DUKATI, SANJA HAJDUKOVIĆ I SLAVONSKI VEZ, BRACE, ŽENSKA KLAPA CERTISSA, ŽENSKA KLAPA PANNONA, ŽVS ĐAKOVČANKE, ŽPS SKLADOVKE
GAJDAŠ: Tomislav Čosić
SAMIČAR: Luka Juriša
PUČKI ZABAVLJAČI: "Bač" Roka i did Tunja
– Dodjela nagrada i zatvaranje 51. Đakovačkih vezova
23,00 – Glazbeni program – ZABRANJENO PUŠENJE - Vezovski šator

ORGANIZACIJSKI ODBOR ĐAKOVAČKIH VEZOVA
Marin Mandarić, gradonačelnik Grada Đakova, predsjednik
Pavo Cindrić, predsjednik Gradskog vijeća
Robert Francem, zamjenik gradonačelnika
Antun Galić, zamjenik gradonačelnika
Marija Burek, direktorica Turističkog ureda TZ Grada Đakova
Tomislav Vuković, predsjednik SAKUD-a grada Đakova
Ivanka Perković, predsjednica SAKUD-a Đakovštine
GLAZBENI UREDNIK: Tomislav Radičević, prof.

* Vezovski šator će biti postavljen na parkiralištu iza crkve Svih Svetih

Suorganizatori pojedinih programa: Ogranak Matice hrvatske u Đakovu, Društvo hrvatskih književnika - Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski, Državna ergela Đakovo, Muzej Đakovštine, Udruga kulinar "Đakovački kulin" Đakovo, Udruženje obrtnika Đakovo, Dom za starije i nemoćne osobe, Općina Trnava, Spomen muzej biskupa J. J. Strossmayera, Novi radio Đakovo, Đakovački rezovi



ĐAKOVAČKI VEZOVI SU INSTITUCIJA NA ČIJIM TEMELJIMA IZRASTAJU NOVI NARAŠTAJI

Marin Mandarić



Drage sugrađanke i sugrađani, dragi sudionici i gosti,

dobro došli na 51. Đakovačke vezove! Pola je stoljeća njegovanja tradicije iza nas. Prošlogodišnji jubilarni 50. Đakovački vezovi pokazali su veličinu i sjaj najznačajnije folklorne i kulturno-turističke manifestacije u Hrvatskoj, koja je po broju sudionika

i gostiju bila rekordna, i danas je gotovo nemoguće ne izgovoriti Đakovo i Đakovačke vezove u istoj rečenici. Neraskidiva veza između prošlosti i sadašnjosti sačuvana je u svečanosti slavlja onoga što smo bili, što jesmo i što možemo biti.

Kako vrijeme prolazi, mijenjaju se ljudi, tehnologija i običaji. Ali u toj mijeni vremena i bremenu koje ono ostavlja, nastaju vrijednosti i bogatstva zajednice koja smo dužni očuvati. Đakovština je uvijek znala kako blago leži u tradiciji naših običaja, blago koje Đakovo već pola stoljeća razastire u najljepšoj i najvećoj svečanosti folklorne kulture. Odavno su Đakovački vezovi utkali svojim vezom hrvatsku i svjetsku baštinu u identitet svoga grada. Đakovo bez Vezova, naše katedrale i lipicanaca i nije grad koji poznamo i grad koji prepoznaju drugi.

Đakovački vezovi davno su nadišli sve ono što može predstavljati jedna tradicionalna manifestacija folklor. Danas pred sobom imamo instituciju na čijim temeljima izrastaju nove generacije štovatelja kulturnog blaga. Institucija je to koja uspješno odolijeva vremenu bezličnog sravnjivanja različitosti, vremenu koje šarolikost i raznolikost naših identiteta svodi na jednoličnost bez naslijeđa i relativizira istinske vrijednosti.

Često se postavlja pitanje o važnosti i potrebi manifestacija u ovima teškim vremenima, ali odgovori na to i takva pitanja nalaze se u djelu, radu i osmjesima stotina i tisuća onih ozarenih lica koja se tiskaju u gužvama ulica našeg grada ne bi li pjesmom i plesom pokazali što je pravo zajedništvo i što je ono što Đakovo, Slavonija i Hrvatska u europskom i svjetskom kontekstu trebaju biti. U kolu ne čuvamo samo tradiciju već kolom čuvamo simbol zajedništva koje nam je u vremenu hladnog individualizma nužno potrebno. Pružamo ruke i vezemo tijela u zatvorenom krugu sreće usklađenih koraka, koja zajednički vode kroz povorku različitosti u neku bolju i veseliju budućnost. Eto simbolike koju prepoznamo u toliko različitih kultura. Ta nas vezanost vodi do onog arhetipski ljudskog po čemu smo svi samo ljudska bića, bića zajednice čiji je opstanak uvjetovan povezanošću i usmjerenošću jednih na druge. To je ono što prepoznajem kao vrijednost iznova svake godine, kao priču kružnog protoka vremena i vječnog vraćanja istog jer bez ponavljanja nema sjećanja, a bez sjećanja kao temelja nema budućnosti kao nadogradnje.

Vjera, snaga, ljepota, sreća i zajedništvo vrijednosti su koje pronalazimo u simbolici Vezova, u vjerskoj i kulturno-umjetničkoj

veličini naše katedrale, kao kulise društva koje želimo biti, u propinjanju, disciplini i gracioznosti konja, u pjesmi i plesu sudionika, u tradicionalnom ruhu najljepših djevojaka i momaka. Njegovanjem naslijeđa hranimo temelje vlastita napretka i zajedničke budućnosti. Biti ponosni Slavonac znači voljeti svoju zemlju, ljude i običaje bez obzira na različitost. Čuvati svoje i poštovati tuđe put je koji garantira opstanak i očuvanje identiteta.

Hvala svima koji u srcima bezuvjetno čuvate blago i vrijednosti našeg društva, koji se predano svake godine borite da Đakovački vezovi uspiju, da svi koji su na ovaj ili onaj način dio ove velike priče osjete gostoprimstvo i gostoljubivost širokogrudne nam Slavonije i toploga srca Đakova!

GRADONAČELNIK GRADA ĐAKOVA I
PREDSJEDNIK ĐAKOVAČKIH VEZOVA

MARIN MANDARIĆ, dipl. oec.





KRONIKA 50. ĐAKOVAČKIH VEZOVA

Jubilej obilježen nizom manifestacija od 4. lipnja do 3. srpnja 2016.

SCENSKOM SLIKOM „OJ, ĐAKOVO, SRCE SLAVONIJE...” VEZOVI SE VRATILI NA POČETAK PRIČE KOJA TRAJE PUNIH PET DESETLJEĆA, SLAVEĆI PROŠLOST ZA BUDUĆNOST ŠOKADIJE

Vesna Kaselj, Maja Muškić i Suzana Župan

Mladu su Šokicu mama i baka rano probudile, kosu splele u pletenice i u njih zataknule cvijeće i aparagus.... Na mladoj djevojci zabijelila se rubina, zablistalo zlato, zazveckali dukati... Spremila se za povorku... I ona je dio Đakovačkih vezova, priče koja teče još od 1967. godine. O Đakovu, Slavoniji, njenoj tradiciji, čovjeku Šokcu, ženi Šokici i njihovoj dječici. Sve generacije ove zemlje žita i dukata već 50 godina o početku srpnja skidaju radno i oblače svečano ruvo, iz štala izvode najbolje, lipicance, pa u Đakovo, na Vezove. Da svijet vidi kako se Slavonija, dok se po njoj zlatno klasje žanje, i veseliti, okтити zna. Onako, rubinom, šarom, ruvom, šlingom, dukatima... bogata, a pjesmom, tamburicom i bečarenjem razdragana. Domaćinski širi ruke dok tih dana goste prima. I ne štedi da im pokaže što sve ima. Tako živi i radi ova zemlja koja u Đakovu tih vezovskih dana već pola stoljeća slavi prošlost. Za budućnost.

50. VEZOVE PRED KATEDRALOM „OTVORILI” ĐAKOVAČKI ROMEO I JULIJA, NJIKOŠ I BLAŽEK!

Petak je, prvi srpanjski dan... U 20,45, svjetla pozornice okrenuta su prema katedrali pred ko-



jom tada počinje svečano otvorenje jubilarnih, 50. Đakovačkih vezova, scenskom slikom «Oj, Đakovo, srce Slavonije...», autora Mirka Ćurića. Igrom riječi, 50. Vezove 'otvaraju' đakovački Romeo i Julija te smotri dva draga imena koja, na žalost, nisu više među nama – Julije Njikoš i Pavle Blažek, autori nekadašnje, prve scenske slike «Đakovo je srce Slavonije, a kojim su Vezovi na ljetnoj pozornici u Velikome parku otvarani od 1970. pa u idućih 28 godina. S obzirom na 'okruglu' brojku Vezova, autor si je dao u zadatak u jednu priču povezati Njikoševu i Blažekovu verziju te model sadašnje scenske slike, koja

se od 1999. odvija pred katedralom, a svake je godine posvećena nekoj drugoj đakovačkoj priči iz prošlosti iza koje stoje đakovački pisci, pa se Ćurić među potonjima odlučio za legendu o đakovačkom Romeu i Juliji. Legenda je pretočena u poznatu pjesmu Pavićanske tri kapije koju izvodi vjerna gošća Vezova Vera Svoboda i smotri jednako vjerne Slavonske lole. Prema nazivu te pjesme nazvana je 2004. i Ćurićeva scenska slika koja progovara o nesretnoj ljubavi đakovačkog Romea i Julije.

- Ove godine htjeli smo scenskom slikom objединiti dva modela svečanog otvaranja Vezova – jedan utemeljen na Njikoševoj i Blažekovoj scenskoj slici na pozornici u parku, a drugi koji je nastao 1999. prelaskom otvaranja smotre pred katedralu, kada Zdravka Dean, koja također više nije među nama, piše i režira scenarij za scensku sliku «Mila kuda si nam ravna». Nakon par godina Organizacijski odbor Vezova odlučio se za koncept da se unutar nizanja glazbenih brojeva, stihova, naracije... ispriča i jedna priča iz grada Đakova, njegove prošlosti, kulture, književnosti, a to smo počeli s Pavićanske tri kapije. Pokazalo se to kao zanimljivo rješenje i od tada, od 2004., svake godine nižu se različite slike, najčešće utemeljene na literaturi đakovačkih književnika koja se pokazala bogatom i zanimljivom pa je i to postalo jedan od prepoznatljivih obilježja Vezova, pojasnio je Ćurić. Dodaje, potreba za objedinjavanjem nekadašnje i sadašnjih scenskih slika nastala je i to više što Pavićanske tri kapije kao slika nikada nije bila dovršena pa se autor za ovogodišnje Vezove odlučio vratiti tom đakovačkom nesretnom ljubavnom paru, ali i u Veliki park, na drvenu pozornicu, gdje je krenula scenska slika autorskog para Njikoš i Blažek.

Na otvorenju Vezova i predsjednica RH Kolinda Grabar Kitarović

Svečanom otvorenju 50. Đakovačkih vezova nazočila je i njihova visoka pokroviteljica – predsjednica RH Kolinda Grabar Kitarović. Uoči otvorenja ona se kratko u zgradi gradske uprave sastala s gradonačelnikom Zoranom Vinkovićem i drugim gradskim te županijskim dužnosnicima nakon čega se, na putu do katedrale, čitavim korzom susretala s građanima. Osim kratke izjave da je došla na 50. jubilarne Vezove, druge izjave nije davala.

Tijekom svečanog otvorenja Vezova Kolinda Grabar Kitarović je izjavila. - Svi mi ovdje, oku-

pljeni podno ove divne kataedrale, povlašteni smo dionici zajedničke radosti, ponosa i ushita, bilo da se vraćamo ili da dolazimo prvi puta, jednako smo osvojeni ljepotom narodne pjesme, običaja, što ih je iznjedrila dobra, narodna duša. Pola stoljeća Đakovačkih vezova mnogo govori o našem narodnom karakteru, o duhu hrvatskog čovjeka koji, u vrijeme kada se naše nacionalno ime potiskivalo, nije dopustio da nestanu naši običaji, pjesma, kola i drmeši. U tim jednostavnim, ali tako životnim, pučkim stihovima očuvan je naš nacionalni identitet, naša samobitnost. Živjela je ova priredba kada su granate padale na ovu katedralu, na ovaj grad, kada su umjesto plugova orale njive. Živjela je iz slavonskog inata i još više iz slavonske ljubavi za rodnu grud i zbog te ljubavi trajno će odjekivati stihovi bećarca: Slavonijo, dok ti ime traje, čuvat ćemo tvoje običaj.



Pedesete jubilarne Vezove proglasio je otvorenima gradonačelnik Vinković. – Dobro došli u Đakovo, u srce Slavonije. Dobro došli na 50. Đakovačke vezove, na Vezove koji su svih ovih godina čuvari Đakova, Slavonije i Hrvatske, rekao je Vinković.

Svečanom otvorenju Đakovačke smotre nazočili su i izaslanik predsjednika Vlade, također visokog pokrovitelja - ministar gospodarstva Tomislav Panenić, ministrica rada i mirovinskog sustava Nada Šikić, HDZ-ov zastupnik u Europskom parlamentu i kandidat za predsjednika te stranke Andrej Plenković, predsjednici HNS-a i HDSSB-a – Ivan Vrdoljak i Dragan Vulin, župani, gradonačelnici, đakovačko-osječki nadbiskup Đuro Hranić, nadbiskup u miru Marin Srakić i mnogi drugi.

Glumci Milas, Janković i Lončarić vjerni slici već 12 godina

Scensku sliku izvode glumci, KUD-ovi, tamburaški sastavi, pjevači solisti i dr. Mirko Ćurić ističe kako su glumci Darko Milas, Vjeko Janković i Sandra Lončarić Tankosić nastupili u glumačkoj postavi slike neizostavno od 2004., svih 12 godina, a dio nje su i večeras. Često su na njoj nastupili i Anita Schmidt, Tanja Zubković Bertok, Miroslav Čabraja i Mile Ognjenović.



U SVEČANOM MIMOHODU JUBILARNIH 50. ĐAKOVAČKIH VEZOVA ČAK ŠEST TISUĆA SUDIONIKA

Nek' se čuje od Save do Drave
50. Vezovi se slave!



Raširilo je Đakovo širom ruke, a u zagrljaj mu se, samo u svečanom mimohodu jubilarnih 50. Đakovačkih vezova, slilo rekordnih šest tisuća sudionika. Više od 60 skupina iz Hrvatske i inozemstva pokazalo je svo bogatstvo tradicije, ljepotu narodnog ruha, a pjevalo se iz sveg glasa. Kako

i priliči, u skladu sa velikom obljetnicom, 50 okićenih svatovskih zaprega i 50 jahača prodefiliralo je pred brojnom publikom. Ovogodišnji, jubilarni Vezovi održavaju se pod visokim pokroviteljstvom Predsjednice Republike, Hrvatskog sabora i Vlade. U mimohodu su centrom grada ponosno prošla folklorna društva iz cijele Đakovštine, Slavonije i Baranje, cijele Hrvatske, ali i hrvatska društva iz Australije i SAD-a, BiH, Vojvodine, Njemačke i dr.

Kao i ranijih godina, povorku je od Malog parka do katedrale predvodio gradonačelnik Đakova Zoran Vinković noseći hrvatsku zastavu koju je kasnije predao sudionicima, a on se pridružio visokim uzvanicima na platou ispred katedrale. Svečani mimohod pratio je osječko-baranjski župan Vladimir Šišljagić, đakovačko-osječki nadbiskup mons. dr. Đuro Hranić, nadbiskup u miru mons. dr. Marin Srakić i dr.



Osim pogleda na šarenilo boja, blještavilo zlatoveza, šamije, šalange, tkanice i bjelinu rubina, publika je mogla vidjeti i nastup đakovačkih mažoretkinja, puhača đakovačkog DVD-a, kandžijaške, kuburaške, udrugu Hrvatskog ovčara i brojne druge. "Nek' se čuje od Save do Drave 50. Vezovi se slave", pjevali su članovi KUD-a Šokadija iz Strizivojne pokraj Đakova koji su tradicionalno, stihovima bećaraca 'počastili' nadbiskupe i gradonačelnika Vinkovića. "Nadbiskup se za svoj narod moli, pa ga cijela Slavonija voli", te "Mili Bože alaj nam je dika što imamo Šokca načelnika". Nakon svečanog mimohoda, predstavnici svih folklornih skupina izveli su pred katedralom veliko šokačko kolo. Program je nakon povorke nastavljen folklornim priredbama na ljetnoj pozornici u Strossmayerovom parku.

SVEČANIM PROGRAMOM "SLAVONIJO ZEMLJO PLEMENITA" U STROSSMAYEROVOM PARKU ZATOVRENI 50. ĐAKOVAČKI VEZOVI

Najljepša djevojka Slavonije i Baranje
je Maja Džambić iz Širokog Polja



Svečanim programom «Slavonijo, zemlje plemenita», odnosno izborom najbolje nošenog narodnog ruha kod djevojaka, snaša momaka i bečara, u nedjelju navečer u Strossmayerovom parku zatvoreni su, 50. Đakovački vezovi. Uz nastupe brojnih poznatih glazbenika iz svijeta tamburaške glazbe, stručno povjerenstvo izabralo je najbolje nošena narodna ruha.

Pobjednica u kategoriji djevojaka je Katarina Damjanović iz Strizivojne, koja je nosila nošnju staru oko 80 godina. Prva pratilja u ovoj kategoriji je Valentina Bošnjak iz Gradišta, a druga pratilja je Lucija Petric iz Branjinog Vrh. U kategoriji snaša pobjednica je Ana Stipanović iz Punitovaca, prva pratilja je Katica Marinović iz Đurđanaca, a druga pratilja je Anica Ivanović iz Našica. U ka-



tegoriji momaka pobijedio je Željko Rajšl iz Soljana, prvi pratitelj je Ivo Marinović iz Đurđanaca, a drugi je Tomislav Damjanović iz Strizivojne.

Najljepša djevojka Slavonije i Baranje, odnosno vezovska Miss je Maja Džambić iz Širokog Polja, a najfotogeničnija djevojka prema izboru majstora fotografije Zlatka Mešića je Valentina Budimir iz Novoga Grada. Posebno priznanje za doprinos Đakovačkim vezovima uručeno je Branki Uzelac, etnologinji Muzeja Đakovštine i dugogodišnjoj suradnici Vezova. Zatvarajući jubilarne 50. Đakovačke vezove gradonačelnik Zoran Vinković uputio je zahvalu svim sudionicima, organizatorima, sponzorima i gledateljima. -Želim odati počast svima onima koji su započeli te Vezove na čelu s doktorom Zvonimirom Benčevićem, svima koji su ovih pedeset godina radili u Vezovima, svima koji su živjeli život Vezova i svima koji će živjeti Vezove, jer Vezovi su, to je i danas pokazano, najveća hrvatska kulturna manifestacija, Vezovi su identitet ovoga grada, ali isto tako i Republike Hrvatske – rekao je Vinković poručivši kako već sada treba započeti s pripremom 51. Đakovačkih vezova.

Od Vere do Kiće

U programu su između ostalih nastupili Vera Svoboda, Kićo Slabinac, Šima Jovanovac, Stjepan Jeršek Štef, Boris Ćiro Gašparac, Miroslav Škoro, Dike, Zvona, Prijatelji, Slavonija Band, Izvor, Dyaco, Slavonski dukati, Sanja Hajduković i Kadenca, Brace, Ženska klapa Certissa, Ženska klapa Pano-na, Klapa Slavonica, MVS KUD-a Tena "Bečarine", Pučki zabavljači "Bać' Roka i did Tunja"...

I KUMOVI NA ZATVARANJU JUBILARNIH VEZOVA

Škoro i Bulić pjevali pred tisućama
Đakovčana



Nekoliko tisuća ljudi okupilo se u nedjelju navečer u Vezovskom šatoru gdje je koncert na zatvaranju jubilarnih 50. Đakovačkih vezova održao popularni pjevač Miroslav Škoro. Nizao je Škoro sa pozornice poznate hitove poput Juliške, Ne vjeruje srce pameti, Sokak bez imena... a onda je u jednom trenutku Đakovčanima i njihovim gostima zapjevao Škorin kum, Mate Bulić u čijoj su pratnji bile djevojke iz ŽVS Đakovčanke. Zaorilo se šatorom "Kamen, krš i maslina...". Uoči početka koncerta i Škoro i Bulić podijeli su s nama radost što imaju prigodu pjevati na ovoj jubilarnoj manifestaciji, ali i otkrili što rade, kakvi su im planovi.

-Još 1985. sam prvi puta u životu nastupio sa Slavonskim bečarima javno u vrtu bivšeg hotela Park u Đakovu, znači računajte si koliko je to. Dugo vremena sam ja u ovom poslu, a godinu dana nakon toga sam počeo raditi na Radio Đakovu. Stvarno sam ovdje kao kod kuće, ovo su 50. jubilarni Vezovi, a od toga sam ja 30 odradio, kazao nam je Miroslav Škoro.

Njegov kum, Mate Bulić, rekao je kako mu je čast što ga ljudi iz organizacijskog odbora Vezova zovu na ovu manifestaciju na kojoj je pjevao i prošle godine. - Ovo je svjetski brend, čudi me da UNESCO nije dao veću i značajniju ulogu Đakovačkim vezovima. Dokaz su i kulturno-umjetnička društva koja su dolaze iz cijelog svijeta. Nadam se da će to još stoljećima živjeti i prenositi se s koljena na koljeno. Vezovi su jedna od rijetkih manifestacija koja je ovako maksimalno zaživjela. Ako i ne budem dolazio narednih go-

dina kao izvođač, sigurno ću doći kao posjetitelj, kazao je Bulić.

Na kraju koncerta Miroslav Škoro, gradonačelnik Đakova Zoran Vinković i pjevač Tamburaškog sastava Dike Marinko Blažinkov, otpjevali su pjesmu "Ne dirajte mi ravnicu".

VEZOVSKJE POPRATNE MANIFESTACIJE

Autobusni kolodvor u Zagrebu u ruhu
50. Đakovačkih vezova

Dio raskoši i bogatstva jedne od najvećih folklornih manifestacija u Hrvatskoj, Đakovačkih vezova koji su održani jubilarni, 50. puta, mogli su vidjeti svi putnici koji se zateknu na autobusnom kolodvoru u Zagrebu gdje je tim povodom upriličena izložba koja je trajala sve do rujna.

50. ĐAKOVAČKI VEZOVI (4.6.-3.7.2016.), ĐAKOVO

Đakovački vezovi danas su dobro poznata i afirmirana manifestacija izvornog narodnog folklora.

Glavna manifestacija Đakovački vezovi održava se svake godine u srpnju. Tu se izvodi izvorni folklor prije svega Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema te drugih krajeva Hrvatske uz prateće priredbe – otvorenje raznih izložbi, knjižičke priredbe te druge kulturne i turističke priredbe. Manifestacija ima i međunarodni karakter, okuplja izvorne folklorne skupine iz svih dijelova svijeta. Svakog ljeta posebno je živo na Đakovačkim vezovima, najvažnijoj smotri hrvatskoga folklornog stvaralaštva koja okuplja na desetke tisuća sudionika.

U Đakovačkim vezovima sudjeluje cijeli grad, a manifestacija je dobila međunarodnu turističku Povelju FEST-a (Europske federacije turističkih novinara sa sjedištem u Rimu) Zasluge za turizam u 2005., godišnju turističku nagradu "Anton Stifanić" za 2007. godinu i 2013. godine je proglašena za najboljom kulturnom manifestacijom na području Republike Hrvatske "Doživlji Hrvatsku – Experience Croatia" od strane Ministarstva turizma, Ministarstva kulture i Hrvatske turističke zajednice.



Državna ergela Đakovo, Općina Gorjani (KUD "Gorjanac" Gorjani), Srednja strukovna škola Antuna Horvata, predvođena Turističkom zajednicom grada Đakova uz potporu i glavnog inicijatora - Grada Đakova, uredila je prostor Autobusnog kolodvora u Zagrebu u znaku 50. Đakovačkih vezova i Slavonije.

-Izložbeni prostori uređeni su sa kulturnim i turističkim simbolima 50. Đakovačkih vezova, grada Đakova te Đakovštine, sa svime onime što predstavlja "Srce Slavonije – Đakovo" to su dakako lipicanci (Državna ergela Đakovo), folklor i tradicija, Gorjanske ljelje (UNESCO), licitarska srceta, žito, promotivni materijal grada Đakova i 50. Đakovačkih vezova. Izložene su prekrasne fotografije autora Silvije Butković, Josipa Šerija, Maje Muškić, arhive Državne ergele Đakovo, pojasnila je direktorica Turističke zajednice Grada Đakova Marija Burek. U izložbu je uključen i projekt Srednje strukovne škole "Sjeti se Slavonije..." te mnoštvo drugih slavonskih detalja.

U centralnom dijelu Autobusnog kolodvora kod prodaje karata postavljeno je veliko srce "Đakovo, Srce Slavonije" gdje se svatko mogao fotografirati i poslati najljepši poziv i kreirati lijevu uspomenu uz grad Đakovo.

BONAVITA „TRASIRALA“ PUT VEZOVIMA IZ TRNAVE

Traminac izborne berbe 2007. Misnih vina je šampion Bonavite

Uručenjem priznanja najboljim vinarima i bogatim kulturno-umjetničkim programom, 18. lipnja u Trnavi je završena ovogodišnja 29. Bonavita, turističko-gospodarska manifestacija vinogradara i vinara Slavonije i Baranje. Stručna komisija sastavljena od 15 članova ocijenila je 153 uzorka vina iz svih pet slavonskih županija, odnosno vina privatnih vinara i vinarskih kuća. Vina su, kako je rečeno na dodjeli priznanja, ocijenjena početkom tjedna. Komisija je odlučila je da je šampion Bonavite 2016. – Traminac izborna berba 2007. Misna vina d.o.o. Trnava, šampion predikatnih vina – Traminac izborna berba 2007. također Misnih vina, šampion graševine je Graševina 2015. – Perak d.o.o. Kutjevo, šampion suhih mirnih vina – Graševina 2015. – Perak d.o.o. Kutjevo, dok je šampion crnih vina – Merlot 2012. – Belje d.d. – Kneževi Vinogradi.

Inače, ovogodišnja Bonavita započela je još početkom lipnja Lipanjskim večerima u Kondriću, nastavila se nogometnim turnirom veterana "Bonavita" u istom selu, te koncertom Opće opasnosti na nogometnom igralištu u Trnavi u Vezovskom šatoru. Najbogatiji dio programa održan je u subotu kada je održano natjecanje u teklićkom jahanju za žene i muškarce, vozila su se zaprež-

na kola, a članovi LU Đakovo kuhali su lovačke specijalitete. Služena je i sveta misa u župnoj crkvi u Trnavi, nakon čega je u Vezovskom šatoru uslijedila kruna manifestacije, dodjela nagrada vinarima. Nagrade su dodjeljivali načelnica Općine Trnava Irena Mikić Brezina, župan osječko-baranjski Vladimir Šišljagić i gradonačelnik Đakova Zoran Vinković.

U kulturno-umjetničkom programu sudjelovali su klapa Certissa, "Klasje" iz Privlake, "Srce šokačko" iz Starog Topolja, đakovačke mažoretkinje KUD-a Sklad, KUD "Vesela Šokadija" Lapovci, "Kondrićani" iz Kondrića, te Tamburaški sastav "Brace". Održano je i natjecanje nategača u kojem je sudjelovalo 15 mladića i tri djevojke.

VEZOVSKI FILMOVI, IZLOŽBE, ŽIG ĐAKOVAČKIH VEZOVA ...

7. Đakovački rezovi otvoreni 22. lipnja



Na đakovačkom gradskom Korzu otvoreni su 7. Đakovački rezovi. Pokrovitelji manifestacije su Hrvatski audiovizualni centar, Hrvatska zajednica tehničke kulture, Grad Đakovo i Auto Zubak. Publici je na otvaranju dočekala filmska glazba u izvedbi Puhačkog orkestra DVD-a Đakovo nakon čega je uslijedila u 21 sat projekcija poznatih Đakovačkih kronika. Na otvaranju je govorila predsjednica Rezova Sanja Bježančević istaknuvši kako se ovom manifestacijom obilježava 40. godišnjica Etno film festivala Srce Slavonije, 50. obljetnica Đakovačkih vezova, 65. obljetnica FKK Đakovo i 70. obljetnica Hrvatske zajednice tehničke kulture. Publici se u ime Puhačkog orkestra DVD-a Đakovo obratio Tomislav Kruljac zahvalivši se na pozivu za sudjelovanje, a manifestaciju je otvorio zamjenik gradonačelnika Mirko Čurić. Program je nastavljen sljedećeg dana na gradskom Korzu

filmskom radionicom za djecu Dječjeg vrtića Đakovo, Dječjeg vrtića Sunčev sjaj Nazaret i Dječjeg vrtića Zvrk, a nastavio se u đakovačkom kinu kazališnom predstavom Branka Mihaljevića, Vesela avlija, u izvedbi Dječjeg kazališta Branka Mihaljevića iz Osijeka. Prikazane su i tri projekcije Etno film festivala Srce Slavonije. U večernjim satima upriličena je premijera reportažnog i animiranog uratka nastalih na radionicama EDIT COMICS u OŠ V. Nazor Đakovo, te četvrta projekcija EFF Srce Slavonije.

ZLATNO SRCE SLAVONIJE FILMU O GENOCIDU U RUANDI, A ĐAKOVČANIMA KONCERT POPULARNOG ELEMENTALA



Dokumentarni film "Umudugudu! Ruanda 20 years on" osvojio je Zlatno srce Slavonije na Međunarodnom etno filmskom festivalu Srce Slavonije u Đakovu, održanom u okviru 7. Đakovačkih rezova. Film govori o tome kako se pomiriti s prošlošću i kako je to kada u istom selu žive preživjeli i ubojice koji su prije 20 godina izvršili genocid nad do milijun pripadnika naroda Tutsi u Ruandi. Drugo mjesto, Srebrno srce Slavonije, po izboru žirija u kojem su bili filmski kritičar i kolumnist tportala Boško Picula, novinarka Večernjeg lista Tea Romić, te filmaš Damir Tomić, osvojio je indijski dokumentarac 'Tashi and the monk'. Izolirano selu u unutrašnjosti Madagaskara u kojem troje djece pokušava skupiti 56 kila riže, što je u tom mjestu cijena osnovnoškolskog obrazovanja, tema je španjolskog dokumentarca koji je osvojio Brončano srce Slavonije.

Nakon proglašenja pobjednika na đakovačkom korzu, gdje su održavane projekcije filmova, 7. Đakovački rezovi ponudili su svojim sugrađanima te brojnoj publici koncert grupe Elemental koji se održao u Vezovskom šatoru.

PREDSTAVLJEN FILM MARIJA ŠULINE I SUZANE ŽUPAN

Perom, slikom i kamerom kroz 50 Đakovačkih vezova

U Hrvatskom je domu prikazan dokumentarno-promidžbeno-turistički film «50 godina Đakovačkih vezova, a kao vrijedan prilog tom zlatnom jubileju đakovačke Smotre folklora Slavonije i Baranje. Četrdesetminutna je to, ugodajna priča autora Marija Šuline i Suzane Župan, novinarke Glasa Slavonije, o jednom gradu, njegovoj smotri, njegovim znamenitostima i ljudima. Osnivačima i svim vrijednim suradnicima koji su pridonijeli nastanku, stasavanju i hodu Vezova kroz punih 50 godina. Vremeplov je to riječju i slikom unatrag 50 godina, sve do 1967. pa do današnjih dana. Osim kazivanja osnivača, suradnika, izvođača i drugih sugovornika koji su vezani za život Vezova, film donosi vrijedne arhivske fotografije, snimke, zapise i druge priloge iz najranijih dana smotre pa sve do danas. Podsjetnik je to na sve one 'vezovce' koji više nisu među nama, na izvođače kroz pet desetljeća, na grad, njegove ulice, parkove, trgovce... kako su izgledali nekada Film je i presjek vremena, društveno-političkih zbivanja i promjena koji su 'doticali' i Vezove, podsjetnik na đakovačke ratne '90-e koje su na trenutak prekinule vezovski niz. Samo na trenutak. Film donosi i atraktivne kadrove grada iz zraka, rađenih u najsuvremenijoj tehnici, a tekst Suzane Župan s pogođenim osjećajem progovara o tom polustoljetnom suživotu grada i njegove smotre, uronjenima u bogatstvo tradicije Slavonije. Đakovo i Vezovi ovim filmom, čulo se nakon njegove projekcije, dobili su uistinu vrijedan rad kojim samo potvrđuju svoju neponovljivost.

Na trudu i ideji autora uoči projekcije zahvalio je gradonačelnik Zoran Vinković, naglasivši da Grad i Vezovi dosad nisu imali ovakav film koji, dodao je, otkriva neke nepoznate, pa i zanimljive i pomalo zaboravljene detalje iz vezovske prošlosti. U ime autora zahvalio je Mario Šulina.

NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA IZLOŽBA "ŠEŠIR MOJ" S. BUTKOVIĆ

Ljepota tradicije ispričana kroz
šokački šešir



Šešir moj – naziv je najnovije, 16. samostalne izložbe fotografija Silvije Butković, otvorene o jubilarim, 50. Đakovačkim vezovima u predvorju Hrvatskog doma, čime autorica i ove godine daje svoj umjetnički pečat toj đakovačkoj smotri folkloru. U središtu njene ovogodišnje vezovske izložbe je šokačka kapa, šokački šešir, taj jednostavni no neizostavni dio muškog (narodnog) ruha Šokadije koji, zapravo, govori puno toga, ovisno kako se i tko ga nosi – je li glava ispod njega bečarska ili je njegov vlasnik ozbiljni gazda i ozbiljni muž. Nosi li ga dječak ili odrastao čovjek. No, na Silvijinoj fotografiji nosi ga i žena, autoričina kći Helena, potvrđujući univerzalnost šokačkog šešira. Tu i takvu priču priča izložba Šešir moj, a za što su fotografije nastale na prethodnim Vezovima čiji su programi i sudionici u narodnom ruhu za Silviju Butković pravo bogatstvo, prava riznica detalja koje vješto oko fotografa, umjetničke duše, samo treba uočiti, ovjekovječiti. A, Silvija to neumorno čini. I, ne samo fotografijom nego lijepo pretače i u poeziju, prozu, haiku, hajge pa su za njom samostalne i skupne izložbe

u Hrvatskoj, ali i Beču, Skoplju, Sarajevu, Tuzli..., zbirke poezije, sudjelovanja u antologijama haikua u Japanu, Italiji, RH, nagrade...

Na otvaranju izložbe o Silvijinom radu govorio je Marko Sabljaković ispred Kazališta «Mika Živković» u Retkovcima, a s kojim S. Butković surađuje. Sabljaković je i autor predgovora izložbe. – Šokac nikada nije smio biti gologlav; šešir je znak bečarenja, ali i poštivanja. Izložba oslikava život Slavonca, Šokca i njegovu vezu sa šokačkim šeširom, rekao je Sabljaković, dodavši kako su svaki novi Đakovački vezovi nova inspiracija za Silviju Butković. – Silvijina izložba pokazuje kako šokački šešir nose stari, mladi, djeca... Svakom drugačije stoji, svatko ga drugačije nosi, rekao je, otvarajući izložbu, dogradonačelnik Mirko Čurić. – Svake godine nastojim napraviti nešto novo. Lani se u središtu moje vezovske izložbe našao motiv 'prsluk šila, vezak vezla', a ove je to godine šešir, rekla je Silvija Butković čiji je rad već dobio novo priznanje pozivom za Beč...

PIŠI, PIŠI MI – IZ ĐAKOVA

**Pisma i razglednice iz Đakova 1. srpnja
sa žigom 50. Đakovačkih vezova**



Sve je u Đakovo i okolici u znaku jubilarnih, 50. Đakovačkih vezova, jedne od najvećih folklornih manifestacija u Republici Hrvatskoj. Detalji Vezova mogu se vidjeti na svakom koraku na đakovačkim ulicama, od tradicijom okićenih izloga, do vezovskih zastavica, a jedan od zanimljivih detalja je osmislilo Filatelističko društvo Đakovo.

-Filatelističko društvo svojim doprinosom prati Đakovačke vezove od onih prvih do ovih jubilarnih, 50. Vezova, od 1967. godine. Kada su održani prvi Vezovi, naše društvo je imalo u okvi-

ru manifestacije svoju izložbu. Pratimo ih svake godine, a sada, na jubilarnu obljetnicu, izdali smo prigodnu kovertu sa prigodnim žigom koji će 1. srpnja biti čitav dan u upotrebi u poštanskom uredu u Đakovu. Tko god bude što slao, može zatražiti da na pismu, razglednici ili nečem drugom bude otisnut žig jubilarnih, 50. Đakovačkih vezova, pojašnjava Valentin Markovčić iz spomenutog Društva. Dodaje kako je korištenje prigodnog žiga odobrila Hrvatska pošta i to isključivo 1. srpnja, ni dan prije ni dan poslije!

Mladen Ratinčević kaže kako su predsjednik Društva Petar Taranić i on na sastanku Izvršnog odbora donijeli odluku da će zatražiti suglasnost Grada Đakova da mogu koristiti simbol Đakovačkih vezova. – Kad smo dobili suglasnost zatražili smo od Hrvatske pošte da nam odobre žig oblika kakvo smo mi rješenje predali. Žig će se nalaziti u đakovačkoj pošti na jednom od šaltera, oni koji budu htjeli da njihova pošiljka bude tog dana otpremljena sa žigom Đakovačkih vezova morat će to tražiti na šalteru, pojašnjava Mladen Ratinčević.

Markovčić i Ratinčević kažu kako ovo nije prvi puta da njihovo društvo izdaje kovertu i osmišljava žig, o čemu svjedoči i niz fotografija objavljenih u knjizi Borislava Bijelića o filatelističkoj izložbi u Đakovu 2012. godine. Ondje se može pogledati čitav niz koverti sa oznakom Đakovačkih vezova ali i simbolima minulih vremena.

I HUMANOST NA DJELU

Humane zvijezde u Đakovu odigrale svoju 100. utakmicu



Na igralištu HNK Đakovo Croatie odigrana je humanitarna nogometna utakmica đakovačkih veterana i Humanih zvijezda Hrvatske okupljenih u istoimenu udruhu. Jubilarna je to 100-ta utakmica Humanih zvijezda Hrvatske, a zaigrali su Vlaović, Žitnjak, Bičanić, Strupar, Babić, Krpan, Ladić, Stanić, Rukavina, Jukić, Živković, Labak, Špehar..., te brojna druga poznata imena iz svijeta sporta ali i glume ili glazbe poput Amira Kazića Lea. Sav prihod namijenjen gradskom Fondu za dječji osmijeh. Uoči utakmice Leo nam je povjerio kako već godinama igra za ovu ekipu, a uključio se na poziv Đakovčanina Miroslava Bičanića. – Zadovoljstvo je i čast biti s ovim ljudima. Ovo je izvrsna ekipa ljudi, rado sam im se pridružio jer sam ih do jučer gledao na ekranima, živcirao se, navijao... kazao nam je Leo. Miroslav Bičanić rekao je kako peti puta u Đakovu igraju u okviru Đakovačkih vezova. – Ovo nam je 100. utakmica u 13 godina djelovanja i lijepo se poklopilo sa jubilejom 50. Godina Đakovačkih vezova. Svi se dobro osjećamo ovdje a pogotovo mi koji smo rodом iz Đakova, kazao je Bičanić. Gradonačelnik Zoran Vinković napomenuo je kako ne treba zaboraviti utakmice gdje su igrale Humane zvijezde Hrvatske izvan okvira Đakovačkih vezova, pa ih je i više. Na teren je istrčao i Zlatko Mateša, predsjednik Hrvatskog olimpijskog odbora.

NASTAVLJENA TRADICIJA...

UZ ŠAMPANJAC I VATROMET
ĐAKOVAČNI DOČEKALI POLA NOVE
GODINE



Gotovo pet tisuća ljudi u noći sa četvrtka na petak dočekalo je u Vezovskom šatoru drugu polovicu godine koja se u organizaciji Novog radija i Grada Đakova u okviru Đakovačkih vezova, ovo-

ga puta jubilarnih, 50-ih, dočekivala 13. put! Đakovčane i njihove goste uz vatromet i šampanjac u ostatak godine uveli su popularni Željko Bebek i gradonačelnik Đakova Zoran Vinković. Dok je otvarao šampanjac Vinković je uputio čestitku svojim sugrađanima rekavši kako će ispuniti svoj dječjački san. - Zapjevati ću sa Željkom Bebekom, kazao je Vinković te otpjevao pjesmu "Ima neka tajna veza".

Tijekom koncerta koji je trajao dva i pol sata, energični Bebek nizao je hitove, kako one starijeg datuma iz vremena "Dugmeta", poput "Na zadnjem sjedištu moga auta", "Selme", "Da sam pekar", te brojnih drugih, tako i one novije iz svoje solističke karijere. Publika svih dobnih skupina pjevala je s Bebekom u glas, a on je svako malo silazio s pozornice kako bi kontakt s njom bio još bliži.



Nakon koncerta i fotografiranja sa publikom, Bebek je i s nama podijelio dojmove. - Nakon dugo vremena sam u Đakovu, ne brojim koliko je prošlo, stalno negdje nastupam, ali mislim da stvarno dugo nisam bio ovdje. Moram priznati da ovakvu priredbu kakva je bila večeras, i ovako dobrog povoda, nisam nigdje sreo. Đakovo je jedinstven grad u svijetu po svojim Đakovačkim vezovima. Poseban je užitek jer je jedna velika ekipa svih koji u gradu nešto znače dala nešto od sebe i napravila priredbu kakvu nigdje nisam vidio. Počasćen sam time što su me pozvali da i ja budem jedan od gostiju, a posebno sam uživao jer je publika pjevala sa mnom, što smo zajedno napravili jedan veliki šou za pamćenje, rekao je Bebek. - Osjećam potrebu da se zahvalim svim onim starijima koji su imali volje i hrabrosti pojaviti se na ovom koncertu nakon dugo godina, onoj srednjoj generaciji koja još uvijek hoda po koncertima, a posebno mladima koji se nisu ni rodili u vrijeme kada sam ja već napravio veliku karijeru, njima posebno, ovdje u Đakovu hvala za

ovako divan koncert. Pjevali su sa mnom, a onda sam im ja poslije koncerta želio posvetiti pažnju i uslikati se sa svima koji su to željeli, a bilo ih je puno, kazao je Bebek.

CRVENA JABUKA U ĐAKOVU 'RAZVALILA' STARIM HITOVIMA



Dirli, dirli, dirlija nemoj dizat' graju para ima hadžija i za sitnu raju... - orilo se na koncertu koji je u okviru 50. jubilarnih Đakovačkih vezova održala popularna grupa Crvena Jabuka. Nizali su se, mahom, stari hitovi koje je publika u glas pjevala sa pjevačem grupe Žerom. "Nekako s proljeća", "Da znaš da me boliš", "Des' ba", i brojne druge hitove 'nizala' je Jabuka u više od dva i pol sata koncerta, a nakon što su se htjeli povući s pozornice, publika ih je zvala 'na bis'. Raspoloženi Žera, nakon koncerta, s nama je podijelio novosti iz banda, ali i razloge zbog kojih nisu izvodili pjesme s novog, još 'vrućeg' albuma.

-Prije dvije godine smo bili ovdje na koncertu, bilo je isto ovako dobro kao i noćas. Prvi puta u životu nam se dogodilo da je gorio razglas. Gori na Grdovića i na nas, što će biti tek kad dođe Opća opasnost, rekao nam je Žera osvrćući se na događaj na početku koncerta. Naime, nakon što se prije nekoliko dana na koncertu Mladena Grdovića zapalio jedan od zvučnika, što se tada pripisalo iskri od paljenja bengalki u publici, isto se dogodilo i na koncertu Crvene Jabuke. I ova puta intervenirali su pripadnici đakovačkog DVD-a, no koncert nije prekidan nego je Žera zabavljao publiku slavonskih pjesmama poput one "Otvor ženo kapiju".

-Kao i svaki puta u cijeloj Slavoniji, ne smo u Đakovu, osjetilo se da Slavonija ima dušu, nemoš ih prevariti. Onaj tko je pokušao varati Slavonce u bilo kojoj stvari je na..., oni to pamte. Mi se sa

Slavoncima družimo od kada postoji Jabuka, od 1985. godine. Prošlo je tu puno generacija, tako da volimo doći u Slavoniju, rekao je Žera.

Na kraju razgovora pitali smo ga i, s obzirom na to da je i ovoga puta Jabuka zasvirala na Đakovačkim vezovima, je li ikada ostao pogledati srž Vezova, smotru folkloru, povorku. - Jesam, jednom davno, 1995. ili 1996. godine, kada sam izašao iz Sarajeva. To je ono kad idu kroz cjeli grad, jel? Nemoš ti ovdje ostati dugo, prva dva dana si normalan, a peti dan si pijan ko stoka, nit' šta vidiš nit' šta čuješ, kazao je Žera.

NEVRIJEME OZNAČILO POČETAK GASTROFESTA

U organizaciji Udruge proizvođača domaće šljivovice Slavonka u vezovskom je šatoru, ali uz nazočnost manjeg broja sudionika i posjetitelja zbog nevremena koje je predvečer zahvatilo naš kraj, održano proglašenje i dodjela pehara i priznanja proizvođačima domaćih rakija. Pobjednikom ovogodišnjeg natjecanja u kvaliteti slavonske šljivovice proglašena je obitelj Đurđice Gruber iz Đakova, kojoj je pripao pobjednički pehar. Zlatnu medalju u istoj kategoriji osvojili su Željko Gruber, zatim Dragan Deko iz Bizovca, Ivica Kopecki iz Sovskog Dola i obitelj Lovaković iz Đakova. Medalje i priznanja dodijeljene su i za uzorke domaće kruškovače i viljamovke, kao i domaće kajsijovače i breskovače.

ŽELJKO ŠIŠKO ŠAMPION KULINIJADE

U sklopu Gastrofesta ovogodišnjih Vezova na posebnoj svečanosti u vezovskom šatoru proglašeni su rezultati ocjenjivanja kulina, a šampionska titula pripala je Željku Šišku iz Đakova, vicešampion je Dražen Lukač, a treći je Tomislav Blažević.

KATA SVALINA IMA NAJLJEPŠU OKUĆNICU

Najljepšu okućnicu u akciji "Zeleno srce Đakova – Najljepša okućnica" 2016., prema odluci posebno povjerenstva Turističke zajednice Grada, ima Kata Svalina iz Đakova, drugo mjesto osvojio je Mato Ručević iz Budrovaca, a treće Franjo Verhas iz Đakova.

Priznanje su zaslužili Željko Šarčević, Mirjana i Nikola Jukić i Ivan Grizak.

Dodjela nagrada, priznanja i zahvalnica održana je 2. srpnja u sklopu prigodnog programa

koji je održan u Strossmayerovom perivoju. Za prvo mjesto nagrada je bon za kupovinu u vrtnom centru u visini 1.500 kn (TZG Đakova), za 2. mjesto – nagrada tvrtke Univerzal d.o.o. Đakovo u visini 1.000 kn, a za treće mjesto bon za kupovinu u vrtnom centru u visini 500 kn (TZG Đakova)



ODRŽANI I TRADICIONALNI SUSRETI KNJIŽEVNIH KRITIČARA

Dobitnici "Julija Benešića" Ivica Matičević i Ivana Buljubašić



Ovogodišnji dobitnik Nagrade Julija Benešića je Ivica Matičević za knjigu kritika "Mjera za priču", dobitnica istoimene Povelje uspješnosti je Ivana Buljubašić, mlada osječka autorica, za svoj niz književnih kritika, dok je Helena Sablić Tomić dobitnica posebne nagrade dodijeljene, kako je rekao predsjednik DHK – ogranka slavonsko-baranjsko-srijemskog Mirko Ćurić, iznimno ove godine i to za knjigu "Dodir teksta". Obznanjeno je to na kraju 2-dnevnih 19. đakovačkih susreta hrvatskih književnih kritičara, održanih u okviru 50. Đakovačkih vezova, a čiji je program I ove godine bio vrlo sadržajan. Ipak, 19. Susrete obilježilo je predstavljanje projekta petoknjižje Cvelferica: pa-

nonizam, pismo književnosti i kulture. Opsežan i zahtjevan je to rad s nizom nositelja i suradnika projekta, a koji se 'bavi' Cvelferijom, područjem od 9 sela u županjski dio Save. Bavi se produkcijom cvelferijskog prostora, a brojke u projektu su su impozantne, počevši od 92 kazivača, 20-ak zapisivača... - Petoknjižje je nastalo nakon poplava u Cvelferiji i donosi jednu novu dimenziju. Nastalo je u godinu dana i izvanredno je vrijedno, rekao je Goran Rem koji je s ostalim nositeljima i suradnicima projekta Cvelferiju predstavio kao vrlo živ prostor kulture, pisma, pučkog izričaja, brojnih kazivača... U njenom nastajanju opsežno je terensko snimanje, zapisivanje, kazivanje... O radu na Cvelferici govorila je Anita Tufekčić, jedna od tri cvelferske školske knjižničarke angažirane na projektu u kojem je posao terenskog i korpusnog pretraživanja, rekla je, bio vrlo dinamičan i složen.

- Najotvoreniji dio rada bilo je terensko zapisivanje i snimanje kazivača. Stalni je i teži ton istraživačkom radu davala strategija panonizma koju su kao predprojektu misao objavili 2014. Sanja Jukić i Goran Rem pa nam je ta panonistička nit bila nazorskom vodiljom. Bilo nam je uzbudljivo osvijestiti kako naše cvelferske stvaratelje, npr našeg pučkog mudraca čika Đuku Galovića, smještamo u prostor kojega označavaju s jedne strane veliki povijesni humanist Janus Pannonius, a s druge strane punker Satan Panonski. Drugu važnu potku radu davala je neusporediva informiranost legendarnog Ivice Ćosića Bukvinog čijih je odličnih skoro 30-ak kulturno-povjesničarskih knjiga, ali i otvorenost i potpuna dostupnost u radu, bilo izvorom niza podataka, rekla je, uz ostalo, Tufekčić. Cvelfericu su predstavili i njeni ostali autori - Ivan Trojan, Sanja Jukić i Ružica Pšihistal. - U nastajanju Cvelferice kao da su svi željeli da progovore u njoj, rekla je Pšihistal o širokom krugu suradnika i drugih imena u nastajanju ovog petoknjižja. - Bile su prvotno predviđene tri knjige, a Cvelferica se pretvorila u mega-projekt, rekao je Mirko Ćurić, a projekt je pozdravila i suradnica na projektu Vera Erl, Cvelferica,

A, 19. su susreti započeli dan prije, 27. lipnja, u Hrvatskom domu prigodnim riječima predsjednika DHK-a Božidara Petrača i predsjednika Matice hrvatske - Ogranak Đakovo Vlade Filića. - Iako je književne kritike sve manje u medijima, ona je i dalje prisutna i ne predaje se, ocijenio je Petrač. Na njenu važnost ukazao je i književni tajnik Matice hrvatske i glavni urednik Vijenca Luka Šeput, a u nastavku preksinoćnjeg programa predstav-

ljena je knjiga "Zlonjiva" Josipa Palade te časopisi Društva hrvatskih književnika. Predstavljen je i Zbornik prošlogodišnjih Susreta, a u okviru ovogodišnjih dio programa održan je u Centru Amadea gdje je, uz ostalo, otvorena izložba Pre- draga Gola.

I ZA KRAJ, REZIME ZLATNOG JUBILEJA ĐAKOVAČKE SMOTRE FOLKLORA SLAVONIJE I BARANJE, IZ PERA SUZANE ŽUPAN

50 Đakovačkih vezova – polustoljetna priča kako Slavonija svoje voli, a tuđe poštuje!



Đakovački vezovi, Smotra folklora Slavonije i Baranje, ove su godine u znaku svog zlatnog jubileja – 50. su po redu, pa je opravdana prigoda za pogled unatrag. U 1967., godinu kada su osnovani, kada je u Đakovu započela jedna lijepa, duga priča o Slavoniji, njenim ljudima i tradiciji. Prvi Vezovi održani su 2. i 3. srpnja, 67. čemu je prethodila odluka o njihovom pokretanju od 3. veljače te godine, donesena u prostoru Crvenog križa. Bili su pozvani predstavnici svih tadašnjih nositelja društvenog, političkog, gospodarskog, kulturnog, sportskog i drugog života u gradu. U prvoj godini održavanja smotra se zvala Svečane narodne igre Slavonije Đakovački vezovi, a ime joj se vremenom mijenjalo. Program smotre zamišljen je na smotri folklornih skupina, svatovskih zaprega, izboru najljepše snaše u nošnji..., drugim riječima da počiva na izvornosti te da bude uronjen u ambijentalnost grada. Vezovi su tu 'formulu' zadržali do danas, dakako, zbog potreba novog vremena, dajući joj i nove sadržaje no nikad ne narušavajući osnovnu potku Vezo-

va – njegovanje tradicije i narodnog stvaralaštva. Vezovi u početku nisu planirani na dulji rok no veliki uspjeh prve manifestacije, odlična reakcija publike i tiska, podrška struke, sredine te veliki broj suradnika – postat će veliki motivator da se sa sličnim priredbama nastavi je odlučeno da Vezovi postanu svakogodišnji.

Scenska slika i pritisci režima



Godinama je to bila 2-dnevna manifestacija koja je otvarana na ljetnoj pozornici u Strossmayerovom parku, u subotnje predvečerje, u smiraj toplog srpanjskog dana. Niz godina uz voditeljsku riječ Ljube Jelčića, Nade Varšave, Zdravke Dean... i ljetna pozornica u Velikom parku pridonosi ambijentalnosti Vezova. Dok su prvi održani u gornjem dijelu parka, drugi su 1968. održani na drvenoj ljetnoj pozornici. Bit će izgrađene dvije takve pozornice no na otvorenom su brzo propadale pa je 1973. i '74 izgrađena današnja, betonska pozornica. Upravo je doživjela svoju obnovu, kao i njen amfiteatar. Vezovi se od 1970. otvaraju uz glazbeno-scensku sliku Đakovo je srce Slavonije na tekst Pavla Blažeka i glazbu Julija Njikoša. Bio je to njihov dar Vezovima. Koji je vremenom došao pod povećalo režima, kao što ni hod smotre zbog njega nije bio uvijek lak poput 'proljećarske' 1971., kada je njen program, ne javno, ocijenjen kao «previše hrvatski», a i grb smotre borio se za šahovnicu, uspjevši ju, usprkos pritiscima režima, zadržati. Režim Blažekovu i Njikoševu scensku sliku planira mijenjati; 1979. nastaje nova varijanta pod nazivom "Od prošlosti do sadašnjosti", rođena pod političkim pritiskom. Jer, prvog se slici zamjeralo što završava hrvatskom himnom i što nema tekstova iz NOB-a i socijalističkih tekovina pa je prilagođena tome. Glazbu za tu sliku opet je skladao Njikoš, a

tekstove izabrao Ljubo Jelčić. No, oko 20. obljetnice Vezova vratit će se sve na staro, do novih promjena, ali više ne uvjetovanih režimom nego potrebama novoga vremena..

Veliki svečani mimohod

Subotnji program bio je uvod u vezovsku nedjelju u Đakovu kada jutro osvanja uz najatraktivniju priredbu smotre – veliki svečani mimohod svih sudionika Vezova, centrom grada, od Malog do Velikog parka. Na njenom čelu zastave, lipicanski četveropreg đakovačke Ergele... Sve do danas rasplesana je to i raspjevana šokačka grana koja sa svojim gostima sa svih strana Lijepe naše i čitavoga svijeta svima pokazuje ljepotu iz Đakova. Vez do veza – tisuću vezova... U povorci brojna folklorna društva, dječica, gosti, okićene svatovske zaprege s upregnutim doratima što ih Šokci samo za đakovačku povorku spremaju. Vremenom, dio nje su i mažoretkinje, hrvatski ovčari, jahači... Godine 2003. prošla je centrom pod crnim stijegom zbog smrti biskupa mons. dr. Ćirila Kosa. A, kada se mnoštvo iz povorke slije na ljetnu pozornicu u parku, na njoj krene cjelodnevni folklorni program pod nazivom Đakovština, odnosno Slavonija u pjesmi i plesu, a u katedrali misa. Cijeli grad je poput košnice, ljudski mravinjak, po ulicama snaše i bečari u narodnoj nošnji, a na Hipodromu konjička natjecanja. Jer, lipicanci su vjerni pratitelji Vezova. A, navečer – ponovno u Strossmayerov park, na svečano zatvaranje Vezova uz tradicionalni program "Slavonijo, zemljo plemenita", s publici omiljenim izborom najljepše narodne nošnje. Prva vezovska ljepotica u narodnom ruhu bila je Emilija Svilar iz Sl. Broda. Uvod u Đakovačke vezove su Mali vezovi kada centrom grada prodefilira podmladak u nošnjama, uz pjesmu, ples i stare dječje igre, a Vezovi tako znaju da se za budućnost ne moraju bojati. I, tako vezovska godina za godinom...

Vezovi i rat

A, onda su s početkom 1990-ih muze utihnule, a zagrmjeli topovi. Ratne trube zaglušile su cilik tamburice pa su se tih ranih ratnih '90-ih i Vezovi morali prilagoditi životu u ratnim uvjetima pa su zbog rata izostali. Umjesto njih – program u Linskom u Zagrebu. Kada su topovi utihnuli, grad se vratio svojoj svakodnevicu, pa i Vezovima koji 1999. doživljavaju određene promjene. Od tada se otvaraju pred katedralom, petkom navečer, uz scensku sliku, ali novu koja je svake godine

posvećena drugoj temi, bliskoj ovom području i ljudima. Ispred najljepše đakovačke kulise nižu se prizori stare Slavonije, prošlosti, sudjeluju glumci, pjevači solisti, KUD-ovi, tamburaški sastavi. Intencija je, čulo se tada, preseliti otvorenje smotre i Vezove uopće što bliže centru grada. Nije to bila jedina promjena; nešto kasnije, kada je predsjednik Vezova postao gradonačelnik Zoran Vinković koji je na tim dužnostima i danas, trajanje smotre znatno je produženo, s nizom pratećih glazbenih, eno i gastro, zabavnih, kulturnih, sportskih i drugih programa od kojih se dobar dio održava u velikom šatoru. Iako velika novost, šator je ubrzo prihvaćen i već godinama je mjesto masovnog okupljanja Đakovčana i njihovih gostiju u vrijeme Vezova – mjesto izlazaka, druženja, dočeka pola Nove godine... U njemu se održavaju koncerti tamburaške i druge glazbe, održava vezovski gastro-fest ... Tako se Vezovi već godinama održavaju tjednima, već od početka lipnja. Vezove prati i izdavačka djelatnost čija je okosnica vezovska Revija. Vezovi su i izložbe, koncerti zabavne i ozbiljne, sakralne glazbe, i trnavačka Bonavita, i etno-radionice, i rock-programi, i eno-gastro sadržaji, Susreti hrvatskih književnih kritičara... i još mnogo toga. Živi ova ravnica i njen čovjek za te dane, smišlja prigodne bečarce, pjesmom se, kao momak djevojci, umiljkava Slavoniji i ljubi domovinu. Izvodi svoje blago iz štale i pokazuje da konj više nije u radu nego da je za paradu. Na Vezovima svoje voli, a tuđe poštuje.

Osnivači Vezova

Prema zapisima Ivana Pavića, dugogodišnjeg člana Vezova i autora tekstova o povijesti i pregledu te smotre, čast da bude osnivač smotre pripala je odboru Turističkog društva izabranom na njegovoj Glavnoj godišnjoj skupštini 4. svibnja 1966., a činili su ga dr. Zvonimir Benčević, predsjednik, dr. Ivan Kopic, Vesna Bućan, Mišo Ratkovčić, Mirko Žurić, Mišo Nikolić, Franjo Čordašić, Boško Mitrović, Pavo Ratinčević, Božidar Brajković i Rudolf Išasegi, tajnik. Među osnivačima, a iz crtica iz povijesti Đakovačkih vezova Mije Živkovića, vidljivo je da su i Mirko Brođanac, predsjednik tadašnje Općinske skupštine, Marko Bezer, sekretar tadašnjeg Općinskog komiteta SK, Josip Gabrić, predsjednik Općinskog odbora



SSRN, Slobodan Vukomanović, predsjednik Općinskog odbora Saveza omladine, Ivan Majnarić, tajnik Turističkog saveza Slavonije. Franjo Nađ, direktor Ugostiteljskog poduzeća Central Osijek, Milan Rajković, direktor tadašnje Ekonomike škole Đakovo, Ivan Pavić, direktor Narodnog sveučilišta, Jelena Šonje, predstavница Radio Đakova, Lucija Karalić iz Gorjana, predstavница Društva Kućne radinosti, Adolf Šnajder, predsjednik Nogometnog kluba Jedinstvo Đakovo i Ivica Lasić, tajnik Rukometnog kluba Partizan Đakovo.

Ime smotre

Ime Đakovački vezovi smotra je dobila na prijedlog prof. Milana Rajkovića. Nakon prvotnog naziva - Svečane narodne igre Slavonije, 1970. Vezovi su Svečane narodne igre Slavonije i Baranje, a od, 72. do danas Smotra folklora Slavonije i Baranje. Održavaju se, pravilo je, prvog vikenda u srpnju. Tada je grad velika pozornica tradicije, folklora, običaja, cilika tamburice, kasa lipicanaca...

U povorci cijeli svijet

Osim folklorašima iz cijele Đakovštine, Slavonije i Baranje te svih ostalih krajeva RH, svečana vezovska povorka gostoljubivo je prigrllila mnoge, sa svih strana svijeta – od Hrvata iz dijaspele poput Kanade i Australije te iz susjednih zemalja, prodefilirali su u njoj i plesači iz Meksika, Maori s Novog Zelanda, društva iz Njemačke, Austrije, Francuske, Češke, Slovačke, Ukrajine, Makedonije i mnogi drugi. Svi žele biti u vezovskoj povorci.

50. ĐAKOVAČKI VEZOVI U SLICI













KONJIČKIM NATJECANJIMA NA ERGELI OBILJEŽENI JUBILARNI 50. ĐAKOVAČKI VEZOVI

Tekst: Monika Bogadi, Osijek - Fotografija: Silvija Butković

Na hipodromu i jahaonici Državne ergele Đakovo održan je i ove godine dvodnevni sportski program kojeg je pratio veliki broj zaljubljenika u konjičke sportove. Već tradicionalno, u okviru Đakovačkih vezova održavaju se natjecanja u preponskom jahanju i vožnji zaprega.

U subotu u vožnji zaprega održano je drugo kolo Croatia Cupa za jednoprege i dvoprege, natjecanje u kojem se voze dvije discipline: dresura i

vožnja preciznosti. U kategoriji jednoprega prvo mjesto pripalo je Tomislavu Drenjančeviću, vozaču Državne ergele Đakovo, drugo mjesto pripalo je Antoniju Marčinkoviću, dok je trećeplasirani Marko Albertović, obojica članovi Zapreznog kluba Slavonac iz Slavonskog Broda. U kategoriji dvoprega prvo mjesto osvojio je, također vozač Državne ergele Đakovo, Antun Živić, drugoplasirani je Josip Anđan, KK Slavonac iz Čepina, a treće mjesto osvojio je Danko Drobnjak, iz Državne ergele Đakovo.





Dok su se zaprežna natjecanja održavala u vanjskom parkuru, preponska su održana u zatvorenoj jahaonici đakovačke ergele. U subotu su održane tri utakmice na visinama: 0,80, 1 i 1,10 metara. U utakmici na visini prepona od 0,80 metara plasirali su se: Josip Kokalović, Ana Žderić i Tea Bašić, članovi Konjičkog kluba „Đakovo“. U utakmici na visini prepona od jednoga metra plasirali su se: Ema Prokeš na grlu Loky, članica Konjičkog kluba Karoca, Ivan Funarić na grlu Guinness, član KK Osijek, Ana Jović s grlom Chinook S, članica KK Osijek i Denis Zeko s grlom Čardaš, član KK Dunavski raj. U specijalnoj utakmici za Idealno vrijeme na visini od 1,10 metara najviše uspjeha imale su Mia Krajina, Ema Prokeš i Nives Sić.

Nedjeljni program konjičkih natjecanja ponudio je dvije preponske utakmice na visini 1.20 metara. Jedna s klasičnim baražem, a druga specijalna utakmica rastućih poteškoća, koje su donosile i novčane nagrade za najuspješnije. U utakmici na visini prepona 120 centimetara najviše uspjeha imala je Danijela Žuljević na grlu Skiper Junior, članica KK Baranja koja je bila uspješnija u baražu od drugoplasirane Emilie Džambo s grlom Let's Dance i KK Karoca, Zagreb. Treće mjesto pripalo je Nives Sić na grlu Arsenal, čla-

nici KK Osijek. U utakmici na visini Rastuće poteškoće, najviše uspjeha imala je Ema Prokeš na grlu Cortaflex El Paso iz KK Karoca, drugo mjesto osvojila je Danijela Žuljević, a treće Nives Sić.

Natjecanje je završeno zanimljivom i napetom kombiniranom utakmicom (kombinacija čunjeva i fiksnih maratonskih prepreka) za vozače jednoprega i dvoprega. U utakmici jednoprega najviše uspjeha imao je Antonio Mačinković iz ZK Slavonac. Drugoplasirani Ivan Mirković s grlom P. Montenegro, KU Lipicanac-Ruščica, dok je treće mjesto pripalo vozaču Državne ergele Đakovo Tomislavu Drenjančeviću s grlom T. Troffeta. Plasirali su se još na četvrto mjesto Domagoj Grgić i na peto Andrija Obrovac.

U natjecanju dvoprega prvo mjesto pripalo je Borisu Lioviću s grlima Favory Mara i Favory Montenegro, vozaču Konjogojske udruge Lipicanac, Ruščica. Drugo mađarskom vozaču Ištvanu Filakoviću s grlima Barson i Bibor. Danko Drobňak iz Državne ergele Đakovo s grlima Mara i S. Troffeta osvojio je treće mjesto. Četvrto mjesto pripalo je Antunu Živiću, dok je peti Domagoj Grgić.

Bila su to dva sportska dana zaprežnih i preponskih utakmica u kojima će gledatelji moći uživati i ove godine.





SELJAČKA SLOGA KAO IZVORIŠTE SMOTRE FOLKLORA ĐAKOVAČKI VEZOVI

Branka Uzelac

U Hrvatskoj se 20-ih godina prošloga stoljeća utemeljuje Seljačka Sloga, organizacija koja je u jednom svom segmentu trebala ukazivati na vrijednosti seljačke kulture te kako je njegovati i tako očuvati. Njen rad se ogledao kroz osnivanje ogranka kojih je u 30-tim godinama prve polovice 20. stoljeća bilo u preko 1100 sela u Hrvatskoj. Djelovanje Seljačke sloge ostavilo je traga i u Đakovštini. Osnivani su ogranci po selima: Vuka (1928. godine), Budrovci, Dragotin, Drenje, Gorjani, Kešinci, Novi Perkovci, Piškorevci, Punitovci, Semeljci, Široko Polje, Trnava, Viškovci i Vrpolje (1937. godine), Đurđanci, Mrzović (1938. godine), Vrbica (1939. godine), Satnica Đakovačka, Strizivojna i Tomašanci (1940. godine).

Od kulturnih aktivnosti osnovani su pjevački i tamburaški zborovi, potican je razvoj seljačke književnosti, osnivanje kazališnih družina, organizirane su prosvjetne zabave te smotre seljačke umjetnosti. Središnja smotra održana je u Zagrebu 6. 6. 1926. godine. Prva slavonska smotra održana je u Osijeku 1926. godine. Na njoj su nastupila i dva zbora iz Đakovštine: Koritna i Vuka. Smotre u Đakovo održane su 1937. godine (nastupilo je 13 zborova) i 1938. godine.

U svega nekoliko godina rada Seljačka sloga uspjela je razviti izuzetno bogatu i raznoliku djelatnost i okupiti, samo u Slavoniji, najmanje 9000 tisuća zainteresiranih članova.

Veliko su mjesto i iskreno priznanja grada izborili neki oblici seljačke umjetnosti - izvorna pjesma i ples vezani uz tradicionalnu odjeću i običaje. Posebice su tome doprinijele smotre narodnog stvaralaštva. Seljačka sloga ih je započela te utvrdila načela po kojima se i danas održavaju (borba za izvornost po kriterijima stručnih osoba, profesora sa Filozofskog fakulteta kao što pozna-

ti i priznati etnolozi Milovan Gavazzi i Branimir Bratanić).

Na žalost, rat je porušio veći dio temelja koje je Seljačka sloga tako predano gradila. Usprkos tome, uspjeli su pokrenuti tisuće seljaka na djelatnosti koje su tražila dosta odricanja, vremena i rada. Poslijeratna nova komunistička ideologija više nije imala razumijevanja za osnovna načela na kojima je ležao njezin rad, seljaštvo i nacionalni identitet.

U samoj Đakovštini malo koje selo nema osnovano kulturno-umjetničko društvo. Mnogi KUD-ovi osnovani su prije pedesetak pa i više godina. Tu možemo vidjeti povezanost današnjih smotri folklora i nekadašnje aktivnosti Seljačke sloge u Hrvatskoj. Za većinu onih koji se sjećaju, to je sjećanje svedeno na živopisne nastupe seljačkih zborova u narodnoj nošnji ili zabavne predstave u kojima je uživalo cijelo selo.

U Đakovštini postoji oko 25 kulturno-umjetničkih društava od koji neki nisu aktivni. Među najstarijima je: KUD „Sklad“ Đakovo, osnovan 1863. godine kao pjevačko društvo. Od kraja 19. stoljeća djeluje i kazališna družina i tamburaški orkestar. Prvi mecena društva bio je biskup J.J.



Ogranak Seljačke sloge u Punitovcima 1940. (Hrvatski list, 21/1940., 80 (21. 3. 1940.), 7)

Strossmayer. Početkom 50-ih godina 20. stoljeća spominje se i folklorna aktivnost koja se tek 70-ih godina pojačava i to posebice izvorni folklor i običaji.

Povijest KUD-a „Lipa“ Semeljci seže još u 1892. godinu. To su bili počeci folklornog amaterskog djelovanja HSD „Lipa“. Društvo je službeno osnovano 1966. godine. Pozornost gledatelja plijene izvornim folklorom, običajima i „lipim ruvom“ svojih baka.

Društvo organizira dvije manifestacije tijekom godine: „Kolo na Vrbaku“ u lipnju, oko blagdana Sv. Antuna i „Večer jabuka“ u listopadu, kada se održava cjelovečernji koncert društva.

KUD „ZORA“ Piškorevci osnovano je davne 1927. godine kao pjevačko društvo da bi se vremenom proširilo na tamburašku i plesnu sekciju. Društvo je uz nekoliko kraćih prekida nastavilo raditi do danas. Organizator je već dugi niz godina manifestacije „Piškorevački sokaci“ krajem kolovoza, kao i dječje manifestacije „Sveta Lucija“.

KUD „VESELA ŠOKADIJA“ Koritna osnovan je 1950. godine i organiziraju smotru folkloru „Poklade su mило janje moje“.

KUD „GORJANAC“ Gorjani osnovan je 1966. godine. Nositelj je nematerijalnog kulturnog dobra RH uvrštenog na UNESCO-vu listu svjetske nematerijalne baštine „Proljetni ophod Ljelja“. Istu manifestaciju „Proljetni ophod Ljelja“ održavaju na Duhove, u kontinuitetu od 2002. godine.

SKUD „Braće Banas“ osnovan je 1967. godine usporedo s utemeljenjem Đakovačkih vezova i kontinuirano djeluje do danas. Orijentirani su u njegovanju tradicija koje su razvili u vlastitoj, ovdašnjoj sredini, ali i tradicija iz Slovačke.



Članice ogranka iz Piškorevaca izvele su običaj 'Ljelje' na zabavi «Lipe» 1939. (*Hrvatski list*, 20/1939., 176 (29. 6. 1939.), 21)

KUD „VESELI ŠOKCI“ iz Punitovaca osniva se 1967. godine, da bi nakon nekoliko prekida od listopada 2013. godine počeli sa radom sve do danas. Kulturna manifestacija koju organiziraju zove se „Dođi mило, dođi drago“.

KUD „HRVATSKA ČITAONICA“ Selci Đakovački utemeljen je 1969. godine. Organizator je kulturne manifestacije „Brašančevo u Selcima“.

KUD „SLAVONAC“ Forkuševci osnovan je 1974. godine. Organizatori su smotre pod nazivom „Jesen stiže, dunjo moja“.

KUD „ŠOKADIJA“ Budrovci postoji i djeluje od 1983. godine. Društvo je domaćin folklorne manifestacije „U Budrovci, na Nedilju bilu“ i Dječje smotre folkloru „Rubina zlatne jeseni“.

Tu su i kulturno-umjetnička društva: „Šokadija“ iz Strizivojne, „Širokopoljac“ iz Širokog Polja, „Drenjanci“ iz Drenja KUD „TENA“ iz Đakova je osnovan 1985. godine. U proteklim godinama KUD Tena obišla je cijelu Europu, posjetila Meksiko, Egipat, Kinu, Indoneziju i druge zemlje. Obrađuju pjesme, običaje i plesove Đakovštine ali i folklorno naslijeđe cijele Hrvatske. Svoj umjetnički rad redovno prezentiraju u Đakovu na svojim godišnjim koncertima.

KUD „IVAN TIŠOV“ Viškovci osnovan je 1993. godine. Održava tradicionalnu smotru pod nazivom „U Viškovce pred žetvu“.

KUD „SLOGA“ Satnica Đakovačka osnovano je 1996. godine. Organizatori su dječje smotre folkloru „Djeca u igri, pjesmi i plesu“ i smotre za odrasle „Pjesmom i plesom kroz Satnicu“.

Kasnije osnovana kulturno-umjetnička društva su: „Ledina“ Gašinci (1997.), „Kondrićani“ Kondrić (2001.), „Kuševac“ Kuševac (2007.), „Slavonija“ Đurđanci, (2008.), „Vesela Šokadija“ Lapovci (2013.) i Novi Perkovi (2016.)

Glavni zadatak ovih kulturno-umjetničkih društava je prezentiranje isključivo izvorne pjesme, plesova i običaja Slavonije, Đakovačkog kraja. Pojedina društva podijeljena su na više sekcija: tamburaška, dječja skupina i odrasla. Posebna se pažnja poklanja na odijevanje u originalne, starijske nošnje, prigodne životnom ili godišnjem običaju koji prikazuju. Svrha tih manifestacija je druženje i prikazivanje uvijekžbanog programa samog domaćina svojim suseljanima i gostima. Gosti su obično kulturno-umjetnička društva iz susjednih sela, iz drugih krajeva Hrvatske pa i iz drugih zemalja. Upoznaju se pjesme, plesovi, običaji i narodna nošnja iz drugih krajeva. Uz radni dio postoji i onaj opušteniji kada se društva

druže, bolje upoznaju te dogovaraju putovanja kod drugih skupina.

Godišnji događaj je odlazak i sudjelovanje svih KUD-ova u povorci i programu Smotre folklora Slavonije, Baranje i Srijema, odnosno na Đakovačke vezove. Tradicijske vrijednosti koje se promoviraju Đakovačkim vezovima, skup su vrijednosti i običaja koje navedenom području i samom gradu Đakovu daju jedinstveni kulturni identitet.

Pojedina kulturno-umjetnička društva odabrana od strane stručne komisije odlaze u Zagreb na Međunarodnu smotru folklora.

Tu nalazimo poveznicu sa Seljačkom slogom i današnjim kulturno-umjetničkim društvima i središnjom i glavnom smotrom kao što su: Đakovački vezovi i Međunarodna smotra folklora u Zagrebu. Seljačka sloga njegovala je izvorne narodne (seljačke kulture), tražila izvornost u pjevanju, plesu i odijevanju. Tada pokrenute djelatnosti vrijede i danas.

Literatura:

Suzana Leček, Seljačka Sloga u Slavoniji, Baranji i Srijemu (1925.-1941.)



50. ĐAKOVAČKI VEZOVI

04. lipnja - 03. srpnja 2016.

DVIJE MARAME SEMELJAČKOG KRAJA

Marinka Jaman

Ručno tkanje i ručni vez, kao jedan od najstarijih zanata u povijesti čovječanstva, temelj su kulturne baštine svakog naroda, tako i našega. Ruho izrađeno rukom, iglom i koncem od tkanine otkane na tklačkom stanu ima posebnu vrijednost i ljepotu. Tako izrađena narodna nošnja jedno je od najprepoznatljivijih obilježja pojedinih dijelova naše domovine i veliko kulturno blago jer je izraz tradicije, kulture, podneblja, likovnog shvaćanja i odraz spleta raznih povijesnih utjecaja. Semeljačke narodne nošnje odlikuju se bogatom izradom i raznolikošću te posebno naglašenom ljubavlju unesenom u njihovu izradu. Ljubav prema ruhu koje su izrađivale naše bake i prabake, marljive šokice, podigla ga je na razinu umjetničkog djela.

Stihovi Dragutina Tadijanovića „Dugo u noć, u zimsku gluhu noć, moja mati bijelo platno tka“ jako lijepo dočaravaju vrijeme sporog prolaženja sati, posebno zimi, u našoj Slavoniji, vrijeme koje su sitnim vezom, sporim lupkanjem stana u tišini „bez kraja“ ispunjavale marljive žene. Uz petrolejku ili slabo svjetlo svijeće tkalo se platno i vezli su se motivi preslikani iz prirode ili složeni ponekom neotkrivenom darovitom umjetničkom dušom sela u prekrasnu kompoziciju na kojoj pogledom dušu možeš odmoriti. Nit svilena ili zlatna, nit pamučna i meka, konopljina gruba, koju su usnivale u tklački stan ili utaknule u iglu, prenijela nam je sve osjećaje naših predaka - tugu, bol i samoću, ljubav, sreću i ushićenje, vjeru... Beskonačnost jedna utkana je u šokačko platno i vezo-



ve semeljačkog kraja. Kako onda ne bi oduzimali dah? Sam pogled na splet uzoraka ukomponiranih u prekrasnu sliku, ukrašenu umornim rukama plijeni i svjetsku pozornost. Naravno, samo su naše takve posebne. Mogu prijeći oceane, znat će se vratiti kući jer bit će prepoznatljive. Kako ne bi bile, kad su kapljicama krvi slučajnog uboda igle obilježene, kad umorna u san utonula misao moje i tvoje prabake je na tom vezu odmorila. Tko može ne biti čvrsto vezan uz nešto što je na taj način tvoje. Ta veza drži ruho uz ognjište. Pognut lik majke, žene nad tkanjem ili vezom uz slabo svjetlo, još više naglašava ljepotu povezanosti niti, darovitost, strpljene kojeg danas nema, te su vrlo rijetki novi motivi na maramama tako kvalitetno i raznoliko napravljeni. Za koga se mogao uložiti toliko trud nego za osobu koja je imala posebno mjesto u srcima onih za koje je rađena. Ponekad se znao pokloniti koji tako vrijedan uradak. Poklanjalo se, ali vrlo rijetko, nekom izvan obitelji, primjerice župniku, učitelju ili nekoj osobi na istaknutom položaju u društvu za neke važne prigode. U novije vrijeme prodavao se dio ruha ili kompletno ruho zbog neshvaćanja vrijednosti ili neke teške životne situacije, a prodaja je nerijetko značila način preživljavanja.

Najskupocijeniji rad bio je zlatovez, kako zbog skupog materijala za izradu, tako i zbog teškog načina izrade. Zlatovez se nosio samo u izuzetno svečanim prigodama. Poznam dobro dvije semeljačke zlatovezom rađene marama sa starih gotovo stogodišnjih, fotografija. Prije tri godine upoznala sam ih i „uživo“. Prva je marama poklonjena učiteljima koji su radili u semeljačkoj školi. Preselili su u Zagreb te je tako završila tamo. Budući da je marama semeljačkog kraja, nije našla mjesto u folklornom ruhu Zagreba. Htjeli su ju sačuvati kao uspomenu pa je prišivena na crveni pliš služila kao dekoracija stana kćerke tih učitelja. Obrezana, ali neoštećena, krasila je lijepu kuću. Ipak, ona na crnoj svili treba krasiti ramena semeljačkih cura i mladih žena. Vidjevši oglas da se ta marama prodaje na tom crvenom plišu oči su mi zasjale. „Pa to je NAŠA marama“, izustila sam. Moram do nje, vodila me misao tražeći kontakt. Na starim slikama iz Semeljaca i Kešinaca upravo je takva marama. Na njoj su inicijali M. Č. po kojima se naslućuje iz čije obitelji potječe. Pažljivo je skinuta s pliša i prenesena na crnu rips svilu te sada krasí vratove i tijela djevojaka i mladih snaša Semeljaca.

Druga je marama na kojoj je poznata semeljačka mustra hrastov list. Vidjela sam ju na fo-



tografiji četiri Semeljčanke u narodnoj nošnji. Željela sam ju jer tom mustrom imam izrađenu prekrasnu roklju. Nije se to prije trebalo na taj način „šikovati“, ali ja nekako tako volim. Kada nešto žarko želiš, to ti se i ostvari. Uočila sam da netko opet iz Zagreba prodaje upravo takvu maramu uz ostalu nošnju. Što sada? Sve zajedno skupo je, a maramu želim. Dopisivanje i pregovaranje, dok prodavač nije rekao: „Kad to toliko volite, dogovorit ćemo se“. Čim smo se dogovorili, odmah sam poduzela sve da se ruho što prije preuzme. Na kraju sam kupila cijelo ruho zbog marama. Nisam mogla dočekati da se ona vrati kući. A da samo znate gdje je bila... U Tokiju na otvaranju prvog veleposlanstva nosila ju je supruga gospodina Arslanagića, prvog veleposlanika u Tokiju. Od svih nošnji u Hrvatskoj izabrala je baš NAŠU. Vratila se u Semeljce, u kraj iz kojega je potekla umotana u platno na kojem je pisalo što sadrži i spremljena u poseban bijeli kofer kako i zaslužuje jedna takva vrijednost. Ona sada također krasí tijelo naših djevojaka. Naš je ponos i dika.



U BOŠNJACIMA JOŠ POSTOJE SVETCI – KUĆNI ZAŠTITNICI I ZAVJETI

Vinko Juzbašić

Osvetcima kućnim zaštitnicima ili patronima negdašnjih zadruga, ali i o kućnim zavjetima u nas se malo pisalo. Tako su npr. početkom 20. stoljeća (1914. i 1924. godine) u Srijemu i Slavoniji o njima pisali Ivan Filakovac iz Retkovaca i Luka Lukić iz rodnoga Varoša (danas Brodski Varoš) te Klakara.

Štovanje svetaca – kućnih zaštitnika ostalo je očuvano do danas i u Bošnjacima pa ću ovdje donijeti zaključke prošlogodišnjega istraživanja u kojem mi je o ovoj temi svoje iskaze dalo tri-desetak starosjedioca ovog potpuno hrvatskog i katoličkog mjesta i župe u Vukovarsko-srijemskoj županiji.

U Bošnjacima je kod izbora kućnoga svetca velik utjecaj imao imendan najstarijega muškarca u kući ili negdašnjeg zadrugnog kućegazde pa su zato izabrani sveti uvijek bili „muški, a ne ženski“. Tako su za zaštitnike uzimani sv. Đurađ (Juraj Mučenik), sv. Josip, sv. Antun Padovanski, sv. Antun Opat (Pustinjač), ali i sv. Rok, sv. Nikola Biskup, sv. Franjo Asiški, sv. Blaž i dr. Imendan novoga kućedomačina kao i prelazak na novu „numeru“ (kućni broj, kuću) bio je razlog promijene zaštitnika, a nekad i njegovo zadržavanje odnosno nasljeđivanje.

Pozorno pregledavajući kuće u Bošnjacima i tražeći u zabatnim nišama svetačke kipove pobrojio sam 13 kuća u kojima su oni bili postavljeni i to: šest s Gospinim likom, četiri sv. Antuna Padovanskog, jedan sv. Josipa, jedan Isusa i jedan s križem. Sigurno je da su Isusov i Gospini kipovi te križ, postavljeni u novije vrijeme te da oni nisu njihovi kućni zaštitnici, ali i da su postavljeni s istom svrhom.

U Bošnjacima još ima kuća „u špic“ građenih u prošleme stoljeću na kojima postoji zabatna niša s kipom, ali nažalost na samo jednoj od njih je kip svetca – kućnog zaštitnika (vidjeti fotografije).

Sigurno je kako je ispunjavanje zabatnih niša svetačkim kipovima imalo, uz zavjetnu, i skro-



mnu, dekorativnu svrhu, ali bez veće umjetničke vrijednosti.

Uz zabatne niše neke bošnjačke kuće „u špic“ imaju i pseudoniše – njihove zazidane naznake. Na starijim kućama građenim „na front“ (više prozora okrenutih prema ulici), nisam uočio, a nitko od sugovornika ne pamti, ni zabatne niše, ni kipove.

Sigurno je kako su kućni zaštitnici bili izbor čitave porodice (više obitelji u negdašnjoj zadruzi) i da su nastali prije ili uporedo s kućnim zavjetima, a da je njihovo štovanje bilo postojanije, odnosno dugotrajnije.

Kućni sveti zaštitnici razlikuju se od kućnih zavjeta iako se to u Bošnjacima sada vrlo slabo zamjećuje. Da je za svetca – kućnoga zaštitnika uzet i isti kućni zavjet, pronađen je u Bošnjacima samo jedan primjer. Za razliku od kućnoga zaštitnika, kućni zavjeti su bili osobni izbor pojedinaca unutar zadruga i treba ih shvatiti kao zagovorne molitve određenom svetcu u specifičnoj potrebi.

Najvažniji razlog izbora i štovanja kućnih zaštitnika, ali i kod zavjeta, iako to Bošnjačani rijetko spominju, bila je potreba za nebeskom zaštitom te Božjim blagoslovom njih, njihove obitelji i imovine. Polagano nestajanje ovoga običaja može se tražiti u promjeni načina života starosjedioca koji su danas sve manje seljaci, životno ovisni samo o zemlji i stoci.

Iz onoga što sam dosad saznao, a uspoređujući primjere iz Bošnjaka i spomenute starije zapise iz Retkovaca, Brodskog Varoša i Klakara, očito je kako postoje sličnosti u štovanju kućnih svetaca zaštitnika i kućnih zavjeta, što upućuje na starost, ali i (negdašnju) raširenost ovog običaja među hrvatskim katolicima u Srijemu i Slavoniji.



ČIJALO - DRAPANJE PERJA U JURJEVCU PUNITOVAČKO KAD SE VERA RAZBACA U PERJU

Mirko Knežević

Slavonija duga i široka, zelenih polja i zlatnog žita, okupana suncem i jutarnjom rosom, u pjesmi i zvuku tamburice uz šokački kulin i misno vino govori nam o svojim ljepotama, tradiciji i običajima, šokcu i šokici u ljepoti nošnje, o zapregama upregnutih lipicanaca, dorata i žerava. Govori nam o selu u njegovoj sadašnjosti podsjećajući nas na neka ne tako davna vremena.

Nekada su selom kloparala kola u kojima Šokac sa plugom išao na oranje, a prašina se drumom dizala, drumom širokih šorova kojima su išle čorde svinja i goveda, drumova uz koje su po ledini pasle guske koje su se okupale u kanalu i baricama po drumu poslije kiše.

Poslije umornog rada u polju uz petrolejku Šokci večerali, utrnuli lampu pa na spavanje, osim u danima kirvaja, svinjokolje, pečenja raki-je, vršidbe, čijanja perja, zaruka ili nekog slavlja u obitelji, slavlja nekog blagdana, kada se dugo u noć družilo uz pjesmu i kada se raspredalo o događanjima u selu.

Godine donijele svoje, tehnologija ušla u selo, u kuće, dvorišta, na ulice, uvukla se u ljude i među ljude, uvukla se u svakodnevni život. Ostala sjećanja i ljudi koja sjećanja pretvaraju u stvarnost njegujući tradiciju i običaje, da se ne zaboravi.



Svoju kulturu, tradiciju i običaje njeguju i Slovaci Jurjevca Punitovačkog, malog mjesta od oko 300 stanovnika u Općini Punitovci, petnaestak kilometara od Đakova, mjesta u kojemu se oko 80% stanovnika izjašnjava kao Hrvati. Na prostor današnjeg Jurjevca došli su 1882. godine zaslugom biskupa J. J. Strossmayera i kroz godine su uz njegovanje slovačkog jezika u školi, očuvanja svoje kulture i njegovanja tradicije i običaja kroz Maticu slovačku prihvatili i tradicijske vrijednosti Đakovštine i Slavonije.

Jedan od običaja je i čijanje perja, drapanje perja, kako se to kaže u Jurjevcu, običaja u izumiranju. Rijetka su domaćinstva Slavonije u kojima guske hodaju po dvorištu, a njihovo se perje koristi za jastuke i pokrivače, jorgane, perine. Došla su nova vremena, vremena „Dormea“ i drugih zamjena za perje. Tako se u Jurjevcu guske mogu vidjeti u domaćinstvu Vere Majdiš i donedavno kod Anke Novak.

U prostorijama Matice slovačke u Jurjevcu Punitovačkom održano je 26. travnja čijalo perja, druženje koje se rijetko više upriliči u našim selima. Okupile se u čijanju perja od 24 guske Vere Majdiš, koja je ujedno i domaćica čijala. Treće je ovo čijalo u Jurjevcu unazad nekoliko godina, a čijalo se 2013. i 2016. godine. Vera uzgaja guske, voli guske, ima ih nešto više od 20, a ima i malih guščića.

„Čijanje perja nekada je bila pravo seosko druženje. Perje su domaćice, mame i bake tijekom godine čupale guske, a perje sakupljale za svoje udavače, a u zimskim večerima se čijalo i punilo u perine i „štikane“ jastuke, za miraz udavači. Znalo bi biti i purjeg perja pa i pačjeg. Znalo se u čijoj će kući i kada biti čijalo, drapanje perja. Žene i cure su razabirale i odvajale paperje od šepurica, rožnatog dijela, a momci su šepurice sakupljali i rasipali noću curama ispred kuće. Ona koja bi

ujutro pomela šepurice smatrala se najvrjednijom. Mi u Matici u naše aktivnosti uključujemo mlade članice naše udruge i prenosimo na njih sve te stare običaje da se nikad ne zaborave", priča Vera Majdiš.

„Čijanje perja, ili kako mi kažemo, drapanje perja je odvajanje paperja od rožnatog dijela. Čijale su ga žene, a muškarci su kartali i nisu se smjeli miješati u ženske razgovore, dobili bi perja u glavu. Za vrijeme drapanja domaćica bi spremila kolače – gibanice, čvarkane, salenjake...Kuhalo se vino i kukuruži, pucale se kokice, pjevale pjesme: *Dođi diko čijat ćemo perje, praviti ćemo veliko veselje*, a bilo je i šala: - *Nema boljeg nego kad je perje dolje, a bećar gore*, raspričala se učiteljica Anđela Majdiš pogledavajući na muški dio u kartanju i nastavlja: „Višak perja otkupljivali su Romi perjari (kao u filmu Skupljači perja), nudeći za njega šarene ženske marame, tepihe i prekrivače. Ulica bi odjekivala od perjarskih glasova: Perje, perjeeee! Staro i novo kupujemooo!“, govori Anđela.



„Rijetko se u našim selima nađe gusaka da bi se priredilo drapanje perja, običaja gotovo nestalog. Mi u Jurjevcu nastojimo druženjem očuvati isti. Taj zimski posao inače je nekad bio zastupljen u svim slavonskim selima čineći sastavni dio nekad znatno mirnijeg i polaganijeg života u odnosu na ovaj današnji, život pun tehnike i serija. Ljudi se više i ne druže. I dok danas većina nas spava na sintetici i prekriva sintetikom, naši djedovi i bake pokrivali su se u zimskom vremenu teškim perinama napunjenim perjem, a spavali su na bogatim pernatim jastucima. I ne samo zimi. Imala sam i ja i perine i pernate jastuke pa kad je toplo, ja perje odguram, a kada je hladno onda ga bolje rasporedim. Čijanje perja nikada nije označavalo samo posao koji treba obaviti nego i simbol druženja, okupljanja žena i muškaraca u dugim zimskim noćima, gdje se uz rad i priču

provodilo vrijeme, ženski svijet u čijanju, muški u kartanju“, priča Anka Novak.



Raspričale se Jurjevdanke, ne možeš od njih doći do riječi, a dobio sam i perja u glavu miješajući se u razgovor u kojemu doznajem da je bilo rasutog perja, ne samo poslije čijala već i u nekim noćnim satima kada su dečki malo „cvrcnuti“ nekim curama ispred kuće prosuli perje iz starih jastuka. „Ništa strašno. Domaćini ujutro vidjevši perje nisu imali problema, malo pomeli metlom, ono drugo u travi riješili kosilicom, odmah pokosili i travu, a Branka pružila kabel i usisivačem usisala perje. Ha, što je tehnika!“, nasmijano priča Vera Majdiš.

Lijepo je biti na čijalu. Svašta se dozna, tko je što kupio, prodao, tko se napio, zakartao, što je najnovije u selu, tko se ženi, udaje, tko je koga prevario, koja je cura ostavila momka ili momak curu, koliko je nečija krmača oprasila prasaca, tko je u drugom stanju, što je župnik rekao na misi...

Čijalo privedeno kraju, počisti se stol ka kojemu se našlo kuhano zrnje osmorednog kukuruza, kokice-pucavice, pržene bundevske sjemenke, kolači, kiflice, gužvare, osvježenja, a za one hribrije, posebno muške, malo vina, čašica šljivovice. Teče razgovor, nastavlja se sa pričom, šalama, a začuše se i stihovi namijenjeni domaćici: *Kad se Vera razbaca u perju, zove para, svojega bećara.....*





LIKOVNE UMJETNICE ŠOKADIJE

VRIJEDNE RUKE PUNITOVAČKE UDRUGE ŽENA „PUNITOVČANKE“

Mirko Knežević

Lijepa je Đakovština i u njoj ponosni i lijepi Grad Đakovo u Slavoniji rodni polja, zelenila i šuma. Lijepa su i sela Đakovštine sa bogatstvom tradicije i običaja u kojima tamburica zaciči, zaori se pjesma, ona šokačka. Lijepo je čuti, vidjeti, zabilježiti kada se u nekoj sredini ljudi okupljaju, druže i svojim trudom, zalaganjem i radom s ljubavlju čine nešto što će njihovu sredinu učiniti bogatijom u očuvanju, njegovanju i stvaranju kulturne baštine, tradicije i običaja. Đakovština i njena sela, kao i mnoge sredine, ima svoje bogatstvo u ljepoti onoga što su stvarale vrijedne ruke, bogatstvo prikazano

kroz Đakovačke vezove ispred veleborne katedrale, u Strossmyerovom parku, na hipodromu, u povorci, u izložima trgovina. U našem Đakovu, središtu prelijepe, ravne, gizdave i bogate Slavonije, u njenim selima kroz godinu brojne su manifestacije u kojima na svjetlo dana izlazi bogatstvo narodnog blaga, rukotvorina, izlazi djelo vrijednih ruku koje su to bogatstvo stvarale i danas stvaraju.

Vrijedni su žitelji Punitovaca, sela punitovačke Općine, petnaest kilometara udaljenog od Đakova sa 645 stanovnika koji se bave pretežno poljoprivredom. Uređeno je to selo sa svojom sva-



kodnevniciom u kojemu zvono na misu poziva, crkveni sat otkucava, slave se blagdani i praznici, dođu gosti na kirvaj, selom bruje traktori, ide se na izbore, u pušnicama slavonski specijaliteti, nogomet je glavna sporedna stvar na svijetu, na slavljinama se zaori šokačka pjesma, pred crkvom zaigra kolo, rekli bi svagdašnjica kao i u drugim selima.

Dio življenja i svagdašnjice u Punitovcima su i aktivnosti članica punitovačke Udruge žena „Punitovčanke“ koje svojim likovnim umijećima plijene pozornost. U svojim domovima samostalne umjetnice, amaterke, oslikavale boce, ukrašavale pisanice, vezle, štikale, heklale, šivale, nastajali šokački peškiri, stolnjaci, slike, narodne nošnje vezene zlatom i srebrom po papiru i naskroz, radile sa različitim materijalima. Rodila se ideja da se pojedinačni rad okruni zajedničkim druženjima i radom. Okupile se Punitovčanke krajem 2014. godine, počele sa radom, osnovale Udrugu i dale joj ime „Punitovčanke“. Od čelništva Općine, Općinskog vijeća i načelnice dobile prostorijske za djelovanje u kojima se jedanput tjedno okupljaju i na svjetlo dana iznose svoje raznolike rukotvorine rađene u raznovrsnim tehnikama, u različitim materijalima i sa različitim motivima. Okupilo se više od 20 žena koje na druženja dolaze prema mogućnostima. Rade Punitovčanke od papira korpice, vaze, rade u salvetnoj tehnici, izrađuju gombice za tambure, štrikaju se ukrasni bunduri, papučiće, šešire za boce, male bundure, gombice za tambure, štrikaju se fusekle, šalovi, oslikavaju boce, tanjuri, šiju se kućne papuče od starih odbačenih materijala. Radi se rasplet, stolnjaci, miljei. Poseban je rad u starim tehnikama, heklanja, šlinganja i zlatoveza, uvezivanja dukata, izrada štrepi. Vezu Punitovčanke pamukom keceljice za boce, od saten svile mašnice. Nastaju



obojena jaja, rađena bojom i voskom, ukrasne šibe. Radi se sa platnom, papirom, kartonom šuškom, vunom i drugim materijalima, a sve to treba urediti, obojiti, složiti. Svjetlo dana ugledaju tako rukotvorine, ukrasi, suveniri, predmeti. U svome radu punitovačke umjetnice prenose svoja stečena znanja jedni na druge, popričaju sa bakama koje ponekad dođu na radionicu.

Znaju Punitovčanke na svojim druženjima zajedno za svoje potrebe umijesiti tijesto, razvaljati ga i pretvoriti u rezance, one za juhu ili fiš paprikaš ili u rezance sa makom i orasima. Znaju za svoje neko druženje ispeći dobre kiflice, peretke, gužvare a i palačinke sa šljivovim domaćim pekmezom.

Suraduju Punitovčanke sa drugim udrugama punitovačke Općine koje se bave istom ili sličnom djelatnošću, Josipovačkom likovnom grupom „Kontrast“, jurjevačkom likovnom grupom Matice slovačke i Udrugom „Širimo krila anđela“, a suradnja se odvija kroz druženja, međusobne posjete i izmjene iskustava, a u zajedništvu sa „Kontrastom“ organizirana je i likovna kolonija u Punitovcima na kojoj se predstavilo petnaestak umjetnika.

„Pozvali smo, a i pozvat ćemo na naše druženje i naše muževe, da vide gdje i što radimo, do u kasne noćne sate, da ne misle da smo negdje dalje“, u šali kaže predsjednica „Punitovčanki“, Anica Baronji.

U svom djelovanju uz stvaralaštvo „Punitovčanke“ za velike blagdane uredi crkvu, pomažu u organizaciji, pripremi i posluživanju pri manifestaciji ili nekom događanju u Punitovcima, kao na pokladama, nogometnoj zabavi, a pripremile su i doček za 155 mladih uoči susreta Hrvatske katoličke mladeži u Vukovaru.





Svoje bogatstvo radova „Punitovčanke“ predstavljaju pred punitovačkom crkvom sv. Ladislava, u vrijeme većih blagdana nakon misnih slavlja, predstavljaju na štandovima pri folklornim manifestacijama „Dođi milo, dođi drago“ u Punitovcima i „Slovaci do Drlaku“ u Josipovcu Punitovačkom, kao i na manifestaciji „Advent u Općini Punitovci“. Od prikupljenih sredstava nabavlja se alat, pribor i materijal za daljnje djelovanje, a dio sredstava se daje i u humanitarne svrhe. Znaju Punitovčanke upriличiti svoje druženje i izvan Općine Punitovci, odlaskom na izlet u Kopačevo, Vukovar, spomen obilježje, Đakovo. Svoje radove predstavile su i na „Sajmu vina i turizma“ u osječkoj tvrđi, a upriличile su i kreativnu radionicu u izradi gombica, motanju i pletenju ukrasa od papira, rad na zlatovezu u osječkom Domu za nezbrinutu djecu „Klasje“.



U dogovoru sa HRT-om „Punitovčanke“ su u suradnji sa župnikom, KUD-om „Veseli Šokci“ i mještanima organizirali snimanje emisije „Običaji Velikog tjedna u Punitovcima“. U dvije godine djelovanja uredili su i izloge za Đakovačke vezove. U Semeljcima na manifestaciji „Što su jeli naši stari u Korizmi“ Punitovčanke su sudjelovale u predstavljanju korizmenih jela Punitovaca.

U nepune tri godine rada, brojni radovi punitovačke Udruge žena „Punitovčanke“ našli su svoje mjesto u mnogim domaćinstvima. Prođe tjedan i ožive prostorije punitovačkog Kulturnog centra pri općinskoj zgradi u kojemu se Punitovčanke okupljaju. Ljubav prema stvaranju, ljubav prema ovoj vrsti druženja i umjetnosti se nastavlja. Nastavlja se novim idejama sa nekim novim materijalima i tehnikama, nastavlja se u Punitovcima, malom selu punitovačke Općine u Đakovštini, u pitomoj Slavoniji.





ŠTA SU JELI NAŠI STARI

MRSNA I NEMRSNA JELA U PUNITOVCIMA

Mirko Knežević

Mirišu slavonske kuhinje, a brojni specijaliteti pušnica i umijeća slavonskih majstora kuhinje i domaćica nađu se na bogatim trpezama za blagdane ili obične dane kada se slavi, veseli ili odmara nakon naporna rada ili nedjeljom. Na sve strane pršte recepti i jela u tiskovinama, knjigama ili TV emisijama, stalno neka nova jela. Često se zaboravljaju ona stara, tradicijska jela koja su se svakodnevno pripremala na brzinu i bila na dohvat ruke, jela u kojima je Šokac uživao, najeo se do sitosti. Zaboravljaju se nekad svakodnevna mrsna i nemrsna jela od tijesta, mesa, jaja, mlijeka, brašna, pekmeza, soli i vode ili već nečeg drugog što je bilo pri ruci.



**BOGATA
TRPEZA**

DOMAĆI KRU - Pekao se u krušnoj peći, dobro zamisli i nadignut. Mogao je stojati i nedilju dana. Od istog tista pekle se i ljepine, a one onako usput u pržene na mašću pa malo posoljiti, ništa slađe. A kru mekan sa reš koricom. Domaćin ga prije načimanja prekriži nožem.

DOMAĆI KRU SA CRVENOM PAPRIKOM - Pečen u krušnoj peći. Namazati kruh mašću stinitom ili otopitom, posoljiti ga i posuti mljevenom crvenom paprikom, a i namazati ga domaćim pekmezom, pogotovo od šljiva, medom, šećerom pa još prije toga ujutro nazdraviti sa čokanjom domaće šljivovice.

ZAFRIGANA ČORBA - Jelo od na brzinu najčešće u jutarnjim satima, jelo kašikom spremjeno na brzinu, skuvano. Brašno se pržilo na mašću uz dodatak crvene paprike uz vodu iz bunara, malo posoljeno, a doda se i jedno razmućeno jaje i sve se dobro promiša varnjačom.

DOMAĆA KOBASICA I SLANINA SAFUNJARA



- Odreže se komad kobasice i komad slanine od crnih svinja fajferica, slanina safunjare skoro ništa prošarane crvenim, pa onako slatko za doručak

polako narezivati i s crvenim lukom zalogajiti, a nastaviti u podne poslje košnje livade ili žita, oranja ili sjetve, a bude i šunke. Još ako ima iz bašče paradajza i paprike, a može i crvena luka. U posebne dane na tanjuru se nađe i kulina.

KISELA ČORBA S KOBASICOM I REBRIMA - Jela se u podne kad se nije moglo raditi u polju i vrtu, a jela se i uvečer, pripravljena na brzinu. Izdinsta se glavica crvenog luka na malo masti, doda se voda, malo suve kobasice i rebara, sve se prokuva i jelo gotovo, a dobro je ako se pri ruci nađu valjušci.



VALJUŠCI S KUPUSOM - Jelo se za ručak i večeru, a pripravljalo se od brašna i vode sa jajetom ako se ima, razvaljanog sa rasukačem (oklagijom), skuvanog u slanoj vode. Poprži se slatki kupus uz malo soli, malo sitne slanine i doda tijesto i eto jela na brzinu.

KNEDLE SA SIROM - Skuva se krompira, izdropi se, iztemfa, pa kad se malo oladi doda se brašna po potrebe, jedno jaje, doda se domaći kravlji sir, malo soli, umisi se, oblikuju se okruglice, knedle koje se skuvaju i tople se prelju s domaćim kajmakom i prezlama, mrvicama od domaćeg kruva. Malo duža priprema pa se jelo jelo većinom u večernje sate.

REZANCI MAKOM - Zamijesi se tijesto od brašna, pa još iz mlina i vode uz jedno jaje, izreže na rezance skuva se u posoljenoj vode, ocijedi i pospe makom, može i orasima, a tko voli i šećerom, cukerom. Jede se za ručak, ako nema što drugo mrsno, ali dobro dođe i za večeru.



KISELI KUPUS SA SVIME - Jede se kao malo jače, teže jelo, i to većinom za ručak. Izdinsta se glavica luka, doda se kiseli kupus, malo kobasice, rebara, šunke, kožica, tko što već ima, prelije se vodom skuva i posluži u emajliranom loncu ili rajnike.



ĆORAVI PAPRIKAŠ - Jelo s kašikom, spremljeno na brzinu za bilo koje doba dana. Izdinsta se crveni luk na malo masti doda se crvena paprika, malo soli, narezani krompir, prelije vodom, skuva i posluži u rajnike. Siromašno jelo na brzinu, ali dobro dođe za gladnu čeljad.

KISELO MLIKO - Nakon mužnje krave mliko se ostavi na toplom da se skisne i uz domaći kru se jede najčešće za večeru, a Šokci su u kiselo mliko znali i udrobit kruh ili kruh namazati malo s mašću s malo soli i crvene paprike. Mliko je služeno u zdjelama, rekli bi Šokci, od porculana.



SUPITA - Lagani mekani kolač za svako doba dana. Pripravlja se od jaja, brašna, mlika, malo šećera, cukera. Sve se dobro izradi i uz mogućnost dodavanja domaćeg kravljeg sira stavi se peći. Najbolje toplo poslužiti, ali je i ladno ukusno.



PROVA S PEKMEZOM - Pravila se od kukuruznog brašna, jaja, prstohvata soli, malo šećera, mlika. Nasipa se u tepsiju i ponegdje se kašikom stavi malo domaćeg pekmeza. Posluživala se kao svagdašnji kolač.

MOTANA GUŽVARA - Malo svečaniji kolač od dizanog tijesta. Razvalja se rasukačem, a na tijesto dodamo po želji mak, orase, groždice, cimet, domaći sir, tko što voli. Sve se zamota u pletenicu i peče.

SLANE KIFLICE - Prave se od dizanog tijesta sa mlikom ili vodom, tko nema krave, razvalja se, reže u trokute, mota, premaže jajetom i peče. Svagdašnji je kolač.

POGAČICE SA ČVARCIMA - Kolač najčešće pripravljan zimi nakon svinjokolje u vrijeme trajanja čvaraka. Dizano tijesto se razvalja, premazuje

mljevenim čvarcima, premota se nekoliko puta, oblikuje kalupom, premaže jajima ako se ima i peče. Svakodnevni dugotrajni kolač poslužen u pletenoj košarice.



POGAČICE OD ČVARAKA

KUVANI KUKURUZ - Kuvao se u jesen nakon berbe kukuruza u zimske dane. U vrime prestanka radova u polju kuvao se kukuruz, domaći osmoredac i posoljen posluživao posebno na druženjima, čijalima, sijelima.



KUVANI KUKURUZ

ČVARUGE (KOKICE) - U jesen nakon berbe kukuruza vrste pucanac ostavljali bi se klipovi da se dobro prosuše i u rešetku na otvorenoj vatri se pržili uz pucketanje zrna kukuruza pucanca. Bilo je to zabava na mnogim druženjima i divanima, a i radost dječici uz petrolejku.

Jela su se stara mrsna i nemrsna jela u Punivcima, a ista ili slična jela se diljem Šokadije, jednostavna i jeftina jela, ljudi bili zadovoljni, siti i napiti, dobro se radilo, družilo se i odmaralo, ljudi nisu bili izbirljivi u jelima, nisu zanovijetali i nije bilo boleščina.



GIBARČANI U ĐAKOVU - NA VEZOVIMA

Slavko Žebić

Zao mi je, nisam osvanuo u Reviji prošle godine, u povodu 50. obljetnice Đakovačkih vezova, a pozvan sam. Volio sam ići na Vezove i općenito na manifestacije koje su slavile šokaštvo i Šokadiju. U Đakovo sam prvi puta išao negdje 1971. ili 1972., pa onda nisam punih desetak godina, pa onda još petnaestak, ali tada sam već bio u Osijeku. Moram priznati, mi Gibarčani češće smo išli u Vinkovce, na Vinkovačke jeseni, bliže nam je, a u Vinkovce smo redovito išli i na tržnicu, posebice kad stignu ljubenice i rano grožđe. Da, dobro ste vidjeli, ljubenice, jer nigdje nije bilo tako slatkoga bostana kao u Gibarcu i Ilači, jer mi nikada nismo proizvodili lubenice, već ljubenice. I u Županji sam na Šokačkom sijelu bio samo jedanput, negdje 1979. ili 1980-e.

Kada su Gibarčani 90-tih promijenili stoljetna staništa, u Đakovo sam dolazio redovito. Naime, kada je tih godina počela agresija naših susjeda na Republiku Hrvatsku i kao odgovor, Domovinski rat, hrvatsku je zajednicu u Srbiji zadesio egzodus i morali smo seliti. Promjena nekretnina i kamion osnovnih potrepština, najčešće uspomena, a svakodnevno je rijeka prognanika tekla od Srijema i Bačke prema Hrvatskoj. Aproximativno, negdje oko 40 do 50 tisuća. Samo nas Gibar-

čana, iz maloga sela na blagim obroncima Fruške gore, koje je brojalo nešto više od tisuću žitelja u 297 kućanstava, raselilo se diljem Lijepe naše u 59 gradova i sela, a ima nas i diljem svijeta, od Austrije do Australije.

Kada je u ljeto 1995. godine, prije sv. Lovre-mučenika, stigao i posljednji val izbjeglica, bježeći pred razularenim Krajišnicima nakon pobjedonosne Oluje, koji su poslani da očiste Gibarac i Kukujevcu, osnovali smo u Poganovcima „Zavičajnu udrugu Gibarčana“, sa ciljem da sačuvamo sjećanja na naše selo, da očuvamo lijepe šokačke običaje i stoljetnu baštinu, prelijepo gibaračko narodno ruho, kakvo se i danas nosi u osam sela oko Vukovara: u Bapskoj, Berku, Ilači, Lovasu, Šaregradu, Tompojevcima i Tovarniku. Svi su oni i dan danas u Vukovarsko-srijemskoj županiji, a samo je Gibarac ostao s one strane najnovije hrvatske državne granice, ali baš ta baština, ti lijepi običaji i još ljepše nošnje svjedoče da je Gibarac oduvijek bio sastavni dio hrvatskog nacionalnog korpusa.

Na Đakovačke smo vezove te 1999. došli organizirano, kao „Zavičajna udruga Gibarac“, ali moram reći da smo godinu prije, u istom sastavu nastupili i na 32. Međunarodnoj smotri folklora u Zagrebu, a tih mjeseci snimali smo i dokumentarni film „Sjećanje na Gibarac“, po scenariju Alekseja Pavlovskog i dr. Zorice Vitez, u režiji Želimira Belića. Ta je godina bila plodna, jer sudjelovali smo i na Izložbi u Klovčevim dvorima, pa su moji Gibarčani godinama pričali o nastupu u Zagrebu, o tri dana boravka u glavnom gradu svih Hrvata, o hrani u Studentskom domu na Prisavlju, o Gradecu i Klovčevim dvorima.

Nakon takvih dojmova šaljemo prijavu za nastup na Đakovačkim vezovima i ubrzo stiže sretna vijest, primljeni smo. Oduševljenje. Ali odmah smo prionuli pripremama. Ta Đakovo



je srce Šokadije, ne smijemo se osramotiti. Par tjedana pred nastup stiže nova vijest. Nastupamo u revijalnom dijelu, u subotu 3. srpnja, koja je naslovljena kao „Đakovština u pjesmi i plesu“, gdje nastupa desetak skupina iz Slavonije i Baranje i još pet, šest gostujućih, pa smo svrstani zajedno sa MKUD „Debrecin“ iz Mađarske, KUD „Venčec“ iz Zagreba, Zavičajna udruga Gibarčana, HKUD „Stožer“ iz Kupresa, KUD „Stjepan Radić“ iz Pridvorja kod Dubrovnika i HKUD „Lindö“ iz Neuma. Sve je u redu, ali što je sa nastupom na mimohodu ulicama Đakova, da nas svi vide i čuju? To smo sutradan pitali gospodina Vinkeševića, a on je odgovorio da je program gotov, sve je zaključeno, upita je bilo puno i mnogi su već odbijeni pa niti nama ne mogu udovoljiti, jer nije korektno prema drugima. Bit će još vezova.



Pomirili smo se s tim. U Đakovo je došlo nas četrdesetdvoje. Deset plesnih parova: Marica i Marijan Ubrenkić, Anica i Ivica Tetkić, Katica i Mata Barišić, Katica i Mile Marošićević, Danijela i Danko Činćurak, Anđelka Lukač i Zlatko Majačić, Katica Tomić i Slavko Žebić, Mara i Ivica Martinović i Mara i Luka Tomić i još jedan par, Irena i Ivica Cingel, bračni par iz Erdevika, koji nisu imali svojih u blizini i od prvoga su dana prišli „Zavičajnoj udruzi Gibarac“. E, tu je ženska pjevačka skupina: Manda Mutavdžić, Katica Tomić, Ana Josić, Spomenka Barišić, Anica Tetkić, Marica Ubrenkić, Anđelka Majačić i Mara Tomić i naravno naši tamburaši: Slavko Vidaković, Šima Vukašinović, Mirko Ilijašević, Vinko Avramek, Antun Jančković i Davor Pavelić. Naravno, bilo je tu još naših Gibarčana, članova uprave sa suprugama i sam predsjednik Udruge, Kazimir Tetkić sa suprugom Šteficom.

Program je tekao svojim tijekom i rekli su nam da se spremimo. Nema prstenja, nema satova, nema đinđuva, samo dukati na prsima i dukatići u ušima. Na pozornicu smo se penjali uz gibarač-

ki svatovac. Prvo je Ana Josić zapjevala: *Pitaju me, odakle si seko, iz Gibarca, to nije daleko*. Istina, Gibarac i nije tako daleko, kojih stotinjak kilometara. Dobro pjeva Ana. Onda je Brata, Slavko Vidaković, basprim, zapjevao: *Pitaju me odakle si Baja, iz Gibarca iz šokačkog raja*. Oduševio me, odmah sam se suglasio s njegovim lociranjem Gibarca. Mada ja češće koristim pjesmu prof. dr. Bogdana Mesingera *Čudan kraj*, gdje on kaže: *Ima jedan čudan kraj, gdje do rujna traje maj*. Istine, na znam je li pri tom mislio na rodni Šid ili na Gibarac gdje je kršten, ili pak na Ilok, gdje je odrastao kod djeđa, Ilok kojemu je posvetio tri svoje knjige. Mi Gibarčani smo ga voljeli posesivno svojatati, jer Bogdan jest rođen u Šidu, na Božić 1930. godine, ali je kršten u crkvi sv. Ivana Nepomuka u Gibarcu po vlč. Antunu Cvrkoviću, najdugovječnijem gibaračkom svećeniku koji je u Gibarcu službovao od 1924. do 1954. godine, gdje je i preminuo, a sahranjen je u rodnim Vinkovcima.

Kako je naš nastup bio ograničen na desetak minuta, ženska je pjevačka skupina još dovršila gibarački svatovac, a onda otpjevala staru pjesmu *Tri jetrve žito žele* pa smo odigrali starovinsko ljubi-kolo. To Vam je ono, kada se za kirbaj ili veće svece u gibaračkom domu okupi cijelo selo, a djevojke obvezno dođu u pratnji mama, baka, tetaka i strina i kako da se poljubi s momkom? Sve su generacije Gibarčana imale svoje ljubi-kolo, a mi smo prikazali ono još iz 18. Stoljeća, kad su se prabake i pradjede ljubile uz Rajole kujo:

*Rajole kujo, što ti to kuješ
Moj mili kujo, prsten zlačani.
Rajole kujo, kom ćeš ga dati,
Moj mili kujo, lijepoj djevojci.
Rajole kujo, ustani gore,
Moj mili kujo, ljubi kog voleš!*

E, tu su onda pucali poljupci a mame i strine su stavljale ruke na oči. Što se sutra pričalo po selu, možete zamisliti. A kada smo se i mi izljubili na pozornici, ostalo je još samo toliko vremena za gibaračku Zurku, široko šokačko kolo koje se igralu u svakoj prilici, i na kirbaj i kad na drugi dan Dova vadimo majeve, i u svatovima i za Polklade, sva tri dana, a onda četrdeset dana nema svirke i igranke. Nema bome mrsa do Uskrsa.

Pljesak se razlijegao Strossmayerovim parkom a mi smo silazili sa pozornice ponovno uz gibarački svatovac: *Gibarac je selo u dva reda, izdaleka ko Osijek izgleda i Oj Gibarcu, ne bih te volio, da se nisam u tebi rodio*. Godio je pljesak našem raspoloženju, uzdah olakšanja ote se iz grudni. Bili

smo dobri. Bogu hvala, nastupili smo u Đakovu. Ali to nije sve. Treće poluvrijeme je bilo još bolje. Pomješali smo se na zajedničkoj večeri, sklapani nova poznanstva, kovali nova prijateljstva. Razmjenjivali dojmove i brojeve telefona. Ta smotre tomu i služe.

Htio sam još par riječi. Ono što nije bilo dostupno mojim Gibarčanima, bilo je dostupno meni. Radio sam tih godina kao vanjski suradnik na Radio Osijeku i na prvom programu Hrvatskoga radija pa sam bio i na svečanom otvaranju tih 31. Đakovačkih vezova 1999. godine. Pozvao me Želimir Belić, čovjek koji je bio redatelj izravnoga prijenosa, a rekli su da je to prva godina kada je svečano otvaranje upriličeno na platou ispred Strossmayerove katedrale. Sjećam se sudjelovali su Šima Jovanovac, Kićo, Mata Pavić i Želja Vitovski, pa tamburaši Slavonske Lole i Dike, od folkloriša Željezničari iz Osijeka i domaća Tena, a šlag na tortu bio je nastup ansambla Lado. Sjećam se još Anite Šmidt i Branka Uvodića, a s njim je program vodila đakovačka novinarka Zdravka Dean i rekli su da se sve odvija pod njenom ravnateljском palicom.

Sjećam se i izložbe u Muzeju Đakovštine, „Vinova loza u narodnom stvaralaštvu“ autorice Janje Jusbašić iz Zavičajnog muzeja Stjepana Grubera iz Županje, i to ne slučajno. Janji su u postavljanju izložbe pomagali iz svih slavonskih muzeja pa je to iz Muzeja Slavonije činila Vlasta Šabić. Kako je još 1996. godine gospođa Vlasta radila našu izložbu u Muzeju Slavonije, često nas je zvala da joj pomognemo, pa je za ovu izložbu izabrala tri izložka od Katice Milanović, Gibarčanke koja je s obitelji preselila u Brijesće i to ponjava levska, heklana na grožđe, ponjava misirska, šlingana na grožđe i peškir za prekrivanje korpe koja se nosi na posvetu jela u crkvi za Uskrs sa motivom grožđa i lista od loze, a četvrti je predmet, okrugla drvena posuda, čutura, od Marice Radanović, Gibarčanke koje s mužem preselila u Poganovce. To je čutura još od djeda Pave Šećerovog s motivom grožđa i lista od loze na prednjoj i zadnoj strani a u krugu je stih: *Amo vina pune čaše, čuvat ćemo što je naše!* S tom čuturom mnogi su Gibarčani zvani u svatove. Pregršt predmeta donio je i Marijan Ubrekić: motika za kopanje, korpa za grožđe, ceger za grožđe, pipa za kacu, pipa za bure, čobanja za vodu, ali poslije na izložbi vidim da ima takvih predmeta, posuđenih iz Muzeja grada Iloka. A to je to, Ilok i Gibarac su na blagim padinama Fruške gore.

Kad već govorim o izložbi, sjećam se i izlaganja dr. Sc. Mande Svirac, koja je i autorica kataloga izložbe, pa je svu tu građu podijelila u tri dijela. Prvi predmeti i oruđa za vinograde i podrume, drugi tekstilno rukotvorstvo, ponjave, stolnjaci, peškiri, ponjavci i sakralni predmeti, a sve sa motivima grožđa i loze, treći odjevni predmeti sa ovakvim motivima i ornamentima. I sjećam se, ona spominje rimskog cara Konstantina koji u 3. stoljeću donosi prvi trs vinove loze u Slavoniju. E mi Srijemci, a posebice mi Gibarčani, voljeli smo se hvaliti da je car istočnog rimskog carstva, Probus, koji je stolovao u Sirmiumu (danas Srijemska Mitrovica), također koncem 3. stoljeća, baš na gibaračkom dijelu Fruške gore zasadio prvi čokot vinove loze pa od toga doba naši pretci nisu više pili vode već gibaračkog bijelog vina. Ispričavam se, naši pretci možda i nisu baš u 3. stoljeću napućivali Gibarac, ali od 7. stoljeća jesu, jer ta pjesma Dražena Žanka im je najdraža. Mogu to potvrditi i činjenicom, da je Iso Velikanović, kada je prevodio Shakespeara, onu njegovu čuvenu dvojbu „to be, or not to be“ nije prevodio kao *biti il ne biti*, već kao *piti il ne piti*, pitanje je sad, a odgovor je uvijek glasio: *i piti i biti*, ali piti gibaračko bijelo vino. Da, voljeli smo svojakati i Isu velikanovića, jer njegov je djed baš u gibaračkoj planini ima četiri lanca vinograda i to na potezu „Brijest“, kojega je i dobio po čuvenom gibaračkom brijestu. E, kako je Velikanović svojatao taj brijest i zvao ga šidskim brijestom, mi smo svojatali njega, ali gibarački brijest je bio i ostao samo gibarački brijest. Ljudi se rađaju i umiru, ni gibaračkog brijesta nema više, ali toponimi ostaju.



Ono što nisu mogli moji Gibarčani, pošlo je meni za rukom. Bio sam te godine i na svečanom mimohodu, istina, kao novinar. Ah, te ljepote. Parada najsvečanijeg šokačkoga ruha, i ne samo šokačkoga i promenade lijepih djevojaka. Ta i snaša. Pa ti srce zaigra kad se pjesma razliježe slavonski

skom ravnicom a remeti je samo topot konjsko-ga kasa i klepet svatovskih zaprega. Žamor tisuća posjetitelja presiječe tek podvikivanje vragolastih snaša i fićuk brkatih baja, koji uživaju nositi tradicijsko ruho i pjevati starovinske pjesme. U svom ruhu i o svome kruhu, baš kao i njihovi pretci kad su čuvali granicu na Savi. Slavonijo, tko te ne bi volio? A pohod Gibarčana u Đakovo na vezove dugo se još prepričavao. Bili smo u Đakovu!

I da privodim kraju, te godine bio sam još i na izložbi „Vinova loza...” u Belom Manastiru, na otvaranju 21. Kolovoza 1999. na Susretima naroda i kultura, ali ovdje je dr. Manda Svirac u katalogu stavila poznati baranjski bečarac *Al je fino, to baranjsko vino, lud bi bio, ko ga ne bi pio*. O bože, ja malo, malo pa o vinu. Ta pomislit ćete, Bože, a pa taj ništa drugo i ne zna, i vjerojatno u svim svatovima pjeva *Volim piti, majko moja stara, svake noći sanjam konobara*. Nije to tako ni loše. Samo da znate što pjevaju ždere: *Eh, da mi je kući da se vratim, da se vratim a da ne povratim*.

Počeo sam sa Gibarčanima pa ću tako i završiti. Iste godine nastupili smo i na I Smotri izvornog folklora povratničkih društava u Polači, u zadarskom zaleđu. I tu su naše snaše osvojile simpatije brojnih posjetitelja, a gibarački svatovac orio se Ravnim Kotarima: *Oj Polačo, alaj si na glasu, Gibarčani tebe noćas krasu*. Prikazali smo dio svatovskih običaja u Gibarcu, a kad već spominjem

svatove, iznijet ću neke zgodne brojke. Kada smo na Izornoj skupštini 2000. godine sumirali pređeni period od 1991. do 2000. konstatirali smo da se u posljednjih devet godina udalo ili oženilo tridesetak naših djevojaka i dvadesetak našh momaka, i naravno u bračnu su luku uplovljavali sa domaćim svitom. Iz tih brakova rođeno je 40 djece, malih Gibarčana, koje mi imamo pravo tako zvati samo uvjetno, jer rođeni su u Osijeku, Našicama, Slatini, Zagrebu, Zadru Rijeci. Mi ih ipak od milja zovemo malim Gibarčanima, a zahvaljujući „Zavičajnoj udruzi Gibarčana”, oni će saznati za rodno selo svojih mama, tata, djedova i baka, kojima je taj Gibarac bio najljepše selo na svijetu.

Zamjerili bi mi da ne spomenem i sudjelovanje Zavičajne udruge Gibarčana na velebnj Smotri Srijemaca u Lisinskom, 2002. godine. Organizirala je to krovna organizacija protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, sa sjedištem u Zagrebu, a zavičajne su udruge pokazale što znaju i umiju. Prikazana je djelatnost udruga, očuvanje baštine i tradicijskoga ruha i pjesme koje smo pjevali diljem Srijema i Bačke, pa smo zapjevali: *Oj Hrvat-sko, evo Tebi Srijema, kada Tebe u Zemunu nema!* I tu je našoj udruzi pripalo petnaestak minuta za nastup. Nezaboravni nastup u velebnj dvorani Lisinski.

Što ti je sudbina, život ide dalje, baš kao i Đakovački vezovi!





„ZLATNO DOBA“ DVD-a ĐAKOVO ILI NEŠTO DRUGO 145. obljetnica DVD-a Đakovo

Mons. dr. Marin Srakić, nadbiskup u miru

Dobrovoljno vatrogasno društvo Đakovo (u daljnjem tekstu DVD Đakovo) ove godine obilježava 145. obljetnicu svoga postojanja i djelovanja. Čestitamo! Eto, još nekoliko godina i napunit će se stoljeće i po kako ono odgovorno i profesionalno obavlja svoje zadatke prema starom vatrogasnom geslu: *Vatru gasi, brata spasi*. Od svojih početaka ono je spašavalo materijalnu imovinu građana, ali i sudjelovalo u svim jubilejima grada Đakova, te u važnijim crkvenim i nacionalnim slavljinama i događajima. Đakovačka biskupija i njezini biskupi, biskup Josip Juraj Strossmayer, dr. Ivan Krapac te biskup Antun Akšamović bili su i pokrovitelji i donatori društva dodjeljujući mu zemljište za gradnju administrativnih zgrada i spremišta te izdašno ga pomažući u novcu, a ono im se odužilo svojim intervencijama spašavajući biskupijska materijalna dobra, ali i svojom glazbom uveličavajući crkvene svečanosti.

U nekoliko vjerno vođenih *Sjedničkih Zapisnika* i *Spomenici*, koji se čuvaju u arhivi društva, opisane su njegove borbe s vatrenom stihijom, kao i teški trenutci preživljavanja, čestih smjena vodstva i borbe za opstanak društva, ali i zlatno doba njegove prošlosti, kao što je, prema svjedočanstvu suvremenika, bilo ono od 1922. do 1930. godine, kad je na čelu društva bio predsjednik **Marijan pl. Heržić**. O njemu znamo da se rodio 1874. godine kao potomak stare plemićke obitelji porijeklom iz Brinja. Gimnaziju je polazio u Zagrebu i Bjelovaru te završio trgovačku školu. Od oca je naslijedio tvornicu octa u Virju, no nju je prodao i 1906. godine došao u Đakovo na biskupsko vlastelinstvo i tu se zaposlio u knjigovodstvu kao aktuar, tj. bilježnik. Na tom radnom mjestu napredovao je sve do mjesta računarskog direktora. U društvenom životu Đakova aktivno je sudjelovao i stekao visoki ugled među građanima. Za predsjednika DVD Đakovo prvi puta bio

je izabran 6. kolovoza 1922. godine i tu je dužnost obnašao, uz kratke prekide, sve do pred kraj 1930. godine. U vatrogasnim redovima napredovao je sve do dužnosti predsjednika Zajednice vatrogasnih društava Savske banovine i Vatrogasnog saveza Jugoslavije te tajnika Međunarodnoga vatrogasnog saveza u Parizu. Nakon afere na biskupskom vlastelinstvu u Đakovu preselio se u Samobor, gdje je 1939. bio izabran za predsjednika vatrogasnog društva. Uz ostalo obnašao je i službu predsjednika đakovačkoga Mjesnoga odbora Crvenog križa. Marijan pl. Heržić umro je u Samoboru 1939., a sahranjen je na zagrebačkom groblju Mirogoju.¹



Prigodom 75. obljetnice DVD-a tadašnji zapovjednik Mišo Kirhmajer u svom govoru priznao je: „Društvo je vidljivo napredovalo, osobito za vrijeme zapovjedništva pok. brata Marijana Heržića, pod čijim predsjedništvom je naše Đakovačko društvo bilo priznato kao najbolje vatrogasno društvo u Državi. Još su nam, i ostat će, u lijepoj uspomeni, svi uspjesi postignuti u moralnom,

¹ Usp. Branko Špehar st. i Branko Špehar ml., Ivan Grizak, *Spomen knjiga u povodu proslave 125-e obljetnice DVD Đakovo*, Đakovo, 1997, str. 99.

materijalnom i tehničkom pogledu, te možemo samo tome zahvaliti, što je naša lijepa katedrala bila od strašnog požara spašena.”² Spomenicu „zlatnog doba” napisao je strojem Dragutin Čubriković, tajnik DVD Đakovo, dugogodišnji suradnik Marijana pl. Heržića, i obogatio je brojnim fotografijama i pokojim novinskim izvještajem.³ Heržić je bio inicijator i realizator svih projekata i pothvata toga vremena, i svaki puta kad je zbog nedostatka financijskih sredstava zaškrpilo, on je pritekao u pomoć i podmirio dugove. Njegovom zaslugom kupljena je kino-aparatura za 70.000 kruna, on je nabavljao glazbene instrumente, u njegovo vrijeme gradile se i dograđivale vatrogasne zgrade i spremišta, u njegovo vrijeme kupljen je „teretni auto i na njega ugrađen tank za 40 litara vode i motorna štrcaljka sa svom opremom”, te auto marke „Opel” s motornom pumpom.” Tom zgodom kroničar piše: „Tako smo došli do dva moderna stroja, a uz njih još i do svih modernih sprava, ručnih gasilačkih strojeva, dimobrana, azbest odijela, gasmaski, električnih reflektora, električnih baklji i još mnogo toga čega nijedno društvo u našoj državi u to doba nije imalo. Sve to nabavlja naš brat predsjednik iz svojih sredstava a mi članovi društva ne možemo drugo, no da mu samo izrekemo hvalu.”⁴ Heržić je inzistirao da se izgradi novo spremište, iako su članovi društva prema tome bili skeptični, jer u blagajni nije bilo sredstava, no on „samo smiješkom veli – biti će, dati će Bog!”⁵ Gradnja je stajala preko 400.000 dinara i sve je podmireno, „a da društvo nije niti za jedan dinar toga tereta osjetilo. Sve je to podmirio naš vrli predsjednik brat Marijan pl. Heržić iz svoga, a nije nikada pitao hoće li mu tko i kada taj novac povratiti. On je vesela lica gledao u novu zgradu i veselio se kad je vidio članstvo okupljeno u novom domu.”⁶ Iako je i građanstvo

davalo velika novčana sredstva, iako se dosta stoga sabralo javnim nastupima i tombolama, ona nisu bila dostatna, pa je Heržić „iz svojih rezervi” namicao sredstva i izravnavao račune. On je organizirao odlaske i nastupe članstva i glazbe u Zagrebu, Bjelovaru, Novoj Gradišci, Koprivnici, Karlovcu, Vinkovcima, Zemunu, Osijeku, Ljubljani, Virju itd., a bliža mjesta da i ne spominjemo. On je namirivao troškove vatrogasne limene glazbe i orkestra i brinuo se da 90 članova dobiva redovitu mjesečnu plaću kao što stoji u Kronici: „A velik dio glazbenika bio je u stalnom radnom odnosu s prosječnom plaćom od 3.000 dinara mjesečno. Zbog toga nije teško pretpostaviti u kakvoj se situaciji često puta nalazio društveni blagajnik svakog prvog u mjesecu.”⁷ To je razdoblje nazvano „zlatno doba DVD-a Đakovo”.

Nakon osmogodišnjeg predsjedavanja društvu Marijan pl. Heržić koncem 1930. godine dao je pismenu ostavku na službi predsjednika DVD-a od kojega se oprostio odužim pismom. Nakon toga oproštajnog pisma kroničar je u Spomenicu zapisao svoje završno razmatranje: „Time je završena zlatna perioda našega društva, ali sjajna, kada je naše društvo stajalo na vrhuncu svoga rada, ne samo na polju vatrogastva, već i na kulturnom i humanitarnom, a svemu tomu radu bio je vođa naš odstupivši predsjednik i brat Marijan pl. Heržić. Njemu imamo da zahvalimo na svemu, jer bez njega i da nije bilo njega naše društvo ostalo bi malo i neznatno i za njega ne bi nitko znao. Utjecajem brata Heržića zna za nas svako društvo u našoj domovini, i izvan njenih granica.”⁸

Tri godine nakon toga kroničar je zabilježio nešto što mnogima do danas ostalo zagonetno: „Događaji koji su se desili kasnije u toku ove godine (1933.) pa i sljedećih godina doveli su društvo u vrlo tešku situaciju. O ovim događajima nemamo točnih i konkretnih podataka, pa je onda bolje o njima ne govoriti. Teška financijska situacija dovela je društvo do toga da je većina plaćenih glazbenika napustila društvo, da je društvo ostalo bez svoga kina, da je došlo do utuživanja neplaćenih računa, da je dolazilo do osipanja svih kategorija članova i konačno odlaska iz Đakova bivšeg predsjednika društva Marijana pl. Heržića. U takvoj si-

2 Arhiv DVD-a, „Mišo Kirhmajer, „Govor održan prigodom 75. god. proslave zapov. Kirhmajer M.”. u: *Sjednički Zapisnik DVD Đakovo, 1939 – 1948*, Tekst pisan strojem umetnut između str. 320 i 321.

3 Čubriković, Dragutin, /*Spomenica*/ uvezana knjiga puna fotografija i novinskih izrezaka, bez naslova i oznake stranica.

4 Čubriković, Dragutin, /*Spomenica*/, za godinu 1929. bez oznake stranica. – Usp. Branko Špehar, et. al., *Spomen knjiga, u povodu proslave 125-e obljetnice* str. 53.

5 Čubriković, Dragutin, /*Spomenica*/ za godinu 1926. brz oznake stranica. – Usp. Branko Špehar, et al., *Spomen* 46.

6 Arhiv DVD-a, Kronika, u: *Sjednički Zapisnik DVD Đakovo, 1939 – 1948*, bez oznake stranice. – Usp. Branko Špehar st. i Branko Špehar ml., Ivan Grizak, *Spomen knjiga u povodu proslave 125-e obljetnice DVD Đakovo*, Đakovo, 1997, str. 47.

7 Špehar Branko st. et al., Branko Špehar, ml. prir. i ur., *Spomen knjiga u povodu proslave 100-te obljetnice DVD Đakovo*, izd. DVD Đakov, Đakovo, 1972., s. p.

8 Čubriković Dragutin, *Spomenica*, za 1930. godinu, bez oznake stranica.

tuaciji društvo je živjelo sve do 1936. godine.”⁹ U jednom trenutku to je zlato potamnjelo, a u ovoj radnji želim - na osnovu arhivske građe koja se čuva u Nadbiskupijskom arhivu Đakovo - iznijeti što se to dogodilo s društvom i njegovim predsjednikom Marijanom pl. Heržićem.



Marijan pl. Heržić, predsjednik
DVD-a Đakovo 1923.-1930. g.

Marijan Herzic, chairman of
the Fire Department in
Đakovo 1923-1930

Biskupovo povjerenje i činovnička korupcija

U to vrijeme, tj. 29. lipnja 1920. godine posvećen je za đakovačkog biskupa mons. Antun Akšamović. Kad se nakon smrti biskupa dr. Ivana Krapca tražio kandidat za novog bosanskog ili đakovačkog biskupa, upitani svjedoci tvrdili su da je najprikladniji kandidat za to mjesto mons. Antun Akšamović koji je i kao vicerektor kao rektor Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu pokazao da je vrstan upravitelj materijalnih dobara. Bio je čuven kao vješt ekonom koji je u kratkom vremenu unaprijedio gospodarstvo i Bogoslovnog sjemeništa i Biskupskog vlastelinstva. Tu svoju sposobnost pokazao je napose kao nadzornik gradnje zgrade Bogoslovnog sjemeništa koja danas resi Strossmayerov trg u Đakovu. I prije nego što je imenovan đakovačkim biskupom prof. Antun Akšamović je usko surađivao s DVD-om Đakovo,¹⁰ a kao biskup prihvatio je biti pokrovitelj društva i izdašno ga pomagao, a ono mu je za uzvrat ne samo pritjecalo u pomoć kad je gorilo

nego i kad je što slavio. Biskup Akšamović preuzeto je u posjed biskupsko vlastelinstvo koje je tada obuhvaćalo **36.257** jutara oranica, livada, a najviše šuma.

I u biskupiji i u DVD-u Đakovo sve je teklo mirno dok nije 1930. godine otkrivena krađa u blagajni Stolne crkve đakovačke (katedrale) koja je prijavljena policijskim vlastima. Ustanovljeno je da je kradljivac dobro poznao gdje se nalaze ključevi blagajne i kako do nje doći. Sumnja je pala na nekog bivšeg ministranta, a biskup je, da zataška krađu, sam platio štetu od 1.500 kruna.¹¹

Nedugo nakon toga događaja biskupu je u ruke došla neka knjižica o Dobrovoljnom vatrogasnom društvu Đakovo u kojoj je pročitao da je glavni blagajnik vlastelinstva Marijan pl. Heržić kroz nekoliko godina u obliku *predujma* dao više milijuna dinara za muziku i kino.¹² To je biskupa potaklo da pregleda vlastelinske imovinske (blagajničke) knjige, a da to obavi u miru, dvojicu direktora vlastelinstva, tj. Marijana Heržića i Josipa Hefnera, poslao je na dopust. On je sam žrtvovao svoj godišnji odmor kako bi pregledao rukovanje s novcem. Nakon što je pregledao bilancu za 1931. godinu, zaprepastio se i ujedno svim vlastelinskim činovnicima najavio da će, nakon povratka dvojica direktora, dati pregledati cjelokupno knjigovodstvo. U međuvremenu imenovao je stručnu komisiju koja je trebala pregledati knjige, iznijeti prijedloge i zaključke. Istraga je otkrila velike površnosti i nepravilnosti u vođenju imovinskih knjiga, malverzacije u blagajničkim dnevnicima, brojne promašaje u gospodarenju Biskupskim dobrom i teške štete za biskupiju. Isto tako došlo je na vidjelo i *biskupovo slijepo povjerenje* u činovnike koje je on sam namjestio. Sam je biskup priznao: „Ja sam bio tvrdo uvjeren, da imadem savjesne činovnike, a eto ove godine sam žrtvovao svoj ljetni odmor... Tom prilikom otkrila se „kriza povjerenja.“¹³

Predsjednikom istražne komisije biskup je imenovao profesora crkvenoga prava **dr. Ivana Rogića**, svećenika, koji je u opširnom elaboratu iznio uzroke i velike krađe i lošeg stanja Biskup-

9 Špehar Branko st. et al., *Spomen knjiga u povodu 125-e obljetnice DVD Đakovo*, str. 57., s. p.

10 Usp. Govor održan o 70. obljetnici društva, str. 3. u: *Sjednički Zapisnik DVD Đakovo od 1939. – 1948*. Umetak na str. 190.

11 Nadbiskupijski arhiv Đakovo (dalje: NAĐ) fond Vlastelinstvo (dalje: VL), *Akšamović Marijanu pl. Heržiću, predsjedniku DVD Đakovo, Deklaracija*, s.l., 23. travnja 1930.

12 NAĐ, fond Akšamovićev Prezidijal (dalje: AP), br. 34/1933 Prs, Pismo Biskupa Akšamovića Stolnom kaptolu, od 28. lipnja. 1933.

13 NAĐ, fond Vlastelinstvo (dalje: VI), Fascikl Istraga protiv Heržića i Patzelta, br. 41/32 Prs, *Pismo biskupa Akšamovića Alfredu Patzeltu*, Đakovo, dne 5. oktobra 1932.

ske menze. Prema njegovu sudu do pronevjere došlo je zbog: 1) lošeg upravnog sustava; 2) nedostatka kontrole i revizije; 3) nesavjesnosti činovnika.¹⁴

Pomanjkanje upravnog sustava. - Na vlastelinstvu Đakovačke biskupije nedostajao je administrativni sustav, pa je moglo navesti neke činovnike da posegnu za onim što nije njihovo. U biskupskom vlastelinstvu bilo je vrlo teško govoriti o nekom kršenju sustava nego o pomanjkanju samog sustava, jer upravnog sustava gotovo i nije bilo. Nije pomoglo ni to što je biskup Akšamović je uveo tzv. kameralni sustav u kojem je glavna knjiga bila **Blagajnički dnevnik**, tj. knjiga izdataka i primitaka, a ostale imovinske knjige služile su samo za pregled. Osim toga, i agrarna reforma iz 1919. učinila je svoje, naime izazvala je u upravi biskupije tako strahovitu konfuziju, da je biskup morao prvih pet godina na vagone kupovati pšenicu, kako bi opskrbio biskupske namještenike, naime u to vrijeme cijela plaća ili njezin jedan dio isplaćivala se u naravi.¹⁵

Nedostatak kontrole i revizije. - Drugi razlog uslijed kojeg je bila omogućena tako velika krađa jest *pomanjkanje savjesne i stalne kontrole i revizije*. Da je ona postojala, ne bi nitko mogao sedam godina tjerati svoju nepoštenu rabotu. Istina, obavljalo se mjesečno provjeravanje blagajne (skontracija), ali tako površno i nesavjesno da kontrolor nije nikada našao ni najmanje pogreške, čak je bio spreman staviti ruku u vatru za poštenje voditelja blagajničkih dnevnika (Heržića) u koji on nije ni zavirivao.

Nestručnost i nepoštenje činovničkoga kadra. Za upravu tako golemog i raznolikog imanja bio je potreban velik aparat namještenika sa stručnom spremom, u prvom redu onih koji su vodili i nadgledali prihode i rashode dobara. Sam biskup tvrdi da je u upravi vlastelinstva 1920. zatekao kadar sastavljen od stručno i moralno nekvalificiranih činovnika, koje je sam morao postepeno smjenjivati, i to po pravilima tzv. *Službovne pragmatike* koja je više zaštićivala pravo činovnika negoli pravo biskupa vlastelina. Biskup Akšamović je u kratko vrijeme otpustio tri direktora a u centralnoj upravi sav personal. Nekoliko

činovnika bilo je ključno, na prvom mjestu **Josip Hefner**, koji je imao kvalifikaciju apsolviranoga šumara i ekonomista bečke „Boden kulture“. Hefner je vodio reviziju novčanoga prometa u blagajnama pojedinih vanjskih uprava i kod centralne blagajne sa strogom dužnošću, da svakoga mjeseca vrši skontraciju blagajne.¹⁶ Zatim, **Marijan pl. Heržić (Hrzić)**, računarski direktor, koji je na vlastelinstvo došao još god 1906. iz računarske službe Zemaljske vlade u Zagrebu. Uz njih je bio **Mišo (Mijo) Marušić**, revizor materijalnih računa u šumarstvu. Heržić je vodio reviziju materijalnih računa mлина i ekonomije. Biskup je bio čvrsto uvjeren da su uvođenjem novog sustava krađe isključene, u što ga je uvjeravao slučaj trojice činovnika koji su ranije uhvaćeni u krađi. Ta otkrića je biskup pripisivao u zaslugu Hefneru koji je bio osoba biskupova povjerenja. On je biskupa redovito izvještavao da centralnu blagajnu kontrolira i da o skontraciji vodi posebnu knjigu s ubilježbom rezultata na dan skontracije. U blagajni se nikada nije držalo više novca od 4 do 5 tisuća dinara. Zato je biskup bio tvrdoga uvjerenja, da je sve učinjeno za zaštitu vlastelinske imovine u blagajni. Za Heržića se govorilo da puno troši, ali se znalo da je inače bio dobro stojeći, zapravo bogat.

Treći uzročnik pronevjere bila je skrajnja *nesavjesnost činovnika*. Koliko god oni za razne propuste imali isprike u manjcima i neispravnostima sustava, ipak kod svih izbija očita crta nesavjesnosti, a kod dvojice i *nepoštenje*. Biskup dr. Antun Akšamović naslijedio je kao baštinu cijeli činovnički kadar, koji nije ni mogao ni znao drugačije upravljati, nego po staroj šablonoj, birokratskoj. Svi su oni bili u biskupskom vlastelinstvu starosjedioci, svi su bili „domaći“, jedino je biskup bio stranac, „novajlija“.

Istraga

U rujnu 1932. godine biskup Antun Akšamović javio je Apostolskoj Nuncijaturi u Beogradu da je na biskupskom vlastelinstvu otkrivena krađa većih razmjera i da su zbog toga otpuštena dvojica namještenika. Biskup smatra da dvojica namještenika imaju toliko imetka da će se od njih moći naplatiti šteta učinjena krađom. Imenovana istražna komisija krenula je u istragu, a ovdje

14 NAĐ, fond VI, Fascikl Istraga protiv Heržića i Patzelta, Izvještaj Dra. Ivana Rogića, predsjednika istražne komisije u defraudacionoj aferi (krađi) Marijana pl. Heržića, Đakovo, 30. lipnja 1933.

15 NAĐ, fond VI, br. 26/933 Prs, Istraga protiv Heržića, *Povjerljivo pismo biskupa Akšamovića Ravnateljstvu Dobra B. Đ.*, Đakovo, 2. travnja 1933.

16 Skontracija ili škontracija blagajne je stari stručni izraz a znači pregledavanje računa i savnjivanje blagajne.

ću navesti samo one osobe koje su relevantne za DVD Đakovo.

Alfred Patzelt - Dr. Rogić je najprije saslušao g. Alfreda Patzelta, *upravitelja vlastelinskog mli-
na „Štediša“*, koji je bio osumnjičen da izdaje laž-
ne cedulje, a onda ih na blagajni u vlastelinskoj
brašnari realizira u svoju korist. Biskup je dobio
u ruke popis naslovnika na koje su primitci is-
postavljeni s njihovom izjavom da vlastelinstvu
uopće nisu prodavali pšenice niti su na blagaj-
ni primali novac. Prigodom saslušanja Patzelt
se branio šutnjom izjavljujući da želi o toj stvari
govoriti samo pred biskupom, budući da on ima
sigurne podatke i dokaze o nekim nekorektno-
stima uslijed kojih je vlastelinstvo oštećeno za
više stotina tisuća dinara. Biskup je odgovorio
Patzeltu da ga nikako ne želi saslušati, da se ne
kaže: „Kadija te tuži, kadija te sudi“, nego neka
on napismeno iznese ono što je trebao odgovo-
riti na pitanja dr. Rogića, ali je ipak pristao da se
saslušanje obavi u njegovoj prisutnosti, o čemu
je sastavljen Zapisnik.¹⁷ Alfred Patzelt je iskreno
priznao da je falsificirao kupovne cedulje i onda
ih je na blagajni u vlastelinskoj brašnari realizirao
u svoju korist. Ustanovljeno je da je Patzelt falsi-
ficirao kupovne primitke za pšenicu u ukupnom
iznosu od 4.273,74.- dinara. On je tu svotu ispla-
tio u gotovom na ruke istražnog povjerenika za
vrijeme samog saslušanja. Biskup Akšamović je
odlučio da Alfreda Patzelta ne prijavi sudu, nego
mu je izdao dekret o „otpustu iz službe uz gubi-
tak svih naslova i prava na bilo kakvu opskrbu ili
otpremninu.“ Budući da je stanovao u kući koja
je pripadala Dobru Biskupije Đakovo, imao ju je

isprazniti najkasnije u roku od mjesec dana od
izdanja navedenog dekreta.¹⁸

Josip Hefner. – *Josip Hefner, generalni direk-
tor Dobra Biskupije Đakovo*, u đakovačkoj sredini
uživao je velik ugled. U njegovo se poštenje nije
sumnjalo, iako je u obavljanju svoje službe činio
velike propuste. Njegov najveći propust sastojao
se u tome što biskupa nije upozorio da u ova-
kvom sustavu ne može imati sigurnosti za isprav-
no vođenje knjiga i blagajne i da prema tome ne
može biti suodgovoran. Jedina sigurnost koju je
imao u pogledu vođenja blagajničkih dnevnika i
blagajne bilo je neograničeno povjerenje u Ma-
rijana Heržića. On u te knjige nije zavirivao, nije
tražio da ih pregleda. To povjerenje izrazio je i
nakon što je Heržić priznao svoju krivnju: „Ja sam
najdublje uvjeren o njegovom najkorektnijem
poslovanju s novcem“, izrekao je na istrazi pred
dr. Rogićem. Teško je reći, na temelju čega je He-
fner stekao takvo povjerenje u Heržića, najvjero-
jatnije ne podmićivanjem, nego prema mišljenju
istražitelja, na temelju svoje naivnosti i komotno-
sti. „Hefner je u Heržiću gledao neprispodobivu
veličinu. Njegov aristokratski nastup, plemeni-
taštvo, bogatstvo, razbacivanje ovećim svotama,
uvaženost kod vatrogasaca, parade njemu u čast
itd., sve je to moralo toliko Hefneru imponirati,
da se nije ni usudio ni najmanju malenkost da
posumnja u njegovo poštenje.“¹⁹ Hefner je bio
u stalnome strahu da ne povrijedi tako velikog
gospodina, koji je osim toga bio i veoma osjet-
ljiv. Nadalje, Hefner je po prirodi bio nepokretan
i komotan, pa je radije sve vjerovao negoli istra-
živao. Pustio je neka sve ide svojim mirom. Tek
kad je biskup od njega zatražio očitovanje, onda
se pokrenuo, ali to je bilo 1932. godine, dakle
prekasno. Tada je došlo na vidjelo da su mno-
ge stavke bile krivo unesene, da su završni računi
nekih godina bili napisani običnom olovkom s
križanjima i ispravicima, bez datuma i bez ijednog
potpisa. Samo u jednom pregledu mogao je ot-
kriti da je Heržić oštetio vlastelinstvo za ništa ma-
nje nego 1.065.000,00- dinara(!). Bar je to svatko
mogao uočiti i postaviti pitanje, zašto! Kod svake
skontracije (pregledavanja računa) učinio je neki
propust koji je Heržiću konvenirao. On je sedam



17 NAĐ, fond VI, Istraga protiv Heržića i Patzelta, Zapisnik o očitovanju g. A. Patzelta proti g. M. Heržića pred Pre-
uzv. g. biskupom drom Rogićem, g. Otonom Vreča, 14. X.
1932.

18 NAĐ, fond VI, br. 33/932 Prs, Akšamović, Dobro biskupi-
je Đakovo, Đakovo 1. oktobra 1932.

19 NAĐ, fond VI, Kut. Istraga protiv Heržića, Izvještaj Dra
Ivana Rogića, predsjednika istražne komisije u defrau-
dacionoj aferi Marijana pl. Heržića, U Đakovu. 30. lipnja
1933.

puta godišnje obavljao skontraciju blagajne, a da nije primijetio nikakvu nekorektnost u vođenju blagajničkih knjiga. Nije primijetio nikakvu nekorektnost u poslovanju s novcem. Od Hefnera se nije moglo tražiti da otkrije sustav Heržićevih malverzacija, napose da otkrije njegovu vezu s knjigovodstvom i da zaviri u sve njegove trikove i finese kojim je prikazivao manjkove. Što očekivati od čovjeka koji je bio dužan da svojim vlastoručnim potpisom uz blagajnikov potpis zaključi isteku godinu, a on to nije učinio. U tome je bio njegov veliki propust i krivica. Na Hefnerovu slabost aludira i Heržić u zapisniku od 22. rujna 1932. kad veli: „Uopće je cijelo poslovanje u našem računovodstvu bilo površno i familijarno, a uz to bez ikakve kontrole, a pogotovo se to počelo nastupom g. Reiszsa u knjigovodstvu.”²⁰

Jelica Vitek – knjigo voditeljica za vrijeme pronevjere. Ona je iskreno priznala da je u vođenju dnevnih računa (žurnala) bila vrlo površna i da je počinila mnoge nekorektnosti. Iako se u Đakovu primjećivalo njezino napadno i zagonetno prijateljstvo s Heržićem, ona je nijekala da je sudjelovala u Heržićevim malverzacijama, a u svome odgovoru na dekret o otpuštanju s posla zatražila je da se ne ulazi u njezin privatni život. Oton Vreća, direktor Zadružne gospodarske banke podružnice Đakovo, koji je bio prisutan kao svjedok kod saslušanja, tvrdi da je Jelica Vitek tako nemarno vodila kontrolni dnevnik da može biti školski primjer neurednosti i površnosti, gdje se gomilaju bilješke olovkom, precrtava i ispravlja. Svako bi poduzeće, veli on, otpustilo činovnika s ovako malo pažnje, ambicije i volje do posla. Biskup Akšamović izdao je Jelici Vitek dekret kojim ju je dne 5. studenoga 1932. godine otpustio s posla s napomenom da nema pravo ni na kakvu otpremninu za službu koju je obnašala dvadesetak godina. Ona je biskupu dala do znanja da su malverzacije činili oni u koje je on imao najviše povjerenja, počevši od g. Heržića, pa dalje. Što više, jednom zgodom je i sam biskup proveo skontraciju blagajne, jednom je osobno pregledavao blagajnički dnevnik, pa ni on nije zapazio da nema prijenosa iz prošle godine koji je morao biti prva stavka blagajničkog dnevnika nove godine.²¹

*Marijan pl. Heržić – Biskup Akšamović je priznao da je najviše povjerenja imao u Marijana pl. Heržića, blagajničkog direktora vlastelinstva biskupije Đakovo.*²² U istrazi Heržić je priznao da je kontrolirao rad Patzelta svim dopuštenim sredstvima koja se ne mogu nazvati špijunažom. Priznao je da je počeo s malverzacijom od 1927. godine na štetu vlastelinstva, a u svoju korist, a te manjkove pokrivao je na taj način što ostatke kod skontracije nije uračunavao u prihod nego u rashod. Priznao je da u blagajničkom dnevniku ima neispravnosti. Pregledom blagajničkih dnevnika ustanovljeno je da ih nije vodio na vrijeme, nego je čekao dok se nakupi veći broj isplata i uplata i onda je sve odnosne priznanice najednput uvodio. Ta je praksa u sebi neispravna jer se može dogoditi da se uplate zagube, pogotovo se moglo dogoditi kod Heržića koji je na svom stolu i blagajni trpio nemoguć nered. Posebnu neurednost pokazao je u vođenju iskaza. Tako se npr. agrarni iskaz sastojao od jednog prilično velikog skupa djelom ispisanih, dijelom iskrižanih, a dijelom poderanih papira svih mogućih oblika i veličina.... Pronađeno je da ima mnogo uplata koje je krivo unio i mnogo takvih koje uopće nije ubilježio. Sve je to trebao kontrolirati Hefner, međutim on to nije činio, osim što je površno pregledao blagajnu i „skontrirao” je, a da nije ustanovio da li svota novca u blagajni odgovara navedenim računima. U svom nepoštenju Heržić je išao tako daleko da završni račun nije pisao tintom nego olovkom. Priznao je da je uzimao novac iz kase, koliko, ne zna, ali smatra da bi šteta bila oko 1.000.000.- dinara. Na pitanje, je li svjestan svoga čina i koji su bili razlozi, odgovorio je da je time oštetio vlastelinstvo, priznao je svoju krivicu i bio spreman nadoknaditi nanесenu štetu biskupiji tako da založi svu svoju pokretnu i nepokretnu imovinu, što je i učinio.

U istrazi postavljeno mu je pitanje, je li bio svjestan svoga čina i koji su bili razlozi toga, odgovorio je:

„Mene je prvih ratnih godina pratila sreća na burzovnim špekulacijama sa raznim vrijednosnim papirima te sam zarađivao velike svote, a pogotovo prigodom prevrata zlatnim novcem i dolarским novčanicama. Godine 1921. sam posjedovao što u gotovini kod kuće, što u vrijednosnim papirima, zlatnom novcu i dolarским novčanicama-

20 NAD, fond VI, Fascikl Istraga protiv Heržića i Patzelta....

21 NAD, fond VI, Istraga protiv Heržića, Pismo Jelice Vitek, od 7. studenoga 1932.

22 NAD, fond AP, br. 42/1932 Prs, *Pismo biskupa Akšamovića Upravi Dobrovoljnog vatrogasnog društva u Đakovu.* Đakovo 8.X. 1932.

ma oko 2,800.000 kruna. Godine 1923. platio sam od toga novca raznih dugovina za đakovačko vatrogasno društvo 300.000 kruna, uredio sam veliku glazbu, koja je istina mogla da se isplaćuje sa priredbama, zabavama, kino predstavama i davanjem koncerata izvan Đakova. Glazba je iziskivala sve veće i veće troškove, a ja sam mislio da će se njeni dohoci povećati i pokušao sam ponovo sreću kupovanjem vrijednosnim papira, ali tu sam vrlo loše prošao, no gubici nisu bili veliki, ali je bio na tom polju svaki pokušaj uzaludan. Nadao sam se, da ću kupnjom zlatnog novca moći podmiriti te sve potrebe i uvijek sam bio uvjeren da će mi te kupnje onako uspijevati, kako je to bilo prije. Tako je došlo, da sam obzirom na moju bivšu sreću kod kupnje i prodaje vrijednosnih predmeta, dobio manje, nego sam se nadao, a troškovi glazbe su bili veliki, pa sam posegao za novcem u vlastelinskoj blagajni i u par puta mi je uspjelo, da sam mogao novac namaknuti, no poslije to bilo potpuno nemoguće. Da ta kriza nije nastupila, moguće, da bi se bio izvukao iz toga, jer sam uredio to kino, koji bezuvjetno odbacivao lijep dohodak, što je međutim sve kriza uništila.”²³

Biskup nije htio da se provede sudski kazneni progon ni protiv Heržića iz nekoliko razloga. Glavni razlozi su sljedeći: 1) Heržić je svoju krivicu odmah priznao i najpripravnije izručio sav svoj pokretni i nepokretni imetak u zalog za pokriće duga. Od sudskog progona materijalno ne bi se moglo ništa više očekivati; 2) Sudski progon dao bi cijeloj stvari veći publicitet, koji bi bio popraćen kojekakvim mogućim i nemogućim komentarima, a sve na štetu ugleda biskupije i biskupa ordinarija; 3) Računske knjige su tako površno i manjkavo vođene, da ne bi mogle biti nikakav dokazni materijal; 4) Sudski progonom sigurno bi se i politička vlast umiješala, tobože da brani interese vlastelinstva. Došlo bi do istrage cjelokupne uprave vlastelinstva, istraživalo bi se gdje se taj novac nalazi i u kojim količinama. „Stvarno bi to značilo da je vlastelinstvo palo pod sekvistar, koji bi bez sumnje morao izazvati crkvenu istragu i crkveno-politički zapletaj, koji bi strahovito pogodili ugled i imetak Đakovačke biskupije.”²⁴ Ispočetka se Stolni kaptol protivio takvom rješe-

nju, ali je kasnije, nakon što je provedena reorganizacija u upravi, radi viših interesa biskupije, povukao svoj zahtjev.

Istraga o tom slučaju bila je golema, zato je bilo potrebno pojačati istražnu komisiju s novim osobama, u koju su ušli osim dr. Ivana Rogića, kao predsjednika istražne komisije, preč. g. Antun Jurčević, vicerektor sjemeništa, g. Oton Vreča, bankovni direktor, g. Tomislav Pracny, školski nadzornik, i ing. Dragutin Ficko, nadšumar.

Kad je ustanovljena krađa i kad je Heržić izrazio spremnost predati svu svoju nepokretnu i pokretnu imovinu za koju su smatrali da vrijedi oko 1.500.000 dinara, mislilo se da će to biti dovoljno za podmirenje štete. Međutim, tijekom istrage, pregledom blagajničkih dnevnika ustanovljen je manjak novca u iznosu od 5.058.835,20 dinara, što je zapisnički konstatirano u prisutnosti samoga Marijana Heržića. Osim toga, Oton Vreča, bankovni stručnjak, zajedno s vlč. Antunom Jurčevićem i s Tomislavom Pracnyjem, ustanovio je da je u bankovnom poslovanju g. Heržić pronevjerio daljnjih **3.007.235** dinara, što sve skupa iznosi **8.966.070.20 dinara**. Što više, istražna komisija *ozbiljno je naslućivala da je Heržić pronevjerio još mnogo vlastelinskog novca s trikovima koji nisu otkriveni*. Ista komisija nije istraživala ispravnost pojedinih stavaka blagajničkog dnevnika, sve nekorektnosti u zbrajanju blagajničkog dnevnika i u izbacivanju te prijenosu blagajničkog salda. Komisija je došla do zaključka da bi daljnje istraživanje bilo besmisleno, jer Heržićev imetak ni iz daleka može pokriti i tu svotu koja je do tada otkrivena. Procjenjuje se da je svota krađe (defraudacije) prelazila preko **10.000.000 dinara**.²⁵

Marijan pl. Heržić napušta i DVD i Đakovo

Dok se provodila provjera pronevjere, tekao je postupak osiguranja zaloga. Heržić je zajedno sa svojom suprugom Vilmom sav svoj imetak predao u vlasništvo biskupa Akšamovića. Pravo zaloga gruntovno je provedeno na nepokretna dobra, dragocjenosti su predane u ručni polog, a sve ostale pokretnine založene su sudbeno kod kotarskog suda u Đakovu. Kad je dovršeno financijsko ispitivanje, od Heržića je zatraženo da pokretnu imovinu izruči biskupu na slobodno

23 NAD, fond VI, Zapisnik o očitovanjima g. Marijana pl. Heržića, direktora vlastelinstva biskupije, sastavljen 22. septembra 1932., str. 4.

24 NAD, fond VI, Izvještaj Dra. Ivana Rogića, predsjednika istražne komisije u defraudacionoj aferi Marijana pl. Heržića. Đakovo, 30. lipnja 1933.

25 NAD, fond VI, Izvještaj Dra. Ivana Rogića, predsjednika istražne komisije u defraudacionoj aferi Marijana pl. Heržića

raspolaganje, a da za nepokretnu izda potrebne isprave za gruntovni prijenos prava vlasništva, što je on bez oklijevanja učinio. Od nepokretne imovine imao je: 1) kuću u Zagrebu u Hercegovačkoj ulici br. 106; 2) gradilište bez tereta. Od pokretne imovine imao je: 1) kino-aparat u Đakovu smješten u Vatrogasnom spremištu; 2) Inventar glazbe; 3) razne zlatne i srebrne nakite, uložak u Prvoj Hrvatskoj štedionici 20.000 dinara, te razne vrijednosne papire koji su danas bez vrijednosti a nekada su imali vrijednost oko 200.000 dinara,²⁶ koju je Biskupska menza prodala. „Konačni rezultat (dobit) prodaje i namirenja Heržićevih obveza te troškova istrage bio je taj da je od sveg Heržićevog imetka ostalo čistih 702.400.74– dinara. Prema tome ostalo je do tada, a po svoj prilici za uvijek, nenamireno od dotad ustanovljene svote defraudacije iznos od 8.263.669.46 dinara. Novac koji je dobiven kao čist ostatak od prodaje Heržićeve imovine razdijeljen je na temeljnu imovinu vlastelinstva i na biskupa dra Antuna Akšamovića osobno.”²⁷ Biskup Akšamović je 2. listopada 1932. godine izdao dekret o otpustu Heržića iz službe, „uz gubitak svih naslova i prava na bilo kakvu opskrbu ili otporninu”.²⁸ Drugi dokument navodi da je za svu Heržićevu unovčenu nepokretnu i pokretnu imovinu Dobro biskupije dobilo 1.015.087,74 dinara. Da je zaista svu svoju imovinu predao svjedoči činjenica, što je nakon otpusta sve do svoje smrti, koja ga je zatekla u bijedi, živio od milosti svojih rođaka.

Bilo je nekad „zlatno doba” (Ovidije)

Prema zapisu kroničara DVD s ostavkom Marijana pl. Heržića prestalo je „zlatno doba rada vatrogasnog društva u Đakovu.”²⁹

Još prije nego što je otkrivena krađa, tj. 1929. godine Heržić je zapisnički zatražio da mu se prizna pravo vlasništva na predmete koje je on za društvo nabavio. Zato, čim je krađa ustanovljena, sam Heržić je saopćio biskupu Akšamoviću da je izvijestio Dobrovoljno vatrogasno društvo u Đa-

kovu da su sve njegove pokretnine koje se nalaze u vatrogasnom spremištu prenesene u vlasništvo biskupa.³⁰ Dr. Ivan Rogić je po službenoj dužnosti išao pregledati te predmete, nakon čega je zamolio upravu Društva da ih neko vrijeme zadrži prije nego što budu dani na dražbu. On je ujedno predložio Društvu, ako je zainteresirano za neke od tih predmeta, da se javi u roku od 10 dana, a u istom dopisu dao je do znanja da je biskupa teško povrijedio neugodni i nedolični incident, u kojem je bila razderana i biskupova slika, a u kojem su sudjelovali i neki članovi DVD-a, jer se zna da je biskup Antun Akšamović bio njegov veliki dobrotvor. Prije svakog daljnjeg pregovaranja dr. Rogić kao predsjednik istražne komisije zatražio je da se Društvo biskupu ispriča i da se dotadašnji tajnik g. Čubriković posve ukloni iz odbora. Društvo se službeno ispričalo i ujedno navelo da je proteste izazvao mladi kateheta sa svojim komentarima u školi o toj aferi,³¹ a ispričao se i g. Čubriković.³² I sam biskup je u opširnom pismu Društvu opisao taj neugodni slučaj, priznao je da je prema Heržiću imao veliko povjerenje. Kad je nakon otkrića afere Heržić odlučio založiti svoj inventar koji se nalazi u vatrogasnom spremištu, biskup ga je od toga odgovarao, ali bez uspjeha. Biskup je osobno priznao da nema ništa protiv Društva, ali u ime svoje odgovornosti prema Biskupskom dobru mora učiniti sve da se šteta namiri.³³ Uprava DVD-a dala je do znanja biskupu da nije u mogućnosti otkupiti predmete koji su dani na dražbu, pa je predložila da vlastelinstvo: 1) podmiri tražbinu zadružne banke od 25.000 dinara i preuzme vrijednosne papire koji su služiti za sigurnost ovih dugova; 2) da prepusti u vlasništvo i oslobodi založene predmete vatrogasnom društvu na slobodno raspolaganje.³⁴

Biskup nipošto nije htio krivce (kradljivce) prijaviti mjerodavnim policijskim vlastima, a u dopisu Stolnom kaptolu strogo je zabranio da se o

26 NAĐ, fond VI, fasc. Heržić, Očitovanje od 15. rujna 1932.

27 NAĐ, fond VI, Izvještaj Dra Ivana Rogića, predsjednika istražne komisije u defraudacionoj aferi Marijana pl. Heržića.

28 NAĐ, fond VI, Prs. br. 31/932., Dobro Biskupije Đakovo,, u Đakovu, 2. oktobra 1932.

29 Špehar Branko st. et al., *Spomen knjiga u povodu proslave 125-e obljetnice DVD Đakovo*, str. 55.

30 NAĐ, fond VI, Istraga protiv Heržića, Predmet – Heržić, Opaske - Pokretnine. Dopis Heržića biskupu Akšamoviću, Đakovo, 2. oktobra 1932.

31 NAĐ, fond VI, Istraga protiv Heržića, Predmet – Heržić, Opaske- Pokretnine. Dopis Heržića biskupu Akšamoviću, Đakovo, 2. oktobra 1932.

32 NAĐ, fond VI, Dobrovoljno vatrogasno društvo, Dopisi dr. Antunu Akšamoviću od 7. listopada 1932., 8. listopada 1932, i 12. listopada 1932.

33 NAĐ, fond AP, br. 42/1932. Prs

34 NAĐ, fond VI, Istraga protiv Heržića, Predmet – Heržić, Opaske- Pokretnine. Dopis Dobrovoljno vatrogasno društvo u Đakovu biskupu Akšamoviću, Đakovo, 7. veljače 1933.

tome ikome govori.³⁵ Ipak o toj pronevjeri na Dobru biskupije pisale su neke (beogradske) novine koje su istakle da je u Đakovu kraj Osijeka izbila velika afera koja je odjeknula ne samo u Đakovu nego i u Osijeku i u drugim gradovima Hrvatske. Da se izbjegnu nekorektni komentari, biskupija je dala sljedeće priopćenje: „Prilikom revizije računa u centralnoj kancelariji dobra biskupije pronađeni su manjci u blagajni i ustanovljena krivica blagajnikova. Uslijed toga su dekretom g. biskupa dva činovnika blagajnik i upravitelj mlina privremeno suspendirani od službe, dok istražna komisija ne svrši svoj rad. Za sve eventualne manjke založio je blagajnik svu svoju imovinu, koja je bez sumnje dovoljna za pokriće pronađenog manjka i druge eventualne štete.”³⁶ Prava senzacija nastala je tek kad se saznalo da je otpušteni činovnik Marijan plemeniti Heržić, čovjek koji je u Đakovu i u Hrvatskoj igrao važnu ulogu, bio je protagonist ideje vatrogastva u Jugoslaviji. Sad je tek došlo na vidjelo odakle Heržiću toliki novac za silne izdatke u korist DVD Đakovo. Računa se da je pronevjera bila u visini od dva milijuna dinara, pisale su novine.³⁷

Godinu dana nakon što je otkrivena krađa biskup Akšamović je s ostalim biskupima Kraljevine Jugoslavije išao u Rim „Ad limina”, tj. u službeni pohod Svetim mjestima i Svetom Ocu. Tom zgodom je predstavio Svetom Ocu Piu XI. cjelokupno materijalno stanje biskupije, između ostalog priznao je i krađu Marijana Heržića. Biskup je predočio Papi svotu od **9.782.426,00 dinara**, koju je potrošio u proteklih deset godina, i zamolio ga da pola tj. **4.782.426,00. dinara** blagonaklono oprosti (kondonira), a ostalu svotu, tj. **5.000.000.00 dinara** biskup će nadoknaditi iz redovitih prihoda vlastelinstva.³⁸ Saslušavši sve pomno i posavjetovavši se s kardinalom prefektom i apostolskim nuncijem u Beogradu, Papa je prihvatio biskupov prijedlog, uz napomenu da će

Rim budno paziti, ispunjava li biskup preuzetu obvezu. Doista, biskup je u roku od deset godina ispunio svoju obvezu vrativši dug biskupiji. Sav sretan napisao je 1941. godine pismo kardinalu Rossiju, predsjedniku Kongregacije Konsistorija: „Sretno završivši taj posao usuđujem se pred Svetim Ocem i pred Vašom Uzoritošću mirnom (čvrstom) savješću izjaviti da sam svoju obvezu prema Biskupskoj menzi do kraja ispunio.”³⁹ Treba napomenuti da ni nakon toga nemilog slučaj, te teške krađe, ni biskup ni biskupija nisu promijenili svoj stav prema DVD-u Đakovo, a ono se od svoje strane nastojalo odužiti biskupiji, napose u slučajevima velikih požara, kao što je požar katedrale 1933. godine i požar Bogoslovnog sjemeništa 1972. godine. U „slučaju Heržić” nije sudjelovalo društvo nego jedan čovjek koji je sam snosio posljedice svojega djela.

U vrijeme kad je Heržić potkradao Biskupska dobra DVD Đakovo otkrilo je 1. veljače 1931. godine spomen ploču svom predsjedniku Marijanu pl. Heržiću s tekstom:⁴⁰

**U ZNAK ZAHVALNOSTI
SVOME ZAČASNOM
DOŽIVOTNOM PREDSEDNIKU
MARIJANU PI. HERŽIĆU
DOBROVOLJNO VATROGASNO DRUŠTVO
U ĐAKOVU.**

Devet godina ranije otkrilo je ploču i svome pokrovitelju i dobročinitelju dr. Antunu Akšamoviću⁴¹

**Svom Pokrovitelju
Preuzv. gosp. biskupu
Antunu Akšamoviću
u znak poštovanja
Dobr. Vatrogasno Društvo Djakovo
1872. 1922.**

Đakovo, 18. travnja 2017.

35 NAĐ, fond AP, br. 34/933 Prs, Đakovo, 28. VI. 1933.

36 Vatikan-Sacra Congregatio Consistorialis, Locus Jugosla-via, 713/33, f. 373. - *Pronevera u upravi dobara đakovačke biskupije. Osek, 7. oktobra, (1933.)* (ćirilica). U Arhivu se čuva samo članak bez naznake o kojim je novinama riječ.

37 Istraga je ustanovila da je svota pronevjere bila deset puta veće nego li vrijednost cjelokupnog Heržićeva imanja.

38 Usp. NAĐ, fond Biskupski ordinarijat, br. 750/1933, Relationes Dioecessanae pro Quinquennii V. Anno tertio /1933./ Dr. Antun Akšamovć, episcopus, Diacovae, 25. Aprilis 1933.

39 NAĐ, fond AP br. 42/941, Prs 10.XI.1941.

40 Usp. Špehar Branko et al., *Spomen knjiga...* str. 55.

41 Usp. *Ondje*, str. 41.



MALO POZNATI PORTRET BISKUPA JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

Đuro Vidmarović

Đakovački vladika, Josip Juraj Strossmayer (Osijek, 4. veljače 1815. - Đakovo, 8. travnja, 1905.) jedna je od središnjih ličnosti hrvatske kulture i politike 19. stoljeća. O njegovoj političkoj ulozi u razvoju i oblikovanju hrvatskog državotvornog političkog života pišu se studije i knjige, traju arhivska istraživanja i interpretacije njegovih tekstova, poslanica, govora, korespondencije i javnih nastupa. Povjesničari (novinare ne ubrajam) su još uvijek skloni razmatranju Strossmayerovog hrvatstva i jugoslavenstva u smislu korelacije: etnička samobitnost – južnoslavenski / jugoslavenski integralizam. U historiografskim radovima može se uočiti kako dio naših povjesničara u biskupovom radu vide začetke jugoslavenstva, kojega poznajemo iz dviju Jugoslavija, a drugi opet, u tome vide pokušaj optimalnog rješavanja hrvatskog državno-pravnog pitanja u srednjoeuropsko-balkanskoj asocijaciji pod žezlom Habsburga, koja bi uključivala sve Južne Slavene.

Akademik Stjepan Damjanović o tim dilemama piše:

„Svi se manje-više slažu da je Biskup bio veliki promicatelj kulture, ali se spore o njegovu političkom djelovanju. Ali odmah si moramo postaviti pitanje je li tako zamašno kulturno djelovanje moglo biti bez političkih uzroka i posljedica? Je li utemeljenje Akademije i Sveučilišta koristilo samo kulturi i znanosti ili je koristilo ukupnom životu na hrvatskim prostorima?“¹

Kulturna djelatnost biskupa Strossmayera nije upitna. Bio je mecena kakvog jedan narod samo može poželjeti.



Sl. 1. Litografija s likom biskupa Josipa Jurja Strossmayera iz 1861., rad bečkog umjetnika Eduarda Kaisera. Na fotografiji se vidi biskupov potpis „Josip Juraj Strossmayer/Biskup i v. župan“, te njegovom rukom ispisano geslo: „Sve za vieru i domovinu“. (Kaiser A)

Pronađen Strossmayerov portret iz 1861. - litografija Eduarda Kaisera

Strossmayer je bio vrlo vješt u iznošenju vlastitih ideja i programa, bio je odličan organizator, pragmatičan u djelovanju na ostvarenju kulturnih i prosvjetnih ustanova, poduzetan čovjek koji je prakticirao i ono što danas nazivamo promidžba.

1 Stjepan Damjanović: Uz 200. obljetnicu rođenja i 110. obljetnicu smrti Josipa Jurja Strossmayera. Sve za vjeru i domovinu. Vijenac Matice hrvatske br. 546., Zagreb, 5. veljače 2015.

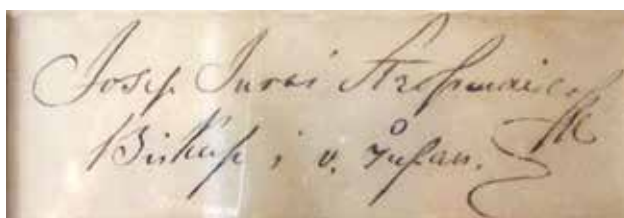
O tome svjedoče knjige, brošure i ostali tiskani materijal o njemu ili tekstovi potekli iz njegovoga pera. U to svakako spadaju i brojni portreti njegove osobe, koji slijede njegov život od mladosti do smrti. Portretirali su ga najpoznatiji umjetnici kista, ali nije prezirao ni litografiju i fotografiju kojima su se otvarala širom vrata u velik broj domova. Želio bih upozoriti na litografiju bečkog umjetnika Eduarda Kaisera „Johann Georg Strossmayer“, izrađenu 1861. godine. Kao veleposlanik Republike Hrvatske u Ukrajini bio sam pozvan 1998. na Skupštinu Saveza Hrvata Slovačke. U Slovačkoj je tada dužnost veleposlanika obnašao prof. dr. Gjuro Deželić. Nakon završetka Skupštine, s veleposlanikovom gospođom, pokojnom prof. dr. Nadom Deželić-Strohal upoznao sam Bratislavu. U sklopu toga posjetili smo jedan antikvarijat, jer su me zanimale knjige i pisani materijal o Hrvatima u ovoj zemlji. Pregledavajući knjige i stare grafike ugledao sam litografiju s likom biskupa Josipa Jurja Strossmayera. Uočio sam kako je litografija potpisana i od biskupa i od autora E. Kaisera, a u dnu slike vladika je svojom rukom napisao vlastito geslo „**Sve za vjeru i domovinu**“² (Sl. 1.). Veličina slike je 31,1 x 42,2 cm. Osim toga, ispod svoga imena biskup je naveo i dužnosti koje je tada obnašao: „**Biskup i v-župan**“ (Sl. 2.). Potpisani autor litografije zove se Eduard Kaiser (Sl. 3.). Ispod potpisa stavio je godinu izrade: 1861. Radi usporedbe s drugim litografijama koje prikazuju Strossmayera nazovimo ovu pronađenu u Bratislavi: „Kaiser A“.

Godina nastanka slike (1861.) važna je u životu đakovačkog biskupa. Te je godine Strossmayer bio imenovan na visoku državnu političku dužnost Velikog župana Županije Virovitičke. Na toj će dužnosti ostati tek godinu dana. Uz to je bio i saborski zastupnik i vođa Narodne stranke. Credo koji je Strossmayer istaknuo pri dnu litografije potječe iz 1849., kada je prigodom posvećenja u

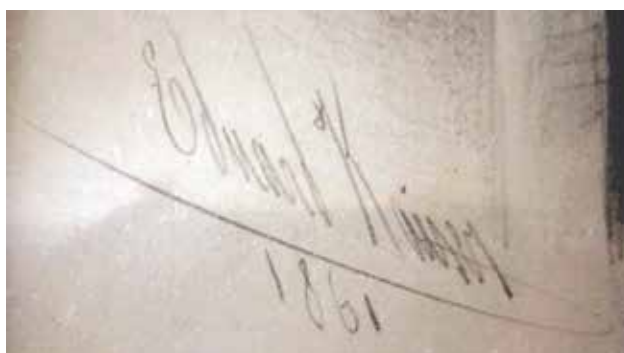
čast biskupa svoj program izrazio riječima: „**Sve za vjeru i za Domovinu**“.³



Sl. 1a - Primjerak kupljen u jednom bratslavskom antikvarijatu. Fotografija izvornika koju sam nazvao „Kaiser A“. Status povijesnog dokumenta nakon restauracije: izvanjski prostor je zaštićen papirom, s otvorom gdje se nalazi biskupov potpis.)



Sl. 2. Biskupov potpis s navedenim crkvenim i državnim dužnostima



Sl. 3. Potpis umjetnika Eduarda Kaisera s godinom nastanka litografije.

Litografija koji sam kupio u Bratislavi nosi broj 96/500. Bilo mi je tada nepoznato je li se Biskup na svim primjercima potpisao kao na ovome? Na ovo pitanje nisam pronašao odgovor, jer ovaj primjer (koliko mi je do sada poznato) nije sačuvan ni u jednoj galeriji ili muzeju u Republici Hrvatskoj. Smijemo pretpostaviti da to nije učinio na svih 500 primjeraka, već na nekoliko njih. Vlasnik primjerka „Kaiser A“ bio je netko očito iz Slovačke

2 Prijedlog za njegovo unaprjeđenje u čast đakovačkog Biskupa došao je od bana Jelačića. No, istine radi, treba istaći da je iste 1849. godine Strossmayer istaknuo i svoj drugi politički credo u kojem ističe da mu je zadaća 'Jugoslavjana sdružiti se, složiti i ujediniti'. Dragutin Pavličević ovome dodaje: „To je bio početak njegova jugoslavenstva koje je u raznim razdobljima i raznim interpretacijama dobivalo nove sadržaje, uglavnom na štetu hrvatstva, iako su Strossmayer, Rački, hrvatska Narodna stranka, imali poglavito kulturne programe i plemenitu namjeru u suradnji pomoći, u okupljanju svih Južnih Slavena oko Zagreba i Hrvatske.“ (Dragutin Pavličević: Povijest Hrvatske. Drugo izmijenjeno i prošireno izdanje, P.I.P., Zagreb, 2000., str. 266.).

3 Od 1860. pa narednih 13 godina Strossmayer je vođa Narodne stranke (1860.-1873.), zastupnik u Hrvatskom saboru i predsjednik Hrvatskog kraljevinskog odbora. Od 1861. do 1862. godine veliki je župan Virovitičke županije.

koga je Biskup poznao, ili mu je bio posebno važan, zbog čega su nastali navedeni potpis s navođenjem dužnosti, te političkim geslom, a uz njih i potpis umjetnika. Unuci, ili praunuci prodali su litografiju u antikvarijat. Prethodno se nalazila na neodgovarajućem mjestu, zbog čega su rubovi doživjeli oštećenja. Naravno, ova se pretpostavka temelji na činjenici što je litografija pronađena u Bratislavi.

Premda su vanjski dijelovi litografije bili prilično oštećeni, kupio sam ju bez cjenkanja, jer mi se činilo kako je riječ o rijetkom primjerku zbog navedenog tekstualnog materijala koji potječe od samog Strossmayera. Litografija je uredno potpisana, datirana i signirana što joj daje značenje povijesnog dokumenta. Po povratku u Domovinu dao sam ju na konzervatorsko-restauratorski zahvat u laboratorij Državnog arhiva Hrvatske (sl. 4.).



HRVATSKI DRŽAVNI ARHIV
Marulićev trg 21, 10000 Zagreb, Hrvatska
tel: 585 (1) 48 01 999, fax: 585 (1) 48 29 000
www: http://www.arhiv.hr, e-mail: tisa@arhiv.hr

Mrs. TATJANA MUŠNIAK,
pomoćnica ravnateljica za
zaštitu arhivskoga gradiva

IZVJEŠĆE

o obavljenim konzervatorsko-restauratorskim radovima na grafici gospodina Đure Vidmarovića iz Zagreba

Grafika:

Kaiser, Eduard. Josip Juraj Strossmayer. Wien, 1861. (96/500)

- opis stanja: o/b litografija na izuzetno tankom papiru ind. izrade kalirana na rižin papir; u lijevom kutu, iznad otisnutih podataka o tiskanju, je potpis autora; ispod grafike je otisnuto: *NACH DER NATUR LITH. UND IM VERLAG VON EDUARD KAISER IN WIEN* (lijevo), *DRUCK V.J. STORCK, WIEN* (u sredini) i *MIT FORBEHALT GEGEN JEDE ART VON FORTHELFUNG* (desno); ispod ovoga tiskanog teksta na samoj grafici je crnim tiskom napisano: *Sve za vjeru i za domovinu, a ispod grafike, na rižinom papiru je crnim tiskom napisano: Josip Juraj Strossmayer / Biskup i v. Đapan (paraf u nastavku); u donjem desnom kutu poledine grafike grafičkom je olovkom upisan podatak o broju primjerka: 96/500; uz donji rub lista na koji je grafika nalijepljena grafičkom je olovkom ispisano broj 360; litografija je u dobrom stanju, ali je list na koji je nalijepljena jako onečišćen prašinom i teže je mehanički otkočen na rubovima, zadržotine su posebno velike na gornjem i donjem rubu, prešina se velikim dijelom upila u papir*

- jezik ispisa: njemački, hrvatski; latinica

- format: 30,1 x 42,2 cm (litografija); 43,6 x 61,6 cm (list na koji je kalirana litografija) / nakon restauriranja/

- obavljeni konzervatorsko-restauratorski radovi: suho čišćenje, neutralizacija i bijeljenje u vodenim otopinama, ručno restauriranje s japanskim papirom i metilceluloznim ljeplivom; za grafiku je izrađen paspartu od akvarel papira formata 48,5 x 63,2 cm čiji je otvor zaštićen poliesterskom folijom; dokumentirano digitalnom kamerom u SLKR-u prije i nakon restauriranja

- ukupno: konzervirana i restaurirana jedna jedinica i izrađen paspartu

U Zagrebu, 19. ožujka 2012.

T. Mušniak

Sl. 4. Potvrda laboratorija Hrvatskog državnog arhiva od izvedenom konzervatorsko-restauratorskom zahvatu na litografiji Eduarda Kaisera.

Na Kaisеровoj litografiji („Kaiser A“) pozicija lika je standardizirana u duhu tadašnjeg vremena. Biskup je u svečanoj odjeći, s križem na grudima, ali bez biskupske kape na glavi. Desnom rukom drži malo zadignut plašt, kako bi do izražaja došla desna ruka u kojoj Biskup drži knjigu uvezenu

u kožne korice s bravom koja ih je mogla spajati. Očito je riječ o Bibliji. Knjiga je jednim dijelom položena na stolić, koji je toliko visok da se lik nije trebao sagibati. Stolić je naznačen tek u konturama. Biskupova statura prikazana je do koljena. Tijelo ispod gubi se u nedefiniranom prostoru. Oko biskupovog bijelog ovratnika svezan je gornji dio mantije u obliku leptir mašne. Njegova bjelina vrlo efektno naglašava biskupovu glavu, s visokim karakterističnim čelom i tjemenom bez kose, pri čemu se ćelavost pokušava smanjiti češljanjem kose prema vrhu glave. Kosa iza ušiju je nešto duža i pomalo nedisciplinirana. Umjetnik je naglasio biskupov smiren, ali dubok pogled. Držanje mu je uznosito, ali ne i prepotentno. Usta su blago, jedva primjetno postavljena u pomalo ironičan osmijeh.

Ove godine (2015.) slavi se 200. obljetnica rođenje velikog đakovačko-srijemskog Biskupa. Prisjetio sam se bratislavske litografije. Želio sam ustanoviti da li se u Hrvatskoj nalaze sačuvani neki od 500 izrađenih primjeraka litografije „Kaiser A“. Nakon upornog traženja preko svemreža i osobnih kontakata s nekim galerijama u muzejima, nisam otkrio niti jednu kopiju litografije „Kaiser A“, ali sam otkrio litografiju istog umjetnika, iz iste 1861. godine u Muzeju Hrvatske u Zagrebu i Muzeju Slavonije u Osijeku. Nazovimo tu litografiju „Kaiser B“ (sl. 5.).⁴

4 Iz Kabineta grafike HAZU, na upit posjeduju li Kaisеровu litografiju dobio sam 7. i 8. rujna 2015. odgovore: Poštovani g. Vidmarović, glede Vašeg upita moram Vas obavijestiti da nažalost u fondusu Kabineta grafike HAZU nema radova austrijskog umjetnika Eduarda Kaisera, pa tako onda niti traženi portret biskupa J. J. Strossmayera iz 1861. Ne znam što točno tražite, odnosno što Vam je bitno - da li sam autor djela ili biskupov portret.

Ako Vas zanima u fondusu postoje li portret J. J. Strossmayera iz 1875. godine, riječ je o bakropisu Izidora Kršnjavog - inv. br. 3049-1. Nadam se da sam bila od pomoći.

Srdačan pozdrav,

Poštovani g. Vidmarović,

ako imate namjeru prodaje navedene litografije moram Vam odmah reći kako Kabinet grafike HAZU trenutno nije u mogućnosti provoditi otkupe kako bi povećala fondus, mogu Vas jedino uputiti na Povijesni muzej, možda ćete imati više sreće. Ali ako mislite navedeni rad darovati instituciji, slobodno se najavite, pa da pogledamo što imate.

Ana Petković Basletić
kustosica Stare zbirke i zbirke 19.stoljeća
Kabinet grafike HAZU

Ova, druga litografija, sadržajno je siromašnija, a lik biskupa Strossmayera prikazan je bitno drukčije. Sada je to crkveni dostojanstvenik koji mirno i ponosno stoji s rukama prekrštenima na grudima. Desna je ruka preko lijeve, kako bi se na osvijetljenoj pesnici uočavao biskupski prsten na prstenjaku. Prsti su složeni u slovo „M“, tj. dugi prst i prstenjak su sljubljeni i odvojeni od kažiprsta i maloga prsta. U donjem dijelu litografije nalazi se pečatom utisnuto „Josip Juraj Strossmayer“, tome s desne strane biskupov potpis samo s prezimenom i paraфом. Vjerojatno je Biskupova Kancelarija imala takav pečat i stavljala ga na litografije koje su bile namijenjen manje značajnim osobama, kojima nije bilo neophodno pisati sve ono što se nalazi na primjerku „Kaiser A“. S desne je strane potpisan Eduard Kaiser na isti način na koji se potpisao na litografiji „Kaiser A“. Usporedbom litografije „Kaiser A“ s litografijom „Kaiser B“ (koja se čuva u Muzeju Osijek) lako je uočiti razliku. Prva donosi drukčiji tekstualni materijal i ima zbog osobne biskupove intervencije, veću arhivsku i kulturno-povijesnu vrijednost.



Sl. 5. litografija „Kaiser B“
Johann Georg Strossmayer (1815-1905), kroatischer Bischof und Politiker. Lithographie von Eduard Kaiser, 1861.

Date: 1861.

Source: Foto einer Originallithographie der Albertina (Wien)

Tekst „skinut“ sa svemrežja.

Obavijest iz Povijesnog muzeja Hrvatske:

Poštovani gospodine Vidmarović -

na žalost u našoj Zbirci grafika nemamo primjerak ove litografije Eduarda Kaisera koja prikazuje biskupa Strossmayera; imamo drugu verziju iz 1861. godine, s rukama na prsima.

Uz srdačne pozdrave

Marina Bregovac Pisk

dr. sc. Marina Bregovac Pisk
Muzejska savjetnica
Kustos Zbirke slika, grafika i skulptura
Hrvatski povijesni muzej
Matoševa 9
10000 Zagreb
tel. 01 4851 900
fax. 01 4851 375
www.hismus.hr
m.pisk@himus.hr

U „Spomen muzej J.J. Strossmayera“ u Đakovu, kao i Muzeju Slavonije u Osijeku obavijestili su me kako ne posjeduju navedene Kaiserove portrete đakovačkog vladike.

Ostaje nam nejasno zbog čega se Strossmayer portretirao iste godine dva puta i kod istog majstora, Eduarda Kaisera? Isto tako, zbog čega se te dvije litografije razlikuju po sadržaju? Možemo jedino pretpostaviti razloge. Možda je razlog tome preporuka bana Jelačića. Naime, njega je Kaiser portretirao dvije godine ranije, tj. 1859. godine.⁵ Iste godine Kaiser je portretirao i tur-

5 Litografija se čuva u Austrijskoj nacionalnoj biblioteci.

skog sultana Abdul Medžida.⁶ No, odgovor na ovo pitanje najvjerojatnije treba potražiti u Strossmayerovoj dužnosničkoj podvojenosti: 1861. bio je visoki crkveni prelat – biskup, ali i političar – Veliki župan Županije virovitičke i vođa važne hrvatske političke stranke. Očito, kada se predstavljao kao biskup koristio je litografiju „Kaiser B“, a kao politički uglednik predstavljao se litografijom „Kaiser A“. Poznato je kako je Strossmayer kao političar bio u kontaktu s mnogim vodećim ljudima svoga vremena, osim u Hrvatskoj, u Austriji, Mađarskoj, Srbiji, Crnoj Gori, Bugarskoj, Rusiji, Italiji (Vatikanu)... Njima je, očito, bilo politički taktičnije pokloniti litografiju bez teksta „Sve za vieru u domovinu“ – „Kaiser B“. Osim toga, Strossmayer je bio i upravitelj rimokatoličke Crkve u Srbiji. U doba aktivnog bavljenja politikom smatrao je kako Austrija mora postati federativna država u kojoj će svi narodi doći do izražaja. Težio je ujedinjenju Južnih Slavena u okviru carskog žezla dinastije Habsburg, pod plaštem kuće Habsburg-Lotrinen. Nastojao je Austriji prokrciti put na slavenskom jugu šireći njenu utjecajnu sferu na južnoslavenske zemlje izvan granica Monar-

hije. Pomagao je osnivanje tiskare na Cetinju, bio u prijateljskim vezama s vladikom Petrom Petrovićem Njegošem, pomagao je osnivanje Matice slovenske. Također, tiska prvu zbirku makedonskih narodnih pjesama braće Miladinov (1861.). Njegovim posredovanjem došlo je do konkordata između Vatikana i Kneževine Crne Gore 1866. godine, a poduzimao je i diplomatske korake kako bi Carska Rusija sklopila konkordat s Vatikanom.

Krivo je i posve nepravедno smatrati Strossmayera „jugoslavenom“ u onom značenju koje je taj pojam dobio u 20. stoljeću. Njegovo je južnoslavenstvo tek jedna vizija političkih traženja u ondašnjem geopolitičkom okruženju prožeta idejom austroslavizma, vizija koja je za konačni cilj imala suverenu, integralnu i samostalnu Hrvatsku u nekoj specifičnoj zajednici suverenih naroda. Godine 1861. u Hrvatskom Saboru održao je čuveni govor o odnosu Kraljevine Hrvatske prema Kraljevini Ugarskoj, a u kome se zalagao za federalni savez s narodima Krune sv. Stjepana. Pet godina kasnije (1866.) izabran je za predsjednika Hrvatske regnikolarne deputacije za pregovore s Mađarima, koji su završeni bez rezultata. No, vrlo je brzo shvatio kako Kraljevina Srbija ideju solidarnosti Južnih Slavena promatra kroz prizmu svojih osvajачkih ciljeva. U pismu Franji Račkom 1884. godine piše: „Narod nam je u vrlo opasnom položaju. Srbi su nam krvavi neprijatelji. Dobro je rekao, mislim Marković, da dočim se mi ljuto borimo prot Madžara, Srbin brat iza leđa na nas navaljuje.“

Strossmayerova borba za integritet Hrvatske i njezinu suverenost, rad na južnoslavenskoj uzajamnosti, usko su povezani s pokretanjem preporoda svih slavenskih naroda na temeljima duhovne baštine sv. Ćirila i Metoda, jer po toj baštini Slaveni mogu ravnopravno stati uz bok Germana i Romana, kako u Europi, tako i u Crkvi. Vladika djeluje u duhu ekumenske sloge katoličke i pravoslavne crkve i stoga inicira kult slavenskog bogoslužja sv. Ćirila i Metoda i tiska glagoljske misale, pozdravlja proslavu devetstogodišnjice pokršćavanja ukrajinskog naroda pod velikim knezom Svetim Volodimirom, koju je Ruska Pravoslavna Crkva slavila isključivo kao ruski povijesni događaj u skladu s tadašnjim, ruskim carskim imperijalnim ciljevima. Obimnim priljevom novca iz dijeceze Strossmayer se služio prvenstveno kako bi utemeljio škole, sjemeništa i

Kaiser, Eduard 1820 1895

Kaiser, Eduard
Josef Of Jellacic(+1859). Lith.
nach dem v. Franz Schrotzberg. 1850. Facs.d. Namenszuges.

Pg 129.042:I(22) China R
Pf 129.042:B(3) Phot. R

Kaiser, Eduard 1820 1895

Kaiser, Eduard,
Josef Of Jellacic(+1859). Litho-
graphie. 1849.

Pg 129.042:I(14 B) (R)

6 Vidi: Austrijska nacionalna biblioteka

Kaiser, Eduard 1820 1895

Kaiser, Eduard +1895
Abdul-Medjid I., Sultan der
Türkei(+1861). Lith.

Pg 38 37/1 In Ptf 30a:(5) R
NB 515.355 BRP
Pg 38 37/1 in Ptf 30a:(3a) Textvar. R
Pg 38 37/1 in Ptf 30a:(5b) - China. R

akademiju znanosti, likovnu galeriju i ornamentalnu katedralu u Đakovu (1886.-1882.) u kojoj je i sahranjen.

Ali vratimo se našoj litografiji „Kaiser A“. Ostaje nejasno i to zbog čega Strossmayer nije ponovo odabrao kao umjetnika koji će ga portretirati vodećeg bečkog litografa-portretistu, Josefa Kriehubera (1800. -1876.) koji ga je već portretirao u dva navrata, 1838. (sl. 6.) i 1850. (sl. 7.) godine, već je dao povjerenje Eduardu Kaiseru, cijenjenom portretisti, ali manje popularnom od Kriehubera? Nameće se kao jedan od mogućih razloga i taj što je Kaiser portretirao cara i caricu, te cijeli niz tadašnjih najviših državnih odličnika.

Ako usporedimo litografiju „Kaiser A“ s litografijom „Kriehuber B“ (sl. 7 i 7a) uočavamo veliku sličnost u kompoziciji slika. Lik je postavljen u skoro identičan položaj. Identični su biskupov rukom napisan credo i potpis, s razlikom što je na prvoj napisano samo „Biskup“ a na drugoj „Biskup i v. župan.“ Razlika je i u tome što na Kriehuberovoj litografiji biskup blago svinutim kažiprstom dodiruje stolić, do na Kaiserovoj litografiji u ruci drži knjigu kojom se oslonio na stolić. Kompozicija Kaiserove litografije je uspješnija. To se osobito ističe kod položaja ruku. Na starijoj slici biskupova lijeva ruka na pomalo neprirodan način drži plašt podignut skoro do gornjeg ruba biskupskog pojasa, dok je Kaiser biskupa postavio u prirodniji položaj, tako da desna ruka drži plašt podignut do donjeg ruba biskupskog pojasa. Kod Kriehubera Biskup je vojnički ukočenog držanja, dok je kod Kaisera nešto opušteniji. I oblik glave se razlikuje. Na prvoj slici biskup je 11 godina mlađi (35 godina), a na drugoj stariji (46 godina). Kriehuber je istaknuo stanovitu biskupovu uznošitost, pa i nervoznost, iskazanu položajem lijeve ruke koja drži plašt koji mu pada s ramena, dok je Kaiser uspio istaći blagost njegovog pogleda i smirenost ruku. Plašt mu počiva na ramenima, a ruke su smirene. Kriehuber je Biskupa stavio u svjetlu pozadinu, s neznatno naglašenom sjenkom, kako bi jače istaknuo konture lika i crte lica. Svjetlo obasjava lik sa strane lijevog ramena. Kaiser je svome liku dao nešto neprozirnu pozadinu s naglašenom sjenom na lijevoj strani. Svjetlo mu dolazi s prostora desnog ramena.



Sl. 6. Kriehuberov portret J. J. Strossmayera: („Kriehuber A“) 1838.

Josef Kriehuber (1800. -1876.);

Foto: Peter Geymayer - Date: 1838.

Source/Photographer: Foto einer Originallithographie der Albertina (Wien)

Description: **Deutsch:** Johann Georg Strossmayer (1815-1905), kroatischer Bischof und Politiker.

Lithographie von Josef Kriehuber, 1838. Tekst preuzet iz svemrežja. („Kriehuber A“)



Sl. 7.: „Kriehuber B“ 1850.



7a: „Kaiser A“. 1861.
Josef Kriehuber (1800 -1876);
Foto Peter Geymayer
Description: **Deutsch:** Johann Georg
Strossmayer (1815-1905), kroatischer
Bischof und Politiker Lithographie
von Josef Kriehuber, 1850
Source/Photographer: Foto einer
Originallithographie der Albertina
(Wien) Tekst preuzet iz svemrežja.

Tražeci obavijesti o drugom bečkom litografu, Josefu Kriehuberu (1800. -1876.), koji je u dva navrata portretirao našeg Strossmayera, pronašao sam reprodukciju njegove litografije iz 1850., izrađene godinu dana nakon što je bio posvećen za Biskupa (sl. 7.). Izvornik se nalazi, kao i Kaiserove litografije, u zbirci litografija bečke Albertinae. Na ovoj litografiji biskup je napisao svoj credo „Sve za vieru i domovinu“, a ispod potpisa punim imenima i prezimenom naveo je crkvenu dužnost koju obnaša: „Biskup“. Dakako, sve na hrvatskom jeziku. Na desnoj strani litografije, na silueti stolice na koju je biskup položio ruku sa savijenim gornjim člancima triju prstiju i blago u luku ispruženim kažiprstom, umjetnik je stavio svoj potpis i godinu izrade djela.

Josef Kriehuber izradio je prvu litografiju biskupa Strossmayera još 1838., dakle one godine kada je bio zaređen za svećenika (sl. 6.). Stoga je, kako litografija pokazuje, odjeven, doduše u nešto bogatiju, ali kanonski propisanu odjeću za svećenike. Na litografiji nema Strossmayerovog

potpisa, dok je Kaiser to učinio na istom mjestu s oznakom godine. Ispod ove fotografije na webu „Albertine“ pogrešno je navedeno; „Johann Georg Strossmayer (1815.-1905.), kroatischer Bischof und Politiker“. U to vrijeme nije bio ni biskup niti političar, već svećenik – vikar. Preporučam tekst ispraviti i napisati ispod ovog portreta: „Johann Georg Strossmayer (1815.-1905.), kroatischer prezbiter-vikarius Petrovaradiensis“

Strossmayer je u Beču upoznao svoje portretiste

Godine 1838., četiri godine nakon diplomiranja, Strossmayer je zaređen i potom na dvije godine detaširan u Petrovaradin kao župni vikar. Željan stručnog usavršavanja, uz dopuštenje ordinarija, odlazi dvije godine kasnije (1840.) na poslijediplomski studij na čuveno bečko Sveučilište Augustineum i 1842. godine, dakle u redovnom studijskom roku, postaje doktor teologije i profesor kanonskog prava. Obranio je doktorsku tezu o problemu crkvenog jedinstva. Tijekom njegovog školovanja u Hrvatskoj dolazi do nacionalno-preporodnog buđenja poznatog kao Ilirski pokret. Strossmayer kao student prihvaća ideje ovog Pokreta.

Nakon završetka studija u Beču vraća se 1842. u Đakovo gdje biva imenovan profesorom u đlačkom sjemeništu. Na toj dužnosti ostaje do 1847., kada je pozvan na dvije godine u Beču za dvorskog kapelana. Uz tu dužnost, imenovan je za jednog od trojice direktora u Augustineumu, ali i na mjesto profesora kanonskog prava. Kao dvorski kapelan, u periodu od 1849.-1859. godine, u doba austrijske kontrarevolucije odlučno je bio na strani bana Jelačića. Pred mladim je svećeničkom-sveučilišnim nastavnikom bila sjajna znanstvenička karijera. No, povijest je odlučila drukčije. U Mađarskoj, a potom i Beču izbija revolucija. U Hrvatskoj na bansku stolicu sjeda Ilirac i vojni časnik Barun Josip Jelačić od Bužima. Uslijedio je rat s Mađarskom, gušenje revolucija u Mađarskoj i Beču. Na žalost, Vlada i vladajuća carska ekipa nisu ispunili očekivanja Hrvata. Što više, ponizili su bana Jelačića, umjesto da mu zahvale što im je spasio prijestolje. U znak poštovanja Jelačić predlaže 1849. posvećenje Strossmayera za biskupa Biskupije Đakovačke.

Na žalost, navedene litografije ne posjeduje Kabinet grafike HAZU, ali ni Strossmayerov muzej u Đakovu.

EDUARD KAISER (1820.-1895.)

A sada nekoliko riječi o Eduardu Kaiseru, čija je litografija biskupa Josipa Jurja Strossmayera razlog pisanja ovog eseja.



E. Kaiser

Eduard Kaiser (22. veljače 1820. u Grazu – 30. kolovoza 1895. u Beču) bio je austrijski slikar i litograf. (To je bio i njegov brat Aleksandar Kaiser /1819.-1872.). Sin je Josipa Franza Kaisera (11. ožujka 1786. u Grazu - 19. rujna 1859. u Grazu), vlasnika litografskog studija u Grazu. Studirao je na Bečkoj Akademiji s Josefom Danhauserom (19. kolovoza 1805. - 4. svibanj. 1845., austrijski slikar, jedan od glavnih umjetnika bidermajer razdoblja), a nakon studija razvio se u dobrog umjetnika tako da je ubrzo postao ozbiljan konkurent vodećem bečkom portret-litografu Josefu Kriehuberu. Oduševljen idejama revolucije 1848. Kaiser se pridružio akademskoj legiji - za to vrijeme napravio je portrete gotovo svih glavnih likova ožujске revolucije (Josef Radetzky, Franz Schuselka, Hans Kudlich, Adolf Fischhof, Carl Giskra). Tijekom 1852./53. živi u Rimu. Nakon povratka u Austriju razvio je vrlo profitabilnu radnju za portret-litografije. Poslovao je s bogatim klijentima, među kojima nalazimo cara Franju Josipa I., carica Elizabetu – Sisi, Friedricha Habbela, Roberta Schumanna, Claru Schumann i druge.



Eduard Kaiser (1853.), Elizabeta od Bavarske – Sisi, od Bavarske



Eduard Kaiser (1855.): car Franz Joseph I. von Österreich

Zbog usporedbe s našom litografijom „Kaiser A“ donosim nekoliko primjera portreta istaknutih državnih dužnosnika na kojima su oni svojom rukom, uz potpis, napisali i poruku manjeg, ili većeg sadržaja. Istim se modelom poslužio i biskup Strossmayer.



Eduard Kaiser: Ernst Franz Salvator Vieland.
Litografija iz 1848.



Eduard Kaiser: Georg Freiherr von Rukavina,
litografija iz 1849.

Vrlo uspjeti portret bračnog para Schumann.



Eduard Kaiser: Robert i Clara Schumann

Od 1853.-1867. Kaiser živi u Beču. U to vrijeme nastali su portreti đakovačkog vladike Strossmayera. Od 1867. do 1886. ponovo živi u Rimu, gdje se profesionalno posvetio vrlo uspješno produciranju akvarel-reprodukcija klasičnih remek-djela. Te reprodukcije prodavao je u Velikoj Britaniji kao litografije u boji. Godine 1886. vraća se u Beč i ponovo posvećuje portretnom slikarstvu u ulju i akvarelu.

JOSEF KRIEHLER (1800.-1876.)



Josef Kriehuber, autoportret (1860.), litografija⁷

⁷ Litografije ovog velikog bečkog umjetnika posjeduje Muzej Grada Koprivnice u „Zbirci Leandera Brozovića“.

O radu J. Kriehubera piše prof. Draženka Jalšić Ernečić iz Muzeja Grada Koprivnice:

Josef Kriehuber (1800 - 1876) u povijesti austrijske umjetnosti 19. stoljeća zabilježen je kao bečki litograf i slikar koji je portretirao plemstvo i vladine službenike, vojne i crkvene velikodostojnike te brojne predstavnike političkog i javnog života, radi čega ga smatraju najznačajnijim portretnim majstorom bečkog bidermajera. Umjetnička ostavština Josefa

Kriehubera broji više od 3000 radova, što ga svrstava među najznačajnije bečke portretne litografe svog vremena, a među radovima su za hrvatsku povijest umjetnosti od posebnog značaja portreti osoba iz javnog života Hrvatske. Josef Kriehuber imao je samo 13 godina kada je uz poticaj i potporu brata Johanna Kriehubera na bečkoj kraljevskoj Akademiji studirao slikarstvo kao učenik slikara Huberta Maurera. Godine 1826. izradio je svoj prvi portret koristeći novu grafičku tehniku litografije, a u razdoblju od 1826. do 1876., tijekom punih pedeset godina, postao je jedan od najtraženijih i najbolje plaćenih majstora portreta u Beča, poznat kao prvi umjetnik kojeg je 1860. godine Ordenom Franje Josipa I. odlikovao car osobno. Podučavao je na bečkoj akademiji Tereziani kao vrlo cijenjeni majstor portretnog crteža, no posljednje desetljeće života Kriehuber je proživio u siromaštvu, jer su razvoj i prevlast fotografskih tehnika smanjili broj narudžbi portretnih litografija. Umro je u rodnom Beču 30. svibnja 1876. godine, gdje je i sahranjen na središnjem bečkom groblju u četvrti Simmeringer (Zentralfriedhof Wien). Kriehuber je očito bio nadaren i dobro izvježban majstor portretne litografije koji je sigurnim crtežom smjestio lik portretirane osobe u prostor, stavlajući naglasak na dobro držanje i plemeniti stav. Radovi Josefa Kriehubera slika su Bečkog društva njegovog vremena, stasitih muževa i lijepih žena. Kako je ljepotom svojih portreta povlađivao portretiranima, nije bilo društveno značajnije osobe koju nije portretirao upravo Josef Kriehuber. Kako je ljepotom svojih portreta povlađivao portretiranima, nije bilo društveno značajnije osobe koju nije portretirao upravo Josef Kriehuber. Značajnije referentne zbirke Kriehuberovih radova nalaze se u bečkom muzeju Albertina, potom u zbirci portreta Österreichische Nationalbibliothek Wienna, austrijske nacionalne knjižnice.

Izučavanje portretne litografije 19. stoljeća osim pitanja poznavanja tehnike i tehnologije, iz-

među ostalog, otvara pitanje vizualnog identiteta 19. stoljeća, u kojem portretne slike plemenitih muževa i žena, ali i portreti predstavnika građanstva i vojničkih krugova otvaraju prostor povijesnih istraživanja koja metodom vizualne kulturne antropologije slikama vremena oblikuju mentalnu sliku stvarnog vizualnog identiteta hrvatskog naroda u vrijeme rađanja nacionalne svijesti sredinom 19. stoljeća“.



Josef Kriehuber: Ban Josip Jelačić u odori generala topništva, Beč, 1849. g

Na kraju o litografiji:

„**Litografija** je plošni tisak. Po vapnenačkoj ploči crta se masnom kredom ili litografskim tušem, pri čemu se stvara vapneni sapun. Zatim se ploča prekrije dušičnom kiselinom pomiješanom s arapskom gumom rastopljenom u vodi. Vapneni sapun odbija zakiseljenu otopinu te su tako njenom djelovanju izloženi samo neiscrtani dijelovi kamena. Nakon toga se kamen ovlaži vodom i prijeđe valjkom premazanim tiskarskom bojom. Vlažna čista površina ne prima masnu boju, prima je jedino crtež (vapneni sapun) koji nije upio vodu“. Matko Peić: *Pristup likovnom djelu*, Zagreb, 1968., 57.-60.

Smatramo kako je predstavljanje do sada nepoznatog portreta Josipa Jurja Strossmayera iz 1861., rad bečkog umjetnika Eduarda Kaisera, mali doprinos biografiji velikoga hrvatskog biskupa, političara i mecena. Do daljnjega stoji pretpostavka kako je litografija „Kaiser A“ jedini sačuvani primjerak u Hrvatskoj. Radovalo bi me da ovaj tekst koji je za sada pohranjen u biblioteci pisca ovih redaka, pomogne u otkrivanju još ponekog primjerka, sačuvanog, ali javnosti nedostupnog, u nekoj privatnoj obiteljskoj pismohrani.



Dr. MIROSLAV WEISS (VAJS) PRIGODOM STOTE OBLJETNICE SMRTI (1917.–2017.)

Branko Ostajmer

Uvod

Dana 22. lipnja 1917. godine, u Đakovu je preminuo dr. Miroslav Weiss, dugogodišnji đakovački (općinski) liječnik, u trenutku smrti umirovljenik i udovac (iza pokojne supruge Ane Šimić). U matičnoj knjizi umrlih đakovačke rimokatoličke župe kao uzrok smrti bio je naveden moždani udar (apoplexia cerebri). Sutradan, 23. lipnja, pokopan je na đakovačkom rimokatoličkom groblju, a pogrebni obred predvodio je đakovački župnik Pavao Đelatović, uz asistenciju vjeroučitelja Franje Vuljaka te vicerektora Bogoslovnoga sjemeništa Antuna Jurčevića.¹

Liječnici su u hrvatskim zemljama s razmeđa 19. i 20. stoljeća bili razmjerno malobrojni i u društvu s malim brojem visokoobrazovanih, pa i relativno malim brojem pismenih, ubrajali su se u intelektualnu i uopće društvenu elitu. Rijetki su bili oni koji bi se zatvorili u ordinacije i bavili se isključivo svojom profesijom; naprotiv, golema većina uzimala je udjela u životu svojih zajednica, bilo kao političari, bilo kao kulturni pregaoci i dobrotvori, ili su na bilo koji drugi način pridonosili bogatijemu društvenom životu. U đakovačkoj prošlosti vidljiv je trag i utjecaj mnogih liječnika koji su kroz kraći ili duži vremenski period djelovali u gradu, a jedan od važnijih među njima jest i dr. Miroslav Weiss.

Upravo ovih dana, dakle, navršava se stota obljetnica Weissove smrti i to je dobra prigoda za

podsjecanje na čovjeka koji je tijekom tridesetak godina dugog razdoblja bio zapažen sudionik đakovačkoga društvenog, kulturnog i političkog života, a o kojemu ćemo u zavičajnoj publicistici uzalud tražiti osnovne biografske podatke poput godine i mjesta rođenja, odnosno smrti, a o nečemu iscrpnijem niti da ne govorimo.



¹ Neka mi bude dopušteno podatke o Weissovoj smrti i pokopu dopuniti i jednim osobno bliskim, onim o grobaru koji je ukopao Weissove zemne ostatke; bio je to grobar đakovačkoga rimokatoličkoga groblja Ivan Ostheimer.

Prije Đakova

Miroslav Weiss potječe iz Vukovara u kojem je rođen 1847. ili 1848. godine, u obitelji židovskoga porijekla. O njegovu ocu (zasad) nemamo nikakvih podataka, a majka mu se zvala Juliana i nju je kasnije, kada se trajno nastanio u Đakovu, Weiss doveo k sebi. Preminula je 5. prosinca 1894., u 82. godini života, i počiva na đakovačkom židovskom groblju. Obiteljsko prezime najčešće je bilo (ispravno) navođeno kao Weiss, no počesto u novinstvu i drugim izvorima nailazimo na pohrvaćenu inačicu „Vajs“. Tako se, međutim, i sâm Weiss znao potpisivati (primjerice, kao „dr. Vajs“ se potpisao u pisanoj čestitci koju je za novu 1885. godinu biskupu Strossmayeru uputila skupina uglednijih Đakovčana). U izvjesnomu trenutku svoga života Weiss se bio odlučio za prelazak sa židovstva na katoličanstvo. Vjerski prijelaz zacijelo je bio odraz težnje za boljim uklapanjem u radnu i životnu sredinu, a slobodno nam je pretpostaviti da su naročito važnu ulogu odigrali razlozi srca (ženidba rimokatolkinjom).

Kada je riječ o Weissovu školovanju, čini se da je srednju školu (gimnaziju) završio u Osijeku (oko 1866. godine), a potom da se odlučio za studij medicine. Doktorsku diplomu polučio je zacijelo na nekom od austrijskih sveučilišta (u Grazu ili Beču), no pouzdanih podataka o tomu također nemamo (nije poznato da je sačuvano bilo što od Weissove osobne dokumentacije; potomaka nije imao, pa je tim razumljivije što su ti materijali, po svemu sudeći, otišli u nepovrat).

Imamo razloga vjerovati da iz vremena Weissova studija potječe njegov kontakt s đakovačkim biskupom Josipom Jurjom Strossmayerom, odnosno da je biskup podupirao Weissu, kao i mnoge druge talentirane i siromašne studente. Naime, u pismu od 8. kolovoza 1875., upućenom Franji Račkomu, Strossmayer piše:

„Neki medicinae studiosus Weiss želi od vlade dobiti stipendium. U Beču uči. Ja sam mu obećao novce za rigoroza i promociju. Čujem, da je vrlo đak i da bi danas sutra vrlo dobar bio za profesora medicine u nas. Ja sam mu svjetovao, da svoju molbenicu na Vas pošalje i molim Vas, da bi ga, ako bi to izbilja učinio, u svoje i u moje ime vladi preporučili.“

S prilično velikom sigurnošću možemo pretpostaviti da je dotični „*medicinae studiosus Weiss*“ bio „naš“ Miroslav Weiss, ali tu tvrdnju ipak izričemo uz nešto opreza, ponajprije stoga što bismo očekivali da je Miroslav Weiss 1875. već

dokončao svoje studije (bilo bi mu tada 27 ili 28 godina; moguće je da je prije studija medicine neuspješno studirao na nekom drugom fakultetu?). U prilog tezi da je riječ o identičnoj osobi govori još jedan podatak. Mnogo godina kasnije, 1898., u slavonskobrodskom tjedniku *Posavska Hrvatska* nepoznati je Židov, potpisan tek inicijalom „W.“, javno izražavao zahvalnost biskupu Strossmayeru što ga je novčano potpomagao kad mu je bilo najpotrebnije, za vrijeme studija. S obzirom na sve, čini se razložnim pretpostaviti da se iza tog inicijala krio upravo dr. Miroslav Weiss.

U svakom slučaju, pretpostavljam da je Miroslav Weiss potjecao iz ne osobito imućne obitelji, da je kao takav gojio snažan osjećaj zahvalnosti prema onomu ili onima koji su ga podržali kada mu je kao studentu bilo teško. Vidljivo je to i iz činjenice da je kasnije, kao situiran čovjek, podupirao hrvatske đake u Beču (bio je podupirući član Hrvatskoga pripomoćnoga društva u Beču te da je kao takav uplaćivao godišnju članarinu od 5 forinti).

Bilo kako bilo, Miroslav Weiss se s diplomom u ruci vratio u Hrvatsku i početkom 1880-ih nalazimo ga u Brodu na Savi (danas Slavonski Brod), gdje se kao mlad liječnik borio za egzistenciju i (dobru) reputaciju, pa je besplatno pružao liječničke usluge sirotinji. To doznajemo iz oglasâ koje je Weiss, „doktor liečništva, ranarstva, okobolje i primaljstva“, objavljivao u onodobnomu tisku. Sirotinju je besplatno liječio svakoga dana između 14 i 16 sati u svom brodskom stanu (Savska ulica 122). U Brodu nije boravio dugo; ubrzo potom, vjerojatno 1883. godine, bio je premješten u Đakovo.

Strossmayerov liječnik i politički sljedbenik

U Đakovu Weiss je obnašao dužnost općinskoga liječnika, ali istovremeno je, naslijedivši pokojnoga dr. Josipa Hegeduševića, bio i osobni liječnik biskupa Strossmayera (1886.-1888.). Međutim, biskupa i liječnika povezivalo je mnogo više od stručnih spona, pri čemu je naročito vrijedno naglasiti da se Weiss trajno iskazivao kao biskupov poštovatelj i politički sljedbenik. Takav politički izbor nije uvijek bio najugodniji, a napose ne u vrijeme banovanja Dragutina Khuen-Héderváryja (1883.-1903.). Weiss je zbog svoga oporbenoga političkog osvjedočenja u više navrata bio izvrgnut političkim pritiscima i progonima. Naročito ilustrativan primjer potječe iz 1887. godine. Tada

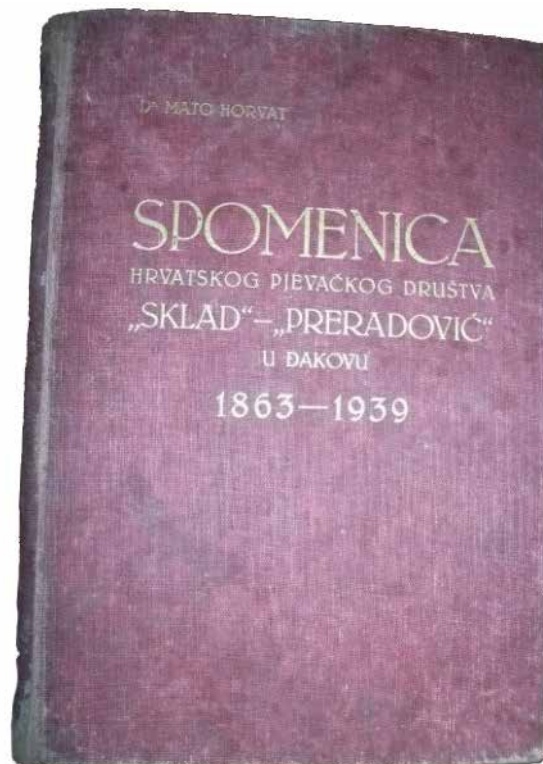
je, prilikom redovnih saborskih izbora, upravitelj Đakovačke podžupanije, zloglasni Slavko Cuvaj (Bjelovar, 1851. – Beč, 1931.; hrvatski ban i komesar od 1912. do 1913.) dao zatvoriti dr. Weissu, a s njim još dvojicu istaknutih Strossmayerovih poštovatelja i političkih pobornika – književnika i javnoga bilježnika Đuru Kovačevića (Osijek, 1842. – Đakovo, 1910.) te ravnatelja biskupijskoga vlastelinstva Vladoja Čačinovića (Šljivoševci kraj Donjeg Miholjca, 1849. – Osijek, 1916.).

Dr. Miroslav Weiss je u Đakovu uživao prilično velik ugled, što se ogleda i u činjenici da je upravo njemu u više navrata bilo povjereno održati pozdravne govore prilikom povratka biskupa Strossmayera u Đakovo. Naime, đakovački poštovatelji koristili su razne prigode da iskažu poštovanje Strossmayeru, a ponajčešće je bila riječ o biskupovim imendanima i obljetnicama svećeništva te stupanja na biskupsku stolicu, ali također i o njegovim povratcima u Đakovo nakon duljih ili značajnijih izbivanja. Tako je i bilo i 16. studenoga 1884., kada se biskup vratio iz Zagreba gdje je sudjelovao pri posveti novosagrađene zgrade Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti te otvorenju Galerije slika. Na trgu pred katedralom okupilo se navodno čak 3000 ljudi, a pred Dvorom je bio priređen veliki slavluk gdje je biskupa svečanim govorom pozdravio upravo Miroslav Weiss.

U kasnijim godinama Weiss se politički pasivizirao, a do ponovnoga političkoga angažmana, prema navodima Ivana Ribara, došlo je tek nakon smrti biskupa Strossmayera, odnosno nakon Ribarova nastanjenja u Đakovu. Prema Ribaru, Weissu su bila prihvatljiva „naprednjačka“ politička načela koja je Ribar zastupao pa je pod kraj života, nakon 1907. godine, postao njegovim političkim sumišljenikom i suradnikom. U đakovačkom odboru Hrvatske pučke napredne stranke, osnovanom i vođenom od Ribarove strane, bili su, između ostalih, i Viktor (Vladoje) Kovačević (sin prethodno spomenutoga Đure), rabin Lazar Roth, liječnik dr. Miroslav Weiss te bankovni činovnici Svetozar Rački (znameniti Strossmayerov prijatelj i suradnik bijaše mu stric) i Mato Ašperger.

Ribar se u svomu đakovačkom političkom radu obilno pozivao na Strossmayerovom političko nasljeđe, premda biskupa više nije bilo među živima pa se nije mogao niti očitovati o bliskosti i prihvatljivosti Ribarovih, tj. „naprednjačkih“ društveno-političkih i nacionalnih nazora. U svakom slučaju, Ribar i Weiss nisu dugo kročili istim

političkim putem; vrlo skoro došlo je do njihova sukoba, Weiss je istupio iz mjesne „naprednjačke“ organizacije, a s njim je pošlo i više drugih članova. O kasnijoj političkoj aktivnosti Miroslava Weissu nemamo podataka.



U društvenom životu Đakova

Mato Horvat, autor spomenice „Sklada“ (i „Preradovića“) navodi kako su početkom 1880-ih godina u „Skladu“ „surađivali i pravac mu davali najodličniji tadašnji đakovački građani“, pri čemu poimence navodi petoricu takvih građana, a među njima i liječnika dr. Miroslava Weissu. Na glavnoj društvenoj skupštini, održanoj 6. siječnja 1884., Weiss je bio izabran za člana Upravnoga odbora.

Sredinom 1880-ih godina đakovački politički sukobi prenijeli su se i u redove „Sklada“, što je naposljetku rezultiralo raspuštanjem Društva. Konačni spor započeo je odlukom Đakovačke podžupanije o zabrani posvete „Skladova“ barjaka 1885. godine. Weiss je bio među onima koji su nastojali osporiti takvu odluku, ali politički pritisci Khuenova režima nastavili su se i Društvo je naredne godine ugašeno.

Kada je, međutim, 1896. godine u Đakovu došlo do osnutka Hrvatskoga pjevačkog društva „Preradović“, čime je zapravo obnovljen rad ras-

puštenoga „Sklada“, Miroslav Weiss se ponovno našao u prednjim redovima.

Weissovo ugled među Đakovčanima potvrdio se i raznim drugim njegovim aktivnostima, a na ovom mjestu napominjem još samo da mu je bila pripala rijetka čast da u ime Đakovčana na kolodvoru u Vrpolu pozdravi kralja i cara Franju Josipa (1885. godine).

Konac životnoga puta

Sredinom srpnja 1912. Weiss je trebao biti premješten s mjesta općinskog đakovačkog liječnika u Bizovac, ali je odbacio takvu mogućnost i zamolio umirovljenje. Namjeravani premještaj već vremešnoga liječnika, nakon dugih godina službe u Đakovu, neodoljivo nas vuče k zaključku da se Weiss nekomu (politički?) zamjerio i da mu je taj namjeravao zagorčati (đakovačku) životnu rutinu. U svakom slučaju, takva razmišljanja su bez potvrde u izvorima i ostaju na razini pretpostavke.

Bilo kako bilo, Weisssovoj molbi za umirovljenje bilo je udovoljeno. Bio je već nadomak 65. godine života i bio je zasigurno nesklon misli da u poznoj životnoj dobi napušta Đakovo. Iste, 1912. godine, prodao je svoj posjed u Trnavi Milosrdnim sestrama sv. Križa. Površina toga posjeda bila 6 jutara i 757 četvornih hvati, sastojao od male kućice s podrumom, šljivika, dijela oranice i malog vinograda; ugovorena cijena bila je 18000 kruna.

Značajan dio navedenoga iznosa – ne manje od 7000 kruna – Weiss je tijekom Prvoga svjetskog rata uložio u ugarske i austrijske ratne zajmove. S obzirom da je Austro-Ugarska Monarhija izgubila rat, te su krune bile bačene u vjetar, ali

Weissu to ionako nije mnogo značilo budući da se nit njegova života prekinula 1917., za trajanja rata.

Međutim, Weiss nije sav ušteđeni novac uludo potrošio, nego je dio namijenio ugodnijim umirovljeničkim danima, napose za putovanja i posjete atraktivnim i glasovitim monarhijskim ljetovalištima i kupkama, tim prije što su mu posljednje godine života bile, po svemu sudeći, opterećene zdravstvenim problemima. Uglavnom, 1913. godine nalazimo ga među posjetiteljima brijunškoga otočja, a znamo da je u ljeto 1916. boravio u glasovitim monarhijskim kupkama Bad Ischl, gdje je već i ranije boravio (1900.).

Kako je u uvodu već rečeno, dr. Miroslav Weiss preminuo je u Đakovu 22. lipnja 1917. i pokopan je na mjesnom rimokatoličkom groblju. Njegovo posljednje počivalište postoji i danas i smješteno je nedaleko od grobljanske kapelice. Da je počivalište opstalo do danas, i da je u urednom stanju, zaslužan je ponajprije Weissov daljnji rođak, sada također pokojni Smiljko Ašperger (Zagreb, 1921. – Zagreb, 2014.).

Na samom kraju, jedan od mogućih zaključaka mogao bi biti: dr. Miroslav Weiss ne ulazi u red osoba koje su zavrijedile da se (đakovačke) ulice nazivaju po njima, zasigurno neće ući u abecdarije nacionalnih enciklopedija i leksikona, ali je i nedvojbeno riječ o osobi čije je ime dobro poznato svima koji se iole ozbiljnije bave prošlošću građanskoga Đakova (pri tomu nije najvažnija činjenica njegove povezanosti s velikim biskupom), koja zaslužuje da o stotoj obljetnici smrti podsjetimo na nju, te koja zaslužuje da se nađe među koricama *Leksikona znamenitih i zaslužnih Đakovčana i Đakovština*, ako djelo takva ili slična naslova ikada bude napisano i objelodanjeno.



KADA JE NASTALA PRVA ĐAKOVAČKA FOTOGRAFIJA

Željko Lekšić

Do sada navodilo da je najstarija fotografija koja je nastala u Đakovu ona članova Hrvatskog pjevačkog društva "Sklad" iz 1863. godine. Pouzdano se zna da je načinjena te godine ili možda godinu ranije, obzirom da se među članovima na slici nalazio i Luka Botić, koji je preminuo 22. kolovoza 1863. godine. Nije nam poznato tko ju je načinio, a možemo samo pretpostavljati da ju je načinio apotekar Klaudio Prikelmayer.

Međutim, imamo nekih novih spoznaja prema kojima nastanak najstarije fotografije načinjene u Đakovu smještamo u mjesec ožujak 1862. godine. Dakle, smatramo da je najstarija đakovačka fotografija nešto starija negoli se do sada smatralo. U ovome članku nastojimo objasniti kako je ona nastala, tko je njezin tvorac, te kako smo ustanovili njezinu starost.

Prema onome što smo ustanovili, nastanak najstarije poznate fotografije nastale u Đakovu vezan je uz imendan biskupa Josipa Jurja Strossmayera. Od kada je biskup Strossmayer došao u Đakovo kao mladi biskup, njegov imendan se u Đakovu naročito svečano obilježavao.

Obzirom da je biskupovo ime bilo Josip, imendan mu je bio 19. ožujka. Dana 20. ožujka 1862. godine, mladi klerici i mladež iz građanstva priredili su biskupu kazališni i glazbeni program. Bogoslovi su pripremili i prikazali veselu kazališnu predstavu koju je napisao Ilija Okrugić ("Sačurica ili slipeačka akademija irižka"). Građanska mladež je pripremila glazbeni program više izvođača, među kojima je bila i tada vrlo poznata mlada češka glazbenica Ljudmila Zadrobilkova. Ona je u to vrijeme imala brojne nastupe u Hrvatskoj i Slavoniji na svome proputovanju ka Odesi.

U zagrebačkim Narodnim novinama (god. XXVIII, br. 73, Zagreb, 29. 3. 1862., str. 193.) prilično opširno opisana je proslava biskupovog imendana te 1862. godine. U članku se između ostalog navodi slijedeće:

"Ovu gostbu kitila je takodjer svojom nazočnosti gospodična Zadrobilkova sa svojom majkom. Ova naime i vam dobro poznata slavna umjetnica u svom putovanju put Odesa svratila se je k proslavljenomu po čitavom Slavjanstvu našem Mecenu, da mu se pokloni, kao prijatelju i zaštitniku znanostih i umjetnostih. Netreba vam kazati, da ju i naš Mecen rado primi. Njemu za ljubav očarala nas je mlada umjetnica svojom divnom vještinom dne 20. o. m. u biskupskom dvoru, kamo bieše pozvati odličniji gosti. Što je u našoj umietnici najveće slave vrijedno, je to, što ona umietnost spaja s gorljivim rodoljubjem. Sutra odlazi u Osiek, gdje će dne 25. o. m. na večer ondašnje občinstvo obradovati svojom umietnošću."

Životopis mlade Zadrobilkove opisan je u Narodnim novinama u prosincu 1861. godine (god. XXVII, br. 278 od 3. 12. 1861., str. 818 i br. 279 od 4. 12. 1861., str. 820-821.). Rodila se 23. listopada 1844. god. u Pragu. Otac joj je bio ljekarnik. Od malih nogu do 6. godine učila ju je glazbu njezina majka. Prvi puta održala je svoj samostalni koncert u Pragu 1855. god. Odsvirala je Mendelssohnov koncert u G-molu, što je također svirala i na ovoj zabavi. Krajem 1859. bila je na turneji u Parizu. U 1861. i 1862. boravila je u Hrvatskoj i Slavoniji na svome putovanju po slavenskim zemljama. Umrula je u Pragu 3. lipnja 1872. godine. U đakovačkoj obitelji Rogoz sačuvan je jedan list papira, vjerojatno istrgnut iz neke bilježnice, s naslovom "Pregled Zabave, što no se



Fotografije umjetnice Milke Zadrobilkove i biskupa Strossmayera, snimljene u istom improviziranom studiju. Na poledini ovje fotografije nalazi se štambilj fotografa-apotekara Prikelmayera.

držati ima u Slavu Preuzvišenog G. Biskupa Josipa Jurja Strossmayera". Ispisani su izvođači, te koje će glazbeno djelo izvoditi. Također se navodi i Milka Zadrobilka umjetnica na glasoviru. Papir je sačuvan u obitelji njegovih predaka Ivana Dunđerovića i Marije rođ. Laudenbach, koji su prije nego li su se vjenčali bili sudionici toga događaja. Na tome papiru je nadopisana godina 1864. Očito je da je to nadopisano mnogo godina kasnije, i to rukom Marije Dunđerović, koja je na mnoge fotografije iz bogate obiteljske zbirke stavljala godinu nastanka, te ime osobe, uglavnom na njemačkom jeziku. O tome dokumentu objavljen je članak u Reviji Đakovački vezovi 2009. godine (Željko Lekšić, Pregled jedne zabave, str. 68.-70.). U tome članku navedeno je da se radilo o zabavi održanoj 1864. god. Međutim, naknadno pronađeni novinski članci ukazuju na to da se radilo o zabavi za imendan biskupa Strossmayera 1862. godine.

Nakon ili prije spomenute zabave, vršeno je i fotografiranje pojedinih osoba. Nije nam poznata eventualna skupna fotografija. Poznate su nam fotografije Milke Zadrobilkove i biskupa Strossmayera. Upravo po gostovanju Milke Zadrobilkove u Đakovu 1862. godine datiramo nastanak

fotografija. Obje fotografije je načinio ljekarnik Klaudio Prikelmayer, odnosno zasigurno u to vrijeme ljekarnički pomoćnik. On je upisan u đakovačkoj povijesti i kao prvi fotograf. Da su fotografije Zadrobilkove i Strossmayera sačinjene isti dan, odnosno na dan biskupovog imendana ili možda sutradan, može se zaključiti iz izgleda improviziranog ateliera. Naime, kao pozadina bilo je razapeto platno, čiji su nabori prilično vidljivi. Atelier je vjerojatno bio postavljen u biskupskom dvorištu ili parku. I fotografije Zadrobilkove i biskupa Strossmayera sačuvane su u obitelji Dunđerović, a potom ju nasljeđuje obitelj Rogoz. Marija Dunđerović je zasigurno tek nakon mnogo godina napisala na poledini fotografije: "Milka Zadrobilka umjetnica na glasoviru 1864.", obzirom da je napisala godinu 1864., a ne 1862., za koju smatramo da je načinjena. Osim toga, ona je na sve fotografije iz toga vremena, a zasigurno ih je sve načinio Klaudio Prikelmayer, što je vidljivo po štambilju na većini njih, nadopisala godinu 1864. Tako je istu godinu stavila i na spomenuti pregled zabave, a odnedavno nam je poznato da je umjetnica Zadrobilkova bila u Đakovu ustvari 1862. godine, te je ustvari tada i nastala ta fotografija.

Klaudio Prikelmayer (1837. - 1914.) rođen je u Požegi, a u Đakovu je boravio kraće vrijeme, izgleda u tri navrata. Čitajući njegovu biografiju, saznajemo da je on 1859. god. u Beču stekao zvanje asistenta farmacije, a sljedeće, 1860. god. upisao se na Farmaceutski fakultet. Njegov sin je navodio da mu je otac studirao i glazbu i to orgulje. Studije završava 1863. god. i u jesen se vraća u Požegu kao magistar farmacije. Obzirom da nije mogao naći zaposlenje, a otac mu je bio imućan, odlučio je ostati u Beču još četiri godine. (biografija Klaudija Prikelmayera opširno je opisana u: Milorad Radojčić, Prvi valjevski apotekar Klaudije Prikelmayer, Glasnik 41, Istorijski arhiv Valjevo, Valjevo, 2007.). Izgleda da navedena biografija nije u potpunosti točna, a što nije ni za zamjeriti biografu, jer je pisana a velikim vremenskim odmakom. Dakle, smatramo da je Prikelmayer bio prisutan u Đakovu 1862., a prema jednoj fotografiji kazališnog društva, na kojoj je i on prisutan, može se sa sigurnošću reći da je bio u Đakovu i 1868. godine. Potom 1869. odlazi u Valjevo (Srbija), (gdje je u to vrijeme otišlo nekoliko Đakovčana), gdje otvara prvu valjevsku ljekarnu, navodno po preporuci biskupa Strossmayera. Ponovo dolazi u Đakovo 1870. god., gdje se ženi 15. lipnja 1870. god. Paulinom Brauneis, koju odvodi u Valjevo. Radojčić navodi da je moguće da Prikelmayer uopće nije boravio u Đakovu kao magistar farmacije, već kao glazbenik, i to orguljaš.

U Muzeju Đakovštine je 1989. god. bila postavljena izložba pod nazivom Počeci fotografije u Đakovu. Za tu prigodu je napisan katalog, u kojemu je navedeno kako najstarije fotografije načinjene u Đakovu datiraju iz 1863. i 1864. godine. Te su godine navedene i u katalogu izložbe pod nazivom Prvi đakovački fotografi, koju su postavili 2009. godine Muzej Đakovštine i Društvo ljubitelja starina Đakovo. Dakle, vrijeme nastanka Prikelmayerovih fotografija bilo je određeno naknadnim zapisima po sjećanju Marije Dunđerović rođ. Laudenbach (1848.-1909.). Moguće je da je ona svoja sjećanja dijelila na razdoblja prije i poslije svoje udaje. Udala se 13. srpnja 1865. god. Smatramo da je moguće da se pišući bilješke prisjećala da je događaj bio prije udaje, te stavila godinu 1864. Ali sjećanja su često varljiva.

Moguće su primjedbe da su bilješke o godini 1864. točne i da je Zadrobilkova doista bila u Đakovu i 1864. godine, što ne možemo u potpunosti isključiti. Međutim, u Narodnim novinama, koje su pratile sve njezine nastupe, o njoj

ništa nije zabilježeno tijekom cijele 1864. godine. Međutim, list Domobran je donio vijest u studenom 1864. god. da Ljudmila Zadrobilkova, "pianistica, putuje sada po Francezkoj, pokle je koncertujući iz Hrvatske, Slavonije, Srbije i Carigrada sa slavljem proputovala Odesu, Kiev, Moskvu i Petrograd." (Domobran, Tečaj I., br. 161, Zagreb, 25. 11. 1864., str. 3). Dakle, na temelju navedenoga s velikom sigurnošću možemo tvrditi da Zadrobilkova 1864. godine nije boravila u Hrvatskoj i Slavoniji.

Na isti imendan isti visoki svetčar pogosti svoje mnogobrojne goste, medju kojima bio je general Radosavljević sa sinom iz Osieka, županijsko činovništvo i mnogobrojno svećenstvo. Ovu gostbu kitila je takodjer svojom nazočnosti gospodična Zadrobilkova sa svojom majkom. Ova naima i vam dobro poznata slavna umietnica u svom putovanju put Odeze svratila se je k proslavljenomu po čitavom Slavjanstvu našem Mecenu, da mu se pokloni, kao prijatelju i zaštitniku znanostih i umietnostih. Netreba vam kazati, da ju i naš Mecen rado primi. Njemu za ljubav očarala nas je mlada umietnica svojom divnom vieštinom dne 20. o. m. u biskupskom dvoru, kamo bieše pozvati odličniji gosti. Što je u našoj umietnici najveće slave vredno, je to, što ona umietnost spaja s gorljivim rodoljubjem. Sutra odlazi u Osiek, gdje će dne 25. o. m. na večer ondašnje občinstvo obradovati svojom umietnosti.

Dio članka o proslavi imendana biskupa Strossmayera dana 20. 3. 1862. god. u Narodnim novinama od 29. 3. 1862. god.

Činjenica je i ta da je fotograf na poledinu fotografije stavio štambilj sa natpisom "CLAUDIO PRIKELMAYER APOTHEKER", iako u to vrijeme, prema podacima njegovog biografa, još nije bio završio školovanje za apotekara. Možemo postaviti pitanje za koje namjene je koristio taj štambilj. Da li samo za označavanje svojih fotografija ili mu je koristio i za neke namjene kao ljekarničkom pomoćniku ili slično. Naime, ni nakon dovršetka školovanja nije imao svoje ljekarne, sve do otvorenja ljekarne u Valjevu 1870. godine.

Razvojem tehničkih mogućnosti, kada je moguće pregledavanje digitaliziranih starih novina pohranjenih u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, došli smo do podataka o događaju za kojeg smatramo da je bio povodom nastanka fotografija za koje sa priličnom sigurnošću možemo utvrditi vrijeme nastanka, te kako su to najstarije fotografije nastale u Đakovu. Tako smo njihov nastanak pomaknuli u 1862. godinu.



KONZUMACIJSKI ŽETONI SNACK BARA "VICTORIA" U ĐAKOVU IZ 1970-ih

Vladimir Geiger

Hrvatski gradski novac (novac iz nužde, pomoćni novac), ponajčešće aprovizacijske doznačnice, potrošačke karte (tzv. točkice), žetoni i bonovi, nedovoljno je proučen, obrađen i poznat. Zasigurno, svaki hrvatski grad, nerijetko i selo imali su u ne tako davnoj prošlosti i svoj novac.

*

U vrijeme Prvog svjetskog rata i u neposrednom poraću u Đakovu, kao i drugdje u Hrvatskoj i Austro-Ugarskoj Monarhiji, u racioniranoj opskrbi i snabdjevanju stanovništva živežnim namirnicama u upotrebi su bile aprovizacijske doznačnice. Tijekom Drugog svjetskog rata i nekoliko poslijeratnih godina, kao i drugdje u Hrvatskoj odnosno Jugoslaviji, u Đakovu su u racioniranoj nabavi prehrambenih i odjevnih proizvoda korištene potrošačke karte, državnog i lokalnog

izdanja. U vrijeme racionirane potrošnje poslije Drugog svjetskog rata u Hrvatskoj, i Jugoslaviji, neki prehrambeni i odjevni proizvodi mogli su se kupovati samo prehrambenim ili industrijskim bonovima državnog izdanja. Različiti bonovi su u upotrebi i kasnije u vremenima kada je prehrambene i odjevne proizvode bilo moguće kupovati i novcem. Kao platežno sredstvo ili sredstvo nabave u upotrebi su bili lokalni bonovi različitih izdavača, uglavnom radnih organizacija, poduzeća i mjesnih društava.

U Đakovu je uglavnom tijekom 1960-ih, 1970-ih, 1980-ih. ali i u 1990-im godinama te i početkom 21. stoljeća bilo u optjecaju / upotrebi pedesetak različitih bonova. Izdavači bonova bile su radne organizacije i poduzeća ("Đakovština" parna pekara, "Rad" građevinska radna organizacija, "Instalo-mont" radna organizacija montažno proizvodno poduzeće, Radna organizacija „Po-



Antun Hess zvani Tošo ispred Snack bara „Victoria“ u Đakovu, sredinom 1970-ih

savina" poduzeće za proizvodnju trikotaže i tekstilne konfekcije, Grafičko poduzeće „Tipografija“, „Trgopromet“ trgovačko poduzeće, PTT Đakovo, Poljoprivredno industrijski kombinat Đakovo), društva (Dobrovoljno vatrogasno društvo Đakovo), privatni / samostalni djelatnici (pekare „Svalina“ i „Baguette“ i Caffè bar „Saloon“). Najveći broj bonova, izdao je i koristio tijekom godina PIK Đakovo kao najveća i najznačajnija radna organizacija u Đakovu. U pravilu bonovi su se koristili za plaćanje prehrane u restoranima radnih organizacija/poduzeća ili za kupovinu različitih proizvoda u gradskim trgovinama (monopol je u Đakovu imalo trgovačko poduzeće „Trgopromet“). Osim bonova za upotrebu u prehrani u radnim organizacijama i poduzećima, bonovi za korištenje u trgovinama, za kupovinu raznih ponajčešće prehrambenih i odjevnih proizvoda, nisu izdavani iz stvarnih potreba građana i grada. Njihovi izdavači su djelatnicima dio plaće isplaćivali u bonovima, uvjetujući im tako potrošnju u svojim trgovinama. Bonovi kojima su izdavači privatnici (pekare „Svalina“ i „Baguette“), mogli su se koristiti samo kod izdavača. Bonove za kruh dobivalo se i od privatnih pekara u zamjenu za pšenicu, brašno i koristilo se kasnije za kupovinu kruha. Posebno skupinu đakovačkog „gradskog novca“ čine konzumacijski žetoni Snack bara „Victoria“ i konzumacijski bonovi Caffè bara „Saloon“, koje su posjetitelji dobivali obično u vrijeme vikenda, najčešće subotom navečer, kada se je uz neki glazbeni program plaćao i ulaz. Đakovački bonovi (i žetoni) bili su u upotrebi kraće ili duže, pojedini i niz godina.

Dizajnerski neatraktivni, vrlo rijetko dobrom, najčešće osrednjom (često i slabom) kvalitetom tiska i podloge, najčešće papira bez ikakve tehničke zaštite, đakovački bonovi i žetoni kao i većina gradskog novca / bonova i žetona ograničene naklade i upotrebe pripada skupini tzv. marginalnog numizmatičkog materijala. Unatoč svemu, riječ je o numizmatičkom i kolekcionarskom materijalu pozornosti vrijednom i nezaobilaznom u razumijevanju naše gospodarske / novčarske i društvene povijesti.

Znatan dio đakovačkog „gradskog novca“ (aprovizacijske doznačnice, potrošačke karte, bonovi) opisali smo i objavili u numizmatičkoj, muzejskoj i zavičajnoj literaturi (V. Geiger, „Novčanice / bonovi grada Đakova“, *Obol*, br. 49, Zagreb, 1997. ili V. Geiger, „Novčanice / bonovi grada Đakova“, *Zbornik Muzeja Đakovštine*, 5, Đakovo, 2001.; V. Geiger, „Aprovizacijska doznačnica

općine trgovišta Đakovo iz 1917. godine“, *Đakovački vezovi. Prigodna revija*, br. 37, Đakovo, 2007.; V. Geiger, „Racionirana i zajamčena opskrba stanovništva Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu (1941.-1945.) i u razdoblju 'narodne demokracije' (1945.-1953.)“, 44. *Đakovački vezovi. Jubilarna revija*, br. 40, Đakovo, 2010.).

*

Neobjavljeni su i malo poznati konzumacijski žetoni Snack bara „Victoria“ u Đakovu, koji su u upotrebi bili tijekom 1970-ih.

Konzumacijske žetone Snack bara „Victoria“ u Đakovu ne spominju ni najsustavniji prikazi naših žetona (Đ. Krasnov, *Žetoni kao sredstvo plaćanja u Hrvatskoj i susjednim zemljama*, Zagreb, 1999.; R. Mandić, *Catalog of Tokens of the Yugoslav Lands. Serbia, Montenegro, Bosnia and Herzegovina, Macedonia, Croatia and Slovenia / Katalog privatnog novca jugoslovenskih zemalja. Vrednosne i nadničarske (radotne) marke, konzumni novac, žetoni i drugi substituti metalnog novca u 19. i 20. veku*, Beograd, 2001. i R. Mandić, *Tokens of the Countries of former Yugoslavia. Tokens issued in Bosnia and Herzegovina, Croatia, Macedonia, Montenegro, Serbia and Slovenia with Appendix: Fantasy Euro coins („patterns“) issued in the name of the countries of former Yugoslavia*, Ljubljana - Beograd, 2012.).

*

Đakovčanin Antun Hess zvani Tošo otvorio je početkom 1972. nedaleko od središta grada u prizemnoj kući u ulici Stjepana Radića na broju 22 Snack bar „Victoria“. Iako je Snack bar „Victoria“ bio smješten u starijoj kući skromne površine, unutrašnjost je uređena na osobit način, rustikalno, kao mješavina pečinskoga i western ugođaja, i bio je svojevrsna „rupa“, kako su ga neki i nazivali. Tijekom 1970-ih Snack bar „Victoria“ postao je kulturno mjesto okupljanja mladih Đakovčana sklonih nekonvencionalnom ponašanju, ponajprije poklonika rock kulture. Snack bar „Victoria“ ustvari prvi je đakovački disko klub u kojemu je rock i pop glazba i kultura imala svoje nepatvoreno utočište. Mnogobrojni Đakovčani Snack bara „Victoria“ ili kako se najčešće govorilo: „kod Toše“, danas se sjećaju sa sjetom, kao mjesta na kojem su se upoznali sa rockom. Tijekom 1980-ih, a napose 1990-ih, dolaskom novih generacija i u novom kulturnom ozračju Snack bar „Victoria“ izgubio je svoje stare svakodnevne ili povremene posjetitelje. Nove, pak, posje-

titelje Snack bar „Victoria“ nije uspio pridobiti, i zatvoren je i „otišao u povijest“ 1998. (B. Bijelić, *Đakovačka rock scena (od sredine 60-ih do kraja 70-ih)*, Đakovo, 2013.; H. Miletić, *DJ – Spomenar*, Đakovo, 2015. i <https://www.facebook.com/djakovozanostalgicne/> [kafići naši stari]).



Ispred Snack bara „Victoria“ u Đakovu, početkom 1970-ih

Konzumacijski žetoni Snack bara „Victoria“ u Đakovu, koji su u upotrebi bili tijekom 1970-ih zanimljivi su iz više razloga. Ovi su žetoni unatoč svojevremenoj mnogobrojnosti i upotrebi tijekom niza godina danas rijetki, pa i kolekcionarski zanimljivi. Izrađeni su ne kako je bilo uobičajeno kao onodobni „gradski novci“, različiti bonovi, tiskom na papiru nego su otisnuti na tvrdoj plastičnoj pločici. Uz to, riječ je o nedvojbeno najzanimljivijem đakovačkom „gradskom novcu“, jer su korišteni u Snack baru „Victoria“, koji je danas dio urbane legende i povijesti grada Đakova.

*

Snack bar „Victoria“, Đakovo

konzumacijski žeton (za piće) 30 dinara

1970-te godine

sitotisak na tvrdoj plastičnoj pločici

dvije verzije: 1. bijelo na plavoj podlozi i 2. tamnozeleno na bijeloj podlozi

55 x 100 mm

Av. Gruba imitacija novčanice od 1 US \$. Natpis gore: *CONSUMMATION VICTORIA BAR*. U sredini portret u profilu s desna Antuna Hessa zvanog Tošo, vlasnika Snack bara „Victoria“. Ispod natpis: *Hes Antun Đakovo*

Rv. Natpis: *Snack BAR „Victoria“ Antun Hes Đakovo Radićeva 22 Telefon 054 84 575 Otvoreno*

svaki dan od 15.00 do 24.00. Desno u krugu brojka 30 [dinara]



1. Av.



1. Rv.



2. Av.



2. Rv.



Da se zlo, patnja, stradanje i gubitak nikome ne dogodi

UDRUGA „ŠIRIMO KRILA ANĐELA“

Mirko Knežević

Dobrota, ljubav, plemenitost prema bližnjemu, razumijevanje i pružanje pomoći materijalne, moralne i duhovne su samo neke od brojnih vrlina koje krase slavonskog čovjeka.

Svaki čovjek u svom životu ima radosne trenutke koje želi podijeliti sa svojim najbližima, prijateljima i poznanicima. Radost slavonskog čovjeka otvorena srca i dobre duše vidljiva je u zajedništvu življenja, vidljiva je u druženjima pri kojima svoju radost dijeli, sretan što je od drugih prihvaćena i što se radosti pridružuju.

Nisu samo radost i radosni trenuci ono pri čemu se Slavonac, taj dobre, duše prepoznaje. Prepoznaje se Slavonac i u teškim trenucima događanja, ne samo u obitelji već i kod svih onih kojima život u danim trenucima nije donio dobro, trenucima boli, tuge i patnje. Prepoznaje se Slavonac po vjeri i Božjoj riječi da oni kojima je potrebna pomoć, utjeha, suosjećanje i zajedništvo nisu sami.

Posebno je tragedija nešto što čovjeka vuče u osamu, patnju i bol koji nagriza srce i dušu, nešto što čovjeka uvlači u sebe samoga. Iz tereta

življenja, tereta otuđivanja, kada se čovjek osjeća usamljeno, tereta koji danima nagriza obitelj te stavlja u iskušenje koliko toliko daljnjeg normalnog življenja naći će se ljudi koji će stati uz nečije patnje, ljudi, osobe koje su i same prošle tragediju života. Čovjek pod teretom života i onoga što ga je snašlo i sam pronalazi neku unutarnju snagu u želji da se na njegovoj tragediji pomogne nekome koga je snašlo ili može snaći nešto što od života pravi pakao, nešto od čega se čovjek sam u sebe uvlači, nešto što svakodnevno otvara rane sjećanja, nešto što čovjek ne bi poželio nikome.

Brojni su primjeri pomaganja ljudima temeljeni na osobnoj nesreći i stradanju. Osnovane su brojne udruge i zaklade kojima se nekome kome je potrebna bilo koja vrsta pomoći pomaže.

Primjer tragedije, primjer pada u ponor života i primjer da se ugleda svjetlost na daljnjim životnim stazama, primjer izlaza iz šutnje, apatije, bezvoljnosti, uvučenosti u sebe i primjer želje da se na osobnoj nesreći pomogne drugima je i tragedija obitelji Vavra iz Josipovca Punitovačkog, tragedija na kojoj majka Ana uz pomoć mještana iz sela punitovačke Općine, Josipovca Punitovačkog, Jurjevca Punitovačkog i Punitovaca svojim djelovanjem nastoji ublažiti bol sebi, obitelji i bližnjemu, onima kojima se nešto loše dogodilo, nekome kojemu se nešto loše može dogoditi uz nadu da nikada nije sve izgubljeno i da zbog nečega ili nekoga vrijedi nastaviti koliko toliko normalno življenje.

Majka Ana Vavra, majka sinova Josipa i Leona tragično preminulih 3. siječnja 2016. godine u Josipovcu Punitovačkom, bila je uz Josipu Milić iz Punitovaca, Maju Salaj iz Čepina i Eminu Kanisek pokretač osnivanja Udruga „Širimo krila Anđela“, a članice Udruga su iz Josipovca i Jurjevca Pu-



Članice iz Josipovca, Jurjevca, Punitovaca i Čepina

nitovačkog, Punitovaca i Čepina. Veliku pomoć i podršku članovima Udruge našli su i kod čelnštva Općine Punitovci, Općinskog vijeća, načelnice, mještana. U svojoj samoći, patnji i boli, u želji i snazi da nastavi sa životom majka Ana je kroz savjete prijatelja i stručnih osoba svoju zamisao o Udruzi i njenom djelovanju i radu predložila nekolicini pomenutih koji su Anu i podržali. Rad udruge počeo je osnivanje na Skupštini 18. siječnja 2017. godine. Udruga koja broji dvadesetak članova dobila je od Općine Punitovci i prostor za svoj rad i djelovanje.

Djelatnost Udruge kojima se ostvaruju ciljevi i zadaci, između ostalog su i poticanje mladih na aktivnosti i volonterski rad, okupljanje afirmiranih i neafirmiranih likovnih, književnih, glazbenih i drugih stvaraoca, uključivanje djece i mladih u aktivnosti u svrhu prevencije protiv ovisnosti, pružanje psihološke pomoći, promicanje duhovnih aktivnosti, organiziranje sportskih aktivnosti, promicanje nenasilje, uključivanje mladih u društveni i kulturni život. Udruga će svoje aktivnosti provoditi kroz predavanja, savjetovanja, tečajeve, radionice, izložbe, manifestacije....

Udruga se tjedno okuplja petkom u prostorijama u kojima se članovi druže kroz iskustva i razgovor. Bitan dio druženja je kreativni rad u kojem članice izrađuju rukotvorine od različitih materijala, otpadni papir, staklo, drvo, gips, tkanine, kartonska ambalaža, plastika. Brojne su tehnike izrade, salvetna tehnika, dekupaž, stensil, origami, one stroke. Nastaju tako lutke, torbe, vaze, kipovi, slike, okviri, svijećnjaci i brojni ukrasni predmeti. Posebnost izrade je i namještaj prostora izrađen od kartonskih kutija i paleta, ormari, sjedeća garnitura, stol....

Jedna od prvih provedenih aktivnosti je i suradnja i prijateljstvo sa udrugom „PUKS“ (Program i podrška u kriznim situacijama) iz Belišća



Predsjednica Ana u šivanju



Dogovor sa udrugom PUKS

i organiziranje predavanja za mještane, odnosno župljane. U župnoj crkve sv. Ladislava, kralja 31. ožujka, nakon pobožnosti Križnog puta i večernjeg misnog slavlja kojemu je nazočilo šezdesetak vjernika, sveučilišne specijalistice za pastoral kriznih situacija, Vanesa Šerić, vjeroučiteljica u Osnovnoj školi „Ivan Kukuljević“ u Belišću i predsjednica Udruge PUKS i Marina Vidaković, vjeroučiteljica u Osnovnoj školi Višnjevac i voditeljica grupe GROW u Župi sv. Josipa radnika u Osijeku, održale su predavanje i radionicu na temu „Gubitak i podrška“.

Tijekom predavanja brojnim su primjerima predočile težinu gubitka voljenih osoba, traume koje se proživljavaju i kako preboljeti gubitak, pružiti djelotvornu psihološko-duhovnu podršku, preventivno djelovati na razvoj depresivnih poremećaja uslijed gubitka i zašto je vjera u Boga neiscrpní izvor za preživljavanje u kriznim situacijama.

Na misnom slavlju župnik dr. Đurica Pardon pohvalio je i podržao Božjim blagoslovom početak rada Udruge „Širimo krila anđela“ koja je osnovana sa istom svrhom na području Župe i Općine Punitovci i koja će djelovati kroz kreativne radionice, humanitarni rad, rad s mladima i djecom te kroz savjetovanja i druženje. „Pobožnost Križnoga puta u ove korizmene dane pobožnost je nade i spasenja. Danas posebno prije misnog slavlja prisjećajući se patnji Spasitelja prisjetili smo se patnji svih onih koji su izgubili svoje najmilije, a oni su danas sa nama okupljeni u Udrugu „Širimo krila anđela“. Kao što je Isus naviještao nadu i spasenje kroz muke i patnje kroz koje je prolazio tako danas oni koji su patili za voljenima, u svom plemenitom naumu žele pomoći drugima kako dalje nastaviti živjeti prihvaćajući život

kao Božju volju u nadi vječnog sjedinjenja", riječi su župnika Pardona.

„Svaki gubitak za voljenom osobom je težak, ali stres, traume, boli, patnje, depresiju i žalovanje uvijek je lakše preboljeti zajedno, u suosjećanju, podjeli emocija, razgovoru, zajedništvu, druženju i shvaćanju da niste sami i da zajedno u vjeri i pomaganju činimo plemenitu stvar", naglasila je vjeroučiteljica Šerić, zahvaljujući na brojnosti i postavljenim pitanjima župljana u nadi daljnje suradnje.

Do predavanja u župnoj crkvi došlo je dogovorom Ane, župnika Pardona i Vanese Šerić, predsjednice udruge PUKS iz Belišća. Uslijedio je razgovor predavačica i članova udruge u prostoru koji je Udruzi dodijelila Općina Punitovci u Kulturnom centru općinske zgrade.

Udruga je svoje djelovanje i rad u radionicama predstavila izložbenim prostorom i izvan Općine Punitovci, na manifestaciji „Šarana jaja bojama grada" u Osijeku, na „Sajmu turizma i vina" u Osijeku, na „Sajmu antikviteta" u osječkoj Tvrdi. Članice Udruge surađuju sa likovnom grupom pri Matici slovačkoj u Jurjevcu, a Udruga je upriličila i kreativnu radionicu sa štíćenicama u Domu za nezbrinutu djecu „Klasje" u Osijeku u izradi ukra-

snih predmeta koristeći različite tehnike i materijale.

„Udruga je našla svoj smisao kroz kreativne radionice, druženja, razgovore, savjete, a najvažnije je podići svijest u pomaganju, razumijevanju i zajedništvu osoba koje su pretrpjele gubitak voljene osobe, osoba kojima je narušena kvaliteta života, zdravstvena, duhovna i materijalna. Udruga i njene članice će svoje aktivnosti nastojati provoditi i sa drugim udrugama, školom, župom, društvima i svima onima koji žele, mogu i hoće pomoći u pronalaženju izlaza iz životnih teškoća,



Osnivačice Udruge Maja, Josipa, Ana i Emina.



Radionica u osječkom domu Klasje

patnji i stradanja", rekle su u razgovoru Ana Vavra i Josipa Milić.

„Nikada se ne može zaboraviti tragedija koja se dogodila meni i mojoj obitelji, tragedija gubitka dvojice sinova koji su tek krenuli stazama života, ali se tragedija može ublažiti uz dobre ljude uz podršku, savjete i razumijevanje sredine u kojoj živim i raduje me što uz članice Udruge možemo na svoj način kroz rad i djelovanje biti od pomoći bližnjemu u nekoj nepredvidljivoj situaciji. Dobila sam snagu da u dodatnim životnim aktivnostima osjetim novi smisao života, njegov rast i razvoj kroz koji nastojim ublažiti bol i gubitak", na kraju razgovora kaže majka Ana Vavra.



NARODNE NOŠNJE – OBNOVLJENA BAŠTINA CVELFERIJE

Josip Forjan, Bojana Poljaković Popović

U poplavi koja je 17. svibnja 2014. godine pogodila istočni dio Hrvatske, mikro regiju koja je u literaturi poznata kao Cvelferija, uz ostala nepokretna i pokretna dobra, oštećeni su i uništeni brojni primjerci tradicijskog ruha (narodnih nošnji) u privatnom i društvenom vlasništvu. Ministarstvo kulture u prosincu 2014. pokreće projekt „Rekonstrukcija i obnova kulturne baštine u dijelovima poplavljenih područja Cvelferije – narodnih nošnji i tradicijskih glazbala te uspostava kulturnih aktivnosti u Gunji, Račinovcima, Rajevom Selu, Drenovcima, Soljanima, Posavskim Podgajcima, Strošincima, Đurićima i Vrbunju“, kojemu je cilj da se, nakon sređivanja osnovnih životnih uvjeta, revitalizira kulturni život u stradalim selima, a potom i na cijelom području Cvelferije. Plan provedbe projekta obuhvatio je i rekonstrukciju reprezentativnih kompleta različitih inačica narodnih nošnji koje su na svečanom koncertu 21. svibnja 2016. godine predane u vlasništvo tamošnjim kulturno-umjetničkim društvima.



Prvi sastanak u Ministarstvu kulture Republike Hrvatske, iz fototeke PNNZ

Projekt je na različitim razinama realizacije uključio veći broj pojedinaca (od angažiranih zaposlenika Ministarstva kulture, etnologa, folklorista, i restauratora/rekonstruktoru do obrtnika i lokalnog stanovništva) i ustanova (Etnografski muzej iz Zagreba, Posudionica i radionica narodnih nošnji, Zajednica kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije, Ansambl Lado i Zavičajni muzej „Stjepan Gruber“). Zajednica kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije, na čelu s Stjepanom Đurkovićem, bila je nositelj ugovornog programa i koordinator njegove tehničke provedbe. Katarina Bušić, kustosa Etnografskog muzeja iz Zagreba, nadzirala je stručnu provedbu programskog dijela koji se odnosi na narodne nošnje te na kraju procesa rekonstrukcije dala stručno mišljenje o izrađenim replikama. Josip Forjan bio je stručni koordinator procesa rekonstrukcije nošnji i izrade tradicijskih tekstilnih rukotvorina na terenu. Karolina Tomić Žaper i Ivan Zlatunić stručni su suradnici koji su pratili izradu tradicijskih tekstilnih rukotvorina na terenu. Pripremne radove i završni dio procesa rekonstrukcije nošnji obavila je specijalizirana ustanova Posudionica i radionica narodnih nošnji. Djelatnici Posudionice, pod vodstvom ravnatelja Josipa Forjana, vršili su odabir tkanina i sirovina za izradu, odabir i precrtavanje uzoraka, šivanje i uređenje nošnji za isporuku.

Projektom rekonstrukcije obuhvaćena je izrada replika šokačkog starinskog (starovirskog) tradicijskog ruha, svećanih inačica ruha te nošnji formiranih pod utjecajem građanske mode i europskih modnih stilova. Replike nošnji izrađene su prema originalnim predlošcima iz zbirke Etnografskog muzeja Zagreb i Posudionice i radionice narodnih nošnji, Zavičajnog muzeja „Stjepan Gruber“ te privatnih zbirki sačuvanih na terenu. Također, na osnovi stručne literature izrađene su

replike nošnji bošnjačke i slovačke nacionalne manjine. Odabir predložaka i uzoraka obavljen je u suradnji i pod stručnim nadzorom etnologinje Katarine Bušić.



Izrada narodnih nošnji i edukacija u Posudionici i radionici narodnih nošnji, iz fototeke PNNZ

U pripremnoj fazi projekta obavljena su terenska istraživanja, prikupljene dokumentarne fotografije te originalni uzorci nošnji i veziva u svih devet sela Cvelferije (Gunja, Rajevo Selo, Račinovci, Posavski Podgajci, Vrbanja, Drenovci, Đurići, Soljani i Strošinci) uvažavajući lokalne posebnosti Soljana i Strošinaca, čije se tradicijsko ruho formiralo pod srijemskim utjecajem i djelomično se razlikuje od nošnje ostalih sela. Ugovorena je izrada nošnji s pojedincima i udrugama koje se bave tradicijskim tekstilnim rukotvorstvom.



Faza izrade kragne urešene vezom tehnikom zlatovez preko papira, iz fototeke PNNZ



Detalji ukrašavanja platna raznim tradicijskim tehnikama, iz fototeke PNNZ

Na radionicama u organizaciji Posudionice i radionice narodnih nošnji dodatno su educirane vezilje, tkalje i čipkarice za izradu starinskih tradicijskih tekstilnih tehnika *tamburiranja*, napuštane *pružanke*, odnosno *čunčanja* i posebne vrste čipke *šmide*.



Radionice dodatne edukacije vezilja na terenu, iz fototeke PNNZ

Nakon izrade tkanina, koje su proizvedene tradicijskim tkalačkim tehnikama ili nabavljene u specijaliziranim i obrtničkim trgovinama, u Posudionici i radionici narodnih nošnji iskrojani su dijelovi nošnji, precrtani i aplicirani motivi, te nakon urešavanja sašiveni, oprani i uređeni.



Fotografiranje rekonstruiranih kompleta nošnji i priprema za isporuku, iz fototeke PNNZ

Tradicijske tekstilne tehnike (tkanje, vezove, čipke, uzlanje i ostalo) izrađivale su educirane osobe iz lokalne zajednice (poplavom stradalih sela) koje posjeduju potrebna znanja i vještine. U izradu su bile organizirano i skupno uključene i udruge žena iz pojedinih sela: Udruga „Zlatne niti“ iz Gunje, Udruga „Čuvarice“ iz Drenovca, Udruga „Radenice“ iz Posavskih Podgajaca i Udruga „Cvelferke“ iz Račinovaca.

Obzirom da na području Cvelferije nije bilo educiranih osoba za izradu pojedinih specifičnih tradicijskih tekstilnih tehnika, njihova je izrada povjerena osobama sa odgovarajućim znanjima na području Vukovarsko-srijemske županije i širem slavonskom području. Pojedine dijelove nošnji i tkanina izradili su profesionalni obrtnici: kožuhari, šeširdžije, krznari, opančari, čizmari i pletači vunениh vesti *špenzleta*.

U projekt je kroz različite aktivnosti bilo uključeno 153 pojedinca, udruga i ustanova, od kojih je 96 osoba, udruga ili ustanova aktivno sudjelovalo u izradi nošnji. Izrađena su 84 kompleta nošnji (62 kompleta slavonskih šokačkih nošnji, 20 kompleta za bošnjačku i 2 kompleta za slovačku nacionalnu manjinu), 18 valjanih šokačkih vesti *špenzleta*, muški šokački kaput od čohe i muška šokačka bunda cifrani kožuh.

U okviru projekta Posudionica i radionica narodnih nošnji realizirala je u travnju 2016. godine u Drenovcima Seminar o odijevanju narodnih nošnji Cvelferije namijenjen članovima kulturno-umjetničkih društava. Tijekom cjelodnevnog Seminara prikazane su različite inačice narodnih nošnji Cvelferije: preko *starovirskih* i svečanih nošnji nastalih na prijelazu iz XIX. u XX. stoljeće, do nošnji nastalih pod utjecajem građanske mode. Prikazano je pravilo odijevanje kako hr-



„Obnovljena baština Cvelferije“ – koncert i revija rekonstruiranih narodnih nošnji, Dom kulture Drenovci, svibanj 2016., iz fototeke PNNZ

vatskih šokačkih, tako i narodnih nošnji slovačke i bošnjačke nacionalne manjine. Budući da je uređenje oglavlja sastavni dio cjelokupnog odijevanja narodnih nošnji, prikazana je izrada različitih oblika tradicijskih frizura Cvelferije i načini slaganja ženskih oglavlja – pravilno povezivanje marama *zavoja* karakterističnih za ovu regiju.

Rezultati projekta predstavljeni su 21. svibnja 2016. godine na svečanom koncertu u Domu kulture u Drenovcima na kojemu su sudjelovali članovi svih devet zavičajnih kulturno-umjetničkih društava: „Graničari“ Gunja, „Sava“ Rajevo Selo, „Sloga“ Račinovci, „Josip Kozarac“ Posavski Podgajci, „Đenka“ Đurići, „Seljačka sloga“ Strošinci, „Slavonija“ Soljani, „Ogranak Seljačke sloge“ Drenovci i „Posavac“ Vrbanja te bošnjačka kulturno-umjetnička društva „Behar“ iz Gunje i „Ljiljan“ iz Rajevog Sela. Ansambl narodnih plesova i pjesama „Lado“ premijerno je izveo koreografiju Mojmira Golemca „Cvelferija, srce Slavonije“. Završnom revijom na koncertu su predstavljene sve narodne nošnje rekonstruirane u okviru projekta čime su i službeno bile predane u vlasništvo zavičajnih kulturno-umjetničkih društava.

Hrvatska radiotelevizija je u sklopu emisija pučke i predajne kulture snimila dokumentarni film „Za Cvelferiju“, koji prati faze rekonstrukcije narodnih nošnji kao i završnicu projekta – svečani koncert u Drenovcima. Scenarij i režiju potpisuje Tihana Kopsa.

Rekonstruirane narodne nošnje bile su predstavljene na 50. Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu, u sklopu nastupa članova svih devet zavičajnih kulturno-umjetničkih društava Cvelferije. Osim toga, predstavljanje projekta i rekonstruiranog tradicijskog ruha Cvelferije stručnjacima održano je u Etnografskom muzeju u Zagrebu u listopadu 2016. godine.

Povodom obilježavanja treće obljetnice po-plave Cvelferije, Posudionica i radionica narodnih nošnji otvorila je 17. svibnja 2017. godine, u Općinskoj narodnoj knjižnici Drenovci, izložbu „Narodne nošnje – obnovljena baština Cvelferije“ koja je prethodno bila postavljena u Etno Art galeriji u Zagrebu. Izložba predstavlja najvažnije faze i rezultate projekta – od istraživanja, prikupljanja građe, pronalaženja i edukacije izrađivača narodnih nošnji, precrtavanja motiva s originalnih uzoraka, izrade i urešavanja narodnih nošnji kod suradnika na terenu, obrtnika i u Posudionici te edukacije članova kulturno-umjetničkih društava, s posebnim naglaskom na revitalizaciju tradicijskog tekstilnog rukotvorstva Cvelferije. U smislu potonjeg, na izložbi je bila prikazana i ženska narodna nošnja *starovirska vezenka* koju je, potkanuta projektom, za sebe izradila Ivanka Spajić iz Vrbanje. Nošnja je urešena vezom tehnikom *napuštanom pružankom*, koji je gđa Spajić naučila zahvaljujući edukacijama koje je Posudionica organizirala tijekom projekta i uspješno nastavila primjenjivati.

Iako je prošlo godinu dana od zvaničnog završetka projekta Ministarstva kulture, utjecaj projekta se još uvijek osjeća kroz nastavak rekonstrukcije narodnih nošnji, što potvrđuje nošnja gđe Spajić, kao i mnoge druge koje su se izradile za potrebe kulturno-umjetničkih društava. Također, interes za dodatnim edukacijama vezilja ne jenjava. Na trodnevnoj radionici u Drenovcima održanoj od 18. do 20. svibnja 2017. godine, dvadeset i pet polaznica marljivo je učilo zahtjevnije vezove: *napuštanu pružanku*, *tambururanje*, *rasplet* i *zlatovez* u dvije tehnike: *preko papira* i *naskroz*, kako bi mogle stječene vještine primijeniti na daljnu rekonstrukciju narodnih nošnji Cvelferije.



POSVETIO SAM O ĐURĐEVU KONJE, KOŠKA

Dario Vrbanić, Josip Varžić, Mirela Ravas

Sveti Juraj, u Slavoniji poznatiji pod nazivom sveti Đurađ, slavi se 23. travnja kada je, po narodnom vjerovanju, završavao zimski i počimao ljetni dio godine. Kao i u drugim poljoprivrednim i stočarskim sredinama, sveti Đurađ se smatra zaštitnikom zemlje, usjeva, zelenila i stoke, preuzevši u toj funkciji ulogu staroslavenskog božanstva šume ili prirode. Snaga prirode koja se budi, magijskim se radnjama nastojala prenijeti na ljude i stoku. U cijeloj jugoistočnoj Europi na Jurjevo su se zelenilom, za koje se smatralo da ima snagu odagnati demone, ukrašavali domovi, štale, stoka, kapije, pa i ljudi. Milovan Gavazzi je u knjizi *Godina dana hrvatskih narodnih običaja* zabilježio da bi se na Jurjevo, prije izlaska sunca, kupalo ili umivalo vodom u koju bi se stavljalo bilje ili omaja (op.a. pjenušava voda s mlinskoga kola), a vjerovalo se da to pridonosi zdravlju i ljepšem tenu. Autor navodi i da se na Jurjevo u panonskim krajevima prvi put svečano izvodilo konje na livade, gdje su se održavale utrke te da je bio običaj i da svećenik konje blagoslovi.

Potvrdu o postojanju običaja blagoslova konja nalazimo u *Obredniku Biskupije Bosansko-djakovske i Srijemske*, biskupa Josip Juraja Strossmayera, tiskanog u Zagrebu 1878. godine, gdje se u poglavlju *O blagoslovih* navodi i molitva za *Blagoslov konja, volova, ovaca itd. o Gjurgjevu ili na drugu koju svetkovinu*:

Milosrdje tvoje ponizno prosimo, gospode bože naš, da posredovanjem sv. Gjurgja ove konje (i druge životinje) u tvoje ime kriepošću blagoslova svohga od svake djavaoske varke i vlasti, i od svake bolesti sačuvati dostojiš se ; ti jim gospode budi obranom i štitom života i liekom zdravlja; te umnoži jih dobrotom svoga milosrdja, da se štuje sveto ime tvoje u vieke. Amen.



Revitalizaciju blagoslova konja o Đurđevu u Koški inicirala je Konjogojska udruga Koška 2010. godine. U statutu Udruge kao jedan od glavnih ciljeva navodi se djelovanje na očuvanju tradicije primjene konja na području općine Koška. Ponovna uspostava prepoznata je i podržana od strane lokalne zajednice kao dio njihove kulturne baštine, ali i poklonika slavonske konjogojske tradicije iz udaljenijih mjesta.

Prema kazivanju starijih mještana, na Đurđevo se u Koški održavao blagoslov konja iz okolnih, ali i udaljenijih sela Slavonije, sve do kraja sedamdesetih godina prošlog stoljeća kada je običaj zamro jer su se konji manje uzgajali. Na posvetu konja o Đurđevu u Košku dolazili su seljaci iz našičkih Stipanovaca, Kršinaca, Vukojevaca, Podgorača, valpovačkog kraja Bizovca, Harkanovaca, Zelčina i Ivanovca, zatim Đakovštine i sela miholjač-

ke Podravine Lacića i Šljivoševaca. Konji su se za blagoslov uređivali – češljali i ukrašavali, prezali u kola ukrašena zelenilom, šemširom i štikanim otarkima. Kod crkve su se konji isprezali iz kola te ih je župnik blagoslovio nakon završetka mise. Vlasnici su jednog po jednog konja vodili tri kruga oko crkve, s lijeva na desno, te do prozora na sakristiji kroz koji se vidio kip Svetog Juraja na bočnom oltaru. Ljudi su se zavještovali da na taj dan neće raditi, kao i da će iduće godine ponovno doći blagosloviti konje. Kod licitara su se kupovali votivi u obliku konja i ostavljali na oltaru. Ovim radnjama nastojalo se sačuvati zdravlje, snagu i plodnost konja.



Danas je mjesto blagoslova izmijenjeno jer je recentnim građevinskim radovima dio prostora oko crkve pregrađen te je onemogućen ophod konjima oko crkve. Članovi Udruge su uredili obližnju livadu i na njoj je izgradili kapelicu s kipom sveca. Veći prostor omogućio je da se konji više ne moraju isprezati, već kapelu posvećenu Svetom Đurađu, nakon blagoslova, tri puta, mogu obići i članovi obitelji u kolima. Na livadi ograđenoj drvenom ogradom postavljeni su đeram, obnovljeni ambar i čardak te je zasađeno drveće.



Druga suvremena promjena, promjena datuma održavanja s 23. travnja na prvu nedjelju iza blagdana je postala praksa i kod nekih drugih blagdana. Na ovaj se način omogućuje zaposlenima i učenicima da prisustvuju proslavi, što omogućuje daljnje prenošenje običaja novim naraštajima i promoviranje baštine zainteresiranoj publici.

Prilikom oživljavanja običaja *Posvete konja o Đurđevu*, članovi Konjogojske udruge su posvetili pažnju i na pratećim sadržajima te pozivaju trgovce i proizvođače isključivo tradicijskih obrtnika poput licitara i proizvođača opreme za konje.

Konjogojska udruga Koška predložila je *Posveta konja o Đurđevu*, običaj je blagoslova konja u cilju njihove zaštite od bolesti i osiguranja plodnosti, za upis na Listu nematerijalne kulturne baštine Republike Hrvatske.

Nekadašnji običaji blagoslova konja ukazuju na njihovo neusporedivo veće značenje u tradicijskom načinu života. Međutim, iako više nemaju ulogu u obradi zemlje i prijevozu i danas čine sastavni dio tradicijske kulture sela, simbol su Šokca i njegovog, nadaleko poznatog, inata. Običaj blagoslova konja *Posvetio sam o Đurđevu konje* Konjogojske udruge Koška, ukorijenjen je u lokalnoj zajednici i predstavlja dio njezina identiteta, što je pokazala i inicijativa revitalizacije nakon gotovo trideset godina stanke. Izmjene nastale promjenom mjesta i datuma održavanja običaja posvete dokaz su moguće prilagodbe novonastalim uvjetima.

Unatoč globalnoj ekonomskoj krizi i u sektoru konjogojstva, ukupan broj konja se u Hrvatskoj unazad dvadesetak godina kontinuirano povećava i nastavljaju se pozitivni trendovi u uzgoju. Vjerojatno najveću razliku u odnosu na neka prošla vremena predstavlja činjenica da ljudi, ustvari, sve manje vjeruju da će njihovi ljubimci na ovaj način biti stvarno zaštićeni, već, kako se to sve češće čuje, *zato što su tako radili naši stari*.



„FRKI NA ŠIK“ U VUKOSAVLJEVICI KOD VIROVITICE

Jasminka Petras Jurković

Gradski muzej Virovitica započeo je istraživanje i rekonstrukciju češljanja kakvo se prakticiralo u prvoj polovini 20. stoljeća u selu Vukosavljevica, a s ciljem predstavljanja nekadašnjeg ženskog češljanja i frizura u selima virovitičke okolice. Selo je smješteno na sjevernim obroncima Bilogore, zapadno od Virovitice na udaljenosti od 15 kilometara. Prema usmenoj tradiciji i pučkim tumačenjima naziv sela potječe ili od imena prelijepe djevojke Vukoslave kojom su bili zalučeni mladići okolnih mjesta ili zbog činjenice da se na mjestu naselja nalazila šuma kojom su bili viđeni mnogobrojni vukovi, što je bio povod za naziv mjesta. U literaturi se može pronaći kako se Vukosavljevica spominje krajem 17. stoljeća nakon oslobođenja Slavonije od vladavine Osmanskog carstva.¹ Manje je redaka o etimologiji i nazivu naselja, što svakako ostaje zadatkom budućih stručnih radova.

Etnološki razgovori o ženskom češljanju sa mještanima započeti su početkom 2015. godine. Tada se pokrenulo i istraživanje prema dostupnim fotografijama, kao i pokušaji rekonstrukcije pravilnog postavljanja oglavlja udanih žena. Naime, u Vukosavljevici od 2013. godine djeluje udruga Radost, a njezina folklorna sekcija osniva se 2014. godine.² Članovi udruge u suradnji sa virovitičkim muzejem žele prezentirati što kvalitetniju sliku nekadašnjeg odijevanja pri scenskim i folklornim nastupima. Dobar početak je utvrđivanje pravilnog ženskog tradicijskog češljanja



Djevojka i udana žena iz Vukosavljevice, 1. pol. 20. st.

- 1 Vidjeti J. Adamček, 1986., 158. On navodi kako su 1693. godine opustošenu Vukosavljevicu naselili krajišnici iz Križevačke krajine.
- 2 Udruga Radost se predstavlja kao „kulturno zavičajna udruga za očuvanje tradicijskih vrijednosti i kvalitete života s ciljem očuvanja i promocije kulturno-zavičajne baštine u Vukosavljevici te obnove običaja koje bi valjalo sačuvati kao elemente vukosavljevačkog identiteta“. (iz promidžbene brošure, dostupno kod autorice teksta).

i postavljanja oglavlja. Pomoć pri rekonstrukciji frizure kakva se nosila u Vukosavljevici ponudila je dugogodišnja muzejska suradnica Vera Marčeta iz Špišić Bukovice, frizerka u mirovini. Cilj istraživanja i ovog rada je zabilježiti izradu frizure iz Vukosavljevice kako bi se njegovala raznovrsnost ženskog češljanja pri folklornim scenskim nastupima i prezentacijama baštine virovitičkoga kraja.

Kako je Muzej imao vrlo malo terenskih istraživanja u Vukosavljevici tijekom 20. stoljeća, a zapisi koje posjedujemo su uopćeni i svakako podložni provjerama, pokrenuli su se razgovori

s mještanima. Na osnovama usmenih kazivanja³ i dijela fotografija, došli smo do zaključaka o češljanju u prvoj polovini 20. stoljeća u ovom selu.

Dječja i djevojačka kosa se, kao i u drugim mjestima, njegovala i s ponosom *puštala da raste*. Kosa se djevojčicama redovito češljala, a čim prije plele bi se dvije pletenice. Prema našim sugovornicama urednost i higijena su se posebno cijenili, ali u razdoblju 40-ih i 50-ih godina 20. stoljeća u Vukosavljevici često su se pojavljivali nametnici – uši u kosi. U nedostatku preparata i metoda kojima bi ih zaustavili djeca bi se uglavnom šišala *na kraće*, a kako bi se nametnike što prije eliminiralo. To bi teško padalo djevojčicama zbog usađene želje za dugom kosom koja je i bila društveno prihvatljiva kao sinonim za djevojačku ljepotu.⁴

Djevojkama bi se duge pletenice slagale na potiljku u *kvrugu* odnosno punđu i učvršćivale *drotenim iglicama*. Za tako počesljanu kosu bi se reklo da su *fute u kvrgu*. Djevojačka frizura, *flizura*, češljala se na razdjeljak straga, a kosa se sprijeda uvturala – *flizura frki*. Već sredinom 20. stoljeća mlade djevojke su često kosu ukrašavale *brenovanjem*. Pomoću *brenajzla* koji se grijao na peći s drvima mokra kosa se grijala i slagala u valove, odnosno *cakline*. Oprezno je trebalo biti u postupku *brenovanja*, pa se prvo ugriyani *brenajzl* stavljao na novinski papir, a ako ga ne bi propalio, i na kosu. Dodatno se kosa s *caklinima* učvršćivala zašećerenom vodom, a po potrebi i *klamerima*. *Cakline podstrane* (na jednoj strani glave) ili raspoređene po cijelom prednjem dijelu biralo se prema ukusu djevojke. Naša sugovornica, baka Sabina bila je iz imućnije obitelji, pa je posuđivala *klamere* i drugim djevojkama, a tako je ukasila kosu prilikom udaje 1948. godine. Nešto mlađe sugovornice ističu kako su se početkom 80-ih godina 20. stoljeća *lokne* (šiške i prednji dio kose) mladenkama i mladim djevojkama u svadbama pravile na drvenu kuhaču (motale i frkale te ostavljale raspuštenim) te također učvršćivale zašećerenom vodom.

Brojne potrepštine za ukrašavanje frizure nabavljale su se *kod kramara, na pijaci ili kod Židova koji su držali trgovine u Pitomači i Virovitici*. Majke su s djevojčicama i djevojkama *peške u Pitoma-*



Udana žena iz Vukosavljevice, 1. pol. 20. st.

ču išle u nabavku takvih sitnica. Češljevi *kosteni*, izrađeni od životinjskih kostiju,⁵ s jednom širom i jednom rjeđom stranom, kupovali bi se od izvjesnog Asana, putujućeg trgovca koji je češljeve nudio ili za novce ili za neku potrepštinu (meso, jaja, rakija).⁶ Djevojke u prvoj polovini 20. stoljeća u Vukosavljevici nisu imale šminke, a naša sugovornica je imala prirodno crvena usta i bijelu put, na čemu su joj mnoge djevojke zavidjele. U selu su joj momci i udvarači spjevali stih: *Oj snašice lepe obrvice, a usnice ko dve pijavice* zbog čega joj je dugo vremena i nakon udaje bilo neugodno i neprijatno jer joj takva pozornost u selu nije bila draga.

Udane žene kosu bi pokrivala kapicom, a kosu češljale u *frke* pomoću žice *šik*. Šiške i dio kose namatao se na žicu – *frki na šik*. Taj *šik* bi išao od uha do uha te na krajevima svinut kako bi se kapica poculica mogla špangicama pričvrstiti i čvršće stajati na glavi. *Frki* su uvijek pokrivali uši, a njihova *zalizanost* i debljina, odnosno volumen ovisio je o duljini kose i o samoj žici. Razlikujući se od *češljanja u frke* u Špišić Bukovici i selima

3 Kazivanja se čuvaju u Etnološkom odjelu Gradskog muzeja Virovitica.

4 Ovo je iz kazivanja dionika navedenog razdoblja u Vukosavljevici. Iako su i danas poznati ovi nametnici ima puno više preparata kojima se suzbijaju i zaustavljaju u daljnjem širenju.

5 Za djevojku koja je smatrana uobraženom ili nedostupnom često se govorilo da je *ko kostena bapka*.

6 Živo je sjećanje na djecu Vukosavljevice koja su trčala ispred njega najavljivala ga i vikala „Ide Asan, ide Asan” kako bi selo upozorili na mogućnost trženja tražene robe.

centralnog dijela virovitičkoga kraja, *frki* na ženskoj kosi u Vukosavljevici su dobiveni iz jednog dijela te nemaju razdjeljak po sredini čela.

Prilikom svakodnevnih poslova udane žene nosile su neukrašene kapice, *poculica zešita*. Jednu takvu dobili smo i za Zbirku narodnih nošnji Etnološkog odjela. Nošena je 30-ih godina 20. stoljeća pri svakodnevnim poslovima u hladnijim mjesecima. Kapice za *svetak* bile su ukrašene raznim *pantljikama*, *pantlinima* i *prnkenim trakama*, a isticale su se i *šike* i *trepetljike*, kupovne sjajne vrpce i ukrasi koji su se blisicali i treperili na kapici. Na žalost s vremenom, kako se sjeća baka *Cila*, kapice gube svoju upotrebnu funkciju u odijevanju, pa se daju djeci za igranje, a čak i u maskare te ih do danas malo ostaje sačuvano. Na starijim fotografijama se kapice djelomično vide jer su žene fotografirane frontalno. Ostaje nam potraga za pojedincima koji će darovanjem omogućiti posjetiteljima uvid u nekadašnji život Vukosavljevice i virovitičkoga kraja.

Dio ovih početnih istraživanja predstavljeni su teorijski i praktično u Vinkovcima na seminaru o tradicijskim frizurama za frizere, u proljeće 2015. godine.⁷ Tada su predstavljene frizure, na-

čini češljanja i odijevanja kapica udanim ženama na virovitičkome području. I ovaj rad doprinijet će boljem shvaćanju raznovrsnosti ženskog češljanja, te u konačnici pravilnijeg predstavljanja tradicijske kulture na sceni i pri folklornim manifestacijama.

Literatura i izvori:

Adamček, Josip (1986.) Prilozi povijesti Virovitice (od sredine 18. Do sredine 19.stoljeća), u: Virovitički zbornik 1234-1984., Virovitica, 157-179.

Dokić Jarnjak, Romana (2016.) Kosavski dijalekt, rječnik vukosavljevačkog govora

Hausknecht, Mirko (2015.) Vukosavljevica: ljudi i događaji, ur. Neven Tandarić

Terenske bilješke, Arhiva Etnološkog odjela Gradskog muzeja Virovitica

Žakula, Blanka (2008). Tradicijske frizure Hrvatske 1,2,3 - udžbenik o izradi tradicijskih frizura (Hrvatske), Vinkovci

⁷ U organizaciji centra Gatalinka i voditeljice Blanke Žakule. Uz etnologinju virovitičkog muzeja, praktični rad i češljanje predstavila je suradnica Vera Marčeta. Tomislav Livaja predstavio je češljanje frizure Srba iz virovitičkog kraja. O tome više u tekstu: Istraživanje manjina: tradicijsko odijevanje Srba u selima virovitičke okolice, u: Prigodna Revija broj 45, 49. Đakovački vezovi, Đakovo, 2015., 129-133.



Zanimanje koje ne postoji **BRUSIONA NOŽEVA I ŠKARA** **JOSIPA DEDIĆA**

Ivan Grizak

Ulica Biskupa Josipa Čolnića u Đakovu je jednosmjerna i polazi od raskrižja kod "Šuvine gostione" (koja se službeno nikad nije tako zvala, ali je ostala orijentir za čitavu Đakovštinu!) i završava kod prodavaonice pogrebnih potrepština.

Na kućom broju 7 krupnim slovima piše OŠ-TRIM, a u narednim kvadratima nacrtani su nož i škare. Nešto više od 10 godina tu živi obitelj Josipa Dedića, a od brojnih znanja odabrao je posao u kojem nema konkurencije. Dozvolu za rad ne može dobiti, jer od školske spreme ima samo pet razreda osnovne škole. Osim toga, zanimanje brusar ili oštrač u Zanatskoj komori nije ni evidentirano, a možda je nekad bilo!?

Naime, alati s oštricom oduvijek su bili neophodno potrebni svakom domaćinstvu, čuvalo ih se pažljivo i brižno im se produživao upotrebnim vijek. Za to nije uvijek bio dovoljan rub kuhinjske posude, pa čak ni kameni brus zvan "oštrlica" - priručni alat svakog kosca... Stoga se čekalo da selom prođu kolica majstora "šlajfera" (njemački: šlajfati - brusiti) pa da se iz kuća iznesu noževi svih vrsta, krojačke škare, škare za lozu, pa čak i one za striganje ovaca, ali i ponešto od većeg alata koji se nije mogao otkivati.

Majstor bi u hladovini raširio svoj jednostavni pribor čija je osnova bilo kvalitetno brašno kolo okretano kroz vodu nožnim mehanizmom. Vješte ruke pritiskale su zatupljene predmete na brus, pomicale ih lijevo-desno, okretale i povremeno palcem provjeravale učinak. Na kraju je i vlasnik mogao provjeriti učinjeno i platiti...

Danas majstor Josip (osim ove "Iasike") više koristi trake brusnog papira razne finoće, a njihovo pokretanje vrši električni pogon. Mobilnost je osigurao auto-prikolicom i ugradnjom agregata za proizvodnju struje. Neko je vrijeme srijedom i



subotom bio u gradu; na tržnici ili kod općine. Netko ga je prijavio za "nadriobrt", to jest da radi bez "papira", tako da sada ne odlazi od kuće. Radi tako reći "za džabe" (8 kuna po komadu), ne da zarađuje, nego više da si prikrati penzionerske dane i malo "poljudika" s mušterijama... A za života se kao malo tko naradio, napatilo, namučio, a najmanje uživao, kao što sada pokušava i želi!!!

U "preslagivanju" Jugoslavije nastale nakon II. svjetskog rata pokušalo se stanovništvo iz siromašnih dijelova zemlje preseliti u bogatije ravničarske krajeve. Takozvanim "vlakovima bez voznog reda" čitave familije su ostavljale rodna ognjišta u Zagorju, Dalmaciji i Hercegovini te na-

seljavali prazne kuće, pa i čitava sela protjeranih ili pogubljenih "folksdojčera". Tu su "krojene" raznovrsne sudbine, duži ili kraći, teži ili lakši periodi privikavanja. Ustvari, bezbroj raznovrsnih životnih priča... Jedna od njih je i Dedićeva iz istomnog zaseoka nadomak Zagvozda.

Godinu dolaska nemoguće je utvrditi, jer je Josipov otac Mate bio pravi Kikaš iz Dalmatinske Zagore. Od malena navikao na skitnju, torbarenje, šverc, pa i prosjačenje (sjetimo se TV serije "Prosjaci i sinovi!"). Mate Dedić nije se mogao skrasiti u blizini Satnice Đakovačke na salašu s osnovnim gospodarskim zgradama i 4 katastarska jutra zemlje. Odlazio je "doli", vraćao se i ponovo nestajao, a imanje je propadalo. Godine 1949. je oženio je Mariju Dugeč, ali ni tada se nije skrasio u novom domu, jer je 1950. godine rođena Luca dobila rodni list iz starog kraja. Naredno dvoje djece je umrlo sa svega 2-3 mjeseca života.

Moj sugovornik Josip prvi je pravi Đakovčanin rođen 22. travnja 1955. godine u Poljskoj ulici u Dračicama gdje ih je udomio djed, Marijin otac. Naime, Mate je na piće i karte ubrzo uspio "rasfrčkati" sve što su imali i po okolnim selima nastavio sa starim načinom života. Kući je dolazio ne da nešto donese, nego ako je mogao štogod odnijeti. Ostavljao je iza sebe sve brojniju i sve siromašniju porodicu. Tako su rođeni Jelka (1956.), Mile (1957.) i Mira (1959.), što se kaže "jedno drugom uvo do uva".

"Obuću i odjeću smo nosili kako tko izraste, pa ako su bile čizme ili bakande nosili smo iste cijele godine i najsretniji bili - bos!", prisjeća se Jozo kako su ga od malena zvali. "Rodbina i poznanici su poznavali naše siromaštvo, pa kad bi od koga dobili kakvu sitnu paru, otac bi ju prisvojio, a mi kao "priznanicu" dobivali pljusku. Krenulo je nešto na bolje i za nas kada je Đakovo postalo interesantno za preprodavače proizvoda pletakog zanatstva. Otvarane su radionice, a moglo se raditi i u kućnoj radinosti. Ja sam čak napustio školu i počeo vješto i brzo "štrikati", ali otac je trošio više nego što smo mogli zaraditi. Onda je 1969. godine otac otišao u Njemačku. Laknulo nam je, mislili smo biti će bolje, ali stari je i tamo trošio sve zarađeno. Dešavalo se, da bi mu od kućnih novaca morali davati da se može vratiti na posao. Radio je tamo godinama, sve do mirovine. I ja sam prije vojske otišao s njim u Njemačku, radili smo zajedno 2,5 godine, ali svoju plaću nisam vidio, on je rastrošnički raspolagao sa svakom markom. Mogao li sam misliti, da imam oca? Ma nije zaslužio da se na njega troši riječi! Često sam

pomislio da su sretnija djeca koja nisu ni znala za svog oca".

Po povratku iz vojske 1977. godine, Jozo je oženio Katu Vagner iz Gorjana i odmah su se osamostalili. Kata nikad nije radila, a Jozo se zaposlio na ciglani Štrosmajerovac. Ubrzo je u udarničkoj grupi postao jedan od najboljih "pićula", a to je najobičniji radnik za vađenje gotove cigle iz peći. A onda, par dana prije Božića, dobiva otkaz iz razloga koji su do danas nerazjašnjeni. Njegova grupa, svi ostali radnici, pa i poslovođa pogona su se pobunili protiv te nepravde. Direktor Ivan Krizmanić je samo rekao da je naređenje došlo iz općine, te da ni on ne zna više!? Nakon 4-5 dana pozvali su ga natrag na posao, ali on nije htio pristati.

Naredne, 1978. godine zaposlio se u Građevnom poduzeću "Rad" gdje je ostao sve do raspada socijalističkog sistema 1999. godine. U nastaloj pretvorbi zaposlio se u novonastaloj tvrtki "Ilić interijeri i stolarija" koja je narednih deset godina radila poslove slične djelatnostima poduzeću "Jasen", potom se i sama ugasila. Naoružan novim saznanjima o parketarskim i keramičkim poslovima majstor Jozo je završio na Zavodu za zapošljavanje kao nekvalificirani radnik. Mogao je tamo ostati do pune mirovine, ali je dokupio dvije godine staža i došao u prijevremenu.

U međuvremenu i obiteljski život im je bio dinamičan. Izgradili su kuću u Kuševcu, što je zaista posebna priča. Ukratko, nakon tri godine mukotrpnog rada i jurnjave za kreditima uselili su u kuću bez ulaznih vrata! Prije desetak godina, sada dotjeranu kuću, zamijenili su za ovu vlasništvo Jozine tetke Marije Gradečak da ne samuje u Đakovu kao njena nećakinja Luca najstarija Jožina sestra. I drugi potomci Mate i Marije su živi, a oni su se rastali 1976. godine i sada su pokojni...

Moji domaćini Dedići imaju prilično brojnu obitelj.

Mladi građevinski radnik Josip (Jozo) i njegova Kata dobili su 1978. godine kćerkicu Anu, koja je postala frizerka i udala se za Damira Mejdanca. Imaju četiri sina i žive u Kuševcu. Najstariji Marko postao je ove godine mesar i posjetio je didu i baku baš kad sam ja radio ove zapise. Pitao sam ga kako je prošla "norijada". Zabezeknuo me njegov odgovor: "Nznam. Nisam bio. Gazda je rekao da moram raditi. "Pitam se i pitam vas, da lij e to moguće!?"

Dvije godine iza Ane Jakšićima se rodio sin Nenad, ali je sa tri godine kod susjeda pao u ko-

tao vrelog voska. Unatoč svim liječničkim pokušajima, skupim mastima iz inozemstva i životnoj dobi malog pacijenta opekotina je bilo previše te su nadvladale mladi život. Još i danas tata Jozo teško suzdržava bijes prema medicinskoj sestri, koja se u kritičnom trenutku nije ponašala profesionalno.

Sin Marijan, rođen 1980. godine bio je premlen da se sjeća tih strahota. Strojbravar je, oženio se Antonijom Blažević iz Đakova i sada s dva sina i suprugom živi i radi u Njemačkoj nešto više od 18 mjeseci.

Najmlađi sin je rođen 1984. godine, a ime Nikolica je rezultat različitih prijedloga sestre i brata. Stolar je po zanimanju, oženjen Edinom Hodžić. Žive s roditeljima u kući gdje su vlastitim snagama uredili kuću. Njihova živahna kćerica Nikolina će uskoro imati dvije godine, a ovih dana će dobiti brata. Žive s bakom i djedom, a za njihove potrebe preuređen je kat. Tako bez ikakvog formalnog zanata, Josip je majstor za

sve i svašta. Radeći u građevinarstvu, šalovao je, armirao i betonirao, zidao je i malterisao, to jest žbukao, a ni jedan tesarSKI posao mu nije stran, kao i svi radovi s drvetom. Njegovim drvenim rukohvatima, za stepeništa diče se mnogi hoteli u Zagrebu i duž Jadranske obale. Uzgredno, postao je vrstan varilac, pa bi s moglo reći da je od onih ljudi za koje kažemo, što oči vide to ruke naprave. Tako je sa šogorom Mirom Marić, koji je električar, osmislio i izradio tokarski stroj za drvo i u slobodno vrijeme, te kad je postao nezaposlen, izrađuje ukrasne stupiće za ograde. Posebno su mu maštovite noćne lampe od malih za stolove i ormariće pa do samostojećih visine metar i više uglavnom od stare hrastovine.

Godine 1991. prijavio se u dragovoljce Domovinskog rata, ali je ostao samo nekoliko mjeseci zbog zdravstvenog stanja.

"Kilometražu ne naplaćujem, to je u reklamne svrhe!" - kaže uvijek ozbiljan i poslovan majstor bez zanata, Josip Dedić.





Važnost darovane građe zavičajnim muzejima

PRIČA O DRAGI MIKEŠU I VIROVITIČKOM MUZEJU

Jasminka Petras Jurković

Virovitički muzej prikuplja, istražuje, obrađuje i prezentira raznovrsnu građu Virovitice i virovitičkoga kraja od 1953. godine kada je osnovan kao muzej zavičajnog tipa. Već pri osnivanju formiraju se zbirke arheološka, povijesna i etnografska, a nedugo potom i likovna. Prilikom osnivanja i u početnim godinama djelovanja, kao i brojni drugi muzeji, virovitički je dobio značajan broj predmeta putem mnogih darovatelja. Upravo su se na taj način popunjavale zbirke različitim predmetima zavičajne povijesti. S vremenom muzej je započeo s terenskim istraživanjima i sustavnim prikupljanjem, a zatim i otkupom vrjednije građe.

Mnogi pojedinci tijekom rada muzeja darovali su raznovrsne predmete tradicijskog načina života. Danas, zahvaljujući i njima, u Etnološkom odjelu Gradskog muzeja Virovitica postoji osam zbirki s nekoliko tisuća predmeta. Neki su darovali po jedan predmet, a neki cijelu skupinu. Pojedini predmeti se prema značaju ističu više, dok neki manje, ali svi imaju zaslužno mjesto u zbirkama.

Dragutin Celić, među prijateljima poznat pod nadimkom *Crni*, a među brojnim slušateljima lokalnog Gradskog radija i kao *Draga Mikeš* jedan je od najaktivnijih suradnika Gradskog muzeja Virovitica posljednjih godina. Započelo je Draginim hobbijem prikupljanja fotografija nekadašnjih



stanovnika Virovitice s početka i sredine 20. stoljeća te razgovorima o fotografskim materijalima s kustosicama muzeja. Ubrzo je krenula suradnja u razmjeni informacija, ali i darovanja fotografija. Muzej je ovom prilikom obogaćen za brojne fotografije u originalu, ali i kao skenirani dokument koji nudi polazište za nova istraživanja i prikupljanja. Kao rezultat višegodišnjeg privatnog prikupljanja fotografija održana je i malena izložba u Dnevnom boravku Gradskog društva Crvenog križa u Virovitici 2014. godine, gdje je Drago kao autor s ponosom pokazao prikupljeno blago.

Komunicirajući s Virovitičanima Drago je uvidio i dio predmeta baštine Mikeša te je tako prikupio zanimljive predmete nekadašnjeg života iz sredine 20. stoljeća koje je, uz prethodnu suglasnost nekadašnjih vlasnika, darovao muzeju. To su predmeti iz gospodarstva kao ručne pile *gudala*, *runjači* za kukuruze, dimilica za pčele, razne alatke i oruđa, kožna oprema za konje, zatim predmeti iz kućanstva poput *fenjera*, *ribeža*, *mlinčića*, posude *rajngle* i slično.¹

Osim fotografija i predmeta, Drago je posebno aktivan i u prikupljanju *mikeških* riječi. Dio nematerijalne baštine koju je marljivo donosio u muzej zapisali smo i trajno pohranili, a Drago je ubrzo započeo i s prenošenjem „žive riječi“ putem redovne emisije na Gradskom radiju.² Svoju prvu emisiju održao je u rujnu 2013. godine i od tada redovno, jednom tjedno, govori u eteru. Teme njegovih emisija su razne osobne priče, ali i dogodovštine, anegdote brojnih poznanika i prijatelja. Govorio je tako o starim Mikešima i njihovim zgodama, životu i svakodnevnim poslovima, zaprežnim kolima i putovima, prehrani i namirnicama, starim ulicama i nazivima, dućanima i trgovanju, poslovima u poljima, radovima u dvorištima, godišnjim i životnim običajima. S vremenom, u svoje emisije uvrstio je i zavičajne pjesme Natalije Vidak, također zaljubljenice u zavičajnu baštinu. U svakoj emisiji koristi priliku pozdraviti brojne poznanike i sugrađane, a ne-



Dragutin Celic ispred svoje zbirke starina 2017.

rijetko koristi i priliku za ispunjavanje glazbenih želja. Zbog toga, ali i osebujnog pristupa, drag je i rado viđen na ulicama Virovitice gdje ga često zaustavljaju i čestitaju, diskutiraju, predlažu i prepričavaju mikeške događaje stariji Mikeši. Tako je i Dražen Bunjevac prilikom pisanja knjige „Ul'cama i mostovima sjećanja, tragovima zavičaja“ koristio dio Draginih prikupljenih znanja te ih uklopio u svoj tekst – hodogram prisjećajući se Virovitice iz sredine 20. stoljeća, ali i navodeći Dragu kao „poznatog Mikeša i lokalne zvizde s novog Gradskog radija...“³

S posebnim ponosom 2015. godine ugostio je i kolegicu Maju Žebčević Matić iz Gradskog muzeja Požega prilikom predstavljanja jela virovitičkoga kraja i realizacije projekta Muzeji u loncu.⁴ Zajedno sa suprugom Ljubicom predstavio je ispred virovitičkoga kraja specifično zimsko jelo „čurka čorbu“, ali i ispričao puno toga o nekadašnjim Virovitičanima i njihovim običajima.

Sve navedeno svakako ističe Draginu značajnu ulogu u prikupljanju materijalne i nematerijalne baštine prvenstveno Virovitice. Suradnjom s kustosicom postao je važan i neizostavan suradnik muzeja. Njegova požrtvornost prikupljanja predmeta na terenu nije se umanjila prilikom učesta-

1 Svi predmeti prije prihvaćanja kao dara i uvođenja u zbirke muzeja razmotre se kroz svoj kontekst i fizičku postojanost, a zatim i prema važnosti za zbirku i plan prikupljanja odnosno popunjavanja muzejskih zbirki.

2 Uzor za emisije na *mikeškom* bio mu je Tomo Terzić, glumac virovitičkog kazališta koji je na Radiju Virovitici 70-ih godina 20. stoljeća imao emisiju o aktualnim gradskim događanjima, često šaljivim dosjetkama i usporedbama. Tomu Terziću naslijedili su „Mikeš i Prco“ odnosno dvojac Mijo Pavelko i Draško Zidar, također glumci virovitičkog kazališta koji nedjeljom u polusatnoj emisiji komentiraju gradska događanja posljednjih 25 godina.

3 Bešić et al., 2016., str. 27. Knjiga je otisnuta u kolovozu 2016. u izdanju Mikešlanda iz Virovitice, a potpisuje ju autorski trojac Dražen Bunjevac, Natalija Vidak i Oliver Bešić.

4 „Muzeji u loncu“ je nastavak projekta istraživanja o prehrani Slavonije, Baranje i Srijema. Etnografsko-fotografsku izložbu koja je proputovala 15 slavonskih muzeja autorski potpisuju etnologinja Maja Žebčević Matić i muzejski tehničar Boris Knez iz Gradskog muzeja Požega. Svaki muzej je sudjelovao s pričom o dva jela iz kraja u kojem djeluje. Više o projektu na www.muzejuloncu.com.



Dragutin Celic 2017. u svom domu

lih savjeta kustosice o bilježenju podataka nekadašnjih vlasnika. Velika prednost pri prikupljanju predmeta Dragina je tzv. „insajderska uloga“, kakvu kustosica i u ovom slučaju ne-mikešica ne može stvoriti.

U društvu s velikim materijalnim očekivanjima, institucije kao muzeji često se mogu osloniti jedino na darovanje kao oblik prikupljanja i popunjavanja zbirke. Za etnografske zbirke veliku ulogu pri prikupljanju predmeta upravo imaju osviješteni pojedinci. Tako se mi u virovitičkom muzeju pri terenskim istraživanjima i propitiva-

njima određenih običaja i tema uvijek oslanjamo na senzibilitet naših sugovornika da darovanim predmetom potkrijepe svoja kazivanja. Time više hvale su vrijedni svi naponi koje zaljubljenici poput Drage Mikeša u Virovitici rade. Vjerujem kako će i buduće suradnje s Dragutinom biti na korist cjelokupne zajednice i očuvanja baštine.

Literatura

Bešić, Oliver-Bunjevac, Dražen-Vidak, Natalija (2015.): Ul'cama i mostovima sjećanja, tragovima zavičaja, Mikešland, Virovitica

Čapo Žmegač, Jasna-Gulin Zrnić, Valentina-Pavel Šantek, Goran (2006.): Etnologija bliskoga, poetika i politika suvremenih terenskih istraživanja, Institut za etnologiju i folkloristiku, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb

Jurković, Jasmina (2008.): Rukopisna građa Jane Roginić iz Rušana, u: Baština-časopis Gradskog muzeja Virovitica, broj 2, Virovitica, str. 20-23.

Jurković Petras, Jasmina (2016.): Baština u srcu – etnografski rad Vladimira Matokovića iz Selaca Đakovačkih, u: Revija Đakovačkih vezova, broj 46, Đakovo, str. 78-80.

Žebčević Matić, Maja – Knez, Boris (2015.): Muzeji u loncu, katalog izložbe, Požega



REMENAR (I SEDLAR)

Đuro Bošnjak

Iako sam o remenaru pisao još pred nekih desetak godina i tom prigodom «obradio» mojeg bivšeg susjeda, majstora Stipu, inače izučenog remenara, činim to ponovno, ali ne da bih uradio ispravak zadaće niti da bih u bilo čemu nadopunjavao ili korigirao spomenutog majstora. Činim to iz dva jednako važna razloga. Prvi bi bio taj što sam još prije također desetak godina prelistavajući neke dokumente o mojoj bivšoj školi naišao i na podatke o zanatima koji su se izučavali tijekom djelovanja ove ustanove kroz proteklih sto dvadeset godina (sada je to već sto trideset godišnja tradicija). Tijekom proteklih godina uspio sam prikupiti građu o gotovo svim zanatima, obraditi ih (njih preko pedeset) i publicirati. Ostao mi tek jedan a to je **sedlar, pa** odlučih i njega obznanim. No, jedno su želje, drugo pak mogućnosti. Koliko god sam 'njuškao' i tražio u Lijepoj našoj nisam našao niti jednog aktivnog sedlara. Obilazio sam i ergele i konjičke klubove, škole jahanja, ali svuda sam dobivao odgovore da svoja sedla servisiraju u nama susjednim zemljama i drugdje, jer u zemlji to nitko više ne radi. Po prirodi uporan i dalje sam tražio pa se upornost i opet isplatila. Istina nisam pronašao autentičnog ili autohtonog majstora sedlara, ali sam pronašao majstora, pravog profesionalca koji izrađuje i servisira sedla, a to mu je samo jedan segment njegove znatno šire profesije. Riječ je naime o majstoru **remenaru**, čija je glavna djelatnost izrada opreme i pribora za zaprege (orme, hamovi, uzde, remenje i ostala kožna galanterija), ali da je vrhunski majstor i u ovom kako sam reče, segmentu. Osobno sam se uvjerio, a nadam se da će priložene fotografije i čitateljima dočarati dio onoga što vidjeh u majstorovoj radionici.

Da ne bih čitavu karticu utrošio na uvodu, čitateljima s osobitim zadovoljstvom predstavljam majstora **Velimira Pavlovića**, vlasnika i voditelja obrtničke radione registrirane **kao Remenarska radionica Pavlović** u Vinkovcima. Radionicu je 1970. godine u Županji utemeljio otac gospodina



Velimira, a s vremenom je istu preselio u Vinkovce gdje i danas vrlo uspješno posluje, dok svoje proizvode u znatnoj mjeri izvozi. Gospodin Velimir je zanat izučio u očevoj radionici i nastavio je vrlo uspješno voditi. Majstor Velimir ne samo da je vrstan (a njegovi uradci upućuju na zaključak da je vrhunski) stručnjak i profesionalac, uspješan menadžer, vrlo je ugodan sugovornik i izvrstan edukator, tako da sam i ja koji sam gotovo dva desetljeća podučavao mlade, sada u poodmakloj dobi puno toga naučio od dvadeset godina mlađeg sugovornika. No, pođimo redom.

Znano nam je da je sedlo kao proizvod ljudskog rada star koliko i ljudska civilizacija, od antičke do atomskog doba, ali da je to i vrlo zahtjevan, i što bi se danas reklo, vrlo sofisticiran proizvod, osobno nisam znao. Naravno kao i mnogim drugim sferama sedla su prvo imali ratnici, i to ponajbolji, pa srednjovjekovni vitezovi, osvajači i branitelji, mirnodopski jahači od pastira (kauboji, gauči) i službenih osoba (redari, rendžeri, policajci) sve do sportaša i rekreativaca, a u današnje vrijeme sve se više pojavljuje i kategorija terapijskog jahanja. Naravno, prema namjeni postojale su i još uvijek postoje razne vrste i tipovi sedala, ali svima im je zajedničko da moraju biti udobna, kako za konja tako i za jahača. Od majstora Velimira saznao sam, a i vidio, da su danas u uporabi najčešća **engleska ili rekreativna sedla, ame-**



rička ili western (dugolinijska) sedla, argentinska, australska, europska, azijska i druga uvjetno rečeno etno sedla. S obzirom da nikada u životu nisam jahao, a sedla sam vidio tek u filmovima, sad mi ukazala prigoda da ih i "u živo" vidim i opipam. Upitah majstora od čega se sedla sastoje, jer kao što rekoh to je vrlo kompleksan proizvod. Majstor mi na uzorku engleskog sedla sve potanko objašnjava. Dakle, ono što svako sedlo mora imati jest: **sjedalo** (ili kako majstor kaže – sjedište), **konstrukcija (ili okvir)**, **jastuci, poklopci, stremen, uzengije, kolan, potege (kajasi) i sigurnosne kopče na stremenu** (funkcija im je da se pri eventualnom padu otkopčavaju tako da se jahačeva noga oslobađa stremena i sprječava prijelome i druge štetne posljedice). Svi se ovi dijelovi izrađuju od različitih materijala: kože, metala i sintetičkih materijala. Sjedalo se izrađuje od najfinije kože (boks), konstrukcija ili okvir u početku se radila iz metala, kasnije se prešlo na drvo, a danas prevladavaju sintetički materijali. Jastuci se također rade od sintetičkih materijala (neopren), a poklopci i stremen od nešto grublje deblje i izdržljivije goveđe kože. Uzengije su naravno metalne kao i sigurnosne kopče. Osim ovih osnovnih dijelova tu se još ugrađuju i "šminkerski" dodaci, kao na primjer ukrasni remeni i slično.

Prva sedla počela su se izrađivati u srednjoj Aziji, a tu ima logike jer sam još kao klinac pročitao da su najbolji jahači bili Tataari i Avari, a njima je sedlo navodno služilo i kao sredstvo za pripremanje hrane. Navodno su ratnici pod sedla stavljali meso koje bi se u dugotrajnim jahanjima termički i mehanički obradilo i smekšalo. Mala digresija: uz spomenute Tataare i Avare koliko sam upoznat, među najbolje jahače spadaju i sjeverno američki Indijanci, ali oni nisu imali sedla (to smo barem mi koji smo odrastali uz američke western filmove nebrojeno puta vidjeli).

Osim već spomenutih vrsta kože, metala i umjetnih materijala, u ovoj se proizvodnji koriste

konci, boje, ulje (jer koža da bi bila podatna redovito se mora nauljiti i kod izrade a isto tako i u eksploataciji) i laštila.

Naravno i ovdje vrijedi pravilo da bez alata nema ni zanata pa se za svoju djelatnost majstor Velimir služi specijalnim alatima i napravama. Od alata to su: nož za krojenje, remenarski nož za oblikovanje, šilo, igle, cirkli i tresli (kao laik ja bih to nazvao remenarskom klupom) za kojega majstor kaže da je to najvažniji remenarski alat. Od strojeva dominira specijalan masivan šivači stroj, star više od pola stoljeća a još uvijek u besprijekornoj funkcije (prema majstorovim riječima sašila je toliko kilometara kože dostatnih za višekratni obilazak ekvatora).

Tehnologija se sastoji od odvojenih izrada pojedinih dijelova sedla koji se onda sastavljaju u cjelinu. Rade se prema specijalnim šablonama i nacrtima uz visok udio ručnog rada. Omjer ručnog i strojnog rada iznosi od 30% ručnog i 70% strojnog rada, do 50% naprama 50%, ovisno o tipu sedla i zahtjevu naručitelja.

Kao što uvodno rekoh, okosnica djelatnosti ove radionice je izrada ormi i ostale galanterije za zaprege, a jedan od bitnih segmenata je i servisiranje postojećih sedala kao i izrada novih isključivo po narudžbi



Sa plasmanom svojih proizvoda za sada nema problema i dobar dio se radi za izvoz. Gospodin Velimir redoviti je sudionik i naše manifestacije Đakovačkih vezova. Ove godine na štandu sa đakovačkom ergelom, pa se sve informacije mogu dobiti iz prve ruke na spomenutom mjestu ili pak na famoznom facebooku

Iako radionici relativno dobro ide, majstor Velimir radi uglavnom sam i uz pomoć svoje životnu suputnice, jer kod mladih nema interesa za tim zanimanjem i zvanjem. Dopuštam si malo zlobe ili ironije: očito je atraktivnije za šaku eura potucati se po Europi nego li biti svoj na svome u (pre)Lijepoj našoj...



Osvrt na 50. Šokačko sijelo ŽUPANJSKE POKLADE – TRADICIJA KOJA OBVEZUJE

Zvonimir Stjepanović

Županjske poklade održane su 26. veljače 2017. godine u sklopu „50. Šokačkog sijela“. Već po običaju ovo događanje izaziva najviše pozornosti i okuplja najveći broj gledatelja. Pokladna je povorka prvi puta uvrštena u program Sijela 1969. godine, da bi ubrzo postala njegovom najmasovnijom priredbom. Samo 1992. i 1993. godine, za vrijeme Domovinskog rata, povorka nije potekla ulicama svoga grada. Početkom dvadesetih godina prošloga stoljeća održavane su pokladne zabave, najčešće u organizaciji KUD-a „Tomislav“ iz Županje, osnovan 1903. godine. Mnoge plakate i druga dokumentacija o tome svjedoče. No, sve je

to nastavljanje starinskih običaja koji su se „tračili“ u selima ove naše drage županjske Posavine i plemenite Slavonije. Šorom su odjekivali ovakvi napjevi: „Poklade su da se veselimo, a korizma da se žalostimo“, „Poklade su, milo janje moje, barem da su u godini troje“ ili onaj „Alaj volim ići u bušare kad me mladu sprema u kotlare“. Naši su pređi na različite načine pokušavali utjecati na prirodu, pa su to izražavali pjesmom i plesom. Željeli su uspjeh i napredak u lovu i urodu, veće brkove (!), da se udobrovolje zle sile, za zdravlje i ljepotu, ali da se što brže otjera zima i što prije dođe proljeće. Sve te želje stopile su se u jedan običaj, u poklade. Pokladni dani su iščekivani s nestrpljenjem. U tjednu pred pokladnu nedjelju svaki dan je dobio svoje ime: „Sramotni



ponediljak“, „Bolni utorak“, „Vrtičava srida“, „Zagušljivi četvrtak“, „Mišićavi petak“, „Zaklopita subota“, „Pokladna nedilja“. Mladi su „izmišljali“ razloge kako bi se išlo u poklade, veselio se i ludovao. Nekada su se kola igrala po kućama i to po redu. Svaki momak i svaka djevojka davali su sobu za igranje. Županjska Pokladna povorka predstavlja spoj seoske i gradske karnevalske tradicije. Elementi tradicijskih pokladnih običaja vidljivi su, primjerice, u predstavljanju običaja *vuka* koji se najduže zadržao u Županji, maskiranju u *bule*, *svatove*, *Turke*, *Cigane*, *babe vračare*, *dimljačare*. Ovim je maskiranjima osnovna karakteristika inverzija društvenih uloga, preodijevanje u suprotni spol, oblačenje djece u odrasle, oblačenje odjeće naopako i sl. Na povorci se često prikazuju i improvizacije radnih običaja kao: vučenje vodenice (posljednji put na 35. Šokačkom sijelu) *sjetva*, *žetva*, *oranje*, *prevoženje hrastovih trupaca*. U povorci sudjeluju organizirane maskirane grupe u koje se obično uključuju različiti KUD-ovi, djeca iz mjesnih škola i vrtića, kao i ostali zainteresirani građani.

U početcima u povorci je sudjelovalo tek nekoliko skupina sudionika, da bi u posljednim godinama ona uključivala 40-tak skupina i preko 1.500 sudionika, 30-tak zaprega i 50-tak konjanika. Povorka privuče desetak tisuća gledatelja iz Županje i šire okolice te postaje turističkom atrakcijom. Već nekoliko godina posebnu pozornost gostiju privlači i šokačka svinjokolja pred Caffè barom „Ambar“. Od ranih jutarnjih sati mogu se tamo degustirati svježi mesni proizvodi s te svinjokolje. Unatrag nekoliko godina uz događanja je vezan utvrđeni protokol. Prije početka na pozornici postavljenoj pred zgradom Gradskog vijeća odvija se folklorno-glazbeni program uz nastup KUD-ova i tamburaških sastava. Prvo glasnik

donosi povelju gradonačelniku koji otvara povorku, nakon čega Požeška garda topovskom salvom najavljuje njezin početak. U zadnje vrijeme i sama struktura povorke postaje određenijom. Na čelu povorke ide jahač u odjeći graničara sa zastavom Sijela. Njega slijede tri jahača koji nose zastave države, županije, grada, odjeveni u graničarske nošnje ili odore. Potom idu ostali jahači odjeveni u tradicijsku nošnju i serežanske odore, te dva ili tri odjevena u *Turke*. Njih slijede svečane i radne vrste konjskih zaprega, s ljudima maskiranim najvećim dijelom u tradicijske nošnje i tradicijske maske. Potom idu nosači amblema Sijela, slijede ih i ostali sudionici povorke, i to prvo najmlađi sudionici, potom KUD-ovi (gostujući i domaći), a za njima ostali. U pravilu prvo kroče tradicijske maske, a na kraju idu različite moderne. Grupe predstavljaju i duhovitim opaskama prate voditelji programa. Prosudbena komisija bira tri najorginalnije skupne maske, najbolji dobivaju novčane nagrade, a svi sudionici zahvalnice. Slijedi zajedničko druženje uz tamburašku glazbu i okrjepu. Pokladni običaji daju nam priliku da u ovo vrijeme pokažemo svoju kreativnost, uključimo se u zajedničke aktivnosti i razvijemo osjećaj za vlastito kulturno naslijeđe. Budući da je Grad Županja pristupio Hrvatskoj udruzi karnevalista 2013. godine, smatrali smo potrebnim neke povijesne činjenice spomenuti i široj „đakovačkoj javnosti“ prezentirati. Evo, ovo je samo mali povijesni isječak iz tradicijskoga života županjske Posavine, a koji se odnosi na pokladne dane. Sve nam to daje za pravo da i dalje, uz određene novitete, ponosno baštinimo i svuda pronosimo duhovno bogatstvo što su nam naši stari ostavili, a Josip Lovretić, Marijan Markovac, Ivica Janjić, Andreja Malovoz i mnogi drugi zapisali, i „pomogli mi“ u sastavljanju ovoga osvrta.





TREĆI PROZOR

(Profesoru Reubenu Lederer-Eldar)

Ružica Martinović-Vlahović

S kojeg li je od ova tri prozora Viktor Selinger zakoračio u vječnost?, pokušavam odgonetnuti, pažljivo proučavajući skladno secesijsko pročelje katnice, nekoć obiteljske palače, na isto tako nekoć, Mollinaryjevu šetalištu. Jer kat i prizemlje imaju ih po tri. Srednji prozor na katu je otvoren - kao da mami misao, uvlači je u sebe - čini se, svaki čas će iz unutarnje tame sobe u svjetlost okna pristići glava starca, onemoćalog i gotovo slijepog. Sva tri gornja prozora podjednako su raskošno urešena. Povrh svakoga od njih stilizirani je reljefni monogram, očito tada vrlo uspješnog vlasnika zgrade, a podno donjeg ruba okvira nalazi se trbušasto ispupčenje nalik plitkoj lođi, isprepleteno obilno vitičastim ukrasnim florealnim motivima i poduprto glavom meduze. A na svakoj glavi

po četiri zmije... Je li ih vlasnik doista želio imati na lijepom licu svoje kuće?, upitah se, ili je to tek uobičajena graditeljska prtljaga, arhitekturni dekorativni rekvizit? Koji, usput možda posluži i u obrani objekta. Umjesto psa čuvara, za kojeg uostalom tu ni nema mjesta, jer je zgrada tijesno sljubljena s pločnikom, podignuta tik do ulice. A ove debele zmijurine što plaze uokolo prozora, kao i izbuljene oči na samostojećoj glavi, zaista čovjeka hipnotiziraju. Pa stane i zagleda se u njih. I nehotice pomisli: "Jesu li ove zlokobne meduze mogle biti znakovite i za stanare kuće?"

Profesora Eldara sam osobno poznavala. U jednom razdoblju svojega profesionalnoga života viđala sam ga često. Bilo je to vrijeme domovinske neuke mladosti: mlade države, mlade poratne rehabilitacije, a i naši invalidi su mahom



bili mladi. Itekako nam je dobro došlo jedno proživljeno, znalačko i dorađeno iskustvo čovjeka koji ga je cijeli radni vijek uspješno sabirao širom svijeta i potom ga, došavši izdaleka, podijelio s nama. I to u trenutku kada nam je najviše trebalo i na jeziku kojeg smo najbolje razumjeli – zajedničkom materinskom, svojem i našem. Usto, profesor je bio suautor iste stručne knjige kojoj sam sama bila jedan od urednika. Tada me i pitao za kuću djeda svoje majke u ulici uz Savu, i kako ne zna je li oštećena projektilima u posljednjem ratu ili ruiniрана od ranije. Rođenjem Slavonac, rođen u Osijeku, i s Brodom ga vežu kratke, a ipak čvrste veze. Čiji su uzlovi još zavezani za bravurozne dekoracije i reljefne inicijale na pročelju ove kuće. Jer po majčinoj liniji potječe iz obitelji Selinger, pradjed mu Viktor bio je poznati i ugledni građanin Đakova, Osijeka i Broda na Savi, a djed Lavoslav ili Leopold, jedan od utemeljitelja profesionalnog novinarstava u ovim krajevima, rođenjem Đakovčanin, a životom Osječanin, osim posljednjih nekoliko godina koje je proveo u Novom Sadu, gdje je i umro. Upravo je njegov pradjed Viktor Selinger svojom osobnom poviješću najbolje povezao slavonske gradove, a bio je društveno i poslovno jako ugledan, također i velikodušni dobrotvor, te znanac i prijatelj biskupa Strossmayera.

U ono, ne tako davno doba, a opet, tako davno, u kojem su se pisma još pisala pomnjivo, vlastoručno i na papiru, dobila sam jedno i jedino pismo iz Izraela. I sačuvala ga. Štoviše, nije se dalo ušutkati. Neprestano me podsjećalo na sebe, svaki put kad bih prošla mimo one kuće, te sam na kraju o njoj i o njemu prije desetak godina napisala jednu priču. A evo već i druge! Jer pisanje je najlakši, a možda i najljepši način kako zaboraviti neku stvar. Pismo me je dirnulo, jer je i njegov pošiljalac bio dirnut. Profesor Eldar mi piše kako je pri obilasku pradjedove kuće na Šetalištu braće Radić u Slavonskom Brodu, a bilo mu je usput jer je u to vrijeme kao gostujući predavač na Medicinskom fakultetu često odlazio u Osijek, *bio ganut* vidjevši obiteljsku kuću još čitavu, a ponajviše u trenutku kad je na više mjesta razaznao ugravirane inicijale svojeg pretka.

Na otvorenom prozoru *Rezidencije Uno* pojavila se mlada žena. Nagne se časkom kroz okno i pogled usmjeri prema rijeci. Dobro odjevena, savršeno počešljana i dotjerana, moguće za izlazak – izvrsno pristaje uz lijepo obnovljeno pročelje; poput male turističke razglednice. Očito, gošća motela. U ruci drži rascvjetanu crvenu ružu, krat-



ko podrezane stapke. Prinese je licu i pomiriše, neprestano je vrteći među palcem i kažiprstom. Kao da nekog iščekuje... U jednom trenutku prst joj klizne i ruža padne na pločnik. Ona sagne glavu pokušavajući je doseći barem pogledom, ali preko izbočenih dijelova fasade nije mogla ništa vidjeti. Ni slutila nije kako ju je možda spustila ponad jednog nevidljivog odra. Slegne ramenima i zatvori prozor.

Sada su opet sva tri ista: slijepa i nijema. A ipak, toliko toga vide i govore!, zaključih, ustajući s klupe, te se uputim šetnicom u smjeru samostana. A moje misli krenu za mnom. Nastave teći istim tokom, koritom redaka onog pisma, zajedno s vodenim pticama i s granjem što su ga nedavne kiše nanijele Savi u naramak.

Upravo je stari Selinger, kružeći Slavonijom poput žutog jastreba ravnice, od Podgorača i Našica do Đakova, Osijeka i Broda na Savi, svoj životni krug dovršio posljednjim letom, sletjevši naposljetku ovdje, ispod jednog od prozora svoje najljepše kuće – onog trećeg! A jedan drugi starac, u drugom vremenu, iako u istom vijeku, ali već na njegovu izmaku, stajao je ispod tog

istog prozora i položio vijenac sjećanja na mjesto pradjedova tragičnog skončanja. Vijenac, kružno ispleten od mnogomjesnih životnih cvjetova, ali i trnja progonstava i pogibija, poput tolikih svojih nepojmljivo strahotno zatiranih sunarodnjaka, kad su mu u svakom trenutku ti cvjetovi mogli postati i nadgrobno cvijeće ili tek poljsko raslinje na bezimenom grobu. Jer ovaj je starac napravio puno širi krug od svojeg pradjeda: izbačen u dječачkoj dobi iz katapulte drugog svjetskog rata u orbitu izbjeglištva, iz Osijeka i Novog Sada gdje je odrastao, kružio je putovima ratnih stradalnika preko Zagreba, Dalmacije, do Italije, potom u poraću ponovno došao u Novi Sad, odakle se uskoro cijela obitelj trajno preselila u novu domovinu, Izrael. Ali njegov krug je i dalje na jednom mjestu ostao otvoren. Sve dok profesor nije, kao vrsni javnozdravstveni znalac, pozvan doduše od

međunarodnih institucija, ali potaknut i vlastitim dobrohotnim i velikodušnim nagnućem, odlučio pomoći staroj domovini, čijim jezikom nije prestajao govoriti. I onda kad je mogao u blaženoj staračkoj besposlici mirno namirivati sve što je dotad želio a nije stizao ili propustio a dalo se još uzeti... Ne, on to nije htio! Skupio je preostale intelektualne i profesionalne pa i ljudske moći i lijep komad svojega žića umetnuo u mozaik pradamovine; sjajan, izbrušen i dorađen.

I istom ovdje pod ovim prozorom i na ovom pločniku, na mjestu gdje je njegov predač izdahnuo, tu je i sam mogao zacijeliti vlastiti krug – i konačno ga uložiti u njegov. Stoga je *bio ganut*: povratkom u rodni zavičaj, u nekoć i ponovno svoju domovinu, nakon punih pedeset godina, zatvorio je putanju odlazaka i dolazaka, mladosti i starosti, znanja i ljudskosti, života i smrti...

Prof. Reuben Eldar M.D., D.P.H. פרופ' ראובן אלדר
Ristopad 2. 2000

Dr. med. Ružica Martinović-Vlahović
specijalista fizijatar
voditelj službe za reumatske bolesti, fizikalnu medicinu
i rehabilitaciju
Opća Bolnica "Dr. Josip Benčević"
Trg Objeda 7
35000 Slavonski Brod

Poštovana kolegice,

Čuo sam od Ane Bobinac da ste si mijeli truda i otisli vizjeti
kuću na Rodičevom šetalištu br. 6, i iskreno Vam se zahvaljujem
na ovoj prijateljskoj gesti.

Jahvaljujući Vašem uputstvu, našao sam kuću i shvatio je. Spomenu
plaća me ovaj nije ze moj pradjedu (Victor Selinger) ali na
balonu i ispod prozora ima nepopravljive ručjale. Bio sam ganut to
vizjeti.

Drago mi je bilo Vas, kratko, upoznat i nadam se da ćemo
sljedećom prilikom imati duži razgovor.

Čestitam Vam na uspjehu kupnje za koju ste mnogo doprineli.
Svrhasti fizičari

Reuben Eldar



NA STROSSMAYEROVOM SPROVODU 1905.

Nevenka Nekić

Bože, kako su moji!

Umro je Strossmayer i mama je bila na sprovodu s mnogo djece. U bijeloj haljinici čiji ovratnik je prekrivao ramena, a rubovi meke tkanine sezali do cipelica „na šnir“. Vrlo je kratko ošišana, kao dječaćić, sva sićušna i krhka drži u ruci buketić cvijeća, možda baš onaj koji je nosila na sprovodu velikoga Biskupa. Imala je pet godina i često je spominjala tu zgodu iz života dobro se sjećajući čak i ponekih pojedinosti. Čuvala je obiteljsku sliku na kojoj samo nekoliko dana iza sprovoda stoji u svojoj obitelji s mamine i tatine strane - to su Fülepi i Dioši u svoj punini i dostojanstvu tri generacije. Fotografija je u tonu tamne sepije i okružena vremenom gubi rubove, ali još uvijek je vrijedna kao staro zlato koje ima patinu. Na slici nedostaje samo dida Dioši koji je umro početkom dvadesetoga stoljeća.

Osjećam da fotograf stoji iza aparata prekriven glave onom legendarnom crnom krpom i kaže: A sada mirno, nemojte se micati! I oni kao kipovi ukrućeni stoje u jednom posve hijerarhijskom poretka, a geste njihovih ruku i tijela pripovijedaju neponovljivu priču ne samo toga trenutka, nego jednoga vremena koje se nikada više ne će ponoviti. Još je živ car i kralj Franjo Josip, još je nepoznat trenutak Prvoga svjetskoga rata, još smo u velikoj Kakaniji, kako su se rugali kasnije krležoloz, državi koja nije bila pravedna, a za kojom mnogi žale i to danas nakon sto godina od propasti.

Poredak je na fotografiji posve simetričan i na njegovu vrhu najuzvišeniji su dida Fülepi i mamin tata Joško Dioši. Dida Fülepi stoji s lijeve strane slike i drži čašu vina u ruci, visoko uzdignuta čela koje blista kao i rubovi njegova snježnobijela ovratnika košulje. Na njemu je mađarsko tradicionalno odijelo s mnogo puceta, a znam da je bilo zeleno s crnim obrubom. Ponosan je i vitalan. Ta kako ne bi eto njegovi su legendarni konji

bili i na sprovodu najslavnijega čovjeka Slavonije pa i Hrvatske, J. J. Strossmayera. Nemirni vranci, upleteni crnih vrpca u grive i urešeni kićankama na vrhu glave prikladnima za posmrtnu povorku. On je osobno upravljao kolima prekrivenim crnim pokrovom i okićenim cvijećem. Sve je bilo svečano i dostojanstveno žalobno, a njega su pozvali da ukrasi već poznatim konjima taj za uvijek najpoznatiji sprovod u Đakovu. Čizme su blistale, sva puceta ravno poredana sjajila jer je baka Roza morala urediti odijelo do savršenstva. Njegovo je da uredi konje, a njeno da uredi svojega čovjeka. Dugo je češljao svoje bujne brkove i glatko zalizo kosu. Svaka dlaka ima svoje mjesto. On je gazda, čovjek koji ima dvije ljubavi konje i svoju Rozu. U tu će ljubav ući i mala Julijana, moja mama koja će odrasti u toj kući.

Posve simetrično i uravnoteženo počivaju dvije ruke na ramenima moje bake, mamine mame, Rozarije, jedna dide Fülepa, a druga njenoga supruge Joška Diošija. On stoji na desnoj strani fotografije u tada suvremenom odijelu, zamijenio je tradiciju s nešto novijim modelom: košulja s ovratnikom slomljenih prednjih trokutastih krajeva, leptir-mašna kao svečana kravata, a iz odijela proviruje pozlaćeni lanac za sat. I on je besprijekorno počesljan, urednih izraženih brkova i drži čašu vina u lijevoj ruci. Desnicu je položio na rame svoje supruge Rozarije. Ona je središte slike.

I otac i suprug iskazuju kako je ova lijepa i staložena mlada žena središte toga kućnoga ognjišta. Ona je kćerka i supruge. Rodila je četvero djece. Uredno zaglađena kosa otkriva visoko inteligentno čelo i profinjene crte lica. Njena haljina je tamna, svečana, urešena čipkom dok u naručju drži najmlađega sina Pištiku, malu bebu, utonuloga u čipku, koja pokriva i njeno krilo. Pištika je kao anđeo sićušan, bucmast i njegovan i cijela kompozicija poprma sakralni ton. Majka

*Autoričina obitelj
snimljena 1905.
u Đakovu*



i sin. Majka Božja kao uzor i Sin kao Put, Istina i Život.

U prvom planu fotografije smješteno je u potpunom skladu troje starije djece: u sredini sjedi najstariji sin Joško, uredno počesljan s razdjelkom na desnoj strani, u odijelu za blagdanske prilike, čak s unutarnjim prslukom, te cvjetnim uresom na reveru. I na njemu se ističe bjelina košulje i leptir-mašna. Ono najljepše je gesta kojom obim rukama drži za vrhove prstiju svoje dvije sestre Julijanu i Kristinu. Julijana je moja mama, njemu zdesna, a Kristina je mlađa i stoji slijeva. U širokoj i volanima oblikovanoj haljinici, slična sestrici kratko ošišanom kosicom, a lijevu je ručicu naslonila na nabore raskošne haljinice. Da apsolutna simetrija bude potpuna, Joško ima prekrížene noge u tom sjedećem položaju. On, njegov braco Pištika ponad glave i u ravnoteži na samom vrhu djed i otac, čine stablo kao oslonac obitelji u arhetipskom rasporedu gotovo svemirskoga poretka koji se stoljećima nije mijenjao.

Fotografija ima oblik piramide kad se ugledaju njeni moćni temelji utaboreni u širokim krilima dviju baka koje sjede na samim rubovima slike. Didina ljubav Roza i baka Ana Dioši. Obje su u

tamnim širokim suknjama, s rupcima na glavi a geste ruku odaju smirenu molitvenu predanost. One su moje prabake, umrle su davno prije moga rođenja. Sasvim diskretno nasmiješene, izraženih lica i ruku predstavljaju arhetipove iz priča o bakama i njihovim nepoznatim životima. Sigurno su za ovu priliku odjenule šuštave svilene nošnje čije boje ne možemo vidjeti.

Tako fotografija odražava sav mitski okomiti i vodoravni ustroj nekadašnje obitelji: muškarci se uzdižu od zemlje i preko mladih i malih moćno granaju u dvije uzdanice. Žene su u vodoravnom poretku najmanje kao djeca u prvom redu, a tri žene nositeljice života u sredini života cijele obitelji. Nikada ne znamo drže li se to muške ruke za najjaču majku koja ima četvero djece, ili pomažu da svi zajedno rastu, daju njoj podršku, jer sklad je savršen i činjenicom da Joško drži svoje sestre za ruke, gotovo u istom značenju i rasporedu. Tako je nastao jedan veliki Y, deblo sklada koji se raspao nakon Prvoga svjetskoga rata.

Dobra je to bila obitelj, materijalno sređena i marljiva. Uređene kuće, njive, povrtnjaci, konji i sitna živina. Vremenom se djed Dioši dao na trgovinu, otvorio dućan kolonijalnom robom, kako



se to tada zvalo, pa mesnicu i gostionicu. Fotografija je i nastala u dvorištu gostionice gdje su se nedjeljom i blagdanima održavali plesovi, peklo se i varilo, a u zimskim mjesecima sve se selilo u unutrašnje prostorije. Dolazili mnogi u nošnjama koje danas gledamo samo u tzv. kulturno-umjetničkim društvima: bogato vezeno zlatnim nitima na tamnoj podlozi, dukati oko vrata, a posebno lijepi prohodi kraljuljelja. Fijukali bičevi u rukama momaka, mjercale se divojke. Ali postojali su i takozvani sajberi, onaj dio muške populacije koju su ozbiljniji izbjegavali - to su bili raspušteni momci, ljudi skloni pijančevanju i tučnjavama.

Didovi i bake umrli su prije moga rođenja. Poštenoga i marnoga dida Diošija uništili su odmah porezi u Kraljevini SHS. Nikada on nije varao, zakidao na vagi, a mnogi su uzimali na vjeresiju i poslije propasti austrijske krune nisu imali novaca za povrat. Jer ta Kraljevina mijenjala je na štetu krune, četiri krune za jedan srpski dinar. Dida Dioši osiromašen umire već 1924. godine. Njegova ljubav Roza, moja baka, umrla je još prije njege. Kao da je ruka smrti birala po nekom čudnom redu koji nije bio pravedan. Naime, jedne ledene zimske večeri kad je Kristina imala četrnaest godina, pokliznula se na ledu i pala u bunar zajedno s koфом vode koju je htjela uhititi. Majka je naglo dobila infarkt i vrlo brzo umrla. Gledam, na fotografiji kao da postoji proročanstvo: maloj se Kristini jedva vidi lice, sigurno se pomakla i tako ostala samo slutnja i sjena njenoga lika.

Obje prabake umrle su kao i dida Fülep tijekom tridesetih godina. Nisu ostavili iza sebe nikakvo bogatstvo. Živjelo se dostojanstveno, ali ne i raskošno. Nova država uvela je dvostruke poreze za onaj dio koji je nekada bio u vlasti Austrougarske monarhije. Tako su porezi progutali njive, vinograde, obrte, konje, dukate i male zalihe koje su se istopile i pretvorile u bezvrijedne dinare.

Joško se već dvadesete bio oženio i uputio u Argentinu, obećanu zemlju. Vratio se nakon petnaest godina i kupio lijepu kuću i čitavo imanje - zemlju, ovce, vunarску bojaonicu, građevinski obrt. Bio je nadaren za slikarstvo i sam je izrađivao vrlo uspjele reljefne slike u gipsu te ih bojao i prodavao. O njegovoj smrti pisala sam u tekstu "Crna kraljica". On je ubijen 1949.

Mali Pištika je završio zanat i odselio u Novi Sad. Prošao je teški martirij u vrijeme Drugoga svjetskoga rata. On je bio u jednom mađarskom logoru, a ujna s petero djece u drugom. Ništa mu nije vrijedilo što je bio pravi Mađar. Bio je

prokazan kao slobodoumni neprijatelj hortijevaca. Njega sam upoznala u pedesetim godinama: dragi i dobroćudni ujo Pišta koji voli ribariti u slobodno vrijeme, a uzgaja i ukrasne ribice u akvarijima. Dolazio je k nama u Karlovac i moja najčudesnija lutanja po ilovačkim barama u potrazi za voden-buhama, bila su prave avanture, jer je ujo znao pripovijedati zgode iz života u logoru, rođenju svojih sedam kćeri i jedinoga sina i pritom je pućkao svoju lulu i navlačio kaćket da ga sunce ne oprži. Darovao nam je i pravi akvarij pa smo se dugo bavili ukrasnim ribicama. Umro je 1975. u srpnju, jednoga vreloga dana i tada sam bila prvi puta u Novom Sadu. Uspomene s toga sprovoda ne ću nikada zaboraviti. Poslije ukopa pošli smo na Petrovaradinsku tvrđavu i tu je trebala biti večera, tj. karmine za uju. Ali, tada se tu banio orkestar Janike Balaša i pjevao Zvonko Bogdan. Mislila sam da je to posve neprikladno za ispraćaj pokojnika, ali moj bratić Ećika rekao je: Ovo je bila posljednja želja našega oca, edeš-opam je rekao neka se proveselimo jer i on će biti s nama!! I tako smo ga ispratili uz mnoge mađarske napjeve. Uvijek mislim na taj vedri oproštaj od vedrog i dobroćudnoga uje. Nije bio imućan, jedva je skrbio za svoju djecu, ali nikada nije klonuo duhom i govorio je kad se činilo sve bezizgledno: "Ulovit ću ribe u Dunavu, ne bojte se, rućat ćemo". Zato su ga zvali Stevo-riba. Njegova djeca sada su starci mojih godina. Rasuti diljem svijeta.

A moja mama je završila kod časnih sestara Svetoga Križa u Đakovu osnovnu školu i tzv. opevovnicu pa zatim i daktilografski tećaj. Bila je lijepa, ali bez imetka. Radila je kao daktilografkinja kod odvjetnika Zaviške u Đakovu, a potom kod gradonaćelnika Osijeka gospodina Papratovića. U ono vrijeme 1920. bilo je malo obrazovanih žena. Onda se udala i prekinula posao.

Gledam fotografiju iz 1905. i kaćem sebi. "Gle kako su moji! Od svakoga imam zrnice krvi". Šušte njihove široke svilene suknje, mirišu na bosiljak koji se stavljaao u ormare, jure vranci dida Fulepa kroz moju nemirnu krv, sretni i nesretni dani isprepliću se u nizu, a oni već dugo poćivaju na đakovaćkom groblju, u paorskoj hrvatskoj zemlji koju su voljeli, na kojoj su se uzdigli, uz pomoć marljivosti i Boga. Meni su darovali tu bolnu i dragu ravnicu, moju Slavoniju, u vječnost, kao komad kruha koji ti nikada ne dojadi. Jedeš i plaćeš, uzdignut na njihovoj brazdi a njih već odavno nema...



Ako ćemo lagati... ...ili stala nogom na potegu!

Božica Zoko

Povod može biti bilo koji. Nažalost, odveć ih je. Povod da se kaže koja riječ o hrvatskom pjevaču i zabavljaču u najboljem smislu te riječi – Krunoslavu Kiću Slabinu i još usput nešto svoga. Recimo, program za doček nove godine 2017. na HRT-u – bećarac, drastično skraćen, u kojem se spominje tek nekolicina opustjelih slavonsko-baranjsko-srijemskih sela. O Bačkoj da i ne govorimo. Tako se rijetko spominju da ni mi ne znamo napamet nabrojiti. Rat je nešto doprinio na tom polju – neka su imena sela ušla u kolektivnu svijest – i to je plaćeno krvlju. Iz Kićina prekratkog nastupa ipak uočili smo Kukujevece, jer, doista – kuku nama! Kićo ih je uspio nabrojati jedno pet-šest, u vrh glave sedam-osam. U završnoj sceni – negdje u drugom planu gleda nas na svoj osobiti način, pjevač svjestan da to što je on otpjevao mnogima ne znači baš ništa. Ništa im ne znači naša prešućena i očito izumiruća ljepota.

Drugi povod – emisija na Osječkoj TV. Gošća Gorana Flaudera bila je mlađahna Mia, od šire javnosti poznata po pjesmici *Život nije siv* koja se našla na top-ljestvicama. Kiću su pozvali pred kraj emisije i to da se javi doista brzoglasno, prekidajući u pola misli koje nisu bile kurtoazne nego s bogatim životnim i pjevačkim iskustvom. Nije li i on mogao biti pozvan u studio, da se mlade snage susretnu uživo sa onim iskusnijima. Svi znaju kako Kićo zna biti duhovit i živahan – sigurno bi poveo i takav razgovor. Ovako je to bilo Flaude-rovo navlačenje te skoro pa djevojčice. Naš malo ostarjeli, moramo to priznati, ali još uvijek u mnogim glazbeno-zabavljačkim žanrovima nenadmašen pjevač nastojao je ipak i u tom očitom *nipodaštavanju* biti pristojan te je pohvalio mladu pjevačicu i istakao riječima pravog majstora i znalca njezine najbolje osobine na kojima bi valjalo ustrajati, njegovati ih i razvijati, samo

se bojimo da ga ni voditelj emisije ni tako počašćena gošća nisu uopće razumjeli. Mlađušna i bljeđušna Mia će možda jednom postati i opstati kao prava pjevačica, jer to je cjeloživotni izbor i davanje bez ostatka kako potvrđuju naši pjevački velikani, ali gdje je to još od one punokrvne Slavonije, od one Babogredke koju nam je u tančine opisao Matko Peić i koju nam je nesebično godinama darivao, donosio i prenosio Kićo svojom pjesmom!?! Di je to!!!! Eeeej! I ne samo Slavonije u njenim poskočnim i razliježućim pjesmama, nego i njegove pjesme u takozvanoj zabavnoj glazbi velik su doprinos našoj javnoj glazbenoj sceni već jako dugo.

Treći povod – naš prisjećaj na kazetu Krunoslava Kiće Slabinca iz 1987. Pod naslovom *Oj garava, garava*. Jedva smo je našli u međumrežju. Na jugonostalgijačkoj stranici (sic!) – balkan i još petnaestak nemuštih znakova i slova. I kako to obično biva, jedna te pjesma vodi drugoj. Međutim, u slučaju ovog našeg majstora pjevača – nije tako. Začas ga zaguše nove ponude koje te nuku na gašenje stroja. I uživanje u tišini i muku, nijemosti i šutnji. I one su bolje od neiskrenog prenemaganja. Da ne kažemo koju prostiju riječ.

Gordan Kovačević, inače po struci arhitekt, tako je zapisao na društvenoj mreži za pjesmu *Ej kiša pada, dika u livada*

Originalni šokački blues, također je jaka "Kajo moja, Kajo", Kićine izvedbe su nenadmašne. I još nešto što rijetko nalazimo u cijelom novijem tamburaškom opusu - radosne pjesme, ili uopće - pjesme koje imaju smisla - tko će to poslije Kiće? U odnosu na dalmatinsku klapsku pjesmu, koja nije (puno) izgubila u svom suvremenom izričaju (i tekstovi i glazba znaju često biti prekrasni), "tamburica" kao da je poprimila nešto od turbo-folka... Površno, banalno, nedorađeno, slabašno, vulgarno... Rekao bi pokojni gradiški župnik vlč. Željko

Pavličić: "To nije slika slavonske duše!". Teško je naći nešto doista smisljeno. Možda pjesma jednostavno slijedi sudbinu samog Šokca koji je izumro kad se odrekao zemlje... Ili još ipak tinja koja iskra, al' je treba znati prepoznati i potaknuti... Šokci nisu nametljivi, nisu invazivna vrsta, ne služe se homo-promo trikovima... A i ako se služe - onda nisu vjerni sebi. Tome sigurno ne doprinose manifestacije tipa Šokačko sijelo ili Vinkovačke jeseni i sl., barem dok ne pripuste nove ljude i puste da netko tko ima što reći to slobodno i iskaže i pokaže.

Mi bismo to drukčije rekli i moramo istaknuti da i navedene manifestacije imaju svoju svrhu i razlog i dobre su, barem u zamisli te da mogu biti višestruko korisne, ali nećemo gubiti vrijeme jer je najvažnije u ovom trenutku reći - novi ljudi nam odlaze, naši novi ljudi, među našim mladima kruži ova rečenica - Bože čuvaj Hrvatsku, ja odoh! Tako stoje stvari. A što se glazbe tiče, količina nije razmjerna s kakvoćom, to jest, s izvrsnošću. Tako moraš mučki pretrpjeti jedno trideset da čuješ trideset prvu koja ima trag neke iskrenosti i smislenosti, pjevnosti i vrijednosti. Ove riječi ipak ne pišemo zbog sebe ili svog samoisticanja nego zbog bezočne nepravde koja vlada u našoj kulturi i umjetnosti, a čiji je primjer ovaj svehrvatski pjevač.

Spomenuta pjesma koju smo mi izabrali, otpjevana je istinski i s nevjerojatnom točnošću i osjećajem - za svaku crtu u crtovlju, svaku notu, neusiljeno, a ipak pomno. Ispjevana je vjerojatno negdje u županjskom ataru dočim se spominju - županjski poljari koji na kraju i otjeraju goveda. Točnije, očeraju. Navodimo riječi te pjesme:

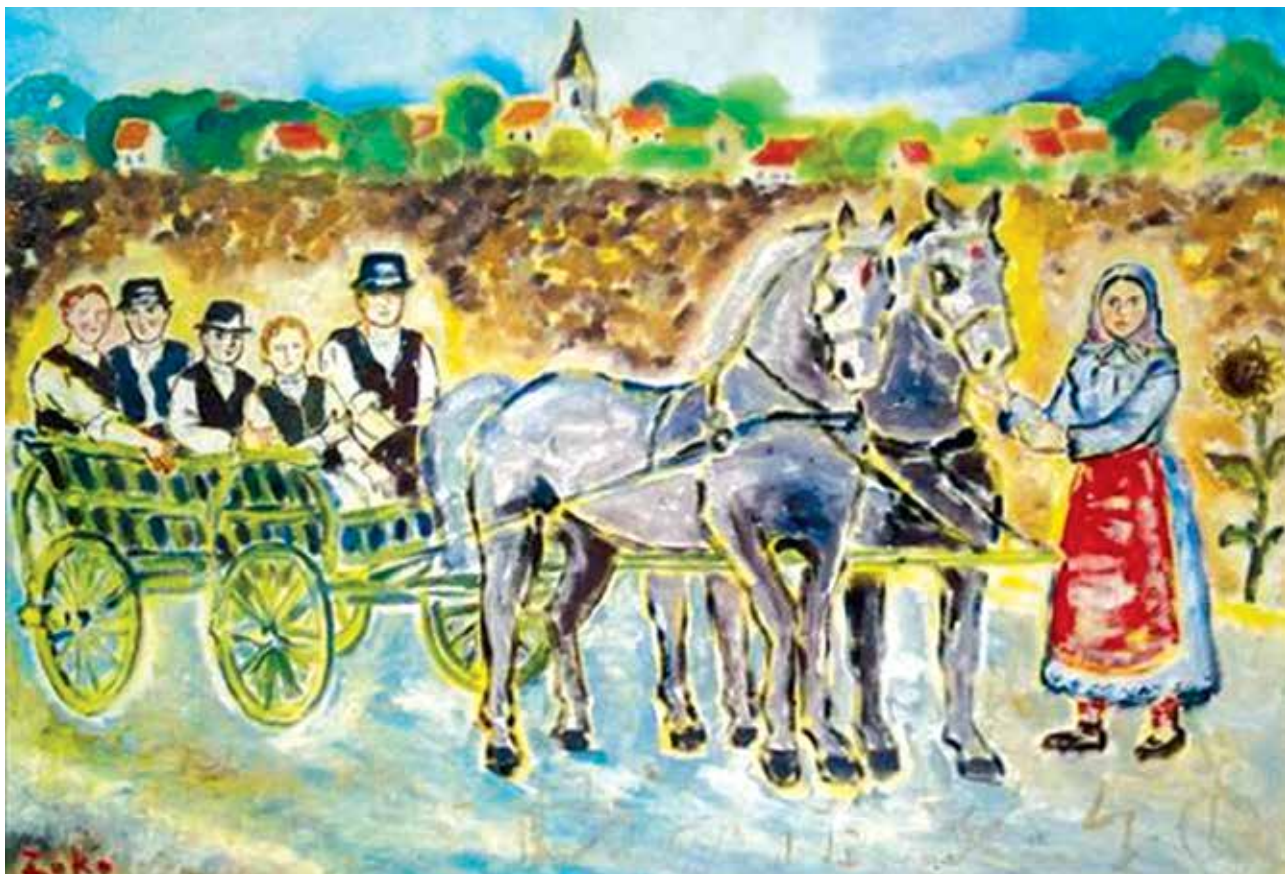
*Ej, kiša pada, dika u livada
Ej, diko medna di čuvaš goveda
U Maglaja goveda napaja
U zibova paša do rogova
Diko medna di su ti goveda
Očerali županjski poljari.*

Štijući ove stihove, bez glazbe, već se vidi neko sretno prebivanje tu gdje jesi. I još uvijek jesmo. Razgovor na daljinu. Mjestopisi stvarni - Maglaj, zibovi, županjski poljari... Briga i bezbrižnost u isti čas pretvaraju se u lijepi oslov ...*diko medna*... Poznavanje svog prostora ...*paša do rogova*.... Sreća zbog svojih goveda. Govoriti samo ono što je bitno. Željati dobro - svojoj marvici - kako su Šokci znali reći. Osjeća se duboka suživljenost, a

važnost pukog preživljavanja i svagdanje brige nadišla je pjesma - *nakon svega ostat će pisma*... - rekao bi Zvonko Bogdan. Neka postojanost, neki nepromjenjivi svjetski ustroj u kojem vazda jesi - svoj - i onda kad ta goveda otjeraju županjski poljari. Nema kukanja, nema strahovanja - ima samo sretnog tubitka, tužica. A kako Kićo otpjeva tu pjesmu - to je doista razlijeganje glasa nad ravnicom. Nad poljima, njivama, oranicama, što ovaj naš krajolik upravo i zahtijeva. Treba znati otpjevati ono - Eeej! To, slobodno možemo reći, više nitko ne zna tako. Kićo je ipak kriv iako u jednoj od novijih svojih pjesama pjeva *...ja nisam kriv*... Kriv je što nije ostavio iza sebe pjevača njegova formata. Ali nije ni Mozart. Reći će netko. Nije ni Shakespear. Nije ni Marulić. Nije ni Meštrović. Nije ni Michelangelo i tako možemo u nedogled...

Kako je rekao Ilija Babić na Bečarskom festivalu u Babinoj Gredi, poslije Kiće, što reći?! Kićo je izveo jedan od svojih nastupa - od tolikih u nizu, na kojima je uvijek javno, bez obzira što je ostario kao i svi mi, s tim znao nasmiijavati prisutne prekrasnom pričicom, vicem, ugodno rasripovijedanim vicem, a vic treba znati ispričati - znao je već i Freud. Duh ne stari, a Kićo tog ima napretek. Ne sjećamo se kad je on dobio sat na kojoj od naših televizija, kad je dobio napis o onome što je cijeli život radio. Čuvao slavonsku dušu. Svojim glasom i stasom - da, i stasom - tko, primjerice, može uživati u nijemom morlačkom kolu i njegovu trusnom završetku, može i u popraćivanju pismica-bečaraca, ne zabacujući noge - nego onako positno, drmeški, točno i u naznakama, potvrđivati to gdje jesi. To je ples, igra koja govori - DA, DA, DA! To je jedno uzastopno, lijevo desno i u istom mjestu - DA životu, makar riječi govorile suprotno kao u onoj pjesmi - *Stala nogom na potegu pa sve veli neću, a na kuma nami-guje da se kola kreću*...

Krunoslav Kićo Slabinac u sebi ujedinjuje i duboku tragiku slavonskog čovjeka, cijele Panonije, kroz stoljeća, poznatu i iz djela dvaju Kozaraca, Josipa i Ivana, i onu još dublju, još nedovoljno istraženu snagu koja se mjeri već tisućljećima, samosvijest, makar toliko dubinsku da ponekad tako rijetko i teško izlazi na površinu da ti se čini nema je! Onu, naizgled nijemu, potmulu i tamnu, makar duboko u se povučenu - svijest o nepobjedivosti! Unatoč i usprkos svemu, to je sebeznalo uživanje svojih moći i moći zemlje po kojoj se krećeš, s kojom živiš. Koju poznaješ i koja tebe bolje poznaje - i od žene i od majke. Neka ne-



hajna pustopašnost da se natjecati i ne treba ni s kim. Samo biti to što jesi, čovjek na svom mjestu.

Opet se moramo prisjetiti zbira starih slavonskih pjesama, tada takozvane kazete, pod naslovom *Oj garava, garava*. Svaka pjesma vrijedi slušanja. Vrijedi smrtnoga grijeha, što bi rekao Jakša Fiamengo. Jest, Bosanci su drukčiji. Bosanka pjeva o tome kad se pođe leći:

Ode mama sa tatom

Ode snaja sa bratom

U komšije dobar sin

Da mi daju, ja bi s njim...

Sve odsječno i srčano i drito. U Dalmaciji pak sin pjeva:

Ćaća pitaj svoje žene

Kada ćete oženiti mene.

Jer poznato je da Morlaci ne daju ženama da odgajaju sinove – budu premeki. I ne budu mamine maze, nego svoja. Istina, za Božicu znaju reći i Bojka, Boja, ali i odsječno s kratkosilaznim na završnom e - Bojè! Ta je uvijek spremna - u boj! Divne su te naše razlike, ali tko će čuti?! Svaki naš krajolik i životni uvjeti u njima stvaraju te razlikovnosti – u naglasku, tonu, boji... u glasu. U Slavoniji znaju reći: "svako selo, svoj govor". Čak

i dijelovi sela. Danas bi u gradovima rekli – četvrti. Sve se to može čuti, samo treba znati slušati. A tko može danas u svespikerskom teroru nešto prenijeti dalje?! I kome?!, već se moramo pitati. Kičo, što se Slavonije tiče, nedvojbeno može, a ufamo se da će imati i kome. Kao što klapski pjevači uvijek znaju i najtvrdju razliku među svima nama najmekše i najnježnije, i sedmeroglasno – otpjevati. I što pjevači iz Pakova Sela znaju pokrenuti brda. I tako dalje. Tu je i Lado. Ali na što se svelo? Na što se sve svodi?! Da se umre, a ne rodi.

"Mi smo gubitnici! Mi smo gubitnici!" reče jednom Ferdo Ladika. Nismo htjeli pristati na to. Cijelim svojim bičem. Ali kad gledamo razgovor Gorana Flaudera s Miom Dimčić u kojem je Kičo ušutkan na brzinu. Kad gledamo nesmiljeno trošenje struje, Nikoline struje, na nedarovite ljude. Ako je novac jedino što nas zanima i to može biti u redu, ali dajte onda režirajte kako Bog zapovijeda barem – Bingo! Recimo. Vazda ista usiljenost, vazda ista loša gluma. Hrvati su nekoć imali dobre zabavljače i dobre glumce. A o televizijskim voditeljima da i ne govorimo. Davor Pavuna je rekao jedan recept za boljitak svakog društva, "kad vidiš nekog boljeg od sebe, puštaj ga ispred sebe!" A tko se tako ponaša? To doista jest recept dobar. Kome je do priznavanja boljih?! Naša djeca

u računarstvu, matematici, robotici postižu svjetske uspjehe, športaši isto, iako ni tu nije sve bez pristranosti. Kako je rekao Ante Kostelić "Olimpijske igre su još posljednji ostatak poštenja među ljudima". Da, ali ako vi prijenos tih igara gledate uz neku po tko zna kojim kriterijima, među kojima poštenje uopće nije na popisu, tamo poslanu kvazi-novinarku koja onemogućuje naše navijanje, za recimo srebrne i zlatne sestre Zaninović i to iz nečiste zavisti, najblaže rečeno - onda što reći?! I još kad vidimo s kojim se otezanjem i grčem, gotovo mržnjom, na licu našim jedriličarima daje zlatno odličje, moramo i u to posumnjati. Kako se dotični lik teško dijeli od zlata koje nije njegovo. Stojeći kraj rasne Sare. Pomisliš na nečastivog. Kad se kaže rasno, misli se na najbolje predstavnike svoje vrste – od patuljaka do divova u NBI-u. Od onih u kolicima do maratonaca. Ipak, ne mora se biti športaš iako su njegova dostignuća i opće ozračje jedan od boljih doprinosa općeljudbenim postignućima.

Ali ne zaboravimo – grčki olimpizam je bio nagrađivan lovorikama. A ovi naši današnji su ušuškani s previše šuške. Ugled tog prvotnog duha uistinu zaslužuju tek oni poput Janice i Ivice Kostelića koji su ušli u taj svijet novca ne izgubivši i ostvarivši svoje dječje ideale. Da, i djeca imaju ideale. Svoju zaigranost, svoju dječju dušu. I tako na svakom polju ljudske djelatnosti. Jedino zbog takve predanosti nekom plemenitom cilju, predanosti od teške muke do lakog nehaja – ne možemo govoriti o općem grabežu. Pomami iz koje se obično izrodi cijeli raspon, blagorečeno, neplemenitih osobina. "Đavolji izmet!", reče papa Franjo za taj mračni predmet žudnje. Ali ima i bijelih novaca za crne dane. Ili kad pradavna božica s Krete u objema rukama, raširenih skoro u raspeće, čvrsto stisnutih šaka stišće po jednu zmiju, tu je riječ o pravednoj borbi i pobjedi jer u mnogim predajama zemaljsko bogatstvo i općenito, blago svih vrsta povezano je s onim zmijskim u čovjeku i prirodi. Ali do novca se može doći i ne svladavši zmiju u sebi – nego postavši ona. Tako u našem javnim i tajnim životima imaš zmijskih duša koliko hoćeš. Što to znači? Što to znači onom Ličaninu koji pozna svakog poskoka u svojoj široj okolini. Spašava ih i još im kaže da su lijepi. Poput Moglija u *Knjizi o džungli* koji velikom udavu kaže *most beautiful Ka...* Što znači hercegovačkom skupljaču zmijskog otrova, zbog kojeg *naš Imunološki zavod* bje prosperitetan? Sve ima svoje. Moramo reći. Ipak, nije bez vruga ona biblijska. "Đavao, stara zmija!" Lijepa je i priča Ivane Brlić

Mažuranić u kojoj Palunkova žena ide do zmijskog cara. I u staroj našoj vjeri imali smo takvog boga koji je znao sa zmijama. Ali dobro nije – kad one preuzmu vlast nad zemljom. Preuzmu je od nas. Kao otok u priči Slobodana Novaka. Gadovi. To je riječ za zmije u toj priči, riječ preuzeta iz naših narječja. *Gadi*. Nije dobro kad su posvuda samo gadovi. To nije u redu. Onda imamo sikta – umjesto pjesme, ulizivanje umjesto razgovora. Davljenje umjesto zagrljaja.

I Ante Kostelić ne smije biti u pravu – u svakoj ljudskoj djelatnosti moralo bi biti tako, ne samo u športu. A da ni u njemu nema tog iskonskog poštenja pokazuju trke na Sljemenu. Snježna kraljica i snježni kralj. Da je pravdano i pošteno, i Janica i Ivica bili bi okrunjeni! Možda nisu zbog bajke – u kojoj je snježna kraljica zla i ima led u očima, a ono, oni oboje, brat i sestra, imaju topao pogled. Ne treba podcjenjivati ni bajke, one su starije od olimpijskih igara. A opet, ako voziti bez štapa i rukavice nije kraljevski, ne znam što je. Nakon te vožnje jasno je da je Janica kraljica, a kes M. Schild dok je okrunjuju izaziva samo sažaljenje. Nikakvo divljenje. Barem tako razmišljamo mi seoski mudrijaši. Ipak čast športsko-sportskom duhu koji poštuje fair-play. I barem u naznakama to bi moralo biti prisutno u svemu što radimo. Pravila igre. Volimo pravila, ali još više *pravilu*, PRAVICU i PRAIGRU, koja se igra i dan-danas. U svemu. Gdje smo? Ovdje. I to bez goveda. I bez mladih oko sebe. Pitamo se, tko ih je *očerao*?! Pomama za novcem? Moguće. Ali nije samo o tome riječ. Nitko ih nije odgojio da poznaju i vole to gdje jesu. U lektiri nema zavičajnih pisaca. Ne uči se zavičajno bilinstvo, ne ide se pješice u školu. Ni seoska djeca ne poznaju svoj atar, a na televiziji plaču kako bi trebalo uvesti robotiku – da i ono malo radnji koje još moramo sami preuzmu oni? Djeca ne raspoznaju ptice. Seoski župnik iz Gradišta vodi nas u Gospino svetište Mariajud u Mađarskoj i u vožnji nam preporuča da ne gledamo kroz prozor jer da je to sve isto kao i kod nas i da se tu nema što vidjeti. Taj isti župnik nikad nije proveo djecu na jedno hodočašće gradištanskim kapelicama u predivnim poljima, a u istu dobu napunio je crkvu plastičarijima (jednom smo izbrojali oko trideset vrsta plastičnog cvijeća!), crkvu stariju od đakovačke katedrale i zbog njene veličine i ljepote zvanu – mala katedrala. Da je u pustinji, ajde de, ali ured Slavonije gdje sve uspijeva – čak i smokve. Tko se usudi prigovoriti – dobiva izgon i izopćenje. Čudimo se, u đakovačkoj prvostolnici misli se na svaku potankost, a nas

prepustiše nesmiljenom kiču i gušenju u plastičnom smeću. I još kad taj isti svećenik u dobi pred mirovinu i s jako malo kose još sedamnaest godina ide u mjesni frizerski salon i farba ostatke ostataka u mahagonij tamni, a tebe smjesta zamrzi ako vidi da si se lijepo odjenuo – ne baš kao Sveta Hildegarda, ali misno – i još barem deset godina prije svake mise kaže "Slavimo muku i smrt Gospodina našeg Isusa Krista", uporno deset godina od sedamnaest koliko je tu, a onda upozoren jedva kaže – "i uskrsnuće". Kad se sjetiš da kad je on došao – puna crkva pučki pjevala, a sad samo on s mikrofonom i domaćicom koja mu ne smije reći ne, koji je nebrojeno put u propovijedima uvrijedio ljude koje Bog stavio pod svoje, a onda još Adama Kadića i još dvoje djece, drukčije od prosjeka stavi u posebnu klupu, onda ti, onako izopćenom i prognanom, oduzete riječi, ne preostaje ništa nego *zapivati pismicu* (i tako su nekoć zvali bećarcel!):

Oj asiću-aso fasovo si faso!

Nećeš ti u raj, tebe čeka frizeraj!

Teže je ispjevati šokačku pismicu nego sonet! Dalje može ići *Ne voliš ti nikoga, ni Isusa, ni Boga! Ne voliš ti Adama, gori si od Sadama! Tebe žulja kulja- lažeš, mažeš – zato što je Adam pravi mali čovo, a ti jedno ništa golemo-sirovo...* Kako je to i bivalo, stalnim izvedbama, stih se brusio, pročišćavao, prozodijski usavršavao – ovo bi bio, recimo, neki početni poticaj. Iza tog kratkog oblika, naizgled posve jednostavnog, stoje, desetljeća, stoljeća nakupljenog iskustva, pretrpljenih laži, a onda usred kola dođe poriv iz dubine – prokaži! Kičo je Slabinac znao učas svladati taj dugi put, i ne samo on, toliko snaša sitno igrajući, odjednom izreknu ono što se ćutjelo i šutjelo i nije se smjelo reći – a onda iznenada...evo nam ga! A danas na našoj takozvanoj estradi vlada glupost, samodopadnost, nezrelost i još uz to – loši glasovi. Što može o tome reći i otpjevati slabašna Mia?! Život nije siv? Koji život?! Spomenut ćemo se još jedne Babogredke – one što je rodila šesnaestero djece – ili koje više – k'o carica. Eee! A mi danas? Pretvaramo li se u sjenine sjene sjenu? Tako su učili stari Grci. A naša pak vjera odlučno kaže – život je vječan! Stoga, ne dajmo se prevariti.

A što je s vatrom o kojoj je govorio Heraklit? A koja u ovim ravničarskim danima dobro dođe kad zahladi. I Nikolina dobro dođe, samo što sad žarnu nit smjenjuje led-rasvjeta. I lošije se vidi. I hladna. Usuprot onima koji govore o općem za-

topljenju Vanna Vrdoljak i Vladimir Paar govore o novom ledenom dobu. Što sad?! Što će doista biti s tim našim prapočelom? Hoće li preživjeti u nama? Što se zemljice tiče, Ružica Vukovac iz Velike Kopanice upozorava – tlo nam se osiromašava – ukiseljuje. O zraku da i ne govorimo. I o vodama. Može li se išta popraviti – nabolje. Poboljšati, kako je jednom rekla glumica Neva Rošić o općem stanju u hrvatskom glumištu. Poboljšati se može, Nevo, samo ono što je dobro. A zlo može biti samo gore. Po zakonu gramatike. Zato neka prvo bude DOBRO! "Mir i dobro!" – rekao bi Sveti Franjo, ali plastično cvijeće u gradištanskoj crkvi Svetog Franje – ne miriše! Ni usred proljeća, a kamoli zimi. Kako onda?! Kako?! Kako će biti mir ako ništa *ne miri i ne mirlše. Ne diši i ne volja*. Ako sred rodni nam polja škole nemaju – školski vrt! Ako odrasla sred šuma djeca ne znaju prepoznati ni tri vrste drveća, trava... Kako? Ni mi nemamo odgovor u ovim uvjetima. *Ni Bog nam više ne može pomoći!* – rekao je Slavko Kulić. Mi mislimo da može. Samo pitanje je – hoće li. A, Bože, hoćeš li? *Jer, meni treba odgovor...* stoji u *Svakidašnjoj jadikovci* Tina Ujevića. Ili sveta smrt! Viktor Frankl pak kaže da je izostanak (Božjeg!) odgovora znak da je pitanje upućeno na pravilnu adresu. Da je pitanje u isti mah i odgovor, punoznačno znanje. Stiglo do Boga. Što je s našim razgovorom ugodnim? Hoće li prestati? Boris Domagoj Biletić kaže da književnici ne bi smjeli pasti u defetizam. Što je uopće defetizam?! Malodušje? Kada glas čujete – srce tvrdo? Moguće. Inače taj nas je književnik svojim rječitim i točnim snimkom upozorio na našu stvarnost. Jako točnom!

Točnost nije istina!, rekao je pak Leonardo da Vinci. "A što je istina?", pitao je Pilat Isusa. Istina je da grijemo zimi vodu na štednjaku da bismo je odnijeli kokošima – jer je sve smrзло – kokošima, njih desetak, od kojih nam ipak bude dovoljno jaja. Da nam ne radi vodovod i da ćemo danas odmrznuti željeznu pumpu na dvorištu i ipak imati vode. Kao što je imaju oni u Dalmaciji koji još nisu zazidali svoje čatrnje-gustijerne... morali bismo razmisliti i poslušati heraldičku pouku gdje nam većina ptica jednako gleda i u budućnost i u prošlost – u budućnost smo otišli, ali vratiti se kamenodobskoj, bronzanodobskoj mudrosti – puno bi nam pomoglo. I mi vjerujemo da ćemo se vratiti! Barem onoliko koliko smo otišli. "Čista je ljubav majka ideala", reče Tin. A čista radost majka stvaranja.

Kako doći do čiste radosti? Za početak, što se nas tiče, završiti ovaj razgovor i odnijeti tu vodu koja već vrije kokošima. Toliko od nas. Svijet se pokreće, bit će nešto, vidjet ćete. Makar bili strašni gubitnici. Makar više ne znali razlijevati pjesmu Slavonijom kao Kićo, makar više nitko ne nosi narodnu nošnju. Puk u crkvi odijeva jeftina Kina, jer postoji i ona svilena, skupocjena, barem u povijesnom pamćenju. Makar se uludo bacali novci. Doći će nešto. Pustinjsko sunce u očima bliskoistočnjaka? "Afrika!" što bi rekao Dino Dvornik. I to, ali ne samo to. "Čvrsto vjerujemo! Neka ti bude kako si vjerovala, reče Isus. Makar dopali tamnice". Meni će to biti carska svjetlica! - reče jedna slikarica. Rukama ću se sjećati ljudskog lica. Bit ću k'o ptica! E da, gospa Kotica gledala je Kopte kako probiru kairsko smeće i kako njihove krmače i svinje noću idu gradom i čiste Kairo. Aleksandriju, mjesto na kojem smo se prvi put nazvali kršćanima. Sad se malo-malo netko raznese i ubije toliko i toliko ljudi. Kao da je riječ o kukcima štetnicima ili muhama. Tako nekako saznajemo o tome. Već desetljećima. Otkad znamo za sebe. Već poldrug stoljeća.

Ne damo ovaj svijet!, rekao je fra Gabrijel Tomić, čuvar svetišta Gospe Olovske. Ovaj svijet je pobijeđen! - rekoše evanđelisti. "Bumo vidli!" kažu Zagorci. Ča će bit!! Kaj i što! "Zanimljiva vremena", kažu Kinezi, i guše se u ispušnim plinovima na Trgu nebeskog mira. Ne znamo što je tu zanimljivo. Možda plastični otok veličine sedam Francuski usred Tihog oceana? Ili to što ima sve više onih koji vjeruju da je zemlja ravna ploča?

Ili nam je već dodijalo upozoravati? Previše toga smo napisali. I još ćemo pisati. A tko čita? U našoj gradištanskoj crkvi isključivo svećenik. Kaže, ne treba mu pomoć, a uistinu se boji da netko od njega nije bolji - čitatelj, čitateljica. Adam je zanjekao glavom - ne, ne daje mi on Krista! Muka, muka!, još reče Adam Kadić, ali nije ispljunuo. Možda je trebao. Muka, muka na povraćanje! I doista spomenuti župnik voli do u tančine opisivati muke Isusove - čak i na polnoćki! - čavao po čavao i neizmjereno voli kad pred njim klečimo - čak je i klupe anatomske predvidio tako da se kleči, a ne sjedi. Laž sama u se zaljubljena. Što drugo reći?! Laž i prilika! Da klanjanje! Kome da se klanjam?! Nesmiljenom farbanju? Plastičnom cvijeću i ludom pjevanju u ravnicama. Koliko dugo u Gradištu i nije zazvonilo zvono, o Bože! Pušta se snimka. Dosta mi je svega! - rekao bi neki malodušnik. A skrušenik dodao - Neka bude volja tvoja!, i "U tebe se Gospodine uzdam!" U se i u svoje kljuse. Onda slijedom-redom: malo u Ameri, malo u Ruse, malo u Pruse. U se, na se i pada se! Ove ću si godinice kupit' barem jedno prase. Križ na se, dušu va se! Narodne mase postali pojedinci ili pak navijačke skupine. Ili parijaneri. Doista, čovjek se pita na što smo sve spremni? "Učvrsti me duhom spremnim", molio je još psalmist. A ja mu evo kažem - Ma ne moraš ništa, Bože! Ništa! Sve je u redu! Ako ćemo lagati! Nećemo, ne. Šutjet ćemo?!

*Stala nogom na potegu
pa sve veli - ne
ću!*



JOSIP AUREL CREPIĆ, ĐAKOVAČKI ZAVIČAJNIK

dr. sc. Vlasta Markasović

Kada bi se trebalo najuže odrediti mjesto Josipa Aurela Crepića u korpusu hrvatske književnosti tada bi ga se moglo okarakterizirati đakovačkim književnikom. Na tom tragu je uvršten među đakovačke autore u knjizi Gorana Rema i Helene Sablić Tomić „Đakovačka čitanka – Puut nebeski“ (Gradsko poglavarstvo Đakova, TZ Grada Đakova, MH Đakovo, Đakovo 2000.) te u knjizi također Gorana Rema i Helene Sablić Tomić „Slavonski tekst hrvatske književnosti“ (MH, Zagreb, 2003.).

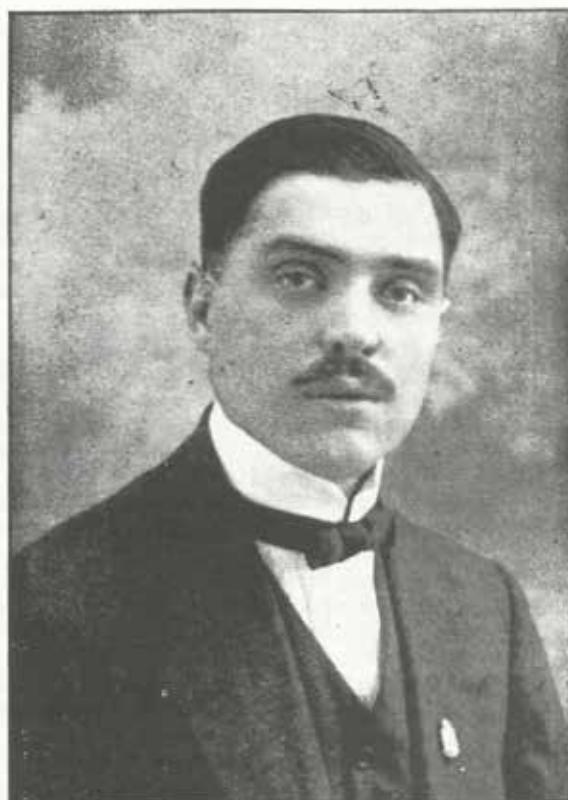
Druga odrednica stvaralaštva ovog autora bi bila šokaštvo. Kao šokački autor prepoznat je u antologiji „Šokadija i Šokci u književnoj riječi“ u izboru Katice Čorkalo Jemrić i Stjepana Damjanovića (SN Privlačica, Vinkovci, 2007.).

„Izabrane pripovijesti“ u izboru Miroslava Šole svrstavaju Crepića u biblioteku „Slavonica“ SN Privlačice (SN Privlačica, Vinkovci, 1994.) i pozicioniraju ga kao regionalnog pisca.

Ove tri odrednice kao da se potvrđuju i autorovom biografijom koja se u potpunosti odvijala na području Slavonije, poglavito Šokadije.

Josip Crepić rođen je 13. ožujka 1890. u Trnjanima kod Slavonskog Broda, gdje je završio osnovnu školu. Šest razreda gimnazije pohađao je u Vinkovcima. Nakon školovanja zaposlio se kao pisar u trgovišnom poglavarstvu u Đakovu. Zatim je radio kao općinski bilježnik u đakovštinskom selu Vrbici pa blagajnik Brodske imovne općine u Vinkovcima. Umro je u Đakovu 23. listopada 1940.

U književnosti se javio u đakovačkom tjedniku „Hrvatske pučke novine“, a prvu pripovijest „Zemljaci“ objavio je u Osijeku u „Hrvatskoj obrani“ 1917. Suradivao je u mnogim časopisima i almanasima, ponajviše u Osijeku i Zagrebu, kao što



su „Krijes“, „Hrvatska obnova“, „Jeka od Osijeka“, „Pučki zabavnik“, „Narodni kalendar“, „Gruda“, „Narodni glas“, „Srijemske novine“, itd.

Bio je aktivni član Kluba hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku i kao takvog ga detektira i književni povjesničar Vladimir Rem u članku „Zaboravljeni jubilej književne Slavonije”.¹

U prvom redu Josip Aurel Crepić je pripovjedač, koji je objavio dvije zbirke pripovjedaka „Rusvaj i druge pripovijesti” (Izvanredno izdanje Kluba hrvatskih književnika, Hrvatski štamparski zavod, Osijek, 1918.) i „Batalija i druge pripovijesti” (Hrvatski štamparski zavod, Osijek, 1924.). Međutim, Crepić se okušao i kao putopisac, zahvaljujući svom poslu u Brodskoj imovnoj općini, kada je kao blagajnik morao putovati po spačvanskim šumama „od jednog do drugog šumskog radilišta”.² Tako je nastao putopis „Vlakom, saonama, kolima i pješice kroz Cvelferiju” („Narodni glas”, 1934.). Napisao je i kritički prikaz o Slavku Kolaru „Ili jesmo ili nismo” („Narodni glas”, Vinkovci, 1934.).

U rukopisu mu je ostao roman „Celibat”, zbirka novela „Iz birokratskog života” te „Zapisi”.

Objavljivao je pod pseudonimima Aurel, A. C. i C.

Najvrjedniji dio stvaralaštva Josipa Jaurela Crepića su pripovijetke i novele. U objavljenim zbirkama one su duboko ukorijenjene u prostor Slavonije. Autor dobro poznaje mentalitet slavonskog čovjeka i tradicijski život. Nadahnuće je crpio službujući u slavonskim mjestima.

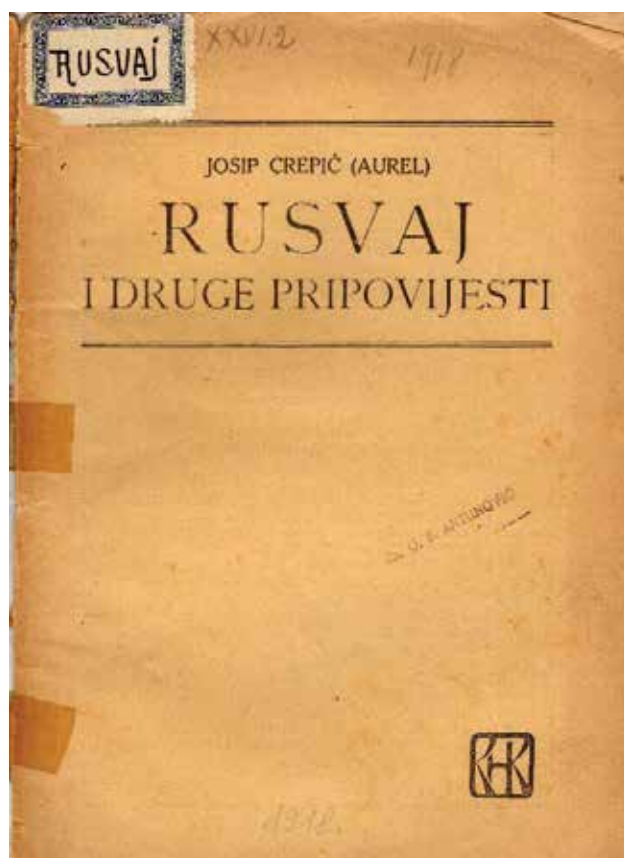
S obzirom na intonaciju Crepićeve se pripovijetke mogu podijeliti na dvije skupine. Prvu čine one humoristički aspektirane, a u drugu se ubrajaju one ozbiljnijeg karaktera. Crepićeve tematske ambicije ostaju u granicama koje je postavio predšasnik Josip Kozarac. On je kao i J. Kozarac, osobito u zbirci „Rusvaj” kroničar slavonskoga sela. Drži se uglavnom realističke problematike kao npr. ekonomskih prilika u slavonskome selu, koju proširuje neposrednim opserviranjem. Tako uočava problem ekonomskih emigranata („U apsu”), ali i neke starije teme, kao što je rasipanje imutka („Kontrasti”).

Za razliku od Josipa Kozarca koji je slavonsku problematiku oslikavao širim potezima i produbljivao, Crepić se zadržava na plošnijim prikazima. Njemu realistički idejno-tematski sklop služi kao polazišni, ali fokusira se na individualni por-

tret ili na konačni efekt koji će postići kod recipijenta i koji proizlazi iz zanimljive događajnosti. Dok J. Kozarac diskretno moralizira ili blago educira recipijenta, Crepić je skoncentriran na to da djeluje na njegov afektivni svijet. Želi ga potaknuti na emotivni doživljaj ili zabaviti.

Zabavnoj funkciji književnosti autor se priklanja pripovijetkama prožetim humorom. Efekti smiješnog se ostvaruju na nekoliko razina. Crepićev humor je kompleksan i zahvaća razinu karaktera, razinu situacije i razinu govora.

Crepić se u dijelu pripovijedaka posvetio portretiranju i pokazao dobro poznavanje ljudske prirode i pogotovo specifičnih karakterno-mentalitetnih osobina slavonskoga čovjeka. Karakterne i mentalitetne osobine likova dolaze do izražaja u nekim posebnim, provokativnim situacijama. Protagonisti tih situacija su u Crepićevim pripovijetkama ponajprije obični, mali ljudi iz slavonske seoske ili malogradske sredine. Situacije su nastale često pod utjecajem nekih širih društvenih promjena i okolnosti, kao što je npr. Prvi svjetski rat.



U karakterizaciji smiješnog u Crepićevim tekstovima može poslužiti klasifikacija Vladimira Proppa koji razlikuje podsmešljiv smijeh, dobrućudni smijeh, zlobni i cinični smijeh, obredni smi-

- 1 Rem, Vladimir: Zaboravljeni jubilej književne Slavonije www.matica.hr/vijenac/432/Zaboravljeni%20jubilej%20knji%20zevne%20Slavonije od 11.5.2017.
- 2 Šalić, Tomo, Vrbica u Đakovštini 1330-1990., KIC Privlačica, Privlaka, 1990., str. 153.

jeh i raskalašeni smijeh³. Crepićevi tekstovi ostaju u domeni podsmješljivog i dobroćudnog smijeha. Tako npr. u pripovijetci „Batalija“ prevladava podsmješljiv smijeh. Glavni lik, ratar Tuna Ivanetić žudi za promjenom društvenog sloja, želeći prijeći u državnu službu i postati „gospodinom“. Autorov odnos prema liku je ironičan jer ga u njegovim nastojanjima uspoređuje s krticom, a kada bude proglašen mjesnim sucem osobito je komična njegova reakcija. Uudara se šakom u prsa i uzvikuje „Ja sam taj, ja sam taj!“ te naređuje da se pripremi čast za odbornike. Njegov lik je parodiran jer se ne snalazi u novoj ulozi uspona u društvenoj hijerarhiji, već ostaje primitivan, lijen, nesposoban i nekompetentan. Komika proizlazi iz nesklada. Podsmijehu je izvrgnuta neuspjela težnja da se na ishitren način prijeđe iz nižeg u viši društveni rang. Ironiziranje je postignuto i komikom riječi jer Tuna ima podštapalicu „Svakom nešto – nikom svašta“ koju neprimjereno upotrebljava u svakom kontekstu. Uzrečicom se potencira njegova nesposobnost u rješavanju zadataka na novoj dužnosti kojoj nije dorastao. Vrhunac i obrat nastupa kada Tuna biva premlaćen od jednog „klijenta“.

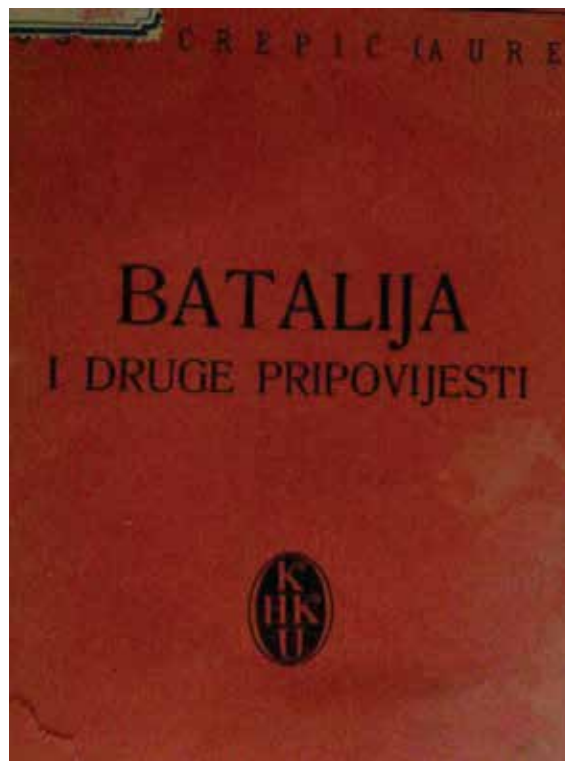
Drugu vrstu smijeha donosi npr. pripovijetka „Babina kob“. U njoj se dobroćudnim smijehom potencira neprilagođenost starijih ljudi novim vremenima. Baba Klara utržak od prodane krave na mikanovačkom vašaru pohranjuje u maramicu koju zaveže za balone koji će joj odletjeti.

Istančan osjećaj za humorno Crepić je pokazao i u pripovijetkama u kojima se poslužio komikom situacije. Takve su situacije istaknute u pripovijetkama „Rabadžije“, „Pustolovina Miše Zerdelije“ i „Rusvaj“. Pripovijetka „Rusvaj“ u svom fabularnom podestu nosi jezični nesporazum. Čiča Marko peče rakiju i opija ruske zarobljenike iz 1. svj. rata. Jedan od njih mu zahvaljuje izričući zbog nedovoljnog poznavanja jezika čiča Markov omraženi prišvarak po selu „krmača“. To razlučenog i uvrijeđenog čiča Marka potiče da zarobljenike tjera od kazana i uskraćuje im piće. Oni se ne daju i upriliče pravi „rusvaj“, istoče rakiju, poruše kazan, istresu bure s komom i ugase vatru. Humor u ovoj pripovijetci ima burleskna obilježja. Osim toga, autor pokazuje dobro poznavanje tradicijskog života.

Humor Crepiću služi kako bi zabavio recipijenta, ali i kako bi eksplicirao neke od problema koje

je uočio u slavonskoj sredini koju dobro poznaje. Bio njegov smijeh podsmješljivi ili dobroćudan, on ima svrhu i potpomoći kritičke autorske vizure. Autor pomoću humora kritizira uočeni primitivizam, neobrazovanost, snobizam, nemoral. Ipak, odsuće zlobnog i ciničnog smijeha potvrđuje da autorski stav nije antipatija, već simpatija prema rodnoj sredini, koja uzgred ima mana koje bi se moglo popravljati.

Poznavanje slavonskih socijalnih prilika pokazao je Crepić i u proznim tekstovima ozbiljnije tematike. Dotiče se pitanja raspada seoskih zajednica, ekonomske nemoći na granici siromaštva, pokušaja ekonomskog prosperiteta, preobrazbe seljaka u obrtnika, stradalništva u vojsci i 1. svj. ratu.



U „Propasti zadruga Bojtarove“ na ironičan način ukazuje na vrlo aktualan problem koji doводи do izumiranja zadruga, a to je tuberkuloza. Tuberkuloza je kosila često i mnogobrojne obitelji u Slavoniji jer nisu bile razvijene higijenske navike i jer se nije zbog primitivizma javila svijest o adekvatnoj medicinskoj skrbi. Likovi ove pripovijetke žele pomoći šesnaestogodišnjem mladiću, posljednjem nasljedniku zadruga, teško oboljelom od „tižike“, ali to ne čine pomoću liječnika. Primitivizam ih čini nepovjerljivima u stručnu medicinsku pomoć i sklone alternativnim načinima liječenja, kao što su razna čaranja i hodžin zapis. Traženje pomoći za teškog bolesnika se pretvara

3 Propp, Vladimir, Problemi komike i smeha, Dnevnik-Književna zajednica Novi Sad, Novi Sad, 1984.

u groteskni izlet i pijanku primitivnih, zaostalnih, praznovjernih i neobrazovanih likova.

Dobročudni smijeh javlja se u Crepićevom stvaralaštvu ponajprije vezan uz likove. Autorova sklonost portretiranju realizira se u nizu širih ili užih portreta Slavonca. Komika se izvodi iz njihovih karakternih osobina, kao što su nesnalažljivost, već navedena u slučaju babe Klare ili neobrazovanosti Đuke Volarevića iz „Đukine špekulacije“. Đuka želi zaraditi naručujući i preprodajući satove, a ne zna njemački pa mu se plan izjalovi. Komika karaktera u ovim slučajevima proizlazi iz onoga što H. Bergson u svojoj studiji „O smijehu“ naziva „krutošću“⁴, odnosno neprilagođenošću novonastalim prilikama.

Kao baštinika realizma Crepića predstavlja i pripovijetka „Svratište“. U njoj se pozabavio tradicionalnom realističkom temom, prelaskom seljaka u drugi, građanski sloj. Seljak Filip je imućan, ali nezadovoljan svojom pozicijom. Želi postati „gospodinom“ pa postaje krčmarom i vrlo brzo, za samo dvije godine gubi cijelo imanje. Autor ga prepoznaje tipičnim likom u tipičnoj sredini: „Nije baća Filip niti prvi, a valjda ne će baš on biti zadnji, kojemu se tako trefilo, da je na bezazlen, brz način ostao bez djedovine, preko noći postao bogalj.“⁵

Uz već navedene probleme sraza starog i novog doba, nemogućnosti napredovanja zbog neobrazovanosti pa tako i neuspješnog pogospodivanja seljaka, koji u tom pokušaju ostaje tragikomičan lik, Slavoniju su u Crepićevo vrijeme obilježili i važni povijesni događaji, napose 1. svj. rat. Rat je doveo do neočekivanih situacija i osobnih tragedija. Ruski zarobljenici ostavljaju izvanbračnu djecu, slabo se sporazumijevaju s domaćinima, prave „rusvaj“ kada se napiju. Isto tako, Slavonci ostaju i po dvije godine u ruskom zarobljeništvu. Marko će iz njega dovesti

čak i sina („Događaj“). Osobito sjetna je pripovijetka „Posljednji gajdaš“ o siromašnom i radišnom gajdašu Ferdi koji u ratu gubi sina jedinca, a zatim i vlastiti život. Tako se Crepić predstavlja kao autor koji je minuciozni promatrač različitih društveno-povijesnih mijena u odnosu na individualnu sudbinu u strogo omeđenom području i zajednici, poglaviti slavonskom selu.

Zasigurno je dobrom poznavanju prilika i inspiraciji pridonio život u slavonskim sredinama pa tako i u đakovačkom kraju, u gradu Đakovu i selu Vrbici. Objavljivanjem i kulturnim djelovanjem Crepić je vezan uz Osijek, životom uz Đakovo i Vinkovce, a književnim uzorima i kontaktima uz Vinkovce. Prve mu je rukopise pregledavao Ivan Kozarc. Takav životni i umjetnički put učinio ga je pravim regionalnim slavonskim i, još uže, šokačkim piscem. Da se može svrstati u niz šokačkih autora, potvrđuje tematika kojom nastavlja niz šokačkih orijentiranih pisaca od Josipa Kozarca, preko Joze Ivakića do Ivana Kozarca.

Primijećeno je da je posebna vrijednost Crepićevog književnog stvaralaštva specifičan jezik. Urednik njegovih „Izabranih pripovijesti“ Miroslav Šola (1994.) primjećuje njegovu vezanost uz slavonski dijalekt uporabom lokalizama, regionalizam i osobito karakterističnih vlastitih imena i nadimaka. U Crepićevom jeziku javljaju se za slavonski dijalekt osobiti turcizmi i germanizmi, a vlastita imena zadobivaju tipične slavonskodijalektne, šokačke oblike kao što su Ferda ili Pava. Javljaju se i nadimci ili prišvarci po selu, također učestali u slavonskim šokačkim lokalnim govorima. U novije vrijeme, detaljnije je Crepićev jezik istražila dr. sc. Anica Bilić.

Djelo Josipa Aurela Crepića još nije dovoljno istraženo, ali na temelju objavljenih tekstova dade se zaključiti da svakako ima mjesto u korpusu slavonskog dijela hrvatske književnosti.

4 Usp. Bergson, Henri, Biblioteka itd., Znanje, Zagreb, 1987.

5 Crepić, Josip Aurel, Izabrane pripovijesti, Slavonica, priredio i pogovor napisao Miroslav Šola, SN Privlačica, Vinkovci, 1994., str. 51.



ROMAN O HRVATSKIM ZLONJIVAMA

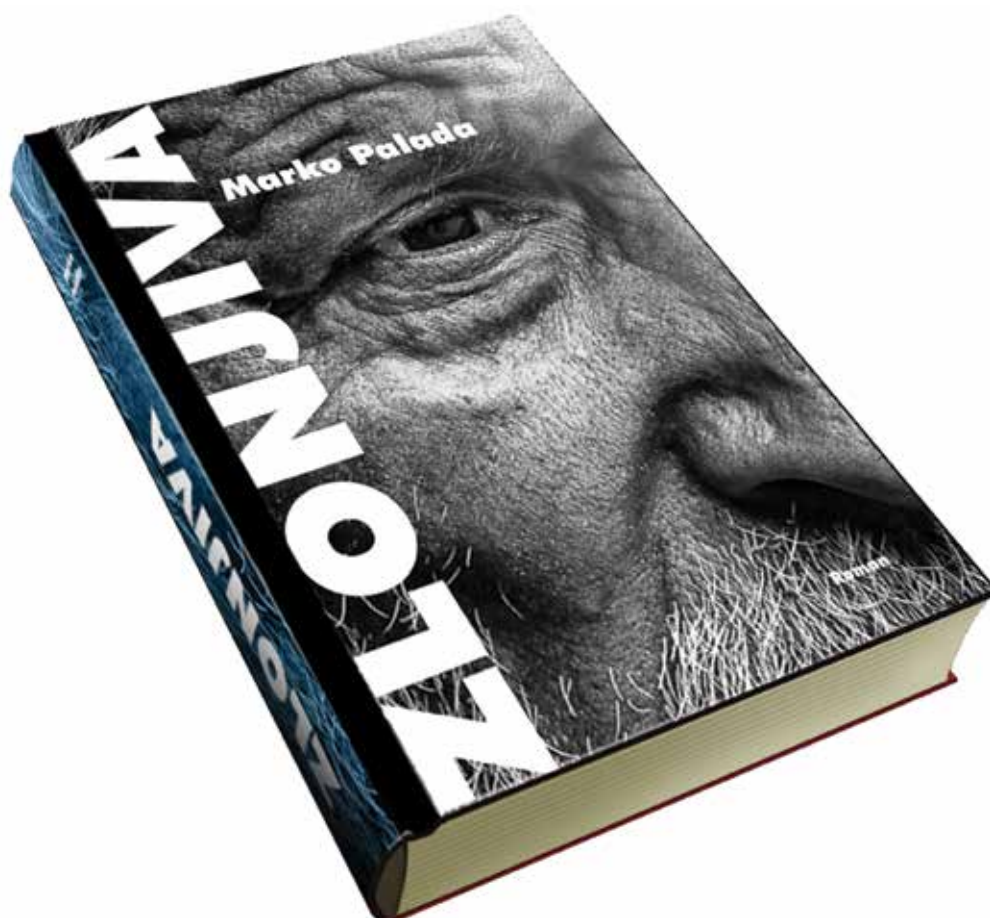
Duško Geić

Po završenom čitanju romana autobiografskog karaktera "Zlonjiva", autora Marka Palade (kojeg mi je čitanje predstavljalo veliko zadovoljstvo i radost, dovodeći me u mnogim trenucima do istinskog ushita), a prije nego se pozabavim estetskom komponentom djela, osjećam dužnost, na temelju dojma što ga je štivo ostavilo na mene, dodati životopisu, samog autora.

Marko Palada, kao što se vidi iz biografskih zabilješki, pisac je samouk, bez škole i svjedodžbi i ispita, koji često tako malo znače, dalmatinski čovjek bistra uma i prirodnog dara, koji je svojim duhom svladao, preletio sve zapreke, dakle

sve ono što mu je na životnom putu stajalo. Jednako to možemo kazati i na njegov put pisca, na kojem se putu eto, svojim jedinim proznim romanom "Zlonjiva" vinuo do visina kamo mnogi, odrastajući i živeći u mnogo boljim i sređenijim životnim prilikama nikada nisu dospjeli.

U tom svom romanu Palada tretira čovjeka ovog našeg podneblja, njegovu razapetost između mora i kamena, skromnog življenja na rodnoj grudi i mogućnosti da nađe izlaz odlaskom u tuđinu (gdje ponekad život, u mnogim svojim segmentima, zna biti još i teži), koja tuđina svojim sirenskim (iza)zovom uvijek iznova (danas gotovo kao nekad) uspijeva pronaći nove i nove žrtve.



Palada u romanu najprije živo i realistično opisuje življenje vezano uglavnom uz poljotežanje i stočarenje u Dalmaciji, socijalnu situaciju u prvoj polovici dvadesetog stoljeća, koja je situacija, kao posljedica spleta nedaća i nesretnih okolnosti začetih još krajem devetnaestog stoljeća (od nebosklona sa žilogrizom, do okolnosti političkih s vinskom klauzulom, pa onda ratom i njegovim posljedicama) što se srušiše i stušiše na našeg Dalmatinskog čovjeka i njegove trse, vlake, strane, rezultirajući, do tada na ovim prostorima, neviđenim egzodusom, što je, tada započevši, trajao još u vrijeme koje u svom prvom dijelu tretira i ovaj roman, a od kojeg se egzodusa Dalmacija u nekim segmentima življenja (na primjer onom demografskom) ni do danas nije oporavila. (Usput, gotovo jednako intenzivan i snažan egzodus odvija se i događa pred našim očima i danas, nakon protoka više od stoljeća i, pokazat će se, jalove nade da nas takvo zlo više nikada neće snaći). Te i takve prilike izviru, zrcale se iz gotovo svakog retka ovog izvrsnog Paladinog štiva. Nije Paladu u osobnom životu, zahvaljujući njegovoj razumnosti, čvrstoći karaktera i osjećajnosti, dopao najcrnji scenarij ove ljudske i nacionalne drame, da život ištrapaca (ili ne daj Bože, čak i skonča) negdje u tuđini, ne vrativši se više nikad svojim korijenima. Pa ipak je njegovo svjedočenje te tuđine nabijeno dramskom snagom kakvu nalazimo još samo u antičkim tragedijama.

Iz romana ukazuje nam se autor kao realist koji vjerno crta život i ljude, ali istovremeno i kao filozof života te psiholog, što se sve zrcali iz pasusa u kojem se otac, savjetujući ga, obraća odlazećem sinu:

„Dragi moj sine. Ove su nas teške prilike natirale na ovaj korak pa se ti eto već sutra, moraš odilit od svog dragog oca majke i ostalih...

Ti ćeš nailaziti na razne poteškoće među ljudima koje do susreta s njima nisi poznao. Nastoj da sve te teškoće vazda lipo i hladnokrvno prebrodiš. Niti izazivaj. Niti se pusti izazvat. Kad budeš sebi bira druga, biraj ga na taj način. Prvom prilikom kupi jabuku, pa je pririži, ali ne po polovici. Zatim pruži (tako) pririzanu, drugu ili čoviku da izabere komad. Ako ovaj posegne za većim komadom, kloni ga se, jer je lakom, a ako uzme manji komad, onda ćeš u njemu vidjeti čovika koji nije lakom, već uviđavan i pažljiv, pa ćeš se lako moć šnjime sporazumit. A ča se tebe tiče, ako se budeš pristojno ponaša, a nadam se da oćeš, tada ćeš imat i svudi pristupa, jer je samo pošten i pristojan čovik svudir dobro doša...”

Manirom najvršnjeg pripovjedača Palada vodi radnju romana, koja radnja u nekoliko stotina stranica ni jednog trenutka ne gubi na intenzitetu, koja doslovce čitavo vrijeme svoga trajanja (p) održava znatiželju u čitaoca na onom stupnju, da se jednostavno teško odlučiti na prekid čitanja, i da nije toliko obiman, najradije bi sve pročitao u jednom dahu.

Snažnim emocionalnim nabojem zrači tako pasus pun strepnje, bola, neizvjesnosti što opisuje noć pred odlazak glavnog junaka u Emeriku:

„Žena je pored njega uzdisala. Te noći nije zaspala. Znala je vrlo dobro. Ovo je zadnja noć u kojoj će biti sama uz svoga muža, sa kojim će se sutra tko zna za koliko dugo rastati!? On snuje na pet godina, a možda i zauvik, propara je u srcu. To valjda znade samo dragi Bog! Govorila je svome jadu, a zatim će mužu: Marko, moj dragi Marko, budi iskren, pa mi po istini reci, koliko namiravaš ostati u Emeriki? ... Sa suzama neutjehe u očima nagnula se nad zipku u kojoj je spavala mala djevojčica... Pogledaj Marko našeg anđelčića, kako lipo spava. Je li ti je ža ča nas ostavljaš iza sebe. Marko se preko nje nagne nad zipku. Poljubi dijete i dok su ga oblivale suze, zavapi: Bože, Bože! Ča mi papar mećeš na ljutu ranu?...

Jednako dojmljiv je prikaz u kojem autor opisuje jutro odlaska svoga junaka iz rodni mu Dograda u Marinskoj zagori.

„Kada je u reloju dokoračala četvrta noćna ura, on će skupu: - Meni je vrime! ... U tišini, praćen očima prisutnih uze svoje stvari krene prema parobrodu niz kamenitu strmu uličicu koja je vijugala među kućercima sela. Mrak je prekrivao polje pred njim. Dostignu ga otac i jedan od prijatelja, koji su odlučili otpratiti ga do Splita. Vani ih zaskoči vlažna jesenska noć. Šutke su tabanali po neravnom puteljku, između zidića prekrivenih dračom. ... Kad su ostavili selo za sobom i zašli u polje dočekao ih je južni vjetar šumeći i njišući se u maslinovim granama. Smokve i omendule su već bile bacile lišće, pa su njihove grane mahale kao kakvo pruće. Vjetar je kao od šale natjeravao iskidane oblačine. Kad i kad bi se ukazao blijedi mjesec. Izgledalo je da plovi iza crnih gromada oblaka. Na noge su prevalili, u žustrom hodu, četiri kilometra i upet bili na rivi pred parobrodom...”

Palada umije svojim opisima prirode i stvari obogatiti pripovjedačko tkivo, što je intuitivna reakcija vrsnog pisca koji zna kako detaljima obogaćena naracija doprinosi izvrsnosti ne samo dojma već i djela, kao što seoska tkalja orna-

mentom proizišlim iz njenog arhetipa, bez udjela svjesnog, ukrašava svoj ćilim.

„Vlak je polako izpuzao iz stanice i gradića. Uhvativši brzinu, ljuljao se lijepom dolinom obraslom šećernom trskom. Kamo je god pogled se-
zao ukazivala mu se šećerna biljka i tek tu i tamo po koji dimnjak nekakvih tvornica. Marko zapazi, dimnjaci su gušći tamo u daljini. ... Primirili su razgovor. Vlak je dalje strigao gustom šumom. ... upravo se provlačeći kroz gustiš dojučerašnje prašume. On se čudi visini i debljini pojedinih stabala. Kroz otvoren prozor vagona isturio se u vjetar prostora i promatra radoznalo šumu. Počesto čuje zvižduk lokomotive i isti čas ugleda divokozu kako plasikne ispred vlaka i izgubi se među drvećem, uplašena. ...

Na mnogim stranicama ovoga štiva naići ćemo na Paladu putopisca sa svim onim stilskim figurama i sklopovima dostojnim najvršnjih u toj vještini. Tako u opisu puta u Auguaray (Argentina) nalazimo pasus:

„Kad je noć mrakom progutala vlak i putnike (u njemu op.a.), prugu i šumu, te jureće točkove ostala je samo buka i klopot. Marko nije vidio ništa. ... (i dalje) ... U prostoru je koračalo jutro. Satovi su javljali da je deveta ura dokoračala. Rodio se lijep, ovdje za njih, jesenski dan. Marku je u svijesti bujalo proljeće. ...”

Iako na prvi pogled autor prozaik, koji u svom romanu prikazuje sve intimnosti i bogatstvo duše čovjeka rođenog na škrtom kamenjaru, te kao kakav anatomist secira i analizira „Dalmatinsku dušu”, svakih nekoliko stranica iz tkiva njegovog pripovijedanja iskrasne dio, pasus koji predstavlja čistu pjesmu u prozi (što se već moglo nazrijeti iz prethodno citiranih dijelova) kojom nam se Palada uvijek i isponova ukazuje kao pjesnik.

...„Sve poklopi tišina i mrak, / samo su se čuli koraci odlazećih po kamenu struge, / tek, na izla-

zu bio je naznačen laz u zidiću. / Izašli su na put. / Otklapaše niz strminu puta mučeći. / Samo su dahom uznemirivali gniježđenje mraka. / Babu je izjela srdžba, / sičan i žuč.”

I da zaključim:

Roman „Zlonjiva” koji je pred nama nije samo „interesantno štivo što na neki svoj iskreni način odgrće zamračene velove zaborava na vremena sudbinska, koja su prohujala nad našim krajem, Dalmacijom, Hrvatskom..., vremena dakle i prostore u čijim porama se događaji i zbivanja opisana u romanu odvijaju, koprcaju i sablasno, neprekidnom orkanskom snagom metu, ruše te uništavaju svaki naum onima koji život žive tu prikovani, pokušavajući o(p)stati na vjetrometini svim mogućim silama nečastivim usprkos...” kako to sin mu, hrvatski književnik Josip (sasvim u skladu s onom o jabuci i stablu), vrlo skromno i samozatajno ocjenjuje povode i refleksije romana svoga oca. Jer to o čemu sin mu Josip govori, ne kazuje ništa o estetskim dosezima i vrijednostima podastrtog nam djela.

A ocjena tih dosega jest, da je pred nam neprolazno djelo, u formi autobiografskog romana, zapravo zrela pripovjedačka proza sa dijalozima, opisima stanja duha aktera, poetskih opisa prirode i situacija, počesto uz dozu psihologiziranja, dakle svim onim elementima koji takvu dobru prozu trebaju krasiti.

Riječju: Marko Palada u svom romanu „Zlonjiva”, manirom zrele i potpuno književničke osobnosti, objedinjuje sve elemente dobrog pripovjedačkog i romantičarskog štiva.

Zbog svega prethodno iznesenog, toplo Vam preporučam pročitajte ovaj roman za kojeg smatram da je zaista vrijedan doprinos našoj prozaistici, kako onoj lokalnoj (koja inače oskudijeva vrhunskim štivom ove vrste) tako i nacionalnoj.



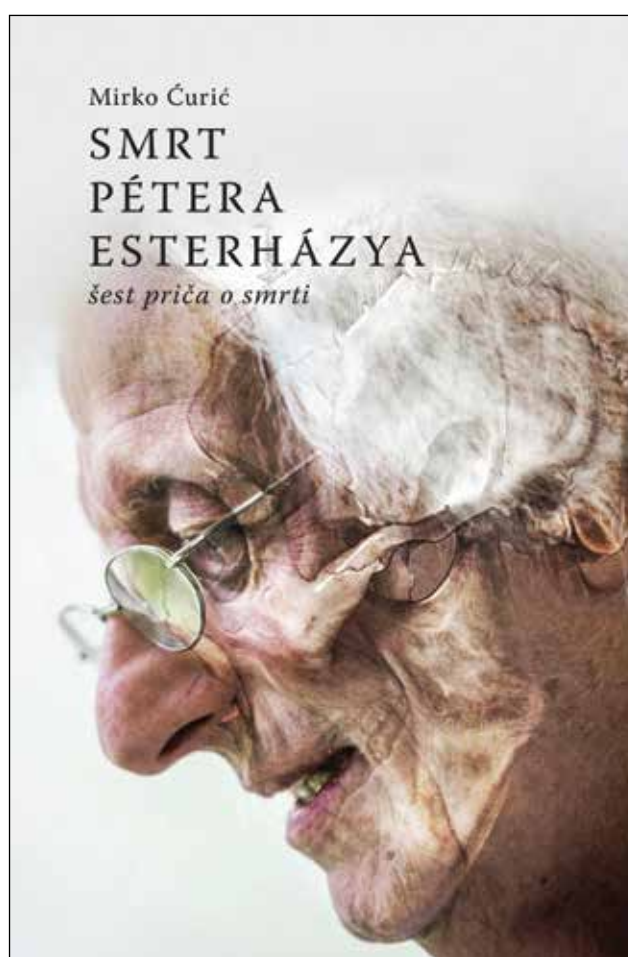
ĐAKOVAČKE SMRTI

Josip Palada

Ovu malu, ali po svemu velebnu knjigu Mirka Ćurića, suvremenog hrvatskog književnika i kulturnog djelatnika, potpredsjednika grada Đakova, s posebnim naglaskom zaduženog za kulturu, u tom neprolaznom i velebnom „Srcu Slavonije“. Usput rečeno on je i ravnatelj Srednje strukovne škole Antuna Horvata u Đakovu, ali i Predsjednik Društva hrvatskih književnika, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski. Po zvanju profesor, ali kako bi Matko Peić napisao i rekao: Svestrani renesansni kulturni djelatnik s razgrananim talentima, počesto ne priznatim u našim malim sredinama, nadaren Božjom voljom i, čovjek nenadmašne radne energije.

Ovaj put nas, pjesnik i književnik Mirko Ćurić obdaruje zanimljivom zbirkom pripovijedaka (šest priča o smrti). Nakladnik: Đakovački kulturni krug. Knjiga je objavljena u Đakovu, studeni 2016.

U svakom slučaju, bilo koje kolegijalne, kritički prosudbene ili neke druge besjede, moram vam savjetovati, knjižicu treba pronaći i pročitati, prostudirati, oplakati, iskrenom razložnošću (zbog ideje, i pristupa prozne kazuistike, koja je suvremena i sadašnja, prihvatljiva, ali i dokumentarna, okićena emocijama i iskrenostima znalca i stvaraoča povijeno uvjerljiva, zanimljiva, prostudirana.) Nadasve čitka, dokumentarna. Knjižica je vrijedna zlata i čudesno rijetke, zanimljive i brušene istine, u šest modernih ukaza, prikaza, realnih, ali i izmišljenih, oslonjenih na svjedoke i suvremenu kazuistiku, bilješku o prolaznosti, gašenju neugasivosti duha i djela, veličanstvenih ljudi, manje poznatih ili velebno znanih. Priče su o životu i sudbinama, iako govore o zadnjim trenucima tih osobnosti, koje su živjele i stvarale među nama, ljudima, Hrvatima.



Naoko je to kazuistika o ljudima i tijeku njihova života, kraćeg ili dugovječnijeg, a zapravo je iskreni pomalo začudni govor o neugasivosti stvorenog, doživljenog, proživljenog, sudbinskog, neminovnog, jer ti divni ljudi nadahnuti, talentom obdareni, žive i postupaju neobično, ali uporno ustrajavaju u naumima, i ostvaruju neostvarivo.

Danas njihova životna veličina i postupanje zadivljuje ljude. Primjeri su za svako divljenje. Veže ih prostor gradića Đakova. Veličine njihove

vog stvaralačkog pothvata, Bogom nadahnutog, određenog djelovanja u različitim vremenima nisu prolazni zaborav nego uspjesi i ukazanja, koja opstojе i postoje za sva vremena. Razasuti, teško bi bili primijećeni, (koje li ironije?) da ih nije u korice knjige sakupio, uprizorio i javnosti podastro, osvjetlivši njihove sudbine i odlaske, književnik, društveni radnik, talentirani stvaralac Mirko Ćurić.

Sve se događa kao da je slučajno, a znamo ništa nije slučajno! Zainteresirani stvaralac u ognjištu svog proznog interesa skuplja i donosi nam na uvid čudesne odlaske sa ovoga svijeta osoba i osobnosti, koje su ovdje živjele, kao što mi živimo danas, stvarale, djelovale bile i trag ostavile. Čitaoče, što će ostati iza nas? Nadam se dobrotal!

U Panoptikumu začaranog, ali i svemoćnog ogledala, potpomognutom ukazanjima i prisodobama autorskog artikuliranja ukazuju nam se mogućnosti duha sudbinskih veličina, koje su istinski pedantno radile i ostvarile sve ono za što su bile poslone u različitim vremenima u ove prostore, preuzele odgovornost i ostvarile snove: Biskup katedralu, prisiljeni grobar označene pokope stradalih u logorima, slikar Aleksandar Maximilian Seitz nenadmašne freske i tako dalje. Pažljivo čitajući vidjet će te da su stvarali i ostvarili djela putujući životom od kolijevke pa do odlaska, zapravo povratka u istinu Božjeg dosega i veličanstveno svjetlo ljubavi i obećanja. Ti snažni duhovi i osobnosti, ispunile su sve zamisli i upute zbog kojih su bili poslani u prostor i vremena njihove sudbine.

Iz zapisanog iskre postulati: tijelo čovjeka, žene, djeteta, iako ranjivo, lomno, bolno, ugrožljivo, podložno napadima bolesti i ostalog, ono je tvoj jedini dom na ovoj zemlji. Ma kud god išao, putova, skrivao se, ugibao, od sebe ne možeš pobjeći, kao i obaveze zbog koje si baš tu poslan po osobnom odabiru, pristanku na ponudu pošiljaoca.

Junake ove zbirke povezuje smrt! (upozorava nas autor u Pogovoru). Pa dodaje: - Ovo je šest priča o smrti u kojoj su glavni junaci: Petar Esterhazy, Vjera Biller, Stjepan Kolb, Vjekoslav Karas, Adela i Aleksandar Maximilian Seitz i Josip Juraj Strossmayer. U pletor ih postojanja vezuje lijepi gradić Đakovo.

„Smrt ne gleda ničije lice: / jednako se od nje tlače / siromašne kućanice / i kraljevske tej palače; / ona upored meće i valja / stara i mlada, / roba i kralja. „ zapisao je Ivan Gundulić, a ti stiho-

vi mogu biti i moto ove zbirke o smrti, odnosno o smrtnima. (Autor nam dalje u pogovoru govori,): O smrti u kući na Budimu, o smrti u koncentracijskom logoru u Austriji, o smrti u Korani, o smrti u rimskoj postelji, o smrti u biskupskom dvoru... O smrti ne samo junaka ovih priča, već i o našoj smrti. Sudbinskom činu koji nam stoji na putu naše male prolaznosti u životu.

Zaključio bih ipak, to su priče o ljudima i njihovim životima i njihovim dosezima.

Peter Esterhazy (1950. do 2016.) otišao je u 66. godini, prethodno upoznavši autora na sajmu knjiga u Budimpešti. Slučajno? Sigurno ne! Obećali su si buduće susrete.

Vjera Biller (Đakovo, 7. 12. 1903. – 28. 5. 1940.) Utrnuli su je u logoru u 37. godini. Od sebe se pobjeći ne može, ali ni od uspomena ljudi koji su je vratili u sjećanje i sreli se sa autorom ovih čudesnih pričljivih uradaka, oživotvorenih ovih dana. Vjera bi ostala nepoznata da nije bila slikarica rođena u Đakovu i u priču dospjela providnosti interesa.

Stjepan Kolb (1886. – 22. 11. 1945.), prisilni grobar logorašica. Svaka je žena sahranjena pojedinačno, dostojanstveno uz kadiš koji je molio teolog Jakov Maestro. Kolb je svjesno obavio svaki put sve što se trebalo obaviti. Svjedoči jevrejsko groblje u Đakovu. I njegov grob se nalazi u sve te grobove, vrlo blizu. Otišao je i zgasnuo u logoru folksdojčera. Slučajno? Ne! Ništa pod milim Bogom nije slučajno. Važno je jesmo li ispunili razlog dolaska, dragovoljnog.

Vjekoslav Karas, slikar (Karlovac, 9. 5. 1821. – 5. 7. 1858.). U Karlovcu predao je neslavno svoj život vodama rijeke Korane u 37. godini. Jedno vrijeme bio u Đakovu, ali poslije suicidalnog pokušaja, vraćen doma u Karlovac. Vrhunski talent, obećavajući slikar. Ilirac, školovan u Rimu, ali... Ljudi snuju, a svevišnji određuje!

Aleksandar Maximilian Seitz, slikar (1811. – 1888.), Strossmayer ga je pronašao u Rimu. Izradio je 13 kartona za buduće freske. U Đakovo je došao i radio (1873. – 1875.). Poveo je i sina Lovodika svoga učenika, koji je poslije očeva odlaska i majčine smrti Adele ostao i radio u katedrali, od (1873. – 1882.). Aleksandar se vratio u Rim i dočekao odlazak sa ovoga svijeta, 1888. godine u svojoj rimskoj postelji, iako je sebe naslikao kao suvremenika zbivanja na freskama starog zavjeta, koje krase veličanstvenost zamisli i djela J. J. Strossmayera. Ali i umjetnikovo nadahnuće u kojem portretira sebe, ali i neke druge likove



ovoga doba u odjeći i ulozi s početka vremena i zbivanja. Na freskama je sve uvećano tako da se gledano s poda katedrale vidi u naravnoj veličini i opremi.

Napokon dolazimo do priče: Smrt posljednjeg hrvatskog kralja. Normalno radi se o Josipu Jurju Strossmayeru. Živio je od 1815. do odlaska sa ovoga svijeta, 8. 4. 1905. u 15,15 sati. Ugasio se u svojoj biskupskoj postelji u Đakovu. Priča o odlasku velikana je biserna ogrlica biranih riječi od mnogih umova i znalaca njegovog doba. Autor Mirko pronalazi te čudesne bisere riječi i razlaže, pokazuje nam ih iskreno, čedno da vidite da nismo od jučer. Ja vam u ovoj bilješci darujem samo mali pasus ove odmjerene i krasno brušene kazuistike. Prepisujem: - Onoga dana kada je

umro, (J. J. Strossmayer) dok su zvonila hrvatska zvona od najmanjeg do najvećeg, što je ikada izliveno, i dok je snijeg zasipao đakovačke ulice, svatko je u srcu znao: umro je hrvatski kralj. Posljednji hrvatski kralj.

Stiglo je novo vrijeme, onakvo kakvo smo zaslužili. (kraj citata)

Stiglo je naše doba. Ako se sjećamo, Kao Mirko Ćurić, naše prošlosti, naših velikana i vadimo ih iz prašinom zastrtih zaborava, te spoznajemo tko smo, što smo i tko su nam preci i predvodnici, onda nas nitko i ništa ne može poništiti, ma koliko nas malo ima i koliko smo u globalu neprijetni i sitni, jer veličina je Božja u svakom od nas ako, radimo, gradimo i po Božjim postulatima živimo, stvaramo, suosjećamo, volimo!



DIPLOMA („Martin Tišljer“ - priče)

Adam Rajzl

Martin Tišljer ponosio se diplomom stolarskog majstora koja je visjela na vidnom mjestu u njegovoj kuhinji. Okvir diplome sam je napravio od orahova drveta. Bila je sa strane malo ukrašena i lakirana tako da je blještala pri svjetlu petrolejke, kasnije električne sijalice ili jutarnjem suncu. Jasno su se na papiru, na rubovima, vidjeli simboli majstorske struke, počevši od škara, čekića, stolarskog struga, potkove, britve, zidarskog alata... Ime i prezime bilo je otiskano debelim crvenim slovima, a s lijeve strane na diplomi jasno su se vidjela imena potpisanih članova komisije od kojih se posebice isticao potpis svima znanog dugogodišnjeg profesora Obrtničke škole Blaža Golika.

Do diplome Martin nije lako došao. Nakon naukovanja kod majstora Ferka Gomboša morao je u vojsku Kraljevine Jugoslavije. Tamo ga je zatekao rat, zarobljavanje, boravak u logoru u Elbasanu u Albaniji, zatim teške ratne godine. Izvan roditeljskog doma bio je punih šest godina.

Na polaganje ispita najviše je utjecao matičar Đuka koji ga je više puta pozivao u svoj ured i upozoravao da stižu prijave kako radi nezakonito, bez diplome i bez plaćanja poreza.

„Ne možeš, družo Martine, tako raditi. Znam da si vrhunski stolar, registriraj stolarski obrt!“

„Nemam diplomu!“- branio se Martin.

„Položi, sad ti je prilika. Ove jeseni Obrtnička škola započinje majstorski tromjesečni tečaj



upravo za one koji zbog rata nisu stigli položiti majstorski ispit i stići do diplome."

Prijetio mu je poduzimanjem zakonskih mjera, prijavom i visokim kaznama. I supruga Julka poticala ga da pođe položiti taj ispit jer su svi govorili da je vrsni stolar, da radi kvalitetno i da su njegove stolice, hoklice, stolovi, ormari, kredenci i kreveti toliko čvrsti i da će nadživjeti njega i njegove naručitelje, čak i njihovu djecu. Posebice ga nagovarao prijatelj Andrija Mijatov.

„Položi, Martine, samo da imaš i taj papir premda s tim papirom možeš obrisat dupe, ako ne znaš radit! Tvoj vrhunski poso i zlatne ruke diploma su i bez tog papira!"

Tako se, konačno, Martin odlučio krenuti na obrtnički tečaj. Upisao se, uplatio prvu ratu i čekaao jesen kada su počela prva predavanja i praktični zadaci za stjecanje majstorske diplome.

Nastava je bila dva puta tjedno u večernjim satima petkom i subotom. Odlučio je putovati pješice jer tvrde ceste nije bilo. Nije htio stanovati kod sestrične Roze Miler koja ga je uporno pozivala i uvjeravala: „Kud ćeš, baja, svake večeri po tom blatu i noći! Kod mene ima mjesta! A, i moj Stevo te zove. Znaš i sam da se voli družiti s tobom"- nagovarala ga. No, on je, uporno, odbijao i odlučio je svakodnevno pješice, odlaziti na predavanja i vraćati se u kasne noćne sate, često i oko ponoći. Koračao je putem razlokanim od prolaska kolskih kotača, blato se poput tijesta lijepilo za njegove čizme, teško je koračao i znojio se. Kada se blizu ponoći vraćao noć je bila maglovita, tamna, bez zvijezda i mjeseca, Prešavši drveni most na rječici Kaznici na pola puta obvezno je ulazio u šumu Mačkovac. Put pored šume, u usjeku, bio je pun bara, vode, žitkog blata što se lijepilo za kotače kola, prelazilo preko osovina, tako da su i najsnažniji konji kola izvlačili s puno napora. Kao i ostali pješaci s diljskih brda ušao je u šumu. Staza je bila puna otpalog lišća, ali bez blata i vode.

Pri ulasku u grad dolazio je u Rozinu kuću, skidao blatnjave čizme, presvukao se, obukao druge hlače i kaput. Katkad je presvlačio i košulju. Dosadna sitna hladna jesenja kiša nošena sjevernim jakim vjetrom svuda se zavlačila pa je često bio posve mokr. Nije mu pomagala ni gumirana kišna kabanica koja je propuštala Kišobran nije htio ni nositi jer se jesenji vjetar znao uzjoguniti poput junice koja tjednima nije izlazila iz staje, zabacivao ga i lomio.

Bližili su se božićni blagdani i tečaj je bio negdje pri kraju. Osim usmenog dijela ispita još su se trebali dokazati u praktičnom radu, izradi dvije stolice i stola. Članovi komisije ocjenjivali su praktični rad svakog budućeg majstora, kolara, kovača, bravara, postolara i svih onih koji su se prijavili za polaganje majstorskog ispita.

A, onda je Martin naglo odustao od svakodnevnog pješačenja. O tome zašto je to učinio često je prepričavao svojim susjedima za snježnih zimskih mjeseci koji su se svakodnevno okupljali u njegovoj stolarskoj radionici koju je on zvao „Verštedt". Sjedili su oko velike peći bubnjare u koju je stalno ubacivao otpale komade suhe hrastovine, jasena, jelovine, topole, bukve, brestovine, lipe, divlje kruške, glogovine ili trešnje koju je najviše volio obrađivati. Bila je meka, a dopadala mu se i boja drveta.

„Vraćo sam se jedne tamne noći, ne vidiš prste pred nosom. Spustila se i gusta magla. Fenjer nisam nosio. Nije dobro da te neko vidi kako koračaš putem i da te prati. Na diljskim brdima pričalo se da upravo u toj šumi, noću, nepoznati znaju zaustaviti zakašnjele putnike koji se vraćaju s vašara da ih opljačkaju. Usput ih još i pretuku.

Sličnu sam priču već više puta čuo od prijatelja Ivana Ercega Ovčaraša, koji je godinama pravio i prodavao drveni ugljen što je stizo u brojne kovačnice.

„Jednog jesenjeg tmurnog dana" – često mi je Ivan prepričavao - bio sam u gradu na željezničkoj postaji i pred o drveni ugljen. Teretnim vagonom odvest će ga do Zagreba gdje će ga preuzeti jedan veletrgovac. Uхватила me noć. Vraćo sam se tvrdom kamenom cestom u diljska brda, na Ovčaru. Iznenada, pored Mačkovca, u blizini Rederove pustare, iz šume je poput duha izašao visok, snažan, nepoznati čovjek. Šutljivo je zaskočio na potegu mojih kola i držao se za livčicu. Ništa mi nije reko, ništa pito. Premro sam od straha. Započeo sam pričat tek toliko da razbijem ludu tišinu i napetost. „Eto, vraćam se iz grada. Bio sam na stanici i pred o drveni ugljen. A, od novaca nakupac poručio, „Ništa." Kaže: „Čekaj!" „Čekaj, magarče, dok trava naraste!" Ne zna, prevarant jedan, da me čeka troje gladne djece i žena. Kravav je to poso izradit drveni ugljen. Ajd u šumu, nareži drva, grabovinu ili bukovinu, pazi da ne bude previše sirova nego polusuha, dovezi kući, skрати oblice, pripremi cjepanice, složi u kopu s otvorom za loženje vatre, nabacaj slamu i pijesak, loži odozgo, buši rupe zbog zraka i tako deset dana. Nema spavanja. Smije dimiti, tinjati, a ne

smije goriti. Kad bude gotovo sruši kopu, odvajaj pijesak, čisti ugljen i slaži ga u vreće i s njim na prodaju. Ruke su mi i sad crne od ugljena!" - pričo sam, a nepoznati je samo šutio. Kosa mu je bila crna, lice u mraku nisam dobro vidio, a nisam ga se usudio ni pogledati. Konji su išli polako, potkove im neobično jako udarale o kamenje, kotači zloslutno truckali, a ja govorio samo da razbijem nenasnosnu tišinu. A, onda kilometar dalje, nepoznati je skočio s kola i izgubio se u šumi. Šta je tjeo, zašto mi je skočio na kola, ne znam.? Možda je mislio da imam novce, a ja sam kuko, izmislio da nisam ništa dobio, a novci su mi bili u platnenoj vrećici na grudima. Kad sam se vratio i preplašen i blid sve ispričo ženi Mari preklinjala me da više nikada sam ne idem noću kolima i konjima."

Martin je iza toga svoju priču nastavio još zanesenije.. Oči su mu pri tom neobično sjale, glas ne trenutke podrhtavao. „Dok sam se vraćao s noćnog predavanja prolazio sam blatnjavim putem sve dok nisam stigo do šume Mačkovac. Put je bio usječen i razlokan. Čudno, zemlja nije još bila smrznuta, a i snijeg još nije počeo padati premda je Sveta Kata odavno prošla. Odlučio sam, ko i puno puta prije, ući u šumu, kako sam to činio svaki puta. Tek što sam zakoračio, u mrak, pružio sam ruke, pipao stabla da ne lupim glavom, no, u tom trenutku, iznenada, napipo sam nepoznata čovjeka, Je li to bio zakašnjeli putnik ko i ja, lovac ili raubšicer. lopov, ljubavnik, ubojica...? Poskočio sam u stranu, a i on se mene preplašio, skočio na drugu stranu, ja sam potrčao desno i nisam se više osvrto. I on je šmugnuo poput zeca, u tren se izgubio. Nisam mu vidio lice, nisam čuo njegov glas, no, samo sam osjetio miris jakog duhana. Dok sam žurio šumom čudne su mi se misli vrtile glavom. Ko ja nepoznat čovjek? Šta traži u gluvo doba noći? Kakva ga je muka potjerala? Možda je ubojica, nekakav lupež, propalica? Stotinu pitanja, bez pravog odgovora. Kad sam se, uznemiren, vratio i sve ispričo supruzi Julki. ona se zabrinula i ozbiljno rekla :.

„Martine, nemoj više tako putovati! Noć je noć, nikada nije ko dan!"

„Imaš pravo, Julka, reko sam joj. Svaka noć ima svoju moć!" Preostalih dva tjedna petkom i subotom, za vrijeme predavanja i polaganja ispita, stanovo sam kod sestrice Roze. Tako sam imo vremena bolje se pripremati za teorijski dio ispita, a svakodnevno sam odlazio prošetati u grad, posjećivo pijac, a najviše sam obožavao ući u đakovačku katedralu. Volio sam gledati freske oca

i sina Aleksandra i Maksimilijana Seitza, kipove, ornamente...

Dobivanje diplome burno smo proslavili, najprije u birtiji Ivana Šuve Ostajmera, a sutradan, a i danima kasnije, slavili smo i u mojoj stolarskoj radionici. Jedne subotnje večeri Julka je ispekla prasetinu s krumpirom, dodala je i ispečenu kobasicu, krvenicu, čvarke i mladu slaninu, te salatu od kiselih krastavca i paprike. Bio je pun stol. Naravno, bilo je rakije i mog vina od bijelog dalmatinca zvanog tudum koji sam danima držo u kaci. Bilo je vrlo pitko, osjetio se miris boba, ali jako. Popiješ dvi - tri čaše i već ti uši gore, a jezik se zapetlja. Točio sam ga koliko mi je trebalo i koliko su moji prijatelji mogli popiti. A, imali su dobar cug."



Na prvo veliko slavlje dobivanja diplome Martin je pozvao i prijatelje majstore šogora Đuru kovača, kolara Cvitka, starog kolara Matiju, brijača Josipa Jožiku, bačvara Andriju Pintera i kovača Matu Cvitkovog, zvanog Cincika. Došli su i svakodnevni prijatelji, Julkin drugi brat Joško, Đuro Crveni koji ga je prvi prihvatio i primio nakon povratka iz rata, Iva Petrov, susjed od kojeg je posuđivao plug i ornice za oranje budući su mu netragom nestale nakon bijega roditelja i sestre Kate listopada 1944. u koloni folksdojčera koji su se nakon provedbe akcije „Heimatnot“¹ kolima i najnužnijim stvarima zaputili preko Drave u Mađarsku i završili u Gornjoj Austriji, u blizini Linza. Došao je Joza Dugački, a najviše je bio raspoložen stari prijatelj Andrija Mijatov, neženja, vrlo načitan i rječit, često ponavljajući iza svake čašice rakije: „Danas ima, a sutra nas nema, ajd u kolo, ko će tu da drijema! Jednog dana pokrit će nas

1 Heimatnot - masovno iseljavanje folksdojčera u listopadu 1944. god.



tama." Još je više puta ponovio „Eto, vidiš, Martine, da ti sve možeš, nema predaje, Sad matičar, drug Đuro, može biti miran i moći će bezbrižno spavati. Sad možeš registrirat stolarski obrt i niko ti ništa ne može! Imaš papir, ako im je on toliko važan."

No, zbog diplome Martin je ostao bez dva i po jutra kvalitetne zemlje zvane Sječine u trnavačkom ataru. Te su njive zvali i Popove koje su nakon rata, većim dijelom, bile konfiscirane. U blizini je bilo i nekadašnje veliko imanje Franza Baumgartnera s gospodarskim zgradama i stanovima za radnike i njihove obitelji. Pojednostoj o tragičnoj sudbini Franza i njegove obitelji koji je imao veliku pilanu u blizini, u Donjim Andrijevcima, dovozio klade uskotračnom prugom što se provlačila dolinom Breznice sve do diljskih brda, čak dalje i od Varoši i lječilišta Brezna, potajno se prepričavalo među stanovnicima susjednih sela. Dio obitelji odselio se, kažu, u daleku Argentinu, Njemačku ili Austriju, dok ih je nekoliko nestalo u njemačkom pohodu na Moskvu. U blizini imanja širile su se oranice crne i plodne na kojima je kukuruz širio velike klipove, a pšenica šiškulja, ječam ili raž, velike klasove i bez gnojenja stajskim gnojivom. Bilo je dovoljno pšenicu sijati na njivi na kojoj je ranije bila zasijana kravlja, konjska djetelina ili grahorica. Priručni silosi na imanju bili su puni pa je hrane za konje teškaše i lipicance za paradna kola, krave, svinje fajferice i mongolice, bilo uvijek dovoljno.

Ljeti 1944. na oranicama Ravna, kako su zvali Baugertnerovo imanje, a koje je i prije završetka rata bilo konfiscirano i kasnije dodijeljeno zadruzi Vinogorje, u velikom jarku završio je veliki zrakoplov, američki bombarder koji se vraćao negdje iz pravca Slavanskog Broda i bombardiranja tamošnje tvornice vagona te bio pogođen mecima njemačkih flakova. Pilot i posada pokušali su se spustiti na velikoj ravnici, no, zrakoplov se zario u kanal i zemlju. Pilot je poginuo, a ostalih osam članova posade, ubrzo su našli i odveli pripad-

nici obližnje njemačke vojničke postaje. Ubrzo su motore odvezli, a olupinu ostavili. Stanovnici okolnih sela odmah su se dali u akciju. Dotrčali su i danima odvozili ili odnosili dijelove, skidali su sa zrakoplova sve što im se našlo pod rukom, najprije su uzimali gorivo, platno, vijke, raznobojne žice, lim od kojeg su pravili češljeve i žlice, sve ono što im učinilo zanimljivim i korisnim. Jedan kotač zrakoplova, bez guma, samo je ostala felga sa žbicama, čak je završio u dvorištu Đure kovača. Tako je taj kotač došao u ruke njegovog nećaka Malog Tišljera koji ga je svakodnevno kotrljao dvorištem, i u mašti zrakoplovom letio u daleke nepoznate krajeve. Svi su u selu začuđeno pitali Đuru zašto je dovezao baš kotač zrakoplova. „Za uspomenu!" - odgovarao im je i smijao se.

Sestri Julki poklonio je donji dio trupa ili krila pa je komad metala neobičnog trokutastog oblika, izgleda i tvrdoće (trebao je valjda trup zrakoplova štititi od vatre protuzrakoplovnih topova sa zemlje) tako stigao i u stolarsku radionicu Martina Tišljera. Na njoj je Martin čekićem ispravljao zakrivljene čavle ili mu je poslužio kao podloga pri sastavljanju i lijepljenju stolica i hoklica. Stoga ga je uvijek držao negdje u kutu, na dohvat ruke.

Martina je u svoj ured često pozivao matičar Đuka i uporno ga uvjeravao da zbog obrta i visokog prihoda, a i poreza koji će morati plaćati, ima suviše zemlje, deveti i po jutara, i da bi se stoga trebao odreći jednog dijela kako bi mu porez bio manji. Stalno je spominjao zemlju u Sječinama, vjerojatno zbog blizine ostale zemlje koja je već bila konfiscirana. Pritisci su bili česti i skoro svakodnevni, Na kraju, Martin je popustio i tobože se „dobrovoljno odrekao dva i po jutra zemlje zvane Sječine u korist opće narodne imovine" o čemu je stiglo i pismeno rješenje s pečatom i obveznim „Smrt fašizmu- sloboda narodu!". Grešku koju je učinio Martin si nikada nije mogao oprostiti. Stalno je ponavljao i pitao se kako i zašto je na sve to pristao. Tu, na prisilu predanu najkvalitetniju zemlju, sve do svoje smrti, nikada nije prebolio.



Zdenko Šarčević (Miškov): NOVI PERKOVCI

Novi Perkovci, 2016., str. 291

Borislav Bijelić

Još i prije no što je knjiga „Novi Perkovci” bila službeno najavljena doznao sam da je u pripremi i sa dozom pojačane znatiželje iščekivao sam njen izlazak iz tiska. Tiskana je u nakladi od 400 primjeraka, što je za naše prilike respektabilan broj primjeraka, recenzent knjige je Mirko Čurić, lektor Vlado Filić, grafički ju je oblikovao Marinko Hardi, a tiskana je u Tiskari u Budrovcima. U impresumu, kada smo već od njega krenuli, stoji i to da je nakladnik knjige Matica Hrvatska-Ogranak Đakovo, a izdavač Udruga Šokaca Đakovštine. Tu se je vjerojatno potkrala mala pogreška. Naime, izdavač i nakladnik zapravo su jedno te isto, te je spomenuta informacija morala biti razriješena na sretniji način. Npr. Izdavač: Udruga Šokaca Đakovštine i Matica Hrvatska – Ogranak Đakovo, ili izdavač: Udruga šokaca Đakovštine, suizdavač: Matica Hrvatska – Ogranak Đakovo...

Knjiga koja je na ovom mjestu predmet našeg interesa rezultat je rada nekolicine osoba, na čelu sa Zdenkom Šarčevićem, koji su svoju vezanost za zavičaj nastojali iskazati na način da su napisali čitljivo štivo antropološko-kulturološkog sadržaja koje će se, zasigurno, „čitati dok postoji sela”. Knjiga počinje sa tekstom Andrije Adrića (Ivičina) u kojemu je obuhvaćena prošlost sela od njegova nastanka 1752. (ili 1745.) godine pa sve do završetka Drugog svjetskog rata. Stotinjak stranica ispisanog teksta dobar su primjer tzv. oral history, sa svim manama i vrlinama koji takav pristup sadrži. Jedan dio teksta pisan je prema kazivanju starijih ljudi (od kraja 17. do prvog desetljeća 20. stoljeća), dok je drugi, onaj između 1914. i 1945. godine, rezultat autorovog viđenja društvene zbilje koja ga je okruživala. Naročito



Zdenko Šarčević (Miškov)

dojmljivo izgledaju autorova zapažanja o Prvom i Drugom svjetskom ratu, kao uostalom i njegova razmišljanja o međuratnom razdoblju koje je čitateljima približeno na način vrijedan respekta i uvažavanja.

Sličnu matricu koju je koristio Andrija Adrić u prikazu stanja u selu od nastanka do izbijanja Prvog svjetskog rata koristio je i Zdenko Šarčević u prikazu Novih Perkovaca od završetka Drugog

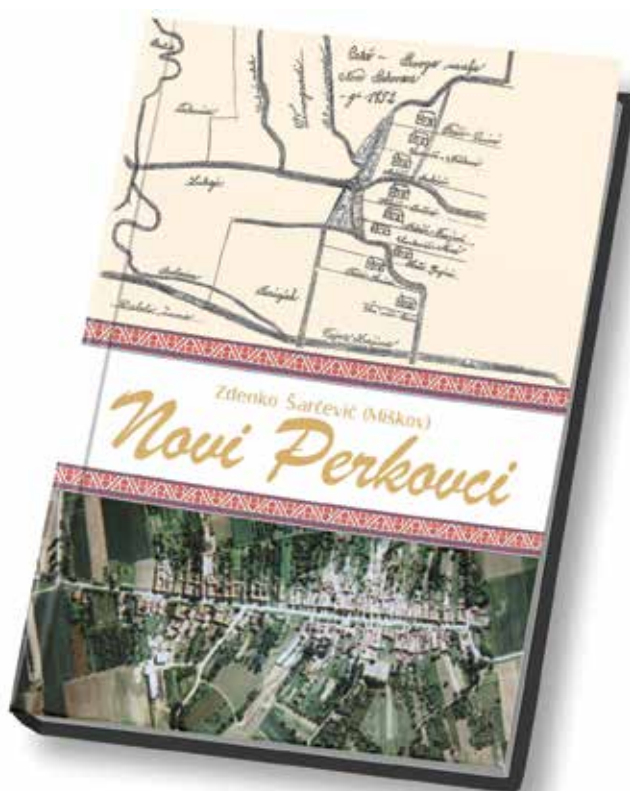
svjetskog rata do Hrvatskog proljeća (1971.). Naime, ti dijelovi knjige nastali su na osnovu usmene predaje i sjećanja ljudi toga vremena, dok je period od 1971. do 1995. godine pisan na osnovu sjećanja i razmijene informacija sa žiteljima sela. Za povjesničara u tom dijelu knjige nećemo naći posebno interesantnih dijelova, ali ih zasigurno ima za antropologe, etnologe i najširi krug čitatelja, pogotovo onih vezanih za prostor i vrijeme o kojem Šarčević svjedoči nadahnuto i s neskrivenim emocijama.

Poglavlje naslovljeno Kuće u Novim Perkovcima jedno je od najznačajnijih u knjizi. U njemu je autor fotografirao sve kuće i članove obitelji koji su u njoj živjeli, ili još uvijek žive, te donio značajne informacije o građevinama na istom numeru i njihovim vlasnicima. Ako zbog ničega drugog, ova knjiga zasigurno će se još dugo listati i čitati upravo zbog informacija i slikovnih priloga donesenih u ovom poglavlju.

Obimom manja, ali isto tako interesantna, poglavlja su i o školstvu, spremanjima u selu, mjesnoj crkvi, tamburašima, konjogojstvu, lovstvu, sportu, DVD-u i nizu svaštica vezanih uz svakodnevno življenje. Ukratko rečeno, riječ je o knjizi koja daje presjek tradicijskog života, a upravo su tradicijske vrijednosti ono što je znak prepoznatljivosti Novih Perkovaca. Svi potencijalni čitatelji

ove monografije, a pogotovo oni kojima je do tradicijskih vrijednosti stalo, vjerujem da će u njoj prepoznati nadasve poticajno štivo - bilo da će se pomoću njega vratiti u neka prošla vremena, ili pak dobiti dublji uvid u naslijeđeni socijalni kod koji trenutno žive, a kojega možda u potpunosti nisu niti svjesni.

Osim Zdenka Šarčevića knjiga „Novi Perkovci“ sadrži, kao što smo već u ovom osvrtu spomenuli, i poduži rad Andrije Adrića, te radove Roberta Adrića, Marije Hes i Vlade Adrića. Zasigurno nije postojala zla namjera motivirana osobnom promocijom, ali bilo bi svakako točnije istaknuti da je Zdenko Šarčević, potpisani autor knjige, zapravo njen priređivač, a ne autor. No, ulaziti u suptilnija objašnjenja vezana za spomenute nepreciznosti možda i nema smisla s obzirom da u predgovoru knjige možemo pročitati autorov iskaz kako se upustio u pisanje nastavka povijesti sela, područja u kojem nije „jak“, a uz to da nije ni pisac. Ako je to točno, da autor nije povjesničar, ali niti pisac, onda kritička valorizacija knjige zapravo i nije nužna. U još nekoliko recentno izdanih knjiga vezanih za pojedine aspekte povijesti Đakova i Đakovštine zapazili smo slične samokritičke iskaze njihovih autora. Načelno, takvi iskazi vjerojatno barem malo umanjuju, ali nikako ne oslobađaju iste odgovornosti za ono što su napisali ili potpisali.





TRAGOM KRALJEVSKIH STOPA DO ERGELE U ĐAKOVU

Silvija Butković

Na Državnoj ergeli Đakovo, 15.03.2016. godine, nakon 44 godine ponovo trag kraljevskih stopa. Dostojanstveno je primljena Vojvotkinja od Cornwalla – Camilla. Njezinom Veličanstvu kraljici Elizabeti II., vojvodi od Edinburgha, princu Filipu i za princezu Anne svečani doček upriličen je 1972. godine.

Vojvotkinja Camilla posjetila je lokaciju Ivandvor, gdje je uz ravnatelja ergele Nidala Korabija obišla štale matičnog stada s podmlatkom. Zatim se uputila u centar grada Đakova, na Pastuhar-

nu, mjesto obuke i dresure konja. U zatvorenoj jahaonici nazočila je svečanom konjičkom konjičkom programu u kojem su jahači i vozači Državne ergele Đakovo uz mnogobrojne konjogojske udruge dočarali dugogodišnju tradiciju uzgoja lipicanca u Đakovu. Prilikom predstave uručena joj je i svečana plaketa.

Camilla se upisala u knjigu dojmova, a uručeni su joj i prigodni darovi ljelje iz Gorjana vojvotkinji su darovale svoju prepoznatljivu autohtonu kapu





i sablju, dok je od ergele dobila statuu konja, rad akademskog kipara Hrvoja Dumančića.

Ispred jahaonice vojvotkinju je dočekala kočija u kojoj se Đakovom provezla Kraljica Elizabeta II., a koju đakovačka ergela brižno čuva uz priču o vožnji kraljice u čuvenom lipicanskom četveropregu. Camilli su predstavljene originalne fotografije i snimka kraljičina posjeta, te knjiga gostiju u koju se upisala za buduće naraštaje.



Vojvotkinja Camilla je poznata kao velika ljubiteljica konja, kao i cijela kraljevska obitelj, te nije skrivala oduševljenje đakovačkim lipincima i radom Državne ergele Đakovo. Đakovčani će ovaj dan pamtititi kao poseban, koji će kao takav ostati upisan i u povijesti Đakova, grada u srcu Slavonije, te Hrvatske kao zemlje čuvarice kulturno-povijesne baštine.





STALNI POSTAV ARHEOLOGIJJE U MUZEJU ĐAKOVŠTINE

Jelena Boras

Na dan grada Đakova, 8. svibnja 2017. u 11 sati, svečano je otvoren stalni postav arheologije u Muzeju Đakovštine. Otvorenju je prisustvovalo mnoštvo zainteresiranih sugrađana, arheologa iz cijele Hrvatske te kolega iz gotovo svih slavonskih muzeja. Kako je napomenuo ravnatelj muzeja Borislav Bijelić, dugo se i sustavno radilo na realizaciji arheološkog postava, no uvjeti su se stekli tek preseljenjem muzejskih zbirki iz same zgrade muzeja u novoizgrađenu dvorišnu zgradu. Time je oslobođen prostor u kojemu se konačno mogla izložiti arheološka zbirka. Koncept stalnog postava započeo je, danas umirovljeni kustos Muzeja Đakovštine, Ivo Pavlović, a razradile su ga i dovršile bivša kustosica Ana Grbeša i sadašnja, Jelena Boras. Likovno oblikovanje i prostorna artikulacija povjereni su mr. sc. Mariu Beusanu, profesoru na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu, koji je ranije oblikovao i etnološki i kulturno-povijesni postav Muzeja Đakovštine.



Stalni postav arheološke zbirke posljednja je komponenta kojom se upotpunjuje program Muzeja Đakovštine, a realiziran je nakon desetljeća prikupljanja građe bilo arheološkim istraživanjima, bilo terenskim pregledima lokaliteta te suradnjom sa stručnjacima iz raznih institucija. O težini i važnosti tog zadatka govori činjenica

da je na prostoru Đakovštine zabilježeno preko 110 arheoloških lokaliteta, od kojih je tridesetak istraživano, neki čak kroz više navrata. Na spomenutim iskopavanjima sudjelovalo je mnogo naših sugrađana kojima će sigurno biti zanimljivo vidjeti izložene predmete čijem su otkriću sami doprinijeli te time postali dionici ove arheološke priče. Rezultat ovog višegodišnjeg radnog procesa je tristotinjak odabranih izložaka podijeljivih u tri vremenska odsjeka (prapovijest, antika i srednji vijek) kroz ukupno sedam izložbenih prostorija. Gotovo svaki od đakovačkih lokaliteta poseban je po nečemu i značajan u arheološkoj znanosti, a zadatak ovog postava bio je pokazati barem djelić tog bogatstva arheološke baštine Đakovštine.



Vremenski obuhvat prve izložbene cjeline seže 17 milijuna godina u prošlost, okaminama organizama koji su živjeli u vrijeme Panonskog mora, a nastavlja se prvim tragovima prisutnosti čovjeka na prostoru Đakovštine u vrijeme mlađeg kamenog doba (oko 5000 g. pr. Kr.) te završava mlađim željeznim dobom tj. vremenom oko 30. g. pos. K. U sklopu njega postavljena je i rekonstrukcija jedne prapovijesne bakrenodobne kuće zajedno s ilustracijom virtualne rekonstrukcije izrađene prema podacima dobivenim na te-

renskom istraživanju koju su izradili i ustupili dr. sc. Jacqueline Balen i Marin Mađerić. Sljedeća cjelina bavi se antičkim razdobljem, s fokusom na razdoblje 4. stoljeća, koje je predstavljeno materijalom prikupljenim istraživanjem nekropole na Štrbincima i naselja na Ivandvoru. Osim bogatog nakita i predmeta svakodnevne uporabe, izložena su i čuvena pozlaćena dna staklenih plitica sa Štrbinaca te zabat grobnice s freskom. Treća i posljednja izložbena cjelina obrađuje Đakovštinu u srednjem vijeku, počevši od 7. i 8. stoljeća, kroz grobne nalaze s lokaliteta Đakovo – Župna crkva, te naseobinske nalaze s raznih lokaliteta, a završava se 16. stoljećem i dolaskom Turaka.

Stručni suradnici na stalnom postavu su dr. sc. Krešimir Filipec (FFZG), dr. sc. Branka Migotti, dr.

sc. Tino Leleković (HAZU), dr. sc. Jacqueline Balen (AMZ), Tomislav Hršak i Dragana Rajković (MSO). Tekstove u postavu napisali su Ana Grbeša, dr. sc. Krešimir Filipec, dr. sc. Branka Migotti, dr. sc. Tino Leleković i Jelena Boras. Za realizaciju stalnog arheološkog postava sredstva su osigurana od strane Ministarstva kulture Republike Hrvatske i Grada Đakova. U ime Ministarstva kulture, na otvorenju je govorila pročelnica Konzervatorskog odjela u Osijeku, Ivana Sudić. Čestitala je svima koji su radili na realizaciji postava te svima koji su vodili arheološka istraživanja na prostoru Đakovštine. Postav je otvorio dogradonačelnik grada Đakova, Mirko Ćurić, naglasivši važnost arheološkog postava za Muzej Đakovštine, grad Đakovo i njegovu okolicu.





GLAZBA I SLIKARSTVO U NOĆI MUZEJA 2017. U ĐAKOVU

Josip Palada

Spomen-muzej biskupa Josipa Jurja Strossmayera - Bogoslovno sjemenište, Đakovo i Srednja strukovna škola Antuna Horvata, Đakovo ove su godine organizirali događanje, a povodom manifestacije državnog značaja „Noć muzeja“, u petak, 27. siječnja 2017. – od 18 do 22 sata.

Program je otvoren u 18 sati u recentnoj galeriji u potkrovlju muzeja, samostalnom izložbom slikarice Ksenije Talijančić, gošće iz Zagreba, pod egidom ČOVJEK – BOG. Uz ostale, izložbu je otvorio dogradonačelnik, profesor i književnik, Mirko Ćurić.

Program je nastavljen do 22 sata, predstavljajući glazbenog djela: Jakob Haibel (Graz, 20. 6.

1762. – Đakovo, 24. 3. 1826.), austrijski skladatelj u Đakovu.

Projektne radionice učenika Srednje strukovne škole Antuna Horvata, radile su i predstavljale od 18 do 22 sata na temu Đakovački velikani Sofija i Jakob Haibel.

Manifestacija je protekla dostojanstveno, a moglo bi se reći i veličanstveno za ovo prigodno događanje.

Slikarici, gošći iz Zagreba, iako je diplomirana pravница, školovana slikarica, sada čak voditeljica slikarskih tečajeva za mlade i početnike, nije priređen dostojan katalog. Mi smo zamolili našeg suradnika, književnika Josipa Paladu da nam predstavi slikaricu i njen ciklus.



Slikarica Ksenija Talijančić, nakon desetak samostalnih izložbi i tridesetak skupnih u domovini i inozemstvu odlučila je da poslije ciklusa „Oči starih kuća“ i „Strast i ljepota Ikara“, posveti se „Čovjeku – Bogu“. U maniri impresionističkog pristupa artikulirala je novonastali ciklus. Uprizorila je dvadesetak prispodoba o Bogu koji se kao dijete čovjeka pojavio među ljudima na zemlji prije nešto više od dvije tisuće godina i što mu se dogodilo.

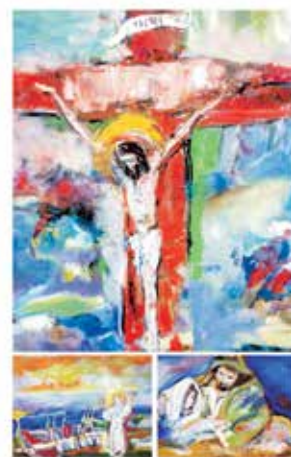
Da nema čovjeka ne bi bilo ni Boga, a da nema Boga ne bi bilo ničega, a kamoli univerzuma, a još manje nekog trunca koji se zove Zemlja i na zemlji bogolikog stvora.

Petnaest odabranih uprizorenja u zanimljivom simboličnom koloritu od Svete obitelji do Uskrsnuća, pokazano je javnosti na izložbi u Valpovu, u prostorima Kapele svetog Trojstva dvorca Pandau – Normann. Predviđeno da izložba traje samo mjesec dana, trajala je od 13. 10. do 13. 12. 2016. i posjetilo ju je preko tisuću zainteresiranih građana. Istup je bio popraćen lijepim katalogom i esejem „ČOVJEK – BOG“. Pošto sam ja autor, prenosim ga u cijelosti.

Slikarica Ksenija Talijančić je u petnaestak slika novog ciklusa uprizorila, oslikala usud čovjeka Isusa koji je sin Božji, a to znači i svakog od nas na Zemlji, jer smo i mi Božja djeca. Nije jedina u likovnom svijetu izričaja koja se nadahnula tom temom, ali je na neki svoj način jedinstvena, moderna u pristupu, simboličnija, i u oblikovanju grafema, napose odabiru kolorita. Da, drama je to i vremena i ljudi. Apostrofira čovjeka koji će ulicama Jeruzalema pronijeti svoj težak križ nepravedne osude, ali i života, te otrpjeti sve, jer je poslan da spasi čovjeka i čovječanstvo. Svjesno će preuzeti grijehe svijeta. Muke i sramoćenje ga neće pokolebati.

Na svom križu će biti razapet, jer je to bila odluka Oca Boga koji ga je poslao, kroz majku djevicu na ovaj svijet. U to vrijeme križ je bio sramota. Razapet je između dva razbojnika. Čovječe u kakvom si društvu, takav si! Zbog te zablude i danas kazna salijeće mnoge nevine žrtve, pa i narode. No ipak, križ je danas svetinja, amblem ljubavi, molitve i svečanosti prisega, a naša era vremena je era Krista.

Slikarica tu davnu priču, s početka našeg vremena, koja se nažalost događa, zbiva i danas, senzibilizira, artikulira vrlo upečatljivim pristupom poetski iznijansirano likovnog, simboličnog izričaja. Snažnim, iako pritajenim, energet-



skim simboličnim nijansama, emotivnog sućutnog razlijeva, premošćuje vrijeme i donosi nam u naznakama: postav, sudbinu obitelji djeteta koje će stasati kao sin Božji. Zar mi nismo svi ta djeca, odreditelja puta u životu čovjeka, od iskre u kaplji života do zrnca praha vječnosti?

Uprizoreni, pa čak i figuracijom, na slikama umjetnice Ksenije nalaze se u naznakama oblića, uskrsnuća i svetosti, gotovo svi iz vremena događanja: i Herod, i poćerka mu Saloma, kao i apostoli, ali i juda, te glava Ivana Krstitelja. Tu su kraljevi, mudraci sa istoka, ali bogme i mućitelji, satrapi, svjetina, svećenici, Ponćije Pilat sudac, koji lakonski pere ruke. Jedino osućeni ćovjek nema domovine majke, nikoga i nikakve zaštite. Vrijeme ne postoji, samo dogaćanje. Usud zbivanja.

Umjetnica nam u korpusima općim i poznatim prikazuje, pokazuje stanje duha i muku ćovjeka, ali i Boga, slijedećić usud i poslanje Boćjeg sina među narodima.

U svom likovnom prosedeu kao žena i majka dosegla je sve elementarnosti: stilom, snagom i nijansiranjem boja, gestom i velebnoćću, proćzela ih sućutno razumijevanjem, prikazujućić prilike i neprilike naše u vremenima i nevremenima povićjesti, ali i sadašnjosti.

Ućživajmo u ovom nizu osobnih, ali i osobitih slika s prizorima koji nas opominju i zovu u protoke puta, pokazujućić ćovjekovu kob, pa makar taj ćovjek bio i sin Boga jedinoga.

Amen!

Zabilježićmo još i ovu neobićčnost. Iako je bilo predvićđeno da izložba bude skinuta nakon tri tjedna, ona je u muzeju bila izložena od 27. 1. do 10. 3. 2017. Doćživjela je veliku posjećenost, a sad je već ćeka galerija u Zagrebu. Slućčajno? Aj te molim Vas!



UPOZNAJ PISCA SLAVONSKOG 2017.

Marica Kovač

Družeci se 16 godina s ljudima koji pišu o svom kraju, o svojoj Slavoniji upoznala sam brojne pisce koji iz srca i duše govore kolika je njihova ljubav prema ljepotama našeg kraja. Bila sam godinama inicijator i voditelj puno programa na kojima su članovi naše đakovačke Udruge RIJEČ RAVNICE, i članovi brojnih Udruga na području Slavonije, Baranje i Srijema – čitali svoje stihove. Kako svake godine ljudi u našem kraju žive sve teže, novca je sve manje, voditelji Udruga su ušli u treću životnu dob pa se rad brojnih pjesničkih Udruga i druženja ugasio. Naravno, stihovi su ostali i pisana riječ kazuje i dalje koliko je sve to lijepo, kada se čuva tradicija i

voli svoj zavičaj. Da ne bi, kako kaže stara izreka – sav taj rad i stvaranje palo u zaborav, ove zime sam u suradnji s djelatnicima Gradske knjižnice Đakovo pokrenula novi projekt „UPOZNAJ PISCA SLAVONSKOG“. Program je trajao osam tjedana, a svakog petka smo ugostili novog pisca i tako ukupno deset različitih osoba, deset različitih ljubavi prema stihu i druženja s dragim prijateljima.

Ovaj hvalevrijedan projekt je posjećivao veliki broj naših sugrađana što je bila potvrda da ljudima ovakav vid druženja uz stihove treba.



Organizatori programa, Marija, Vesna, Maja, Josip, Marica, Anđelka i Zorica

Prva gošća druženja s PISCem Slavonskim - 17. veljače 2017. je bila naša sugrađanka novinarka, pisac i fotograf Maja Muškić. Maja je do sada izdala dvije zbirke poezije i bezbroj pjesama u drugim Zbirkama i Antologijama, a mnoge njezine pjesme su i uglazbljene i izvode ih poznati pjevači na festivalima i manifestacijama gdje tamburica priča o ljepoti našeg kraja, naše Slavonije. Na večeri Majinog predstavljanja stihove su čitale sama autorica i vrsna radijska spikerica Vesna Kasselj. Glazbena pratnja uz stihove je bio glazbenik Josip Molnar.



Maja Muškić

U S P A V A N K A

Noć ispija crno vino.
Posljednja čaša pred počinak.
Grad tone u mirise tišine.
Na žicama umorne ptice
prebira uspavanku.
Sive zgrade sklapaju kapke
i žute zjenice skrivaju.
Vjetar u kolijevci
njiše nemirnu rijeku.
U dahu jeseni
spava moj grad.



Drugo veče susreta ugostili smo pisca Larisu Janičev Stojanović iz Vinkovaca, dragovoljac Domovinskog rata i umirovljena dočasnica Hrvatske vojske. Larisa također ima iza sebe izdane dvije zbirke pjesama, a aktivno sudjeluje u Literanom konzorciju – mreži za širenje književnih aktivnosti na World Wide Webu i elektronsku distribuciju književnih tekstova mladih autora iz zemalja Istočne Europe. Stihove Larise su čitali Želimir Hajdinjak i Magdalena Teufel, Lidija Sopjanac, Tanja Belobrajdić. Glazbena pratnja uz stihove su bili prof. Sanja Hajduković i glazbenik Josip Molnar.



Larisa Janičev Stojanović

Lutala sam sama
mислеći o tebi,
koliko te volim,
a ti si me prezreo.
Sanjala sam te,
doživala te,
a ti si me ostavio.
Dala sam ti ime
i svoju dušu,
a ti si je zgazio.
Dala sam ti život
da u njemu postojiš,
a ti si ga ubio.
Tražila sam te u vjetru i kiši,
ali oprano je sve.
Ničega više nema.

Treća večer je izazvala veliko zanimanje brojnih naših sugrađana, jer trećeg ožujka smo ugostili vrsnog pisca, nadasve velikog prijatelja našega grada Đakova i koji je sudjelovao na gotovo svim našim susretima koja je Udruga Riječ ravnice organizirala. Teško je sve o Zorislavu Vidakoviću iz Osijeka u ovom kratkom tekstu izreći i napisati koliko je njegov rad plodonosan i prihvaćen od brojne publike. Na našem susretu se predstavio i kao Stand-up komičar. Gotovo sat vremena je „sipao“ stihove, zgode i pošalice bez da je i jedno slovo pročitao, Zorislav sve svoje pjesme zna napamet. Sada kada živi već treću životnu dob kaže – da ne stigne više odraditi sve nastupe gdje ga sve ljudi zovu – jer na svakom nastupu padnu već pozivnice za novi susret. Osobno sam sretna i ponosna što imam takvog prijatelja. U glazbenom programu nastupala je glazbena škola KUD-a „Tena“ pod vodstvom Tomislava Klasana.



Zorislav Vidaković

STAO JE MATA

*Stao je MATA na polak dvora,
kokoši ključ'u oko njega,
korov mu naraš'o do trbuva.
Ne može više! Dosta mu svega.
Uz'o voderu, brusa i kosu
pipnijo; jošje otkovana,
zakosijo u jutarnju rosu,
pote'o otkosa ope' za rana!?
Sve češće staje i kosu brusi,
povuče malo iz fraklića.
Nestalo snage, nestalo volje,
u frakliču nestalo pića.
E decu si Mata pote'o u grada
nek' jedu tamo mekšeg kruva
i eto sam si ostao sada;
kuća te tvoja jedino čuva!*

*Sunce se još nije ni podiglo,
a ka' će više; za milog Boga!?
Dosta mu košnji, kopanja, oranja,
živadi, marve i svega toga.*

*I ope' Mata povuče kosu,
došla mu nikaka nova snaga;
pljunijo u dlana, potero širje,
opsov'o rogatog crnog vraga.
I tako Mata do noći kosijo,
psov'o vraga i Boga moljijo.
... U ćošku ostalo još dva – tri otkosa.
Spao je Mata s umorni' nogu.
'Teo je kazat, al' nije stig'o;
Oprosti Bože; Više ne mogu!?*



10. ožujka, četvrti susret s piscem u goste nam je došao još jedan vrsni i svestrani pisac, komičar pa slobodno mogu reći i znalac mađioničarskih vještina. Na ovoj večeri poezije u programu su bili Zbor djece Glazbene škole IGK Đakovo i voditeljica M. Matijević za koje je naš Frano Budić iz Bistrinaca prilagodio svoj program. Frano je pročitao nekoliko dječjih pjesama i izveo kratko par trikova prilagođenih djeci. Frano Budić je veliki i priznati majstor soneta, sonetnog vijenca i akrostiha. Njegovi radovi su priznati i cijenjeni od poznatih pjesnika koji su mu često bili i u predgovoru njegovih zbirki pjesama. Njegov rad je predstavio prof. Mirko Ćurić koji dobro upoznat s Franinim stvaralaštvom.



Frano Budić

OBLJETNICA ĐAKOVAČKIH VEZOVA

*Đakovština živi u pjesmi i plesu,
sačuvaj je bože od opakih ljudi.*

*Ime nije ime kad nema adresu:
Đakovštino moja, ponosna mi budi!*

*Neumorno rade gradski neimari
i nije im teško kad se nešto mora.
Djevojke i snaše, momci i bečari...
međunarodna je tu smotra folklora.*

*Neka dugo jedri đakovačka "lađa",
a zaslužila je mnoge riječi hvale.
S molitvom se nađe izlaz iz beznađa,
odjekuju zvona s gradske katedrale.*

*Sa svili strana hrli na tisuće duša
slavonskoj ravnici i zapadnom Srijemu.
Zvonimir Benčević u raju me sluša,
pa stihove ove posvećujem njemu.*

*Istina je slatka, laž k'o pelin gorka,
nek' se dugo pamti i godina ova.
Kroz Đakovo ide svečana povorka
od Maloga parka do Strossmayerova,*

*Đakovo je puno ljubavi i snage,
na sve strane vrve razdragana lica,
vezovima mrske pretvore u drage,
uljepšava dane ova obljetnica.*



U petak 17. ožujka ostajemo još u strogoj Slavoniji i u program su nam došli Nada Maletić i Jozo Bogdanović iz Valpova, dvoje pisaca koje osobno cijenim zbog njihove poezije i velike ljubavi prema prijateljima. Nada i Jozo su u svom programu na zanimljiv način predstavili svoje pjesme, a oboje neizmjereno vole pisanje i na neobičan način ističu svoju ljubav za svoj kraj i ljude koji u tom kraju čuvaju svoju baštinu, svoje narodno blago, ljepotu pjesme, nošnje i tamburice.

Tako su Nada i Jozo u svom programu stihom jedno drugom parirali i nadmetali se čiji stih bolji. Prigodne pjesme uz njihove stihove je pjevala ŽPS „Skladovke“. Doživljaj pjesme i stiha je bio savršen.



Nada Maletić i Jozo Bogdanović

Golubica

*Od nekud je doletjela
golubica snježno bijela,
na trešnjinu granu sjela,
odmorit se malo htjela.*

*Ovaj voćnjak baš je divan,
a i streha blizu tu je,
ali samo jedno nema,
svog goluba, da je čuje.*

*Ori pjesma na sve strane,
zapjevale razne ptice,
pa sad gorku suzu krije
tužno oko golubice.*

*Golubica pjesmu voli,
al' je ipak jadi muče,
zar baš nitko od tih ptica,
nitko ne zna da zaguče!*

Nada Maletić

Orah u dvoru

*Prepuni plodova orasi,
a jedan se život ugasi.
Ne mari za prirodnu stvar,
Ti samo si sluga, ne vrtlar.*

*Taj orah bio je česta tema
kad rekli bismo: bolje da ga nema.
Ali kad ocvatu s proljeća rese,
orah ostaje, sve neka se tresu.*

*Jednom sam rekao da ići će dolje,
odgovor je bio: od njega podalje.
Plodove jesenje skupljaš po kiši,
po orahu zreloom sve i sada miriši.*

*Orah je ostao, a tebe već nema,
možda nekome hladu on sprema.
U debelom hladu oraha ležim
i susretu nebeskom k tebi težim.*

Jozo Bogdanović

24. ožujka ugostili smo pisca Zdravka Živkovića vrijednog voditelja Književne udruge „Mihael“ iz Donjeg Miholjca. Pisac koji se može pohvaliti sa šest objavljenih zbirki poezije i brojnim radovima u zajedničkim zbirkama, s brojnim pohvalama i nagradama. Zdravko nam je u ozračju duhovne poezije i uz pjesme Župnog zbora „Santo“ voditeljice sestre Jelene Kovačević, dočarao dolazak najvećeg hrvatskog blagdana Uskrsa. Sve pjesme Z. Živkovića su protkane ljubavlju. A ljubav je izražena prema roditeljima, prema ženi, djetetu, prema prijatelju a posebno prema Bogu i Domovini. Kako Zdravko dosta piše duhovnu poeziju govori i izdanje zbirke „Isus iz Nazareta“ u kojoj je imao veliku potporu našeg nadbiskupa Đure Hranića i prof. Luke Marijanovića. Velika mi je čast što je Zdravko u naš grad došao sa svojom kćerkom, koja je govorila o svom tati kao piscu. posebno mi je drago što mi je Zdravko poklonio pjesmu o našem Đakovu koju ću rado podijeliti s vama dragi čitatelji.



Zdravko Živković

ĐAKOVO

*U Đakovu baš sve je od zlata
kad vezovi ukrase šorove,
širom gradska otvore se vrata
za susrete i ljubavi nove.*

*Odjekuju zvona katedrale,
ljepotice nad ljepoticama,
u srcima oganj vjere pale
Hrvatima i Hrvaticama.*

*Jato bijelih golubova leti
pronoseći mir diljem planeta
kad je Papa ovdje bio sveti
i molio za mir cijelog svijeta.*

*U Đakovu žive dobri ljudi.
Ta šokačka duša plemenita
usred tame svetu svjetlost nudi
i zlati se poput zrelog žita.*

*A u ratu na čast svome rodu
tuđinski su pokidani lanci
pa u miru slaveći slobodu
jure naši dični lipicanci.*



Sedmu večer, 31. ožujka, su nam uljepšale dvije samozatajne dame, osječanka Lidija Sopjanac i naša sugrađanka Bernarda Ćurić. Kako su gošće stvarno skromne osobe, večer su podijelile jer su bile uvjerene da svaka od njih ne može ispuniti sat vremena programa. No na kraju se pokazalo da su obje mogle održati i dvije večeri poezije jer kada su stihovi potekli vrijeme je proletjelo.

Lidija Sopjanac je velika humanitarka i osoba koja oko sebe plijeni svojim šarmom i osmijehom i ljubavlju koju nesebično daje kroz stihove. Još nema samostalnu zbirku, ali je i taj događaj odavno mogao biti jer pjesama ima na pretek. U njenom dijelu programa o njoj je govorila njena prijateljica Larisa Janičev Stojanović iz Vinkovaca, prijatelj Želimir Hajdinjak iz Osijeka te moderator i autor programa Marica Kovač. Lidija često odlazi na pjesnička druženja i ima puno svojih pjesama u zajedničkim zbirkama drugih književnih Udruga.



Lidija Sopjanac

BISERJE

*Prosula sam biserje satkano od skrivene sjete,
Pred tvoje bijele, svilene skute.
Majko moja, znanavijek tvoje dijete,
Samo za te čuva sjećanje na sve teške pute.*

*Blagoslovom nježnim brineš za moje dane,
Rukama sklopljenim, punim miline
Išteš svakim dahom sreću rujnu da mi svane,
Da se duša moja, k'o golubica bijela u visine vine.*

Ljubavlju ispunjene duše, sve vrišteć' od siline.

*Al', nije volja tvoja srećom da mi iskre dani,
Nit' je volja moja.
Tek, anđeli s neba meni izaslani
Nose mi sudbu neznanoga kroja.*

Njeg'vom rukom dani samo za me zapisani.

*I pokorno ću spustit' glavu,
Njemu iskrenu podariti vjeru,
Znam da ću jednom ljubav pravu,
Živjeti vječno zapisanu u nebeskom peru.*

*Prosula sam biserje optočeno zlatnim
nitima paučine
Pred tvoje bijele, svilene skute.
Majko moja, znanavijek tvoje dijete,
Samo za te čuva sjećanje na sve teške pute.*



Naša sugrađanka Bernarda Ćurić je po prvi puta izašla u javnost predstaviti svoje stvaralaštvo i onako skromno i tiho izjavila da do sada ima preko 800 napisanih pjesama, ali da nije imala hrabrosti iznijeti ih na svijetlo dana pred publiku. Čim je prve pjesme poslala na natječaje poezije, odmah je dobila brojne pohvale i pjesme su joj štampane do sada u dvije Zbirke poezije. Kada smo se Bernarda i ja upoznale pročitala mi je pjesmu „Žena“ i pjesmu o našem gradu Đakovu zadivila me ljepotom izražavanja i ljubavlju za naš grad. Pjesmu „Moj grad“ dijelim s vama i neka sve zapisano o našem vezovskom gradu ostane u vašim srcima. Pjesnikinju je predstavila Vesna Kaselj, a u glazbenom programu su nastupili Sanja Hajduković i Josip Molnar.



Bernarda Ćurić

MOJ GRAD

*Noge mi gaze pitomu zemlju,
ruke mi grle ulice tvoje,
voljeni grade ja živim s tobom,
u tebi spava djetinjstvo moje.*

*I radost, i tuga, i sve lijepo tu je,
u tebi diše sve što je moje,
parkovi skrivaju ljubavi prve,
a drvene klupe poljupce broje.*

*Sve što sam sada raslo je s tobom,
srce se punilo topline grada,
krovovi sjaje, kuće se smiješe,
miluju boje tvojih fasada.*

*Zvona katedrale zovu me k sebi,
trgovi tvoji povijest nam pišu,
a ljudi koji stazama šeću,
plućima tvojim, grade moj, dišu.*

*Sve moje tu je, svi dragi moji,
dvorišta, kuće, mrtvi i živi,
moje te srce pozdravlja pjesmom,
moj ti se um klanja i divi.*

*Đakovo to je, srce ravnice,
pitomo diše, bogatstvom zrači,
bez njega ja sam kao siroče,
u meni raste, život mi znači.*



Cijeli ciklus druženja smo završili s promocijom dva romana naše Vukovarke Tanje Belobrajdić, 7. travnja, nakon punih osam tjedana našeg druženja. Tanja je braniteljica Vukovara, dočasnica HV, majka, divna osoba i spisateljica. Prvi roman „Crni kaput“ s temom Domovinskog rata je bio iskorak Tanje iz svakodnevnice i odmah se pokazalo da je riječ o vrsnom piscu iako su krenule prvo žestoke kritike, a potom i drugo izdanje istog romana. Za kratko vrijeme je iz tiska izašao i drugi roman zanimljivog naslova „Žena moga muža“. Đakovo je imalo čast da odmah nakon premijere romana u Vukovaru, svoj roman Tanja predstavi i čitateljima u našoj Gradskoj knjižnici. Roman je super prihvaćen i bio je najčitanija knjiga mjeseca travnja 2017. godine. Čestitke Tanji od srca. Predstavljanje autorice romana je obavila Anđelka Blažević, zaposlenica Gradske knjižnice Đakovo te prijateljica Larise J. Stojanović, uz pomoć naših sugrađana i glazbenu pratnju.



Odlaze naša djeca

*Dok mi lovimo neprijatelja,
unutarnjeg i vanjskog,
odlaze nam djeca.
Odlaze nam djeca, ljudi!
Ljudi!
Dok se mi osvećujemo,
prebrojavamo,
proživljavajući
oduzetu mladost
postrojavamo,
odlaze nam djeca.
Odlaze naša djeca.
U očima im čitam
da im se jebe
za naše ratove.
Njihova borba je počela
na stepenici autobusa.
Za nekud.
Odlaze naša djeca,
a mi ostajemo.
Panjevi.*



I na kraju ovog predstavljanja projekta „Upoznaj pisca Slavenskog“ želim uputiti zahvalu dragim mladim djelatnicima Gradske knjižnice, bez kojih realizacije ovog projekta ne bi ni bilo, prof. Mirku Čuriću, Vesni Kaselj i svim glazbenicima koji su sudjelovali u programu kroz osam tjedana.

Posebnu zahvalu upućujem pokrovitelju ovog programa komunalnom poduzeću „UNIVERZAL“, koji su nam omogućili domjenak uz svako druženje s piscima i sugrađanima. U velikoj mjeri sam uvjerena da će projekt „Upoznaj pisca Slavenskog“ imati svoj nastavak, a to je poželio i veliki broj posjetitelja koji vole i cijene pisanu riječ.

Posjetitelji pjesničkih večeri.....





TAMBURAŠKA RAPSODIJA - BARDOVI TEMBURAŠKE GLAZBE SNIMILI SPOT ZA PJESMU "VESELA JE ŠOKADIJA"

U SPOTU 400 SUDIONIKA I TRI GLAVNE VRIJEDNOSTI ŠOKCA – OBITELJ, ZEMLJA I VJERA!

Maja Muškić

Za sebe zna reći kako je producent koji nikad ne spava - a mi ćemo reći – i bolje je, jer u mislima Tihomira Ivanetića rađaju se projekti koji će ostati u nasljeđe pokoljenima koja dolaze. Jedan od njih je bio i snimanje video spota za pjesmu "Vesela je Šokadija". Ta poznata pjesma nastala je u narodu, a u novom aranžmanu Krunoslava Dražića, produkciji Tihomira Ivanetića, te vokalu Darka Ergotića (Slavonske lole), slikovito je dočarana u novom video spotu čiju režiju i produkciju potpisuje Mario Šulina iz Produkcije Nova. Tambure u studiju odsvirali su Mato Miličić Pišta, Krunoslav Dražić i Mato Lu-

kačević, a na snimanju spota pridružili su im se brojni poznat tamburaši i kulturno-umjetnička društva. Pitali smo Ivanetića kako je uopće došlo do ideje snimanja ovog spota.

-Dosjetio sam se tome budući da vidimo kako u eteru takvih izvornih, narodnih pjesama nema. Sve je je manje i manje na hrvatskom i ostalim radio postajama. Odlučio sam napraviti tu pjesmu u jednom drugačijem izdanju, sa izmijenjenim tekstom. Etno-muzikolozi su ga provjerili da u njemu ne budu čaše i flaše, nego da prezentiramo Slavoniju u njezinom najboljem obliku, kroz život Šokca, Slavonca, kaže Ivanetić. Ideju je,





kaže, prenio Croatia Recordsu, koji su ideju objeručke prihvatili, te se klupko počelo odmotavati. - Nakon što je pjesma snimljena dogovorio sam se sa Mariom Šulinom da se napravi spot, on je također baziran na idili slavonske ravni i njezinim trima vrijednostima – obitelji, zemlji i vjeri, odnosno kršćanstvu. Spot je snimljen u Sikirevcima na nekoliko lokacije sa velikim brojem statista. Bilo je ih oko 400 sve zajedno, kaže Ivanetić.

U spotu su brojni bardovi tamburaške glazbene scene prigodno nazvani 'Tamburaši Šokadije', a između ostalih tu je već spomenuti Darko Ergotić, Krunoslav Dražić, Antun Nikolić Tuca, Mato Lukačević, Mato Miličić Pišta, Marko Živković, Goran Živković, Dražen Ančić, Mika Gabrić, Željko Danković, Željko Ergotić, Ilija Nikolić, Marinko Blažinkov, Tomislav Klasan. U spotu se pojavljuju i članovi udruge Sikirevački motivi i Konjogojska udruga iz Sikirevaca, KUD-ovi 'Sloga' Sikirevci,

'Berislavić' Novi Grad, 'Vesela Šokadija' Gundinci, 'Ivan Filipović' Velika Kopanica, 'Šokadija' Strizivojna, 'Šokadija' Stari Mikanovci, 'Tomislav' Donji Andrijeveci, te Muška pjevačka skupina Bečarine iz Đakova. Spot će kroz nekoliko tjedana dočekati svoju promociju na CMC-u. - Ovo je prije svega povijesni spot, jer sam okupio legende tamburaške scene koji nikada nisu svirali zajedno, što su i sami izjavili, zaključio je Ivanetić.

Na noge se diglo cijelo selo

Spot je snimam u autentičnom slavonskom selu, u Sikirevcima, na Jelasu pred crkvom, potom u crkvi zajedno sa župnikom, snimljena je i žetva, te potom u autentičnom slavonskom dvorištu. Cijelo se selo diglo na noge u vrijeme snimanja spota, pa želim zahvaliti i načelniku na svesrdnoj pomoći, kaže Ivanetić.



ULIČNA 'NERAVNOPRAVNOST SPOLOVA' U SRCU SLAVONIJE

Suzana Župan

Đakovo 'muški grad', samo tri ulice nose imena žena!

Samo tri đakovačke ulice nose imena znamenitih žena – velikašice iz obitelji Zrinski Katarine Zrinske u centru grada, prve ravnateljice Muzeja Đakovštine Hedvige Deker (Đakovo, 1925.-1963.) na samoj đakovačkoj periferiji i prve ruže hrvatskog proljeća Savke Dabčević-Kučar, u naselju Sjever 2. Ostale ulice i trgovi imenovani su po muškarcima – Papi, hrvatskim kraljevima, knezovima, banovima, političarima, književnicima, pjesnicima, biskupima, ali i gradovima, rije-

kama, otocima, dio nosi imena lokalnog karaktera, događaja iz daleke i novije povijesti kao što je Domovinski rat. Na djelu je, dakako nenamjerna, 'ulična neravnopravnost spolova' pa Odboru za imenovanja ulica i trgova Grada Đakova preporuka da povede računa o tome.

A zaslužnih žena iz đakovačke prošlosti je čitav niz. Žene su to čiji pedigree seže i izvan Đakova poput Vjere Biller - avangardne slikarice židovskog podrijetla, rođene u Đakovu 1903., a umrla je u konclogoru u Njemačkoj. Izlagala je u Budimpešti, Beogradu, galeriji Der Sturm u Berlinu, djela



Vjera Biller: Gondola

joj se nalaze u MOMI u New Yorku. Podsjećamo i na Zoru Vuksan Barlović, prvu hrvatsku kazališnu redateljicu, dramsku glumicu i redateljicu, rođenu u Đakovu 1887. Među znamenitima je i dr. Milena Papratović iz ugledne đakovačke obitelji čija je obiteljska grobnica na ulazu u Gradsko groblje. Prva je to hrvatska doktorica etnologije, rođena u Osijeku 1906. jer je njen otac, poznati odvjetnik i političar Franjo Papratović, 1905. ondje otvorio odvjetnički ured. Otac je želio da studira farmaciju, a ona je bila sklonija humanističkim znanostima, pa u Zagrebu upisuje studij etnografije 1930. Prema sjećanjima kćeri Vere Dürriegl upisala je taj fakultet zbog ljubavi prema hrvatskom narodu i okruženju u kojem je poniknula. Diplomirala je 1935. pa se vratila u Osijek i živjela od prevodeanja i pisanja novinskih članaka za Hrvatski list. Godine 1937. dobiva mjesto profesorice geografije i povijesti na Državnoj trgovačkoj akademiji, a 1939. prijavljuje doktorsku disertaciju Narodne pripovijetke iz okolice Đakova s komentarima i poredbenim pregledom. Doktorira 1939. i postaje prvom doktoricom filozofije, grana etnologija, u Hrvatskoj.



Sophie Haibel Weber

O zaslužnim Đakovčankama pisao je u „Đakovačkim portretima“ iz 2011. i pok. Zvonko Benašić. Navodi i đakovačku društvenu i kulturnu djelatnicu, spikericu i voditeljicu Nadu Varšavu, rođenu 1934. u L. Varoši i umrlu u Đakovu 2011. gdje je i pokopana. Benašić podsjeća i na slikaricu Nevenku Lovrić-Baruh, rođ. 1925. u Đakovu,



Zora Vuksan Barlović

Jelicu Lovrić-Vlajki, kazališnu i filmsku glumicu, rođ. 1919., koja je glumila i u hit-serijama Naše malo misto, Kuda idu divlje svinje...

U Đakovu je 20 godina živio i djelovao šogor velikog Mozarta, Johann P. J. Haibel, glazbenik i skladatelj. Početkom 1807. u Đakovu se oženio pjevačicom i glumicom Sofijom Weber, čija je sestra Konstanca tada već Mozartova udovica. 'Pre-tendentica' za 'ženske' ulice, dakle, ima, sada je samo potrebno volje za njihova imenovanja.

Ulicu 'čeka' i pravednica među narodima

Bez ikakve sumnje, ulicu u Đakovu zaslužila je i č.s. Amadea Pavlović, koja je posthumno 2009. počašćena nagradom 'Pravednik među narodima', najvećeg odlikovanja Izraela ljudima koji su za vrijeme holokausta spašavali Židove. S. Amadea bila je redovnica iz đakovačkog Samostana milosrdnih sestara Svetog Križa koja je krajem II. svj. rata bila njegova provincijska poglavarica. Tada je od smrti spasila desetogodišnju djevojčicu Zdenku Grunbaum iz Osijeka čija je cijela obitelj ubijena u Đakovu. Preživjela Zdenka u trenutku nagrađivanja s. Amadee imala je 75 godina i živjela u Americi s djecom, a sama je bila pokrenula inicijativu da se 'Pravednicom među narodima' proglasi i sestru Amadeu za koju je izjavila da joj je, u četiri godine skrivanja, bila kao majka iako ju je to moglo stajati života. Po s. Amadei nazvan je i centar Udruga za psiho-socijalne potrebe.



NERASPADNUTO TIJELO Sv. LEOPOLDA MANDIĆA IZLOŽENO JE LANE U ZAGREBU, A ĐAKOVAČNIN IVICA MANDIĆ PRISJETIO SE PRIČE BAKE I DJEDA O SUSRETU S NJIM

NIZAK, SKROMAN FRATAR LEOPOLD SPAVAO JE SAMO NA DASKAMA KREVETA, A JEO KISELI KUPUS

Maja Muškić

Dok su se rijeke vjernika prošle godine slijevale u Zagreb kako bi dotaknuli sarkofag svetog Leopolda Bogdana Mandića, čije je očuvano i neraspadnuto tijelo lane stiglo u hrvatsku metropolu, poznati Đakovčanin istog prezimena, donedavni saborski zastupnik HNS-a i predsjednik đakovačkog Gradskog odbora te stranke, Ivica Mandić prisjetio se priče svoga djeda i bake o tome kako ih je 30-ih godina u selu Vuka posjetio jedan od najomiljenijih hrvatskih svetaca.

-Prema priči djeda i bake, negdje 1936. ili 37. godine u Vuki je bila organizirana velika božićna ispovijed i tada je kao fratar u ispomoć došao i

fra Leopold Mandić, zajedno sa svojima iz Osijeka. Kako je ispovijed potrajala, on je ostao spavati u Vuki, a dogodilo se da je prespavao kod oca i majke moje pokojne mame, u obitelji Mije Šuška, znači kod moje bake i kod djeda. Pričali su mi da je bio izrazito niskog rasta, izuzetno skrušen i skroman po pitanju svega. Osobito je bio skroman po pitanju jela i spavanja, priča nam Ivica Mandić dodajući kako je skromni fratar došao u bogatu, slavonsku kuću punu svega, osobito jer je to bilo vrijeme prije Božića, a nakon svinjokolja, kada je u kući bilo suhomesnatih proizvoda. - Unatoč tome što su mu djed i baka nudili svega što je bilo u kući, on je jeo samo kiseli kupus i to



bez ičega drugog. Prema priči bake, kad bi dolazili takvi ugledni gosti u kuću, davao im se najbolji prostor za spavanje, najbolja soba, najbolji krevet. Fra Leopold, pričala mi je baka, želio je da se maknu slamnjače, jastuke, nego je spavao samo na daskama od kreveta, kaže Ivica Mandić. Drugi dan, kaže, njegov djed konjima i kolima odvezao je fra Madnića u obližnje Beketince gdje je nastavio ispovijedati puk. - Beketinci su bili filijala župe Vuka, pa je tamo nastavljena ispovijed. Pričao je djed da, iako je bio prosinac, nije bilo snijega, nego su putevi bili smrznuti od hladnoće i nije se moglo ići saonicama, nego ga je odvezao kolima, kaže Ivica Mandić. Zanimljivost je i kako je sveti Leopold Mandić tada boravio u obitelji Šušak, spomenutih godina, koja je imala kći, Ivicinu majku, a koja se kasnije udala za nadaleko poznatog ljubitelja i uzgajivača konja lipicanaca Antuna Mandića, koji je preminuo u srpnju prošle godine.



Podsjetimo, svetog Leopolda Bogdana Mandića papa Franjo proglasio zaštitnikom Godine

milosrđa, a njegovo tijelo po prvi je puta stiglo u Hrvatsku. Mrtvo tijelo fra Leopolda kroz 21 godinu počivalo je na gradskom groblju u Padovi, a onda je 19. rujna 1963. preneseno u kapucinsku samostansku crkvu sv. Križa u Padovi. Na temelju spontanog štovanja i brojnih svjedočanstava o zadobivenim milostima po njegovu zagovoru, crkvene vlasti su 16. siječnja 1946. otvorile proces za njegovo proglašenje blaženim i svetim. Cijeli postupak je zaključen 20. ožujka 1952. Pošto je proces za proglašenje blaženim završen u nepune 34 godine od njegove smrti, Leopolda Bogdana Mandića blaženim je proglasio papa Pavao VI. na trgu pred bazilikom sv. Petra u Rimu 2. svibnja 1976.

Papa Ivan Pavao II proglasio ga svetim 1983.

Generalni postulator Kapucinskog reda 4. srpnja 1977. uputio je Zboru za proglašenje svetaca molbu da se nastavi s postupkom i za Leopoldovo proglašenje svetim. U godini 1980.-1981. u Trentu su obavljena ispitivanja u vezi s čudom ozdravljenja Elizabete Ponzolotto, a koje je predloženo u apostolskom postupku za njegovo proglašenje svetim. Nakon što je papinski liječnički savjet potvrdio velikom većinom glasova da je ozdravljenje gospođe Ponzlotto, uslijedila je objava dekreta pape Ivana Pavla II. o dokazanom čudu koje se dogodilo na zagovor blaženog Leopolda.

16. listopada 1983. papa Ivan Pavao II. svečano je proglasio Leopolda svetim.



PRAVA POSLASTICA ZA LJUBITELJE VELIKOG NJEMAČKOG PISCA

KARLA MAYA PRVI NA HRVATSKI PREVEO ĐAKOVAČKI SVEĆENIK NIKOLA TORDINAC

Suzana Župan

U z knjige Karla Maya, čija je stota godišnjica smrti navršena 2012., odrastali su mnogi, uz njih sanjarili o pustolovinama njegovih junaka, no ne znaju da je tog njemačkog pisca prvi na hrvatski preveo đakovački književnik i svećenik Nikola Tordinac (Đakovo, 1858.-1888.)! Popularnosti K. Maya u nas pridonijelo je i snimanje cijelog serijala filmova o apaškom poglavici Winnetouu, jednom od najpoznatijih likova iz njegova pera. Njegov opus uvijek je više cijenila publika nego književna kritika i povijest književnosti; djela su mu prevedena na više od 30 jezika i prodana u više od 100 milijuna primjeraka. Hrvatski je jedan od prvih jezika na koji je prevedeno neko njegovo djelo! Na taj dragocjeni podatak ukazao nam je đakovački književnik, prof. Mirko Ćurić. - Tordinac se u književnosti javlja kao pjesnik, a u jesen 1877. stupa u đakovačko sjemenište, gdje postaje predsjednik književnog društva. Pod pseudonimom Staparić javlja se u uglednom Obzoru, u čiji podlistak šalje zanimljive dopise. Poput velikog broja mladih talentiranih Hrvata, i on je već tada, pa sve do smrti, uživao u dobročiniteljskoj Strossmayerovoj ruci - kaže Ćurić.

Iako mu književni opus čine za života dvije objavljene knjige, suvremeni autori i danas objavljuju njegove tekstove, on se uvrštava u različite književne izbore, a zapisi se koriste u raznim zbornicima koji se bave hrvatskom usmenom književnom baštinom. Svoje mjesto Nikola Tordinac našao je i u projektu Europskog grada kulture Pečuha, Grada Đakova i Hrvatske samouprave iz Pečuha 2010. Ove godine Đakovački kulturni krug počeo je projekt sabranih djela Nikole Tordinca i objavio kao prvu knjigu Seoske bajke i



Nikola Tordinac



Karl May

bajalice. - U opsežnom predgovoru Odabranih crtica i pripovijesti Nikole Tordinca Matija Pavić spominje i prevoditeljski rad Nikole Tordinca pa smo mogli saznati, između ostalog, kako je u 'Sriemskom Hrvatu pored sitnijih priloga priobćio g. 1880. u br. 19—25. prievod novele: Three carde monte'. Na tu se informaciju, koliko mi je poznato, do sada nitko nije ozbiljnije osvrnuo, iako je riječ o iznimnoj činjenici, ne samo književnoj već i kulturološkoj - riječ je o prvom prijevodu Karla Maya u hrvatskoj književnosti uopće! Do sada se smatralo kako su prvi prijevodi Karla Maya objavljeni tek dvadesetih godina 20. stoljeća. Sada moramo pomaknuti vrijeme prvog prijevoda Mayeva djela u 19. stoljeće, u 1880., kada ga davno prije negoli je May stekao svjetsku slavu Tordinac prevodi, odnosno, kako sam piše, 'pohrvaćuje' - kaže Ćurić.

Riječ je o Mayevoj priči o Canada Billu. Priča počinje u "krčmi majke Thik u Jeffersonu", gdje junaci saznaju za smrt zloglasnog razbojnika Canada Billa. Pustolovna je to priča koja uključuje lovce, kauboje, Indijance, izmišljene i stvarne likove, među kojima se našao i sam Abraham Lincoln – budući američki predsjednik, a potka priče je jedna kartaška igra, tree card monte. Na prvi pogled teško je odgonetnuti zašto bi takva priča zainteresirala jednog hrvatskog svećenika i književnika koji se u svojim pričama ponajviše bavi hrvatskim selom, a zapažen mu je i etnografski rad, ali je zapravo interes Tordinca za Maya lako iščitati iz Tordinčeve biografije, odnosno njegova osebnog karaktera, pa i pustolovnog duha, koji opisuju njegovi suvremenici – pojašnjava Ćurić. Ocjenjuje, Tordinac je vrlo uspješno obavio posao prevoditelja, odnosno "pohrvatitelja", Mayeve proze tako da i danas prijevod ne zvuči zastarjelo iako je pisan jezikom i pravopisom Zagrebačke filološke škole.

- U svakom slučaju, Karl May je ovim prijevodom na dostojan način ušao u hrvatsku književnost, šteta samo što je ostao nepoznat i proučavateljima Tordinčeva djela, kao i proučavateljima djela Karla Maya – kaže Ćurić.

Prevodeći Mayevog Canada Billa, Tordinac ne navodi autora

Mayeva priča o Canada Billu, osim samostalno izdanih inačica, postaje i dijelom veće pripovijetne cjeline – trilogije o Old Surehandu, jednom od najpoznatijih Mayevih junaka. - Dakle, manje od godinu dana nakon što je May objavio drugu verziju priče koja najavljuje u kojem će se smjeru kretati njegov spisateljski rad, Nikola Tordinac je u svojoj inačici predstavlja hrvatskim čitateljima kroz podlistak u časopisu Srijemski Hrvat. Pripovijetku objavljuje pod nazivom 'Tree card monte, sličica iz života u sjedinjenih sjeverno-amerikanskih državah' ne navodeći ime autora izvornika, već naglašavajući kako je pripovijetku "pohrvatitio", što možemo shvatiti na dva načina: ponajprije kao istoznačnicu za prijevod na hrvatski jezik, ali i kao naznaku autorskih intervencija u tekst u smislu prilagodbe hrvatskim čitateljima, odnosno nešto slobodniji oblik prijevoda nego je to uobičajeno. Razlog zašto je izostavio ime autora nije danas lako dokučiti, ali je očito da ime Karla Maya tada ni Tordinac, ni urednik novina, nisu smatrali dovoljno poznatim, odnosno bitnim za privlačenje čitateljske publike.

Tordinčev prijevod prvi i u svijetu!

Njemački muzej Karla Maya (Karl-May-Haus Hohenstein-Ernstthal), a i javnost općenito, sve dosad smatrali su kako je May prvi put preveden 12. studenoga 1881., i to u pariškom dnevniku Le Monde. A onda je Glas Slavonije, PIŠUĆI O Tordinčevom prijevodu Maya na hrvatski, otkrio da je za to, i to godinu i pol ranije, 6. svibnja 1880., zaslužan upravo taj đakovački svećenik i pisac! Iako mlad, Tordinac je još tada zapazio književni potencijal Karla Maya i prvi ga preveo u časopisu Srijemski Hrvat u Vukovaru! I dok je Maya čekala svjetska slava, Tordinac se nije imao kad više afirmirati i nametnuti široj javnosti kao pisac – umro je u 33. godini života, 1888., u Đakovu, samo osam godina nakon svog, prvog prijevoda Karla Maya u svijetu. – Taj Glasov tekst na internetu je vidio predsjednik Znanstvenog savjetodavnog odbora Karl-May-Hausa Hans Dieter Steinmetz i javio mi se, no s otkrićem da to nije samo prvi Mayev prijevod na hrvatskom nego i u svijetu – kaže Ćurić. - Ova informacija je za mene senzacija jer Tree card monte nije samo prvi prijevod K. Maya u Hrvatskoj, nego i cijelom svijetu! - izjavio je Hans Dieter Steinmetz nakon saznanja o prvom, Tordinčevu prijevodu Karla Maya u svibnju 1880., i to zahvaljujući pronalasku Glasova teksta o tome na Internetu. .





U organizaciji Općine Satnica Đakovačka i Njemačke narodnosne zajednice - Zemaljske udruge podunavskih Švaba u Osijeku, na mjesnom groblju u Satnici Đakovačkoj 13. studenoga 2016. godine otkriveno je

SPOMEN OBILJEŽJE U OBLIKU OTVORENE KNJIGE

Željko Vurm

Ovo spomen obilježje otkriveno je u znak sjećanja na Nijemce koji su prije Drugoga svjetskog rata **živjeli u Satnici Đakovačkoj**, danas općinskom središtu, a činili su trećinu stanovništva, odnosno oko 500 osoba. Nijemci su počeli pristizati na područje Satnice Đakovačke i okolnih mjesta početkom 19. stoljeća, obrađivali su neobrađivana i zapuštena poljoprivredna zemljišta koja su ostala bez vlasnika nakon odlaska Turaka, Razvijali su proizvodnju alata i pomagala za obradu zemlje, jer su u tome vidjeli svoju bolju budućnost. Skladan zajednički život njemačkoga i hrvatskog stanovništva trajao je do pred kraj Drugoga svjetskog rata, do 1944. odnosno 1945. godine kada su tadašnje partizanske vlasti protjerale Nijemce što u logore, što u Njemačku. Prisjećajući se stradanja Nijemaca na ovom području i drugdje te dajući značaj nje govanju uspomene na narod koji je puno stradao a o tome se još uvijek malo zna, govorili su savjetnik za kulturu njemačkog veleposlanstva u Hrvatskoj **Arne Hartig**, počasni konzul **Ivica**



Škojo, načelnik Satnice Đakovačke **Željko Šimić**, bivši saborski zastupnik nacionalnih manjina **Nikola Mak** i drugi. Začetnik ideje izgradnje ovoga spomenika je Mirko Đanić iz Satnice Đakovačke, projektirao ga je, izgradio i sufinancirao projektant Predrag Rechner a blagoslovio ga je Šimo Domazet, satnički župnik.



7. DANI LUKE BOTIĆA

Željko Vurm

Programima obilježavanja prošlogodišnjih Dana Luke Botića u Đakovu, sedmih po redu, održanih 20. i 21. kolovoza, prethodili su programi u Kaštel Lukšiću, u organizaciji Udruge za revitalizaciju književnikova rodnog sela Opor-Botići. Tamo je u dvorcu Vitturi, između ostalih, nastupala i Đakovčanka Zrinka Posavec, akademska glazbena umjetnica iz Zagreba. Tom prilikom Jurica Botić, predsjednik Udruge za revitalizaciju sela Opor-Botići, istaknuo je: „Ove godine su Dani Luke Botića u znaku žena. Kaštelanska publika imala je prilike čuti prozu i poeziju u interpretaciji četiri autorice, Snježane Jelinić iz Imotskog, Senke Dudig iz Šibenika, Vesne Kovač iz Kaštela i Zrinke Posavec iz Đakova koja je, osim što je recitirala ujedno i pjevala, odnosno interpretirala na svoj osobiti način i poznatija glazbena djela tako da vjerujem, prema reakciji publike, da je publika uživala u tom programu.“

A Zrinka Posevac je dodala: „Čitala sam i predstavila stihove iz svoje zbirke pjesama „Soba za buđenje“ i, s obzirom da se bavim etno glazbom, povezala sam putove Luke Botića koji je rođen u Dalmaciji, u Splitu, i umro u Đakovu a dosta je prolazio kroz Bosnu i Hercegovinu. On je čak u turskoj odjeći došao u Đakovo kad je dobio namještenje kod našega đakovačkog biskupa Strossmayera. Botić u svojim radovima puno piše o Bosni i Hercegovini, tako da sam na ovom predstavljanju, uz svoju poeziju, povezala i etno glazbu putova gdje se književnik kretao. Pjevala sam pjesmu „Milov'o sam garave i plave“, te nekoliko sevdalinki a na kraju sam pjevala jednu pjesmu sevdalinku a cappella kako su je onda pjevale žene u Bosni i Hercegovini.“

Đakovački dio programa, u organizaciji Đakovačkog kulturnog kruga, Društva hrvatskih književnika Ogranka slavonsko-baranjsko-srijemskog, Ogranka Matice hrvatske Đakovo, Udruge Opor-Botići iz Kaštela i Rock kluba „King“ iz Đakova, održan je u Spomen galeriji Ivana Meštrovića u Vrpolju i Rock klubu „King“ u Đakovu. Predstavnik Udruge Opor-Botići iz Kaštela predvodio



je predsjednik Jurica Botić. O stalnom postavu Spomen galerije, gdje se nalazi i Meštrovićev portret Luke Botića, govorila je ravnateljica Galerije Suzana Bilić Vardić. Predavanje na temu žena u literarnom opusu Luke Botića održao je prof. Mirko Ćurć a o Botićevoj korespondenciji s poznatim članovima slavonskobrodske obitelji Brlić; Andrijom Torkvatom i Ignjatom Brlićem govorio je prof. Ivan Stipić, ravnatelj Gradske knjižnice iz Slavonskog Broda. Izlaganje na temu Usmena književnost i žene koje su rekle ne – s naglaskom na ženske likove u književnom djelu Luke Botića interpretirala je prof. Sanja Hajduković umjesto dr. sc. Ivane Odže koja nije mogla doći u Vrpolje, ali se javila telefonski i pozdravila sve sudionike ovoga skupa. Sudionici skupa razgledavali su potom Crkvu svetoga Ivana Krstitelja u kojoj se nalaze skulpture Ivana Meštrovića te krstionica u kakvoj je umjetnik kao dijete kršten po rođenju u Vrpolju.

Program je nastavljen u Rock klubu „King“ u Đakovu gdje je održana književno-glazbena večer posvećena Luki Botiću. Predstavili su se slavonski pjesnici Adam Rajzl, Marinko Plazibat, Ljiljana Reškovac i Željko Vurm koji su interpretirali svoje stihove i stihove drugih autora. U glazbenom dijelu programa nastupao je duet Sanja Hajduković (vokal) i Josip Molnar (gitara).

Zadnjega dana programa, u nedjelju, gosti iz Kaštela i domaćini iz Đakova položili su vijence i zapalili svijeće na grobu Luke Botića na Gradskom groblju u Đakovu.



In memoriam Đuro Franković

Đuro Vidmarović/Mirko Ćurić

U Pečuhu je, u tamošnjoj bolnici 9. listopada 2016. „nakon kratke i teške bolesti“, preminuo Đuro Franković, jedan od najvećih hrvatskih nacionalnih djelatnika u Republici Mađarskoj XX. stoljeća. Čitatelji Revije Đakovačkih vezova znaju da je Đuro Franković osam godina bio suradnikom našeg časopisa, a u sklopu Đakovačkih vezova objavljeno mu je kapitalno dvoknjižje – Blagdanski kalendar mađarskih Hrvata I. i II., u kojem je na oko tisuću stranica obradio hrvatske narode običaje, pjesme, priče, vjerovanja, mitove, legende kroz kalendarsku godinu. Njegova smrt je veliki gubitak ne samo za hrvatsku zajednicu u Mađarskoj, već i za hrvatsku kulturu uopće. Iza njega je ostalo dosta neobjavljenih rukopisa, među kojima se ističe Pučka Biblija, koja bi trebala ove godine ugledati svjetlo dana. O Đuri Frankoviću lijep je nekrolog napisao predsjednik Društva hrvatskih književnika Đuro Vidmarović:

„Đuro Franković (mađ. Frankovics György) rođen je u Foku, 9. veljače 1945., pripada podravskom ogranku Hrvata u Mađarskoj. Za ovaj ogranak smatra se kako nije nastao iseljavanjem, već je dio hrvatskog etničkog prostora od vremena doselidbe. Podravske Hrvate pripadaju Josip Gujaš-Đuretin, najveći pjesnik Hrvata u Mađarskoj i njegov nešto manje značajan sudrug, Đuro Šimara-Pužarov, a uz njih i prof. dr. Ernest Barić, kroatist i dijalektolog, bivši šef Katedre za Hrvatski jezik na Filozofskom fakultetu u Pečuhu.

Pokojni Đuro Franković bio je hrvatski publicist, književnik, etnograf, znanstvenik, kulturni i narodnosni djelatnik. Bavio se etnografijom i usmenom književnošću Hrvata u Mađarskoj. Obitelj Franković je živjela u podravskom selu Lukovišću, gdje je Đuro završio osnovnu školu, dok je srednju školu pohađao Budimpešti u tadašnjoj „Hrvatsko-srpskoj gimnaziji“, koja je onda bila jedina takva škola u Mađarskoj. Na studij odlazi u Pečuh gdje na Visokoj učiteljskoj školi, na



Đuro Franković (1945.-2016.)

tzv. Južnoslavenskom nastavnom odjelu, studira „južnoslavensku povijest“. Vrlo rano osjetio je ljepotu i vrijednost hrvatske kulturne baštine, kao i sklonost pisanju, ali i radio-izvještavanju. Na poticaj direktora Baranjskog županijskog etnografskog muzeja Lasla Mandokija počeo je skupljati narodne pripovijetke Hrvata, a rezultate svog rada je objavio u Godišnjaku pečuskog Muzeja Janus Panonius. Tijekom godina razvio se u vrsnog etnografa i sakupljača narodnog blaga koje je proučavao i publicirao. Tijekom proteklih pedeset godina asimilacija je progutala mnoga hrvatska sela i naselja, većina starijih govornika je preminula, tako da su Đurini zapisi i snimke izuzetno dragocjen materijal, ali i svjedočanstvo o postojanju jednog naroda na mađarskim ravnicama. O Frankovićevom marljivom etnografskom radu svjedoči i činjenica da je od 1993. bio urednik zbornika Mađarskog etnografskog društva

(Magyar Neprajzi Tarsasag) za hrvatsku manjinu. Zbornik nosi ime Etnografija Hrvata u Mađarskoj.

Đuro Fanković je prikupio sačuvana djela hrvatskog pisca iz Mađarske Antuna Karagića koji je u ondašnjem komunističkom režimu bio proganjan, onemogućivan, držan u logoru zbog čega je nakon puštanja i preminuo. Karagićeve književna djela obradio je i objavio 2003. pod imenom Kazališni komadi i novele. Ante Sekulić s pravom ističe kako je Frankovićev trud izuzetno važan stoga što je Antun Karagić najbolji hrvatski pisac u mađarskom dijelu Bačke u do sredine 20. stoljeća“.



Jedno vrijeme Franković je uređivao „Pogled“, časopis za kulturu i društvena pitanja koji je ravnopravno zastupao sve hrvatske skupine u Mađarskoj. Imao sam čast u ovome časopisu objaviti nekoliko eseja. Zajedno s hrvatskim intelektualcima iz Mađarske (Ivica Đurok, Filakovići, Mišo Balaž) i mađarskim intelektualcima i umjetnicima (Zoltan Bachmann, Janos Erdos, Laszlo Bukossdi...), podržao je Antuna Vidakovića u nastojanju za utemeljenje Hrvatskog kazališta u Pečuhu.

Pisao je i za tradicionalni godišnjak Hrvatske državne samouprave iz Budimpešte „Hrvatski kalendar“, ali i za glasila u Hrvatskoj i Austriji.

Đuro Franković je objavio velik broj djela s temama iz života i narodne kulture i tradicije Hrvata u Mađarskoj. Isto tako je objavio i djela koje govore o Nikoli Šubiću Zrinskom. Pisao je knjige i udžbenike za djecu (Narodopis, 2001.). Značaj je njegovog pedagoškog rada što je u njima dao pozornost zanemarenim i nedovoljno isticanim velikanima hrvatske povijesti kao što su Bartol Kašić, Fran Kurelac, Đuro Deželić, Ivan Česmički, Julije Klović, Stjepan Krpan, Mate Šinković, Lujo Brigović, Mišo Jelić, Balint Vujkov, Antun Karagić,

Stjepan Velin, ali i lokalnim autorima koji su svojim radom čuvali lokalni hrvatski izričaj i tradicije, kao što je narodni pripovjedač Andrija Hideg i Krsto Pejkić.

Vrlo je značajan Frankovićev društveni i politički rad.

Nakon pada komunizma i demokratskih promjena u Hrvatskoj i Mađarskoj Đuro se uključio u politički život svoje manjine i odigrao važnu povijesnu ulogu. Otkrit ću detalj koji se do sada zabacivao u člancima o pokojnom Frankoviću. S još dvojicom sunarodnjaka bio je sudionik osnivačkog Sabora Hrvatske demokratske zajednice koji je održan u Zagrebu 24. veljače 1990. godine. Sudionici tog povijesnog skupa dobro se sjećaju Đurinog nastupa i preuzimanja nove hrvatske nacionalne i državne zastave (službeno još ne priznate), uz riječi: „Ovo je naš barjak, a ne onaj....“. Bio je to dirljiv i nezaboravan doživljaj.

Nakon toga bio je sudionik inicijative za osnivanje samostalne hrvatske manjinske udruge u Mađarskoj kako bi se konačno napustio jugounitarnistički tzv. Demokratski savez Južnih Slavena u Mađarskoj koji je služio uništenju materinskog hrvatskog jezika i gašenju historijske svijesti hrvatskog pučanstva. Zakonodavstvo nove Republike Mađarske 1990. g. Hrvate u Mađarskoj priznalo je kao samostalnu povijesnu manjinu. Ovu pozitivnu situaciju Đuro je dobro shvatio i krenuo u akciju. Početkom 1990. godine organiziraju se na njegovu inicijativu u Baji i Pečuhu udruge koje ne žele djelovati u okvirima DSJS-a, Pored Đure Frankovića, potrebno je istaknuti Kornela Matkovića i pokojnog Antuna Mujića, jer imaju neosporne zasluge u tom procesu. Zahvaljujući njima, osnovan je i Savez Hrvata Mađarske.

Kao sudionik tih zbivanja svjedočim o naporima koje smo ulagali kako bi se Hrvati odvojili od „Južnih Slovena“, ali sam dužan, radi povijesne istine, istaći i ulogu književnika Milivoja Slavičeka, tada jednog od najbližih suradnika predsjednika dr. Franje Tuđmana, Ivana Tolja, jednog od vodećih ljudi iz HDZ-a, ali i moje malenkosti, kao saborskog zastupnika i tada jugoslavenskog parlamentarnog poslanika. Odlazili smo u Pečuh u vrijeme kada je i kod nas u Hrvatskoj bilo stanje velike neizvjesnosti. Moramo se zahvaliti i suglasnosti mađarskog ministra vanjskih poslova, Geze Jesenskog koji je bio osobni prijatelj s hrvatskim kolegom, Zdravkom Mršićem. Pregovori koji su vođeni u Pečuhu nisu išli glatko, jer su neki vodeći ljudi iz etničke elite Hrvata u Mađarskoj



Promocija u DHK: s lijeva na desno: Đuro Franković, Đuro Vidmarović, Ernest Barić i Stjepan Blažetin

bili zalučeni jugo-integralizmom i nastojali održati DSJS, koji je formalno još postojao. Energično su se protivili ideji o osnivanju Saveza Hrvata. Pisac ovih redaka svjedoči o žestini sučeljavanja u tolikoj mjeri da su se na nas iz Hrvatske podizali stolci. Nomina odio sasunt – za sada.

U vrtlogu tih zbivanja nastavlja se agonija DSJS-a. Predsjedništvo DSJS-a zasjeda 30. lipnja 1990. kada je generalni sekretar dr. Marin Mandić podnio ostavku. Ovo je bila mudra odluka. Prema odluci Predsjedništva trebalo je sazvati izvanredni kongres DSJS-a. A to se nije ostvarilo. Do novog kongresa DSJS-a nije došlo. Pobjedila je hrvatska struja zahvaljujući i Đuri Frankoviću, ali i dr. Marinu Mandiću. Svima je bilo jasno, osim nekim našim usijanim glavama, da su to zadnji trenutci ove organizacije. Tim je čudnija njihova zalučnost, što je 9.-10. lipnja 1990. u Senandriji osnovan Demokratski savez Srba, a Slovenci tada već također imaju svoju samostalnu kulturnu udrugu koja će se poslije razviti u Zvezu Slovenaca na Mađarskom.

Prvu Zemaljsku skupštinu Hrvata u Mađarskoj organizira i saziva Inicijativni odbor. Na posljednjoj sjednici toga odbora, 8. listopada 1990., nazočni su bili ovi članovi Odbora, pored, naravno, Đure Frankovića: Joka Bunjevac, Geza V6lgyi, Joso Ostrogonac, Angelina Šokac-Marković, Štipan Pančić, Antun Mujić, Ernest Barić, Zorica Babić-Agatić, Jolanka Tišler, Dinko Šokčević, Đuro Šarošac, i tajnik Mijo Karagić. Dok su članovi Odbora usuglašavali prijedloge o sazivanju prve skupštine i vizije o strukturi budućeg saveza, do tle čelništvo DSJS-a sastavlja okružnicu za sve Hrvate, Srbe i Slovence u Mađarskoj.

Protivnička strana je tada isticala: „... Duh preokreta je sa svim svojim pozitivnostima i negativnostima zahvatio i naš živalj: Hrvate, Srbe i Slo-

vence. I među nama su se našli pojedinci koji nas žele razjediniti. Njihove su namjere tim opasnije što se baziraju na nacionalističkim osnovama što može dovesti do teških posljedica. Hrvati, Srbi i Slovenci već četrdeset i pet godina imaju svoj savez. U njemu kao tri brata dijele i dobro i zlo. I sada bi nas neki razjedinili. Nemojmo im dozvoliti! Nemojmo dopustiti da nas zavode, pa da se drugi smiju nama, čuvajmo naše uzorne tradicije zajedništva! Neka naš Savez ostane i nadalje organizacija svih Hrvata, Srba i Slovenaca.”

Okružnica je bila pred tipkanjem, ali nije razasлана.

Iskoristivši taj povijesni trenutak, predstavnici hrvatskih subetničkih skupina (Bunjevci, Bošnjaci, Dalmatinci, Gradišćani, Podravci, Pomurci, Raci i Šokci) na svome prvom kongresu 2.-3. studenoga 1990. u Sambotelu utemeljili su Savez Hrvata u Mađarskoj, svoju prvu krovnu udrugu. To je Dan Hrvata u Mađarskoj koji se u organiziranju Hrvatske državne samouprave i Saveza Hrvata u Mađarskoj slavi svake godine.

Dr. Mijo Karagić, sjećajući se ovih dana, piše: „Teško je bilo usuglasiti regionalne interese, a najveći spor vodio se oko lokacije administrativnog središta budućeg saveza. Budimpešta ili Pečuh? Puno, jako puno energije je izgubljeno zbog tog pitanja koji nije bio povezan samo s regionalnim interesima, već jednako tako i s egoizmima i osobnim apetitima koji nisu evidentirali ni geografsku podijeljenost Hrvata u Mađarskoj, a ni opću administrativnu strukturu mađarske države. Zbog toga su se koplja lomila čak do 1993. godine. Ali unatoč svim poteškoćama, organizacijskim propustima 2.-3. studenoga 1990. u Sambotelu osnovan je Savez Hrvata u Mađarskoj. U tom povijesnom trenutku tako su odlučili (jednoglasno!) predstavnici Bačke, Baranje, Gradišća, Podravine, Pomurja, Budimpešte i Peštanske županije. Delegati su na kraju prvoga skupa svih hrvatskih subetničkih skupina u Mađarskoj, izabrali čelnike Saveza: predsjednik je postao Đuro Franković, a glavni tajnik Mijo Karagić. Prema odluci kongresa, Savez Hrvata u Mađarskoj imat će šest ravnopravnih regija”.

Dr. Karagić je zaboravio spomenuti podršku vodstva (duhovnog i političkog) Republike Hrvatske u tim trenucima. Osnivačkom saboru Saveza Hrvata u Mađarskoj nazočili su u ime Vlade RH, ministar vanjskih poslova, Zdravko Mršić, u ime Sabora RH, zastupnik Đuro Vidmarović i u ime

Biskupske konferencije RH, msgr. Đuro Kokša, pomoćni biskup Zagrebačke biskupije.

Nakon Kongresa u Subotiću iz tiska izlazi prvi broj Hrvatskoga glasnika (2. svibnja 1991.), potkraj iste godine Hrvatski kalendar, osniva se Znanstveni institut, Društvo hrvatskih prosvjetnih djelatnika, Društvo hrvatskih književnika, Mađarsko-hrvatsko društvo, počinje svoj rad i Hrvatsko

kazalište u Pečuhu. Na žalost, u novim političkim situacijama i igrama, Đuro Franković se nije snalazio. Bio je više pjesnik, nego političar, ponekad emotivan i eksplozivan, tako da je na idućem saboru Saveza Hrvata morao odstupiti, s mnogo gorčine i razočaranja, nakon čega napušta politiku i posvećuje se znanstvenom i književnom radu.

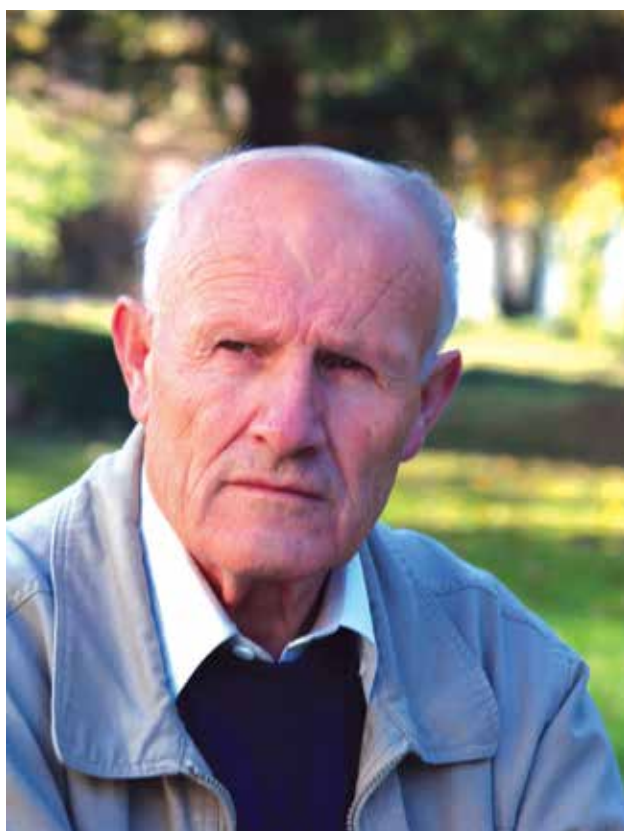




In memoriam Marko Perić

Mirko Ćurić

Prva *Revija Đakovačkih vezova* objavljena je u petak, 25. srpnja 1970. Glavni urednik prve *Revije* bio je Stjepan Rechner, a *Redakcijski kolegij* činili su uz njega Stjepan Centner, Drago Čajkovac, Ivica Ditrih, Ivica Lasić, Eugen Nirjak, Ivica Pavić, Marko Perić, Mišo Ratkovčić i Branka Rauning. Na naslovnici je slika *Panorama Đakova za vrijeme Vezova*, a na zadnjoj stranici slavonski pejzaž i djevojke u narodnoj nošnji iz Mikanovaca. Autor fotografija je Marko Perić. Od navedenih članova uredništva danas je živ samo Ivica Lasić, a najdugovječniji suradnik *Revije* uopće – svoje fotografije objavljivao je od prvog broja 1970., do prošlogodišnjeg jubilarnog izdanja iz 2016. – bio je Marko Perić. Umro je 2. lipnja 2017. u Đakovu, a sahranjen je na Gradskom groblju 5. lipnja 2017. Osim njegovih najbližih, potresenih iznenadnom smrću, Marka su ispratili na stotine Đakovčana, odajući mu priznanje za iznimnu profesionalnu karijeru, ali i za ljudske vrijednosti koje je pokazivao u svakodnevnom životu. Marko je u drugoj polovici 20. st i prvim desetljećima 21. st. bio jedan od simbola đakovačkog društvenog života, neumorni kroničar, kako su mnogi zapisali, ali i sudionik važnih društvenih zbivanja kao što su demokratske promjene i Domovinski rat. Marko Perić je rođen 26. ožujka 1936. u Crnićima kod Stolca u Hercegovini, ali se već kao dijete tjeran ratom preselio u Đakovo i ovdje živio i radio do svoje smrti. U Đakovu je završio Školu učenika u privredi i stekao diplomu fotografa 22. lipnja 1955., a pet godina poslije stekao je zvanje po kojem smo ga najviše poznavali – majstor fotograf. U profesionalnoj karijeri radio je u Obrtnom poduzeću Đakovo, u fotografskim radnjama Paulić i Brzica, a od 28. veljače 1967. otvara vlastitu fotografsku radnju. Kasnije više godina radi kao nastavnik fotografskih predmeta i praktične nastave fotografa u Obrtničkoj školi Antuna Horvata sve do lipnja 2010. Unutar ovih šturih, faktografskih podataka, smjestila se bogata karijera puna fotografija, puna



video zapisa, puna novinskih članaka, izvješća, kalendara, monografija, časopisa, novinskih knjiga; nema događaja koji Marko nije zabilježio, bilo da je riječ o privatnom (krštenje, pričest, krizma, vjenčanje, sahrana, obljetnice, proslove, tugovanja...) ili društvenom događaju. Markova ostavština krije u sebi povijest našega grada, naše uspomene i sjećanja.

S Markom Perićem sam počeo surađivati od 1993., ali ga doslovce poznajem cijeli život, iz Čikage, gdje i danas u ulici u kojoj sam se rodio živi njegova sestra Božica. Marko je bio onaj „slikar“, onaj uvaženi majstor koji fotografskim aparatom radi čuda i kojem smo zahvalni za brojne uspomene, ali i čovjek kojega srećemo na ulici, diskutiramo, raspravljamo, slažemo se i ne slažemo. Naša suradnja, dakle, počela je kada smo

bili dio skupine novinara i lokalnih političara koji su osnovali Đakovačke novine, koje su prvi puta izišle u rujnu 1993. U današnjim političkim odnosima vjerojatno zvuči nevjerojatno da je tadašnje uredništvo bilo sastavljeno od dva člana HDZ-a (Marko Perić i Nikola Bićanić), dva člana SDP-a (tadašnji vijećnik SDP-a u Gradskom vijeću Željko Malević i Tomo Matković), člana HSLS-a (tadašnji saborski zastupnik Ivica Šutalo) i nestranačkih osoba: Željko Špoljar, Mile Ljubičić, Miro Šola i pisac ovoga članka. Marko Perić je tada bio gradski vijećnik HDZ-a, jedan od osnivača ove stranke u Đakovu, koji je u velikoj mjeri sudjelovao u demokratskim promjenama, prvim izborima, smjeni vlasti u Đakovu i uspostavi demokracije. Uz sve to imao je širinu prihvaćanja drugih političkih opcija i stavova, spremnost na suradnju u interesu svojega Đakova. Nakon gašenja Đakovačkih novina, osnovao sam u rujnu 1994. Đakovački glasnik, u kojem je Marko bio urednik fotografije i glavni fotograf. Glasnik je izlazio punih osam godina, dvotjedno, u 192 broja, a u svakom broju je bilo barem pedesetak Markovih fotografija. 2012. je nakladnik Pan Trgopromet ugasio novine, ali naša suradnja nije prestala. Zajedno s profesorom Strgarom priredio sam mu dvije velike fotografske izložbe u Spomen-muzeju biskupa Strossmayera, a imao sam čast nekoliko puta govoriti na otvorenjima njegovih manjih izložaba. Od 1999. smo surađivali kroz *Reviju Đakovačkih vezova*, u kojoj sam tada postao glavnim urednikom, nakon obnove fotografskog zanimanja u Obrtničkoj školi Antuna Horvata postali smo radni kolege, a od 2006. do 2010. bio sam mu i „šef“, ravnatelj, ali je naš odnos bio uvijek pun uvažavanja činjenice da je Markovo iskustvo toliko veliko da se od njega uvijek moglo nešto naučiti, baš kao što su naučile i generacije učenika koji su kod njega „naukovali“.



Osim fotografskog, prosvjetnog, novinarskog, uredničkog i političkog rada, Marko je bio iznimno aktivan i u Udruženju obrtnika Đakova u kojem je u više mandata bio članom Upravnog odbora. Ipak, najvažnije što je Marko u profesionalnom životu uradio – za njega je to bilo bez ikakve dvojbe, bilo je njegovo sudjelovanje u Domovinskom ratu, u kojem je sudjelovao ne samo kao novinar, fotograf i snimatelj i dragovoljac, i kao političar, jedan od onih koji aktivno bio uključen u sve segmente obrane grada i još k tome sve to vjerno i vrijedno bilježio. Pamti je Marko dane Drugoga svjetskoga rata, sjećao se borbi u Đakovu, mrtvih, teških godina poraća, ali je tada kao dječak mogao samo svjedočiti događajima, u Domovinskom ratu se odlučio djelovati. U Domovinskom ratu je hrabro, po cijenu vlastitog života bilježio kamerom i fotoaparatom stvaranje Hrvatske države i njenu obranu, na njega su podizali pištolje jugo-oficiri, a njegove snimke je koristio čak i slavni CNN, ali i bezbrojne nacionalne i međunarodne postaje. Za svoj rad dobio je Marko brojna priznanja među kojima i Nagradu Grada Đakova. Sjećam se da sam napisao prijavu i obrazloženje za Nagradu prigodom pedesete obljetnice njegova fotografskog rada te kako je bio istinski ganut kada je primio ovo zaslužen priznanje. Tada sam napravio i veliki biografski intervju s njim za Đakovačke novine i još jednom vidio koliko je bio bogat njegov život i koliko je puno toga napravio. I koliko se još toga spremao napraviti. Posebno je bio ponosan na knjigu Đakovačkim objektivom kroz Domovinski rat (fotografije o Đakovštini i Hrvatskoj - od uspostave demokracije 1990. do mirne reintegracije okupiranog teritorija 1998.) koju je objavio Hrvatski memorijalni dokumentacijski centar Domovin-

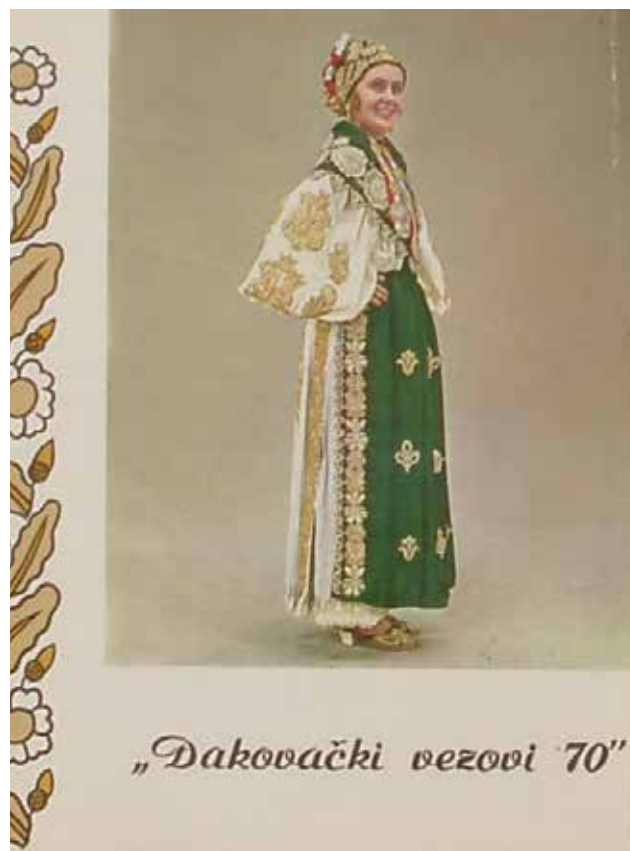
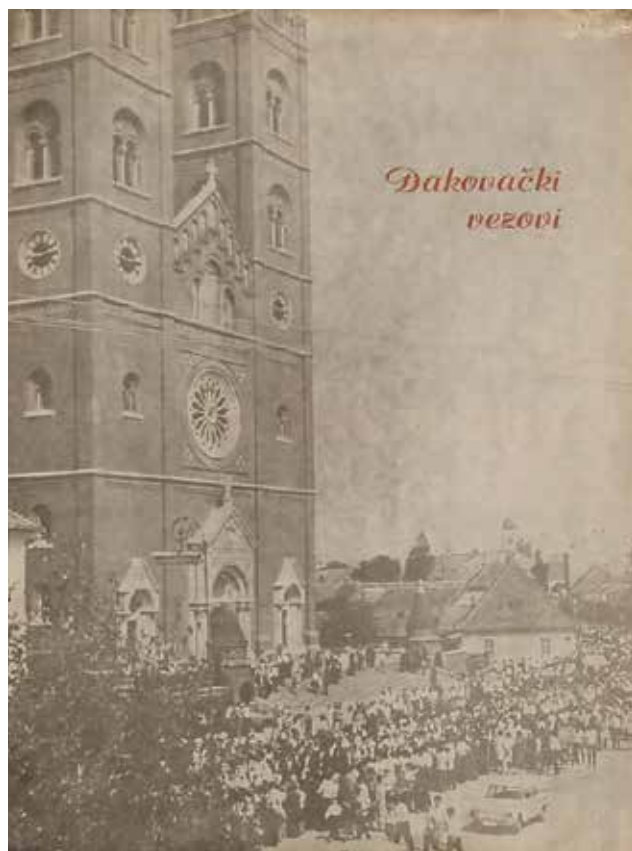
skog rata i dr. Ante Nazor, a s velikim veseljem nam je podario izložbu o dvadeset i petoj obljetnici stvaranja Hrvatske vojske, u Spomen-muzeju biskupa Strossmayera. Marko je vrlo često sudjelovao u povijesnim događajima, pa je među ostalim zabilježio sve biskupske inauguracije u Đakovu od Bauerleina do Đure Hranića...

Posljednji puta smo razgovarali 17. svibnja 2017. dana na predstavljanju knjige Tihomira Dujmovića. Marko je bio pun planova, pun ponosa na svoju obitelj i svoje unuke, brinuo se o svom gradu i o svojoj Hrvatskoj, priželjkivao bolje dane. Nagovarao sam ga „zaroni“ u arhivu i da napravimo nekoliko retrospektivnih izložba i

jednu fotomonografiju o Đakovu, koju je Marko zaslužio.

Nažalost, nove izložbe i nove knjige o kojima smo pričali nije doživio. Ostaje na njegovoj obitelji, na nama, njegovim dugogodišnjim suradnicima, na gradu kojem je toliko dao, da iz njegove bogate ostavštine proberu najbolje i pokažu kakvog smo iznimnog autora i čovjeka izgubili.

Dragi Marko, poznavali smo te kao čovjeka velike energije, često nezadovoljnoga onim što se i kako radi, perfekcionista, koji je od sebe i od drugi uvijek tražio više i bolje. Iskreno vjerujem da si to bolje našao na onom drugom mjestu, u koje ćemo svi jednoga dana doći.





HRVATSKI OVČAR - NAŠE KINOLOŠKO BLAGO NASLJEĐE O KOJEM SE MORAMO BRINUTI

Nikola Klemen

Mnogi će se sigurno zapitati zašto opet pišem o Hrvatskom ovčaru? Mnogo je pitanja zašto? Đakovo, Đakovština, slovi kao kolijevka Hrvatskog ovčara.

Da je to tako govore činjenice da je na ovoj pasmini od 1935., pa do 1969. godine radio dr. Stjepan Romić sve do njenog priznanja i to upravu u Đakovu, Trnavi, a kasnije i u Zagrebu, kao tadašnji kotarski veterinar, ali i činjenica da su povijesni podaci sačuvani upravo u Đakovu, u arhivima Đakovačke nadbiskupije, na kojima se temelje povijesni podaci i ostalih naših autohtonih pasmina.

Ovi naši crni kudravci, pratioci su naših ljudi još od 1374. godine prema povijesnim podacima, znači više od 700 godina, žive uz čovjeka i domaće životinje, pa uporabom tog psa za rad sa stokom ljudi su dobili vjernog pomagača.

Danas je sve manja uporaba ovog psa u radu sa stokom, ali on je zadržao neke svoje osobnosti, a to su poslušnost, brzo učenje i vjernost svom vlasniku. Zbog tih osobnosti danas se sve više koristi u športu (agility), ali ima još neotkrivenih, odnosno neistraženih mogućnosti za korištenje ovog psa.



Nekada nepoznata, a danas sve popularnija pasmina, koja polako ali sigurno osvaja kinološki svijet, zahvaljujući svojim osobnostima. Ovdje moramo naglasiti da se radi o izvornom psu, koji nije nastao križanjem više pasmina, već je danas takav kao i kroz prošla stoljeća. Danas kada mnogi teže za brzom zaradom, bez mnogo uloga, mnogi žele svojatati ovu našu pasminu. Poznato je da Mađari imaju svog Mudija - sličan pas, Srbi probaju selektirati Vojvođanskog Pulina i drugi.

Kako bi zaštitili ovu našu pasminu, čiji je najveći grijeh bilo hrvatsko ime i tako dug put do priznanja, zahvaljujući zakladi „Canis pastoralis croaticus” ili Hrvatski ovčar i pasminskim klubovima u Hrvatskoj ova pasmina će do 2020. godine imati DNA analizu, koja se upravo provodi na ovim psima vađenjem uzoraka krvi.

Matični klub „Hrvatski ovčar” Đakovo, kao klub koji po brojnosti ima najveći broj ovih pasa

i uzgaja više od 50% ovih pasa u Hrvatskoj, prvi je prihvatio ovaj projekt, koji je u realizaciji, gdje će na području naše županije u roku od dvije godine, biti uzetu uzorci krvi od oko 100 pasa. Uz uzimanje uzoraka krvi paralelno se rade i ostale izmjere, tako da bi kompletan projekt sa rezultatima završio 2020. godine. Kako je poznato jedino Njemački ovčar ima napravljenu DNA analizu, pa se nadamo da će se trud isplatiti za ovu našu pasminu.

Matični klub „Hrvatski ovčar” Đakovo, već više godina zahvaljujući sredstvima projekta koje pokreće za dobrobit Hrvatskih ovčara, obilježavajući ih od čipa i tetovaže (što je i pravilniku o uzgoju) na neki način napravili smo veliki pomak u uzgoju i zaštiti ove pasmine, te nam to olakšava ovaj posao.

Nadamo se da će i sve ovo doprinijeti još boljoj skrbi i zaštiti ovih naših crnih kudravaca.





Kvintesencija panonska¹

Milica Lukić

Zemlja u Riči otjelovita

eno dade mog Adama di priko njive u tisni opanaka prti i sjeme u zemlju zatiče da iz njeg kru(v) niče sjeme u zemlju meće da iz njeg rána poteče eno dade mog Adama di zemlju masnu na sabajle znojem svojim rani da rod njezin porod njegov otrani	svojim je mlikom zemlju ranila mater moja Mandica iz prsa svoji mliko je cidila u gladna usta njezina iz očiju svoji suze je livala i zemlji žeđ gasila rukom je ispucalom umornu gladila da bi je na život vabila glasom je svojim kripila i znojem svojim lipila mater moja Mandica molitve sa usta sricala da rána bi iz nje ni- cala	kruva da ima svagdašnjeg otac moj i mater zemlji su pustili da sužnje od nji na- pravi da tila kroti njiova da ruke grubi njiove da leđa grbi njiova i skida mladost sa lica da ji mrazom zebe da ji suncem pali kišom da ji šiba snigom da ji vije san da jim prikida u svemu zapovida na vrat brigu meće otac moj i mater zemlji su pustili nisu sustali	riči oca i matere moje ja u zemlju sadim i riči matera i otaca njiovi sadim i gojim u maternici zemljinoj rukama svojim riči sjeme grijem i pojim da zemljom naranito u kru za uvik rodi pa se opet plodi niče i zrije i bubri uspomenama na no što je nekad bilo i što za vazda je u nama ko rána
--	---	---	---

1 Inspirirano materinskim šokačkim govorima: mrzovićkim ikavsko-jekavskim i staromikanovačkim ikavsko-ekavskim (staroštokavskim) šokačkim govorom.

Zrak u Riči otjelovit

odnekale je vetar doneo rič pa u usta mi metnio po materi i ocu mom da kažem ju za vik da ispriповidam ju za svit da zabarda se rič od vajakada mekana i svilena dukatima nadjevena našlingana otkana i navezena poorana i okopana rič posadita i urodita požnjevena i kruvom namastitim pojedena rič	minja se dan za noć i noć minja se za dan pa onda nedilja minja se za nedilju pa mesec za mesec minja se zaularit se ne dadu dok godina ne dođe i vik za vikom prođe u vijoru i oluji i u prav se ne razmrvi a onda nanovo sve minja se opet po redu i zakonu uvik istom zapisatim na vetru božjim kistom	u škatulju poklopito vrime svitu brazde i razore po čelu izoralo vrime u kobilaš položito ponjavce izaralo moljcima iznagrizalo rubine marama oprege izblidilo i škatulju i kobilaš crvima rastočilo u prav pa vetrom otpuvalo i raspirilo vrime	u kožu(v) prozirni zaogr- nita ogledalcima nakitita dijam cilim plućima miris iz cvita lipina po usti ga primećem i žva- čem i njegove sokove cuclam da se izličim od bolje ne- vidljivi sećanja sakriti u pupe bagrama
---	--	---	---

Vatra u Riči otjelovita

svića se iz mraka mrkloga u Svitlo Marinje razgorila sve porodito od čoveka i marve blagosloвила zimu utušila na Dove u jezike se plamene promoljila na Ognjenu Mariju u vatru se razbuktala Svjećnica pa nebo i zemlju zapalila za Gromovnika kola se uvalila da sigra se š njim Peruna je za Iliju zaminila Jarila urod spasila u Đurđeve ge zelene ruke met(n)ila svića u oganj zapalita	sustala je njiva od jare drum i lenija ožednili da jim je vode ladne da se nagule da jim je ponjava bila da se zastru da se zagrne kakim ponjavcem pod ambrelu od skutata da se metnu da jim je grana cetrova da se zaklone dok vriž nji na neblaku žarko sunce vjesi za ilinštaka i ilindana pa da jaru u šaraglje metnu i o(t)počivaju	blagoslovit budi ognju sveti blagoslovito tvoje sveto ime koji okupio si svit okolo sinije da se grije na kruvu suncem otranitim koji okupio si svit okolo sinije za kojom se mole očenaši pa se dili i blaguje sloga pa se vinom i vatrom pričešćuje pa se rod snuje blagoslovit budi ognju sveti blagoslovito tvoje sveto ime što prosvitlio si čoveku um i razum zrakom svoje sv(j)etlosti da ne živi samo od kruva brašnena već i od snage tvoga plamena	dok pepel mi pečati čelo zemljano na Sridu Čistu vatra moga tila sagor(j)eva svetlo se nutarnje kako koraknem u nepovrat trne blidi ko mesec prid zoru u korizmu svoju zalazi tilo da u pepel se sasma priobradi u vatri prokušano zemlji i nebu pridato na kola ognjeni odveženo
---	--	---	--



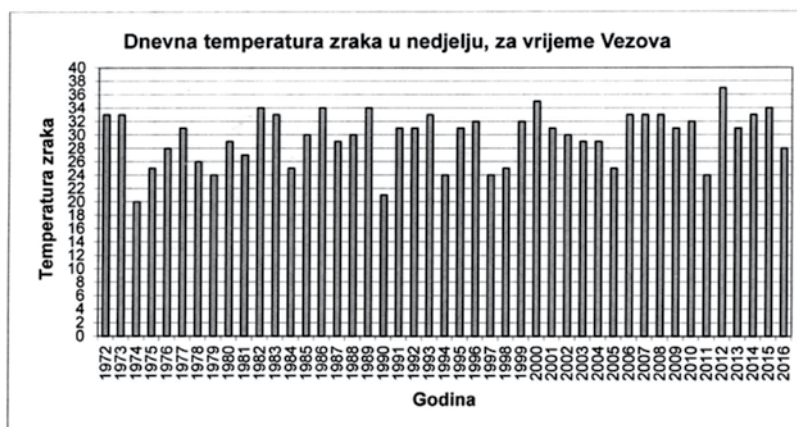
Voda u Riči otjelovita			
na dermu zgrabita voda krštena iz mora je usnilog izjedrila pa rastove stamene napojila žirove njiove podojila i marvu otranila suvoj je zemlji žeđ gasila znojava čela ladila na dermu zgrabita voda krštena tilo je u zemlju otpra- ćala s tilom se zemlji po- solita vraćala	panjtlike se od tila materinog razvezale od tila se njezinog odvezale pa iz posteljice plod- ne vode izvor pustile u bunar života da trani u avliji svojoj novo tilo ko cviče da ga zaliva u čeljade da naraste u čoveka da dozre od mlika tila njezinog iz posteljice plodne vode	oj dojdo dojdole žednu me narani gladnu me napoji rosom sa sedmog neba Sva- rogova u usta mi nacidi oj dojdo dojdole kiše sa svetog drveta njegovoga da u usti mi narastu kukuruzi riči i pšenica bjelica pa da pripovidad dok je svita i vika vodom okripita naranita i napojita oj dojdo dojdole	u tal mi mater otarak osta- vila ko ogledalo svoje ga crve- nim koncem na ćenaru otkala kad lice š njim umivam ja nju viđam di po ranoj rosi zadigniti skuta oda i po mladoj travi tapa pa se sva zeleni i jedri na Cvitnicu cvićem se umi- va kad suze š njim otirem ja nju viđam di se stuži ko kukavica sinja

Eter u Riči otjelovit
od Zemlje od Vode od Vatre od Zraka Rič je napravita otjelovita vidita i nevidita u sve i svim zagrñita Rič u v(j)ečnost zarobita iz sebe porodita



VREMENSKE PRILIKE U VRIJEME ODRŽAVANJA ĐAKOVAČKIH VEZOVA

Bartol Bačić



RbR	Godina	temp	Godina	temp	Godina	temp
1	1972	33	1974	20	2012	37
2	1973	33	1990	21	2000	35
3	1974	20	1979	24	1982	34
4	1975	25	1994	24	1986	34
5	1976	28	1997	24	1989	34
6	1977	31	2011	24	2015	34
7	1978	26	1975	25	1972	33
8	1979	24	1984	25	1973	33
9	1980	29	1998	25	1983	33
10	1981	27	2005	25	1993	33
11	1982	34	1978	26	2006	33
12	1983	33	1981	27	2007	33
13	1984	25	1976	28	2008	33
14	1985	30	2016	28	2014	33
15	1986	34	1980	29	1996	32
16	1987	29	1987	29	1999	32
17	1988	30	2003	29	2010	32
18	1989	34	2004	29	1977	31
19	1990	21	1985	30	1991	31
20	1991	31	1988	30	1992	31
21	1992	31	2002	30	1995	31
22	1993	33	1977	31	2001	31
23	1994	24	1991	31	2009	31
24	1995	31	1992	31	2013	31
25	1996	32	1995	31	1985	30
26	1997	24	2001	31	1988	30
27	1998	25	2009	31	2002	30
28	1999	32	2013	31	1980	29
29	2000	35	1996	32	1987	29
30	2001	31	1999	32	2003	29
31	2002	30	2010	32	2004	29
32	2003	29	1972	33	1976	28
33	2004	29	1973	33	2016	28
34	2005	25	1983	33	1981	27
35	2006	33	1993	33	1978	26
36	2007	33	2006	33	1975	25
37	2008	33	2007	33	1984	25
38	2009	31	2008	33	1998	25
39	2010	32	2014	33	2005	25
40	2011	24	1982	34	1979	24
41	2012	37	1986	34	1994	24
42	2013	31	1989	34	1997	24
43	2014	33	2015	34	2011	24
44	2015	34	2000	35	1990	21
45	2016	28	2012	37	1974	20

Sustavio: Bartol Bačić, mob:098-212-902

VRIJEME TIJEKOM ĐAKOVAČKIH VEZOVA

Godina	Petak				Subota				Nedjelja				Godina
	Temperatura °C		Vrijeme		Temperatura °C		Vrijeme		Temperatura °C		Vrijeme		
	U jutro	Dnevna			U jutro	Dnevna			U jutro	Dnevna			
1972	21	27			22	30			23	33			1972
1973	22	32			22	33			22	33			1973
1974	18	29			20	32			16	20			1974
1975	20	31			21	25			19	25			1975
1976	21	30			22	30			21	28			1976
1977	22	34			24	32			20	31			1977
1978	18	24			14	18			15	26			1978
1979	18	26			17	26			20	24			1979
1980	15	22			18	27			20	29			1980
1981	19	31			18	25			18	27			1981
1982	18	27			21	34			24	34			1982
1983	20	30			20	32			21	33			1983
1984	14	22			15	22			13	25			1984
1985	17	28			18	28			17	30			1985
1986	20	32			22	33			22	34			1986
1987	23	29			21	30			19	29			1987
1988	23	35			21	32			20	30			1988
1989	21	31			22	30			23	34			1989
1990	19	23			15	23			15	21			1990
1991	20	28			21	31			22	31			1991
1992	19	30			20	32			21	31			1992
1993	21	31			17	32			21	33			1993
1994	20	30			18	26			18	24			1994
1995	20	26			19	28			20	31			1995
1996	17	30			21	32			21	32			1996
1997	22	32			22	31			19	24			1997
1998	18	30			17	25			17	25			1998
1999	19	29			20	31			21	32			1999
2000	18	25			18	31			22	35			2000
2001	15	27			19	30			20	31			2001
2002	14	26			16	28			19	30			2002
2003	17	26			16	26			19	29			2003
2004	18	26			17	27			17	29			2004
2005	23	32			16	17			17	25			2005
2006	20	32			20	31			20	33			2006
2007	13	26			18	30			20	33			2007
2008	23	32			20	28			18	29			2008
2009	19	30			20	30			21	31			2009
2010	20	33			22	33			22	32			2010
2011	15	24			13	22			11	24			2011
2012	25	38			25	37			25	37			2012
2013	20	31			20	30			19	31			2013
2014	17	29			18	32			20	33			2014
2015	22	32			21	32			21	34			2015
2016	18	33			21	34			19	28			2016
2017													2017

sunčano
 djelomično oblačno
 oblačno
 magla
 snijeg
 kiša
 kiša i grmljavina
 poledica
 tuča, grad

Sastavio: Bartol Bačić, mob:098-212-902

vilhaas@gmail.com



51. ĐAKOVAČKI VEZOVI

Osobne karte KUD-ova - sudionici

Marija Burek, Ena Đurđević

KUD "ILINDEN"

MJESTO: STRUGA

DRŽAVA: MAKEDONIJA

KUD "Ilinden" je osnovan 6. travnja 1983 godine te od svojih početaka radi i djeluje pri Centru za kulturu "Braka Miladinovci" u mjestu Struga u Makedoniji.

U svoje 34 godine postojanja društvo je gostovalo na mnogim festivalima u Europi gdje je društvo na najvišem mogućem nivou predstavilo makedonsku narodnu pjesmu i ples.

Društvo trenutno broji preko 250 članova podijeljenih u 7 skupina svih uzrasta. Društvo posjeduje 15 različitih kompleta narodnih nošnji (muških i ženskih).

Društvo je održalo 34 samostalnih koncerata i preko 1500 nastupa na raznim manifestacijama.

VODITELJ DRUŠTVA: KRUME KOSTESKI

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: ?

THE HIGHLANDER ENSEMBLE "RABIAŃSKO ŚLEBODA"

MJESTO: RABA WYŻNA

DRŽAVA: POLJSKA

Ansambel "RabiaŃsko Śleboda" osnovan je 2013. godine pri «Galicija» udruženju u mjestu Raba Wyżna.

Ansambel prezentira tradicionalni poljski ples i pjesmu (brdsko područje) karakterističnu za Podhale oblast.

VODITELJ DRUŠTVA: EWELINA RUSNAK

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

HKD "POMURJE"

MJESTO: LENDAVA

DRŽAVA: SLOVENIJA

HKD Pomurje je osnovano 2005. godine. Osnovna djelatnost društva je očuvanje hrvatskog jezika, kulture i tradicije u Slovenskom Pomurju.

Društvo ima oko 200 članova i djeluje u više sekcija: folklor, tamburaška, knjižničarska, novinarska i ručni radovi.

U Lendavi društvo ima vlastite prostorije, Hrvatski dom sa knjižnicom, gdje održavaju aktivnosti i druženja.

Organiziraju nastavu hrvatskog jezika u lendavskoj srednjoj i osnovnoj školi.

Osmu godinu zaredom djeluje škola folklor i tamburaška škola. Izdaju i vlastiti časopis »Glas HKD Pomurje«.

Kao društvo Hrvatsko-slovenskog prijateljstva primili su brojne nagrade za svoj rad, pa tako i Povelju Međimurske županije.

Folklori ansambl HKD Pomurja osnovan je prije osam godina, u svom repertuaru ima više koreografija: Međimurski plesovi i scenski prikazi, plesovi Hrvatskog zagorja te Prekmurski plesovi.

Ansambel HKD Pomurje čini 8-9 plesnih parova i 5-7 tamburaša u originalnim međimurskim ili zagorskim narodnim nošnjama.

Ansambel ima dvadesetak nastupa godišnje, pretežno u Sloveniji, Mađarskoj i Hrvatskoj. Najznačajni nastupi su: Državna smotra folklor Slovenije u Beltincima, Međunarodna smotra folklor u Kesteyu, Lijepom našom u Mariboru i Murskom Središću, Međunarodna smotra folklor u Zagrebu, Vinkovačke jeseni, Festival svatovskih običaja u Pirovcu, Sabor hrvatske kulture u Sloveniji - Lendava, Maribor, Ljubljana, Škofja Loka i Koper.

VODITELJI DRUŠTVA: ĐANINO KUTNJAK, predsjednik

NIKOLA KOTUR, umjetnički voditelj folklor i koreografija

NIKOLA KRALJIĆ, umjetnički voditelj tamburaša i glazbeni aranžman

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 50

KULTURNO DRUŠTVO "PREŽIHOV VORANC"

MJESTO: RAVNE NA KOROŠKEM

DRŽAVA: SLOVENIJA

F.S.K.D. "Prežihov Voranc" ove godine slavi 70-tu obljetnicu postojanja. Dolazi iz mjesta Ravne na Koroškem u Sloveniji koje se nalazi na samoj granici s Austrijom.

Autohtona su skupina koja njeguje stare običaje i plesove koroškog kraja u Mežiškoj dolini koja je smještena u području Uršlje Gore.

Običaje i plesove izvede u svome kraju, po drugim dijelovima Slovenije i u inozemstvu, najviše u Austriji. Prošle godine su gostovali u Italiji, Rumunjskoj i Mađarskoj.

Plešu u nošnjama karakterističnim za drugu polovicu 19. stoljeća.

VODITELJI DRUŠTVA: IRENA ODER, predsjednica

ANGELA BEZJAK, predsjednica F.S.
PETER ŠUMNIK, mentor
BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

KUBURAŠKA UDRUGA "GROMOVI ZAGORJA"

MJESTO: TUHELJSKE TOPLICE

ŽUPANIJA: KRAPINSKO – ZAGORSKA

Kuburaška udruga "Gromovi zagorja" iz Tuheljskih Toplica (Krapinsko-zagorska županija) osnovana je 1998. godine i broji 40 aktivnih članova.

U sklopu udruge djeluje i podružnica sa sjedištem u Jarmini (Vukovarsko srijemska županija) koja broji pet članova.

U udruzi od prošle godine djeluje i Počasna postrojba "Čuvari Hrvatske himne", s obzirom na povijesno – zemljopisna obilježja kraja iz kojeg dolaze, a to je kraj gdje je nastala Hrvatska himna i gdje se nalazi spomenik Lijepoj našoj domovini. Postrojba ima posebno dizajnirane odore, rad akademske slikarice, rađene na osnovu arhiva iz doba Antuna Mihanovića te imaju zaštićeni grb, izgled i ime.

Udruga već godinama bilježi brojne nastupe na kulturnim i zabavnim manifestacijama na kojima predstavljaju svoj zavičaj, te tradicijsko pucanje iz kubura diljem Lijepe naše a od značajnijih nastupa izdvajaju gostovanja na "Sinjskoj alci", "Dan pobjede – Dan domovinske zahvalnosti" u Kninu...od Iloka na krajnjem istoku, Slavonije, Like, Dalmacije pa sve do Istre na zapadu gdje su imali više nastupa u području Vrsara i Funtane.

Za svoje nastupe koriste i svečane odore "Čuvara hrvatske himne", tradicionalne zagorske narodne nošnje kao i službene odore udruge.

Na svojim nastupima trude se uspješno prezentirati svoje mjesto Tuheljske Toplice i općinu Tuhelj, a isto tako prenose jednu tradiciju pucanja iz kubura, specifičnu za Hrvatsko Zagorje.

VODITELJ DRUŠTVA: MLADEN JEŽEK

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 10

KUD "STIJENA"

MJESTO: STIJENA

DRŽAVA: BOSNA I HERCEGOVINA

KUD "Stijena" iz Stijene, općina Cazin, osnovano je 1976. godine ali je uslijed ratnih djelovanja prestalo s radom. Početkom 2006. godine grupa entuzijasta je pokrenula rad ovog društva koje sada broji oko 70 članova.

Društvo radi u nekoliko sekcija i to: folklorna, dramska i izvorna, ženski hor.

Izvorna grupa se zalaže za očuvanje izvornog stvaralaštva, izvornog pjevanja i njegovanje sevdalinke.

Sudjelovali su na brojnim kulturnim manifestacijama u svojoj zemlji i inozemstvu a kao najznačajnije nastupe izdvajaju nastupe u Hrvatskoj, Sloveniji i Austriji te na međunarodnim festivalima u Turskoj i Makedoniji gdje su postigli značajne rezultate, prvi put treće mjesto i brončana medalja, drugi put nagrada za najbolju igraticu kada je u pitanju nošnja, stav, držanje, šminka i ostalo.

KUD "Stijena" ima bogat i raznovrstan repertoar. Jedno je od rijetkih društava na njihovom kantonu koje prezentira izvorne običaje (natpjevavanje, svadbe, kosidba i sl.) uz angažiranje kako najstarijih, tako i najmlađih članova.

VODITELJI DRUŠTVA: ASIMA SADIKOVIĆ, predsjednica
SEMIRA DURDŽIĆ, koreograf, voditeljica folklorne grupe
EJUB PAJALIĆ, prof., voditelj glazbene skupine i ženskog zbora

HASEDA KRAKOVIĆ, prof. bosanskoj jezika i knjiženosti,
voditeljica scenske postavke i dramske sekcije

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 38

KUD "BELETINEC"

MJESTO: BELETINEC

ŽUPANIJA: VARAŽDINSKA

KUD "Beletinec" osnovano je 2005. godine radi promicanja, razvitka i unapređenja kulturno-umjetničke baštine, poglavito glazbe i folklora, skupljajući i njegujući pri tome tradiciju glazbe i narodnih običaja, uz poticanje kreativnosti, zajedništva i druženja djece, mladih i odraslih.

KUD "Beletinec" djeluje u pet sekcija: folklorna dječja, folklorna odrasla, tamburaška, dramska te sekcija kreativne radionice – organizator je manifestacije "Anino u Beletincu". Sudjeluju na županijskim smotrama, međunarodnim smotrama folklora: Slovačka, BiH..., na smotrama folklora diljem Hrvatske, Vinkovačke jeseni, Đakovački vezovi te općinskim i crkvenim svečanostima (božićni i korizmeni koncerti).

VODITELJ DRUŠTVA: MATIJA ČABRAJEC

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

DRUŠTVO IZVORNOG FOLKLORA KOPRIVNIČKI IVANEC

MJESTO: KOPRIVNIČKI IVANEC

ŽUPANIJA: KOPRIVNIČKO – KRIŽEVAČKA

Društvo izvornog folklora Koprivnički Ivanec osnovano je prije 89 godina pod nazivom "Seljačka sloga", a 1968. godine zbog naglaska na čuvanju izvornosti narodne nošnje, pjesama, plesova i običaja Župe Koprivnički Ivanec mijenja ime u "Društvo izvornog folklora Koprivnički Ivanec".

U sadašnje vrijeme Društvo djeluje kroz odraslu i dječju folklornu skupinu, tamburašku skupinu i skupinu vezilja u Radionici izvornog veza.

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske 2011.g. dodijelilo je umijeću izrade izvornog veza Koprivničkog Ivancu status nematerijalnog kulturnog dobra Republike Hrvatske, na što su u Koprivničkom Ivancu izuzetno ponosni.

Društvo izvornog folklora Koprivnički Ivanec organizator je tradicionalnih "Ivanečkih kresova" - manifestacije koja je prošle godine obilježila 40. godišnjicu nastanka. To je bila prilika i za pokretanje nove tradicije pa su za male folkloraše održane 1. Ivanečke kresnice.

Šezdesetak aktivnih članova Društva čuva bogatu izvornu narodnu nošnju, umijeće izrade ivanečkog veza, plesove, pjesme i običaje s područja Koprivničkog Ivancu i ponosno ih predstavlja na nastupima diljem Hrvatske i izvan nje.

VODITELJ DRUŠTVA: GORDANA HORVAT, predsjednica

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

KUU "ZASADBREG"

MJESTO: ZASADBREG

ŽUPANIJA: MEĐIMURSKA

Kulturno umjetnička udruga "Zasadbreg" osnovana je 1999. Broji ukupno 90-tak članova koji djeluju kroz tamburašku, folklornu, vokalnu, maškarsku i etno sekciju.

Od samog osnutka udruga je doprinijela razvoju glazbenog i plesnog amaterizma te je oslonac i pokretačka snaga na području kulture u svojoj općini, općini Sveti Juraj na Bregu. Svake godine udruga organizira "Fašnik u Zasadbregu" i priredbu "Pozdrav Jeseni".

Sudionici su gotovo svih smotri koje se održavaju u Međimurskoj županiji. Od važnijih nastupa valja spomenuti nastup na Vinkovačkim jesenima, Voloderskim jesenima, Brodskom kolu, Đakovačkim vezovima, Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu, sudjelovali su u emisiji Lijepom našom, nastupili su u Sloveniji, Austriji, Mađarskoj, Švicarskoj, Makedoniji i Bugarskoj a bilježe i niz nastupa kod kulturnih društava koje djeluju u Hrvatskoj.

VODITELJ DRUŠTVA: MIRJANA KORUNIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

HKD "MEĐIMURJE – LJUBLJANA"

MJESTO: LJUBLJANA

DRŽAVA: SLOVENIJA

Hrvatsko kulturno društvo Međimurje – Ljubljana djeluje već od 1996 godine i jedno je od najvećih hrvatskih društava u Sloveniji. Osnovni cilj društva i njegovih osam sekcija je upoznavanje i očuvanje kulturne baštine i tradicije sa područja Hrvatske, a prije svega Međimurja, međusobno druženje i djelovanje na kulturnom, društvenom i sportskom području. Tako se članovi društva kroz programe svojih sekcija trude da sačuvaju hrvatski jezik i međimursko narječje.

Dječja sekcija Žabice kroz pjesmu, ples, igru i mnogo dobre volje pobrine za očuvanje kulturne baštine njihovih djedova i baka, sekcija mladih pobrine da lijepe i osjećajne međimurske pjesme ne padnu u zaborav. Na tom području se posebno trudi mješoviti pjevački zbor Katruže. Njeguju tradiciju jednoglasnog pjevanja međimurskih pjesama, što im je i najdraže, a ujedno vole zapjevati i pjesme iz ostalih hrvatskih područja te slovenske. Svake godine se kao jedini hrvatski zbor pridruže Taboru slovenskih pjevačkih zborova u Šentvidu kod Stične. Tada se predstave zborovi iz Slovenije i inozemstva. Sudjeluje oko 200 zborova sa približno 6000 sudionika.

Jedna od najstarijih sekcija u društvu je dramska sekcija. Članovi sekcije svake godine pripreme novu igru na hrvatskom jeziku i u međimurskom narječju. Predstave se na priredbi društva "Da ne zaboravim majčinu riječ", koja se na njihovu inicijativu priređuje već 20 godina, te na festivalu amaterskih kazališta u Prelogu (Hrvatska).

Za prikaz međimurskih narodnih pjesama i plesova na izvorni način pobrine folklorna sekcija Trsek i na taj način čuva kulturnu tradiciju ovog dijela Hrvatske. Udružuje članove i prijatelje iz Međimurja i ostalih područja Hrvatske (Slavonije, Zagorja, Gorskog kotara) i Slovenije. Na tradicionalnoj godišnjoj priredbi društva pod nazivom "Međimurska popevka" folklorna sekcija se svake godine predstavi sa novim splotom.

Za dobro raspoloženje na priredbama društva, izložbama, radionicama i drugim susretima pa pobrine tamburaška sekcija koja se sastoji iz tamburaškog sastava Đilkoši i vokalno instrumentalnog sastava Prijatelji. Sviraju međimurske pjesme, te ostale hrvatske pjesme, koje vole obraditi na

svoj način. Vokalno instrumentalni sastav Prijatelji je i stalna pratnja folklornoj sekciji Trsek.

Društvo ima i šahovsku sekciju te sekciju ručnih radova Cvet. Članice sekcije ručnih radova brinu za očuvanje materijalne kulturne baštine. Kroz radionice i izložbe razvijaju pozitivan odnos do prirode i prirodnih materijala, a izrađuju ukrase, čestitke, vjenčice i cvijeće, bave se šivanjem i vezenjem i pripremom darova za goste, članove i prijatelje društva. Aktivne predstavnice očuvanja kulturne baštine su i Ivanka Matotek, slikarica sa predivnim glasom i Maja Sedovnik kao njena instrumentalna pratnja na braču. Slike Ivanke Matotek i njeno pjevanje »vraćaju« ljude u domaći međimurski kraj.

VODITELJ DRUŠTVA: STJEPAN ŠIMUNIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

KUD "NEVEN"

MJESTO: PETRIJEVCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

Udruga je osnovana 2014. godine i broji 60 članova od kojih se većina bavi folklornim amaterizmom dugi niz godina.

Cilj osnivanja udruge je jačanje kulturnog i nacionalnog lokalnog identiteta u zajednici kroz njegovanje starih običaja kraja, te povezivanje sa zajednicom u pozitivnom okruženju s plesom i pjesmom i predstavljanje svoje kulture i običaja na gostovanjima.

Osim mnogobrojnih nastupa koje su ostvarili u kratkom vremenu od osnutka posebno su ponosni i izdvajaju slijedeće: Snimanje izvornih i svetih pjesama koje su se davno prije pjevale u Petrijevcima za HRT (emisija: "Iz kulturne baštine", urednice programa Miroslave Hadžihusejnović Valašek 2015. godine.)

Na reviji radnog "ruva" u Otoku u kategoriji "Baja" osvojeno prvo mjesto (28.5.2016.)

Članovi KUD-a «Neven» u Petrijevcima su izveli tradicijsku žetvu kako su davno prije radili njihovi stari. Prikaz žetve je sadržavao: pripremu za odlazak u žetvu, ispraćaj iz kuće, rad na polju, blagoslov žita i povratak sa žetve sa ljetinom.

Slavonska televizija je snimila i prikazala cijelu žetvu u emisiji pod naslovom "Čuvari baštine" koja se može pogledati na facebook stranici KUD-a i na youtube kanalu (<https://www.youtube.com/watch?v=ps4grdg7mwv>).

VODITELJ DRUŠTVA: NENAD SUDAR

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "PAURIJA"

MJESTO: DUBRAVCI

ŽUPANIJA: KARLOVAČKA

KUD "Paurija" Dubravci je osnovano u svibnju 2005. god. sa ciljem očuvanja običaja i kulturnog nasljeđa Paurskog kraja (Karlovačka županija). Ime je dobilo po kraju između dviju rijeka, Dobre i Mrežnice.

Društvo djeluje kroz šest sekcija: zbor, folklor, muška vokalna grupa, tamburaška, dramska i etno sekcija. Okuplja 65 članova od kojih je 40-ak aktivnih.

Do sada je sudjelovalo na županijskim smotrama izvornog folkloru u Ogulinu i na kulturnim manifestacijama kao što su "Brodsko kolo", "Miholjačko sijelo", šest puta na međunarodnom festivalu folkloru u Karlovcu, Danima Sv. Jakova u Mirlović Zagori, Knešpolju BiH, Buševcu, Otočcu, Šaptinovicima,

Kutini i mnogim drugim mjestima na brojnim manifestacijama diljem Lijepe naše te je u tim prilikama ostvarilo više od 300 javnih nastupa.

Društvo njeguje izvorno narječje specifično za "Paurski" kraj koje prezentira kroz brojne dramske predstave. Osim gostovanja KUD "Paurija" je i organizator tradicionalne manifestacije "Jesen u Pauriji" te večeri pučkog kazališta.

Muška vokalna skupina je nastupala na različitim smotrama, samostalno ili s ostatkom KUD-a. Dva puta su nastupili na "Smotri muških pjevačkih skupina Hrvatske" u Ivanić Gradu.

Kao jedna od najboljih folklornih skupina na smotri izvornog folklora karlovačke županije Igra Kolo u Ogulinu (2016. godina) KUD "Paurija" predstavljalo je svoju Županiju na 51. Vinkovačkim jesenima.

VODITELJI DRUŠTVA: DAVOR RESOVAC, predsjednik
ŽELJKO KUČINIĆ, umjetnički voditelj
BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

KUD "VILA VELEBITA"

MJESTO: JASENICE

ŽUPANIJA: ZADARSKA

KUD "Vila Velebita" osnovano je 2002. godine. Aktivnim radom bavi se od 2006. godine.

Nakon godinu dana aktivnog rada organizira 1. večer folklora pod nazivom "Velebite ne daj magli na se" koja je prerasla u tradicionalnu manifestaciju koja se održava svake godine. KUD djeluje tijekom cijele godine. Sudjelovali su na raznim manifestacijama, smotrama po Republici Hrvatskoj i inozemstvu.

Etnološki odjel je upoznao predsjednicu KUD-a Ivku Nekić s originalnom građom iz Jasenice i drugim mjestima velebitskog podgorja, a koja se čuva u etnološkom odjelu Narodnog muzeja Zadar. Posebno je važno napomenuti da je predstavnicom KUD-a krajem 2013. godine završila tečaj izrade četverokuke koji se održava u Etnološkom muzeju te na taj način obnavlja tradicionalno umijeće koje je zaštićeno kulturno dobro i kroz djelovanje KUD-a čuva ovaj važan dio kulturne baštine.

Na manifestaciji "Obnavljajmo baštinu" koja je održana 27. rujna 2014. u Trnjama (Slavonski Brod), na reviji natjecateljskog karaktera, od 20 sudionika, njihova nošnja je osvojila 1. mjesto prema odluci stručnog žirija (etnolozi i folkloristi) uz pohvalnicu za rekonstruiranu nošnju koju je izradila predsjednica KUD-a Ivka Nekić.

VODITELJ DRUŠTVA: IVKA NEKIĆ
BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 27

KUD "IVAN PLANINA"

MJESTO: TARČIN – SARAJEVO

DRŽAVA: BOSNA I HERCEGOVINA

KUD "Ivan Planina" Tarčin je prošle godine proslavilo 65 godina rada i postojanja.

Broje oko 150 članova čiji rad se odvija u više sekcija. Okosnicu predstavljaju folklorna i muzička sekcija. Na repertoaru folklorne sekcije ima 13 koreografija kroz koje su prezentirani svi narodi koji žive u Bosni i Hercegovini i okruženju. Posjeduju autentične nošnje kao i instrumente. U praksi izvedu cjelovečernje koncerte.

Društvo je sudjelovalo na mnogim festivalima u više zemalja kao što su: Austrija, Makedonija, Turska, Crna Gora, Hrvat-

ska, Poljska, Mađarska...gdje su ostvarili vrlo zapažene rezultate.

VODITELJ DRUŠTVA: BAKIR MEHREMIĆ, predsjednik
BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "MIJO STUPARIĆ"

MJESTO: VELIKA LUDINA

ŽUPANIJA: SISAČKO – MOSLAVAČKA

Kulturno – umjetničko društvo "Mijo Stuparić" Velika Ludina ime nosi po zastupniku seljaka i piscu, Miji Stupariću. Utemeljeno je 1. prosinca 1994. godine.

Tijekom više od 20 godina rada očuvalo je izvorne pjesme, plesove i narodne nošnje Moslavine. Bilježi brojne nastupe diljem Hrvatske, te nastup i osvojenu treću nagradu u kategoriji izvorni folklor na 3. susretima Hrvatske etno baštine u Filderstadtu 2015. godine. Inicijator je brojnih kulturnih manifestacija (Miholje u Ludini, Božićni koncert, Tamburaški susreti mladih, Proljeće u Ludini), događaja te radionica na području svoje općine.

U današnje vrijeme društvo broji 85 članova, koji aktivno djeluju u 5 sekcija: dječja i odrasla folklorna, pjevačka, tamburaška, te sekcija ručnog rada.

Društvo se izuzetno ponosi velikim brojem mladih koji će jednoga dana biti spremni prenijeti bogatu moslavačku tradiciju, putem riječi i djela na svoje potomke. Osim već spomenute Moslavine, njeguje i pjesme i plesove mnogobrojnih regija Lijepe Naše.

VODITELJI DRUŠTVA: TAMARA PLEIĆ, predsjednica i voditeljica pjevačke skupine
DIANA JAGODNIK, voditeljica folklora
DOMINIK DURBEK, voditelj tamburaške skupine
BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

KUD "VESELI ŠOKCI"

MJESTO: PUNITOVCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUD "Veseli šokci" iz Punitovaca 1967. godine kreće s radom i održava se sve do ratnih godina kada se u nekoliko navrata ponovno osnivao. Nakon dugogodišnje stanke je, na inicijativu gđe. Jasne Matković, osnovan u listopadu 2012. godine. U svibnju 2013. KUD se dijeli na dvije dječje skupine: "Dukati", za djecu od 6. do 12. godine, koja njeguje tradicijske igre te "Biseri", za djecu i odrasle od 12. do - . godine, koja njeguje tradicijske plesove i pjesme samih Punitovaca, ali i ostatka Đakovštine. Obje dječje skupine vodi gđica. Ivana Škegro, dugogodišnja članica KUD-a „Tena“ iz Đakova.

Vrlo brzo se osnovala i skromna sekcija tamburaša, koji su i prijašnjih godina sudjelovali u radu KUD-a, koja broji pet stalnih članova. Ove godine je osnovana tamburaška škola koju vodi g. Pavić Adam.

Kroz dosadašnje djelovanje KUD "Veseli šokci" sudjelovao je na Đakovačkim bušarima, Smotri folklora u Đakovu, Dječjoj smotri folklora u Josipovcu Punitovačkom, Đakovačkim vezovima, Vinkovačkim jesenima, Smotri folklora u Gabeli (BiH), Donjem Miholjcu te na nekoliko nastupa u Punitovcima. Ove godine su nastupali u Semeljcima, Kuševcu, Kešincima,

Gorjanima, Bogdanovcima, Osojniku kod Dubrovnika te sada već tradicionalno idu u Gabelu (BiH) te na manifestacije u Josipovcu i Jurjevcu Punitovačkom.

VODITELJ DRUŠTVA: IVANA ŠKEGRO

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

KUD "ŠOKADIJA"

MJESTO: STRIZIVOJNA

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Društvo djeluje od 1974. godine, od kada je i registrirano. Prvi zapisi o kulturnom djelovanju u Strizivojnoj sežu još od daleke 1925. godine, kad je osnovana muška pjevačka skupina Strossmayer, na čelu sa učiteljem Ručevićem.

Strizivojna je sudjelovala i na prvim Đakovačkim vezovima, ali tada bez naziva društva i registracije.

Ovo društvo postiže velike i zavidne rezultate diljem „Lijepe naše“. Ženska pjevačka skupina „Druge“ osvajaju četrnaest puta prvo mjesto na accapela smotrama u Osječko – baranjskoj županiji, a muška pjevačka skupina „Strossmayer“ je uvijek u korak s „Drugama“ u samom vrhu. MPS „Strossmayer“ prošle 2015. godine osvaja prvo mjesto na etno festivalu u Benkovcu, a 2014. godine ista skupina ostavlja kompletnu publiku bez daha u HNK u Zagrebu s odličnom izvedbom slavonsko-šokačkog bečarca.

Folklorna sekcija osvaja više puta prvo mjesto na smotrama Đakovštine, a čak su dva puta proglašeni najboljim društvom Slavonije i Baranje i zapadnog Srijema. Dječja skupina KUD-a prošle 2015. godine osvaja prvo mjesto na dječjem folklornom festivalu u Kutini.

Društvo je poznato i po odličnom i originalnom odijevanju. Nošnje su iz bakinih škrinja i ormara.

Društvo je do sada snimilo tri nosača zvuka: 1. Dođi drugo na divane, 2. Zeleni se od šume, 3. Pokraj Biđa.

Nastupali su na svim značajnim smotrama diljem RH, a obišli su i brojne zemlje izvan naših granica, kao npr.: Njemačka, Italija, Turska, Grčka, Makedonija, Bosna i Hercegovina, Srbija i dr. Voditelj svih sekcija je dr. vet. med. Mirko Damjanović, veliki zaljubljenik i poznavatelj folklora svoga sela, kraja i „Lijepe naše“.

VODITELJ DRUŠTVA: MIRKO DAMJANOVIĆ dr.med.vet.

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 100

KUD "ŠIROKOPOLJAC"

MJESTO: ŠIROKO POLJE

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUD «Širokopoljac» iz Širokog Polja osnovan je 1974. godine. Nakon određenih pauza u radu, KUD se ponovno aktivira 2004. godine i od tada kontinuirano djeluje.

Od značajnijih aktivnosti do 2004. izdvaja se domaćinstvo Hrvatskoj folklornoj skupini iz Toronta (Kanada) 1987. godine te domaćinstvo folklornoj skupini iz Pittsburgha (SAD) zajedno s Mjesnom zajednicom 1988. godine.

KUD danas okuplja 40 starijih i 40 mlađih članova - ljubitelja folklora koji njeguju folklornu baštinu Slavonije, odnosno cijele Hrvatske. Trenutno su sljedeće sekcije aktivne u radu KUD-a: Folklorna odrasla, Folklorna dječja (mala i srednja), Pjevačka i Tamburaška.

KUD svake godine nastupa na Đakovačkim vezovima, a od brojnih nastupa diljem Hrvatske i inozemstva izdvajaju se sudjelovanja na folklornim manifestacijama u Dubrovniku,

Solinu, Omišu, Stocu, Neumu, Sarajevu, Grosswilfersdorfu (Austrija), Pragu, Veneciji, Beogradu, Somboru, Budimpešti i Grčkoj.

KUD Širokopoljac je organizator Međunarodne smotre izvornog folklora u Širokom Polju, memorijalnog koncerta "Ivan Lončarević" te Dječje smotre folklora grada Đakova.

VODITELJ DRUŠTVA: SLAĐANA LONČAREVIĆ, predsjednica
VEDRAN ĐAMBIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 50

PRVA KANDŽIJAŠKA UDRUGA KRUŠEVICA

MJESTO: KRUŠEVICA

ŽUPANIJA: BRODSKO - POSAVSKA

Prva kandžijska udruga "Kruševica" je prva i jedina kandžijska udruga u RH.

Udruga djeluje od 2010 godine. Sudjeluju na svim važnim kulturno - tradicionalnim manifestacijama u Slavoniji. Svojim nastupima privlače pažnju publike te na taj način promoviraju svinjarsku kandžiju.

Slobodno mogu reći da su ju spasili od zaborava, približili ju mladima, a kod starije populacije probudili sjećanja.

VODITELJ DRUŠTVA: MIJO KOCIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

KUD "LEDINA"

MJESTO: GAŠINCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Društvo ove godine obilježava dvadesetu obljetnicu postojanja. U svom radu njeguju tradicijske običaje Đakovštine.

U društvu djeluje osamdesetak aktivnih članova podijeljenih u četiri skupine: mala, srednja i odrasla folklorna skupina te tamburaška sekcija.

Nastupili su na brojnim smotrama diljem Lijepe Naše te se mogu pohvaliti i inozemnim nastupima (Republika Češka, dva puta Republika Makedonija te više od deset nastupa diljem BiH).

Osim nastupa organiziraju i mnoga događanja u selu: pinklbal, božićni koncert te su posebno ponosni na organizaciju kulturne manifestacije "Kolo na ledini" koja se ove godine održava jedanaesti puta.

VODITELJ DRUŠTVA: IVANA DORUŠAK

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "SKLAD"

MJESTO: ĐAKOVO

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUD "Sklad" Đakovo osnovano je 1863.godine kao pjevačko društvo.

Od kraja 19.stoljeća u Đakovu djeluju kazališna družina i tamburaški orkestar. Prvi mecena Društva je bio biskup J.J.Strossmayer.

KUD "Sklad" je bio organizator i sudionik mnogobrojnih koncerata, zabava, kostimiranih zabava, a izvodili su mjuzikle, operete i opere.

Početkom 50-ih godina 20.stoljeća prvi put se spominje i folklor, ali se radi sporadično sve do kraja 70-ih godina. Od tada se intenzivira rad folklora i to izvornog folklora i običaja.

Društvo je nastupilo na svim značajnim smotrama u zemlji (Međunarodna smotra folklora, Zagreb; Špancir fest, Varaž-

din; Aurea fest, Požega), mnogobrojnim događanjima lokalnog značaja te u Bosni i Hercegovini i Austriji.

U sklopu KUD-a "Sklad" 2013. godine, povodom obilježavanja 150-te godišnjice KUD-a, s radom počinje ženska pjevačka skupina "Skladovke". Tijekom proteklih godina "Skladovke" su imale nekoliko zapaženih izlazaka, od Županijskog natjecanja, nastupa na "Brodskom kolu" i nastupa na 4. natjecanju hrvatske tradicijske vokalne glazbe – Zagreb 2017. godine, gdje dobivaju brončanu plaketu.

Među prvim u RH osnivaju mažoretkinje, a nešto kasnije i suvremene oblike kulturnog izričaja (ritmika, jazz dance).

Društvo danas broji 300-tinjak članova u nekoliko sekcija (dramska, mažoretkinje, ritmika, jazz dance, tamburaši i folklor).

VODITELJI DRUŠTVA: IVANKA PERKOVIĆ, predsjednica

IVANA DORUŠAK, folklor

MARKO FUNARIĆ, tamburaši

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "KONDRIČANI"

MJESTO: KONDRIĆ

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUD "Kondričani" dolazi iz malog, prekrasnog, šokačko – slavonskog sela na brdašcu, Kondrića, općine Trnava, Osječko-baranjske županije.

Društvo je osnovano 6. siječnja 2001. godine, a djeluje u tri skupine: plesna skupina, pjevačka i tamburaška sekcija. KUD, danas, broji oko 30-tak članova.

Njegujući pjesmu, plesove i običaje svog sela i zavičaja, nastupili su na svim većim smotrama Slavonije i Branje (Brodsko kolo, Đakovački vezovi, Miholjačko sijelo, Ljeto Valpovačko, Vinkovačke jeseni) te diljem Jadrana.

Osim RH, nastupali su i izvan granica Lijepe Naše, kao što su prije svega nastupi u Srbiji, BiH, Mađarskoj i Makedoniji... Mogu se pohvaliti vrhunskim rezultatima na ocjenjivskim smotrama, kako sam KUD tako i pojedinačni članovi.

Izrazito su ponosni na svoju smotru folkloru u selu pod nazivom "Lipanske večeri" koja se održava u sklopu Đakovačkih vezova. Na njoj sudjeluju društva iz različitih dijelova Republike Hrvatske, a označava početak turističko – gospodarske manifestacije vinara i vinogradara "BONAVITE".

VODITELJI DRUŠTVA: MAGDALENA NAĐ, predsjednica

ZDRAVKO MIJATOVIĆ, voditelj

ANTONIO CEDLI, tajnik

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

KUD "TENA"

MJESTO: ĐAKOVO

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Kulturno-umjetničko društvo "Tena" iz Đakova osnovano je 21. svibnja 1985. godine. U ove protekle 32 godine svoga rada zabilježila je značajne uspjehe svojim koreografijama i nošnjama u domovini Hrvatskoj i diljem svijeta.

"Tena" broji oko 200 aktivnih članova u nekoliko sekcija (folklornih, tamburaški i MVS Bečarine), potvrđuje i čuva pradjedovsko naslijeđe, te svijetu pokazuje postojanje bogate kulturne baštine.

Članovi «Tene» prvenstveno obrađuju pjesme, običaje i plesove svoga zavičaja Đakovštine, ali i folklorno naslijeđe cijelog Hrvatskog naroda. «Tena» njeguje sve ono što je lijepo, plemenito i skladno u srcu i duši hrvatskog čovjeka

od Slavonije i Baranje preko Posavine, Pokuplja, Like, Trogira, Splita, Mađarske Podravine, Bunjevaca itd.

Tena je u protekle 32 godine obišla cijelu Europu na međunarodnim festivalima, posjetila Meksiko, Egipat, Kinu, Indoneziju i svojim nastupima oduševila publiku sa prekrasnim nošnjama i koreografijama, što potvrđuju brojni pozivi na nove festivale.

VODITELJI DRUŠTVA: DR. ENRIH MERDIĆ

STJEPAN JURIŠA

PROF. ANEMARIJA RUČEVIĆ,

PROF. TOMISLAV RADIČEVIĆ

TOMISLAV KLASAN

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 180

KUD "HRVATSKA ČITAONICA"

MJESTO: SELCI ĐAKOVAČKI

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Kulturno-umjetničko društvo "Hrvatska čitaonica" djeluje već duži niz godina. Trenutno, KUD djeluje sa oko 60-ak članova.

U KUD-u "Hrvatska čitaonica" djeluje: dječja skupina, skupina odraslih, tamburaška skupina, skupina žena koje putem radionica prati rad KUD-a.

KUD aktivno sudjeluje na svim područjima preko SAKUD-a grada Đakova, SAKUD-a Đakovštine i Turističke zajednice grada Đakova.

Svojim nastupima nastoji pokazati i očuvati kulturnu tradiciju našeg zavičaja te sa mlađim generacijama ostaviti neizbrisiv trag svog djelovanja.

Kroz duži niz godina KUD je sudjelovao na brojnim nastupima u Slavoniji, Dalmaciji, Zagrebačkoj smotri folkloru te međunarodnoj smotri u Mađarskoj, Italiji, Grčkoj, Bosni i Hercegovini. Organizator je dječje smotre – U Selcima na Brašančevo i organizator je folklornog djela Šokačke alke u Selcima Đakovačkim.

VODITELJ DRUŠTVA: JURICA ŠERFEZI

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

KUD "KORALJ"

MJESTO: ZLARIN

ŽUPANIJA: ŠIBENSKO-KNINSKA

Društvo je službeno osnovano i registrirano 1997. godine na čelu s dugogodišnjim predsjednikom Borisom Gregovom. Postojalo je i mnogo godina ranije u drugom sastavu. Počasni predsjednik je pok. književnik Mladen Bjažić.

Osim folklorne sekcije, društvo se bavi i muzejskom djelatnošću i pripremanjem izložbi u Zavičajnom muzeju Vesne Parun. Tijekom ljeta u toj galeriji pripremaju razne izložbe fotografija u suradnji s Lukom Marottijem (Miljenko Domjan, Marija Braut; Goran Vranić...) i izložbe poznatih slikara u suradnji sa Vedranom Perkovom i udrugom Punta Arta (Matko Trebotić...).

Sudjelovali su na smotrama u Vinkovcima, Bjelovaru, Zagrebu, Metkoviću, Šibeniku, Kaštel Kambelovcu, Sv. Filipu i Jakovu, državnom prvenstvu izvornih folklornih grupa u Karlovcu, međunarodnoj smotri folkloru u Grudama. U travnju 2015. godine nastupali su i u emisiji "Lijepom našom". Osim navedenih napjeva i kola, dio njihovog programa su i scenski prikazi starih običaja sa Zlarina: Vinčanje moga dide; Ispraćaj koraljara- Homo na kureja.

Čuvari su kulturne baštine svoga otoka i zajedno sa TZ Zlarin nositelji su kulturnog ljeta. U zimskim mjesecima obilježavaju blagdane Sv. Nikole i Sv. Stjepana na starinski način, također uz potporu TZ i Mjesnog odbora Zlarin.

VODITELJI DRUŠTVA: SINEVA GABRIĆ, predsjednica

SONJA BATUR, umjetnička voditeljica

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 32

KUD "IVAN FONOVIĆ ZLATELA"

MJESTO: KRŠAN

ŽUPANIJA: ISTARSKA

Tradicija u gradnji istarskih narodnih instrumenata, kantu, svirci i plesu na Kršanščini je postojala od davnina, ali se nije održala. Još davne 1967. godine, odlaskom nekih obitelji koje su gajile svirku i kanat po starinski u Ameriku, ta tradicija je na Kršanščini nestala.

Takvo je stanje u Kršanu dočekalo osnivanje KUD-a Zlatela 19. siječnja 1997. godine. Tako je trinaest osnivača, na čelu s petoricom članova inicijativnoga odbora, 19. siječnja 1997. godine povodom pedesete godišnjice smrti Ivana Fonovića Zlatele, poznatog izrađivača istarskih autohtonih narodnih glazbala, osnovalo kulturno umjetničko društvo njegova imena. Dva mjeseca nakon, KUD Zlatela je brojao 180 članova.

KUD se organizirao u više sekcija i to: sekciju za ples, sekciju za svirku i kanat te kantadorke Zlatelke. U članstvu imaju i harmonikaše koji sviraju dijatonsku harmoniku triještinu pa su zato nabavili i istarski bajs s dvije strune. Tako su stečeni uvjeti da se osim balona, istarske polke te plesova balo di kantriga i balo di kušin plešu i ostali plesovi koji su dio istarske tradicije koji se plešu uz izvorna istarska narodna glazbala kao što su mih, sopele, šurle i volarice. Njihovi tancadori znaju plesati i šetepaši, polku spašo, špic polku i mazurku, plesove koji su se jednom plesali u okolici Sušnjovice, dijelu njihove Općine nastanjenu Istrorumunjima odnosno Istrorumerima.

Obišli su međunarodne festivale u Kopru, Škofja Loki, Piranu u Sloveniji, Plzenu u Češkoj, dva puta u Beilngriesu u Njemačkoj, tri puta u Belgiji. Sudjelovali su i na IGF Grand prixu u Puli i Rapcu, Leronu u Vodnjanu, Susretu Seljačka sloga u Osijeku, Vinkovačkim jesenima i Dječjim Vinkovačkim jesenima, Zlatnoj sopeli u Poreču, tri puta na Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu, na smotri Na Neretvu misečina pala u Metkoviću itd.

Mlađi uzrasti, također, su često prisutni na svim dječjim smotrama folkloru. Naime, prije dvije godine su nastupili i na jednoj od najpoznatijih dječjih smotri folkloru u Vinkovcima. 2014. godine osvojili su 2. mjesto na međunarodnoj smotri folkloru Gospojina 2014. u Livnu. 2010. godine su u Zagrebu osvojili prvo mjesto na natjecanju plesnih parova Hrvatske DRMEŠ – DA! izvedbom balona u konkurenciji plesnih parova i plesova iz cijele Hrvatske.

VODITELJI DRUŠTVA: ZORAN KARLIĆ, predsjednik

SAŠA RUNKO, dopredsjednik

ANA LICUL, tajnica

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUD "VESELA ŠOKADIJA"

MJESTO: LAPOVCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUD "Vesela šokadija" osnovan je 1. listopada 2013. godine s ciljem očuvanja tradicije i običaja njihovog sela. Sudjeluju svake godine na Đakovačkim vezovima, te na manifestacijama diljem Republike Hrvatske i inozemstva.

Ponose se svojom manifestacijom "Jesen u Lapovcima", te Božićnim koncertom. Djeluju u dvije sekcije, odrasloj i tamburaškoj.

VODITELJI DRUŠTVA: IVICA KLOPAN

MIRA GRGIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

FOLKLORNI ANSAMBL "SVETA NEDELJA"

MJESTO: SVETA NEDELJA

ŽUPANIJA: ZAGREBAČKA

„Folklorni ansambl Sveta Nedelja“ iz Grada Sveta Nedelja osnovan je 1997. godine pod imenom „Kulturno društvo Sveta Nedelja“ s ciljem očuvanja hrvatske, a napose svetonedeljske folklorne tradicijske baštine.

Ansambl nastavlja kulturne aktivnosti koje se u Svetoj Nedelji organizirano pojavljuju krajem dvadesetih godina 20. stoljeća kada dolazi do osnivanja Društva „Bor“ koji se sastojao od pjevačkog zbora i tamburaškog orkestra, a zatim i crkvenog ženskog pjevačkog zbora. Ansambl posjeduje bogat fundus svetonedeljskih narodnih nošnji od kojih su neke stare i preko 150 godina.

Ansambl broji 80 aktivnih članova u dobi od 4 do 77 godina, koji djeluju u 6 sekcija: mlađi dječji folklorni ansambl, stariji dječji folklorni ansambl, reprezentativni folklorni ansambl, mlađi tamburaški orkestar, stariji tamburaški orkestar te veteranski vokalni folklorni sastav. Umjetnička voditeljica Ansambla je Sandra Sekula, voditelj tamburaških orkestara Dražen Šoić, voditeljica mlađeg dječjeg folklornog ansambla Helena Štrbac, voditeljica starijeg dječjeg folklornog ansambla Magdalena Cvitan a Tina Klak vokalna voditeljica. Uz brojne nastupe diljem cijele Hrvatske posebno valja napomenuti sudjelovanja na županijskim smotrama folkloru, državnim smotrama folkloru Vinkovačke jeseni i Đakovački vezovi te Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu.

Uz gostovanja u Hrvatskoj, Ansambl je sudjelovalo na međunarodnim folklornim festivalima i gostovanjima u Švedskoj, Italiji, Mađarskoj, Makedoniji, Bugarskoj, Srbiji te Poljskoj. Ansambl je do sada održao 10 samostalnih cjelovečernih koncerata te izdao dva nosača zvuka pod nazivom „Šipkom mi vrčak ograjen“ i „Hrvatske božićne pjesme“. Ansambl je organizator „Dječjeg folklornog festivala“ u Svetoj Nedelji, koji se kontinuirano održava od 2004. godine.

VODITELJI DRUŠTVA: SANDRA SEKULA

DRAŽEN ŠOIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 44

KUD "DRENJANCI"

MJESTO: DRENJE

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Društvo je osnovano 1979. godine sa željom da sačuvamo tradiciju drenjanštine, da na mlade generacije prenesu sve ono vrijedno što se godinama stvaralo na tom području.

Počeli su skromno, no danas društvo broji 138 članova svrstanih u 3 folklorne grupe, 2 pjevačke grupe (muška i ženska) te grupe tamburaša. Društvo je u svom trajanju sudjelovalo na velikom broju smotri širom republike hrvatske, a 5

puta su predstavljali Republiku Hrvatsku na međunarodnim smotrama te su 2001. osvojili Grand Prix u češkoj.

VODITELJI DRUŠTVA: VIDA BLAŽEVIĆ

KRISTINA FILAKOVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

UDRUGA "PREKODRAVSKI ZVON"

MJESTO: GOLA

ŽUPANIJA: KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA

Udruga "Prekodravski zvon" Gola ima 40 članova. Osnovani su 1996. godine. Udruga djeluje u tri sekcije tamburaška, folklorna i pjevačka koje njeguju pjesme i plesove izvornog folklora.

Gostovali su po cijeloj Lijepoj našoj od mora do Zagorja preko Međimurja, Podravine do Slavonije i tako predstavili svoje Prekodravlje i općinu Gola. Sudjelovali su na Vinkovačkim jesenim, Đakovačkim vezovima, a tamburaški sastav Udruge osvojio je treće mjesto na 21. susretima hrvatskih tamburaških orkestara i sastava u Dugom selu.

VODITELJI DRUŠTVA: JURICA HRENIĆ, glazbeni voditelj

DAVOR CVETANOVIĆ, plesni voditelj

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

ĐAKOVAČKE MAŽORETKINJE KUD-a "SKLAD"

MJESTO: ĐAKOVO

ŽUPANIJA: OSJEČKO BARANJSKA

Đakovačke mažoretkinje KUD-a «Sklad» neprekidno djeluju već pune 23 godine kao najbrojnija Skladova sekcija. Članice su Hrvatskog mažoret saveza i jedan su od najstarijih mažoret timova u Hrvatskoj.

Mažoretkinje nastupaju na svim važnijim priredbama u Đakovu i okolici (Đakovački bušari, Dan grada, Dobro je činiti dobro, Svome gradu za blagdan, Mi smo djeca vesela, program za sv. Nikolu, dječjoj olimpijadi i dr.), sportskim događanjima (ulična trka, nogometne utakmice) i na drugim kulturnim događanjima (izložbe, predstavljanja, otvorenja). Čest su gost na različitim humanitarnim koncertima i priredbama, vatrogasnim natjecanjima, smotrama folklora, a prošle su godine nastupile i na smotri mažoretkinja u sklopu Vinkovačkih jeseni. Godišnje odrade osamdesetak nastupa, a najvažniji i najljepši nastup je predvođenje Vezovske povorke. Đakovačke mažoretkinje sudjeluju i na regionalnim i državnim prvenstvima Hrvatskog mažoret saveza predstavljajući grad. Đakovo i svoj KUD.

Najbolji je rezultat 2. mjesto na Regionalnom prvenstvu i 5. mjesto na Državnom prvenstvu u kategoriji solo. U mažoretkinjama pleše 85 djevojčica i djevojaka od 4 do 18 godina koje su podijeljene u šest skupina: početnice, kikiči, dječji sastav, kadetkinje, juniorke i seniorke. U Vezovskoj povorci nastupaju juniorke i seniorke. Trenerice su: Barbara Glavina, Bruna Šulina, Franciska Miletić i Kristina Podgornik.

VODITELJI DRUŠTVA: KRISTINA PODGORNIK

FRANCIŠKA MILETIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 28

YEDİTEPE FOLKLOR EDUCATION CENTER

MJESTO: ISTANBUL

DRŽAVA: TURSKA

Yeditepe Folklor osnovan je 2012. godine od strane sedam volontera koji su dugo vremena radili na području narod-

nih plesova. Yeditepe Folklor je udruga koja nastoji očuvati i promovirati nacionalne narodne plesove što joj je i daljnji cilj koji provodi modernim i inovativnim pristupom.

Iako su osnovani prije 5 godina uspjeli su realizirati mnoge nacionalne i međunarodne projekte te nastupe na međunarodnim festivalima.

Imaju veliki tradicijski repertoar iz svih krajeva zemlje kojeg realizira više od 100 plesača. Izmir, Bitlis, Trabzon, Rize, Mus, Artvin, Gaziantep, Kırklareli, Bursa, Mardin, Roman i Diyarbakir su neki od plesova koji su na njihovom repertoaru.

Yeditepe udruženje nastavlja svoj rad na predstavljanju i očuvanju turskih narodnih plesova.

VODITELJI DRUŠTVA: VEDAT ÇİLLİ, predsjednik

BEDRA ÇİĞİR, menadžer festivala

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 42

KUD "ŠOKADIJA"

MJESTO: STARI MIKANOVCI

ŽUPANIJA: VUKOVARSKO-SRIJEMSKA

KUD "Šokadija" Stari Mikanovci osnovano je 1967. godine. Već pola stoljeća osnovni motiv i cilj društva je njegovanje i promocija kulturne baštine, čuvanje narodnih nošnji i običaja te izravna edukacija djece i mladih o vrijednostima tradicijske kulture hrvatskog naroda.

Kroz 50 godina postojanja i aktivnog djelovanja društvo je nastupilo na raznim manifestacijama u RH između kojih se izdvajaju: Vinkovačke jesni, Đakovački vezovi, Brodsko koli i Smotra "Alaj pjevam i pjevati znadem", Smotra muških pjevačkih skupina Hrvatske u Ivanić Gradu, Šokačko sijelo u županiji, Smotra folklora "Na Neretvu misečina pala" u Metkoviću, Međunarodna smotra folklora u Zagrebu i dr...

Danas u KUD-u "Šokadija" Stari Mikanovci aktivno djeluju dječja i odrasla folklorna skupina, muška i ženska pjevačka skupina, dječja i odrasla tamburaška skupina te svirači tradicijskih glazbala: samica, gajdi i dvojnica. Na svojim nastupima članovi "Šokadije" predstavljaju se u originalnim – izvornim narodnim nošnjama iz Starih Mikanovaca, a kod pripremanja i izvođenja nastupa posebno se pazi da pjesme, napjevi i kola budu izvedeni prema koracima, arijama i testovima zabilježenim u Mikanovcima.

Od 1968. godine društvo organizira i osmišljava priredbu "Mladost i ljepota Slavonije" – Reviju djevojaka, snaša i momaka u narodnim nošnjama. I pola stoljeća kasnije amatersko-kulturno umjetničko društvo održalo je uz pomoć stručnih suradnika, ponajviše etnologa na čelu s mr. sc. Ljubicom Gligorević ovu Priredbu na zavidnoj razini. Kroz 50 godina, na pozornici Doma kulture u Starim Mikanovcima predstavilo se više od 1500 čuvarica i čuvara narodnih ruha. Govorilo se o nebrojenim narodnim nošnjama, od svagdanjih do onih najsvečanijih odjevanih u povodu najvećih blagdana Uskrsa i Božića, za velike svece, svatove, crkvene godove i druge značajne događaje iz tradicijskog života. KUD "Šokadija" Stari Mikanovci svojim aktivnostima doprinosi očuvanju tradicijske kulture, pjesme i plesa, Šokaca sa prostora Slavonije i Srijema, promovira tradicijsko odijevanje kod mladih naraštaja kao i izradu novih dijelova narodnih nošnji u stilskom skladu s tradicijskim ruhom.

VODITELJ DRUŠTVA: ANICA LEKIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 45

KU "LINDO"

MJESTO: OŠLJE - STUPA

ŽUPANIJA: DUBROVAČKO-NERETVANSKA

Udruga je osnovana 1998.godine. Dolazi iz dva mala sela iz općine Dubrovačko primorje, Ošlje i Stupa. Balaju izvorno kolo "lindo" u obnovljenim originalnim nošnjama našega kraja. Svirač svira na lizerici, a kolovođa vodi kolo i glasnim povicima određuje promjene plesnih figura: o sebi prema sebi; uzgor ruka noga će sama; okreni je obrni je; u nebo s njom sokole moj; krili mi krilo bijela vilo..., uz ženske kolačke napjeve. Nastupali su na brojnim kulturnim manifestacijama:

- prvo putovanje članova Udruge bilo je 1998. godine u Vukovar
 - smotra folklor "Na Neretvu misečina pala" puno puta
 - Međunarodnoj smotri folklor u Zagrebu 1999.g
 - Smotri folklor u Čapljini "Lijera diple nadigrala" puno puta
 - Vinkovačke jeseni 2001.g i 2008.g.
 - Šokačko sijelo u Županji 2003.g.
 - međunarodna smotra folklor u Pećuhu - Mađarska 2003.g.
 - Đakovački vezovi 2004. g
 - Snimanje TV serije "Domovnica" u Dubrovniku 2005.g.
 - 5. povratnički susreti folklornih skupina u Okučanima 2006.g.
 - gostovali kod predsjednika Republike gosp. Stjepana Mešića 2008. g.
 - Šokačko sijelo Vinkovci 2009.g
 - te puno nastupa u cijeloj njihovoj Županji
- VODITELJ DRUŠTVA: VESNA CVJETANOVIĆ
BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

HKUD "BELI MANASTIR"

MJESTO: BELI MANASTIR

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Hrvatsko kulturno umjetničko društvo utemeljeno je 1994. godina voljom nekolicine entuzijasta i uz pomoć sponzora i donatora koji su pomogli prikupiti nošnje i instrumente za početak rada.

Danas društvo broji oko 80 aktivnih članova okupljenih u dječjoj plesnoj skupini, reprezentativnom plesnom ansamblu i rekreativnoj skupini te u glazbeno-vokalnoj sekciji. Vizija im je njegovati folklorne tradicije njihovih baka i djedova kao i usmjeravati mlade na kulturno-umjetnički rad i njegovanje tradicijske i kulturne baštine njihovog kraja.

Društvo mnogobrojnim nastupima diljem zemlje i inozemstva predstavlja Baranju i Hrvatsku te njihovo folklorno bogatstvo. Od inozemnih putovanja mogu nabrojati nastupe u Mađarskoj, Austriji, Njemačkoj, Švicarskoj, Francuskoj, Poljskoj, Bosni i Hercegovini i Makedoniji.

VODITELJI DRUŠTVA: TOMISLAV TENJERI
BOBAN ĐURIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

SLOVAČKO KULTURNO UMETNIČKO DRUŠTVO "ONDREJA PEKÁR"

MJESTO: SOLJANI

DRŽAVA: SLOVAČKA

Slovaci u Soljanima obitavaju od 1840. godine, doseljavaju se iz Slovačke iz Novohradskog kraja, Zvolena-sjeverna, a kasnije i srednje Slovačke. Društveni život slovačka u Soljanima postepeno se razvija u osnivanju raznih društava.

Prvo je osnovana Evangelička crkva 1912.godine. Slovačka čitaonica, osnovana je 1932. godine u kojoj se skupljala Slovačka mladež svake subote i nedjelje poslije podne. Tu se plesalo i zabavljalo, slušala se glazba. U to vrijeme, tridesetih godina imali su u čitaonici gramofon sa gramofonskim pločama. U Soljanima 1932. godine organizirano je započelo igranje nogometa u nogometnom klubu „Zora“, a igralište se nalazilo u „Tockom kraju“ (slovački kraj) gdje su većina igrača bili Slovaci. Iz novije povijest Slovaci u Soljanima osnivaju 28.10.1993.godine Maticu Slovačku -Soljani. Bavi se očuvanjem slovačkih običaja, pjesama i plesa.

Od 1994.godine djeluje pjevačka skupina od 12 članova, od tada imaju Slovačko kulturno umjetničko društvo "Ondreja Pekára" Soljani, društvo nosi naziv po osnivaču Matice slovačke-Soljani, svake godine nastupa sa slovačkim pjesmama i plesom na skoro svim manifestacijama što organizira Savez Slovaka u R. Hrvatskoj. Nastupaju na kulturnim manifestacijama u bližoj okolini „Cvelferija“, "Vinkovačke jeseni", Šokačko sijelo, putuju u Slovačku republiku svake druge godine zajedno s KUD-om „Slavonija“ Soljani.

Njeguju 28. godina prijateljstvo sa folklornom skupinom iz Slovačke "Krnčianka" iz Krnče. Nastupaju u BiH, Austriji i Vojvodini. Matica slovačka- Soljani 2014.godine je izdala i knjigu : SOLANY KULTÚRNE TRADÍCIE SLOVÁKOV V SLAVÓNII i snimila CD sa 16 slovačkih pjesama pod nazivom "NAD SOLJANMI...". SKUS "Ondreja Pekára" Soljani danas ima odraslu i dječiju skupinu sa 45 aktivnih članova. Ove godine će im biti prvi puta na Đakovačkim vezovima.

VODITELJ DRUŠTVA: MILUŠKA OŽVÁTOVÁ BESEK

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

KUD "KUŠEVAC"

MJESTO: KUŠEVAC

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Dana 29. rujna 2007. godine održana je osnivačka skupština KUD-a "Kuševac". Prvi susret plesača i voditelja održan je 24. listopada 2007. godine. KUD tada nije imao ništa što treba za rad KUD-a (nošnje, opanci, instrumenti).

Prvi nastupi koji su odrađivani odrađeni su u nošnjama koje su im posudili dobri i nesebični ljudi. Danas se mogu pohvaliti dovoljnim brojem nošnji koje su kupljene uz podršku Osječko-baranjske županije i grada Đakova te vlastitih sredstava.

Ponosni su organizatori manifestacije "Selo moje na brdašcu" koja se tradicionalno organizira svake godine radi druženja, zabave i promicanja kulturnih vrijednosti, a koja se organizira u sklopu Programa Đakovačkih Vezova. Ove godine je održana po deseti puta. Manifestacija se održava dva dana i prvoga dana okuplja odrasle folklorne skupine, a drugoga dana dječje skupine.

KUD "Kuševac" broji 40-tak članova podijeljenih u tri skupine: odrasli i mali folklor te tamburaška sekcija. Sudjelovali su na brojnim manifestacijama diljem Hrvatske. Ističu neizostavne nastupe na Đakovačkim Vezovima kao i na Đakovačkim bušarima, nastupe u Kutini, na Vinkovačkim jesenima, Grudama (BiH), Tomislavgradu, Brinju, Letovaniću, Ogulinu, Šibeniku, a posebno ističu put u Istanbul.

VODITELJ DRUŠTVA: ZDRAVKO MIJATOVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

KUD "SLAVONIJA"

MJESTO: GORNJI ANDRIJEVCI

ŽUPANIJA: BRODSKO-POSAVSKA

KUD "Slavonija" Gornji Andrijevi dolazi iz Općine Sibinj, Brodsko – posavska županija, a nastalo je na temeljima dugogodišnje folklorne tradicije Gornjih Andrijevaca. Djeluje od 1984. godine, čuva od zaborava i dostojno prezentira pjesme, plesove i tradicijske običaje.

Društvo okuplja 60 članova – u tri sekcije: folklornoj, tamburaškoj i dječjoj. Aktivno je 40 članova, a ostali redovito pomažu u svim potrebama društva. Uz redovno sudjelovanje na regionalnim i županijskim smotrama, društvo se rado odaziva i na pozive za sudjelovanje na folklornim priredbama diljem Hrvatske, a ljepotu i raskoš njihove narodne nošnje pokazuju članice društva na najtecanijim za izbor najljepše.

KUD "Slavonija" Gornji Andrijevi je organizator tradicionalne folklorne manifestacije "Kukuruzijada" koja se održava svake godine u kolovozu. Cilj je okupljanje mladih, oživljavanje tradicijskih običaja uz obradu kukuruza, izlaganje starih alata i nastup mnogih folklornih grupa i pučkih pripovjedača.

VODITELJ DRUŠTVA: IVAN BRODSKI

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

HKUD "CRNAŠNICA"

MJESTO: KNEŠPOLJE - ŠIROKI BRIJEG

DRŽAVA: BOSNA I HERCEGOVINA

H.K.U.D. "Crnašnica" Knešpolje je amatersko društvo kao i većina društava u Bosni i Hercegovini, koje svojim radom okuplja zaljubljenike i mlade s ciljem očuvanja tradicije i običaja svoga kraja.

Prvi zapisi o osnutku društva bilježe 1952. godinu. Društvo aktivno djeluje od 2017. godine, te je podjeljeno u pjevačke i plesne sekcije (dječja sekcija u dvije grupe, te odrasli). Društvo njeguje običaje, plesove i izvornost pjevanja Zapadne Hercegovine.

Društvo je nastupalo na više smotri folklorne od kojih izdaju: - "Čuvajmo običaje zavičaja"- Velika, -"Fešta sv.Vlaha"- Dubrovnik, -"Jesen u Pauriji"- Dubravci, Duga Resa, -Smotra izvorne vokalne baštine – Čičarija, -Kraljeva Sutjeska – BiH, -Nastupi u Splitu, Trogiru, Hrvacama, Trilju, Livnu, itd... U svoju biografiju ubrajaju i "Praške dane Folkloru" – Republika Češka 2016.godine.

VODITELJ DRUŠTVA: DRAŽENKA IVANKOVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 34

KUD "SLAVKO JANKOVIĆ"

MJESTO: ROKOVCI - ANDRIJAŠEVCI

ŽUPANIJA: VUKOVARSKO-SRIJEMSKA

KUD "Slavko Janković" je kao takvo osnovano 1973. godine, premda od 1937. godine pri čitaonici djeluje folklorna i mješovita pjevačka skupin. KUD "Slavko Janković" jedno je od najaktivnijih KUD-ova u Vukovarsko-srijemskoj županiji i djeluje kroz cijelu godinu.

U KUD-u djeluje tamburaška i mlađa folklorna sekcija. Njeguju isključivo izvorne pjesme i plesove iz Rokovaca i Andrijaševaca. U svom programu izvest će izvornu pjesmu iz sela "Ori zelja", a zatim šetano kolo "Oj divojko daleko udana",

kolo uz samicu "Kalendara" te kola uz tambure "Aj na levo" i šokačko te na kraju bečarac.

VODITELJI DRUŠTVA: DARKO KULOVNJAK, predsjednik

JOSIP NERALIĆ, voditelj

JASMINA BIČANIĆ, tajnik

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "OGRANAK SELJAČKE SLOGE LUPOGLAV"

MJESTO: LUPOGLAV

ŽUPANIJA: ZAGREBAČKA

KUD "OSS" Lupoglav pripada općini Brckovljani koja je smještena na istočnom dijelu Zgrebačke županije, a od Zagreba je udaljena samo dvadesetak kilometara. Omeđena je sa zapadne strane rijekom Zelinom, sa istočne strane rijekom Lonjom, sa južne strane područjem Ivanić Grada te sa sjeverne strane područjem grada Sveti Ivan Zelina. Općinu na dva dijela dijeli državna cesta Zagreb-Bjelovar kao i željeznička pruga Zagreb-Koprivnica.

KUD "OSS" Lupoglav osnovan je davne 1934. godine pod nazivom Tamburaško društvo "Tomislav" te je vrlo aktivan. Sudjeluje na raznim manifestacijama i društvenim događanjima koje i sam organizira u svojem mjestu. Kroz pjesmu i ples njeguje tradiciju svojega kraja i radi na očuvanju narodnog ruha, baštine i običaja Posavine.

Društvo broji 80 aktivnih članova i djeluje u tri sekcije: plesna, pjevačka, dramska i tamburaška. U plesnoj sekciji djeluju dvije skupine i to mali plesači – djeca i starija grupa plesača. U tamburaškoj sekciji djeluju dvije skupine mladi tamburaši i starija grupa tamburaša. S obzirom na različitost dob članova društava vole se družiti i upoznavati ples i običaje drugih krajeva, a isto tako i drugima pokazati njihov Lopoglav.

VODITELJ DRUŠTVA: VALENTINA ŠEPAK MOLNAR

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 32

KUD "SLAVKO JANKOVIĆ"

MJESTO: ŠIŠKOVCI

ŽUPANIJA: VUKOVARSKO-SRIJEMSKA

Počeci bavljenja folklorom sežu u daleku 1935. godinu. Od 1974. godine društvo nosi ime po etnomuzikologu i pravniku dr. sc. Slavku Jankoviću koji je uglazbio svatovski napjev – svatovac te prikupio preko 20.000 deseteračkih dvostiha.

Društvo je u svom dugogodišnjem radu sudjelovalo na gotovo svim smotrama u Slavoniji, te na mnogim smotrama diljem države, a dva puta je bilo i na Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu. Društvo bilježi nastupe i van granica države i to u BiH, SAD-u, Makedoniji i Srbiji. U mjesecu lipnju 2016. godine društvo je proslavilo 80 godina bavljenja folklorom i 20 godina kontinuiranog rada, a kao kruna svega, u mjesecu lipnju po prvi puta predstavljena je Smotra svatovskih običaja i napjeva posvećena upravo autoru svatovca dr. sc. Slavku Jankoviću.

VODITELJ DRUŠTVA: MATO JEMRIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

KUD "PRSTEN"

MJESTO: OSIJEK

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUD "Prsten" Osijek osnovan je 2015. godine ispred UBH "Prsten" Osijek. Njeguje tradicionalne plesove Hrvatskog stanovništva iz Bosne i Hercegovine, najviše iz područja Bosanske Posavine. KUD broji tridesetak članova. Predstavljaju se u nošnjama sa prostora Županije Posavske Općine Orašje. KUD je osnovan unutar Udruge Bosanskih Hrvata "Prsten" Osijek.

VODITELJI DRUŠTVA: IVAN MIJIĆ, voditelj
ILIJA MARIĆ, predsjednik
ANDRIJA IŽA, koreograf
SNJEŽANA REBOŠ, predsjednica udruge
BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 15

PUHAČKI ORKESTAR DVD-a ĐAKOVO

MJESTO: ĐAKOVO

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Puhački orkestar osnovalo je DVD Đakovo 1882. god.. Prvi kapelnik bio je Josip Keller, iza njega slijedili su Mijo Matajs stariji i Josip Faletić, a zatim do 1947. god. Hinko Šroubek.

Poslije Drugog svjetskog rata kapelnik je Antun Šroubek do 1982. god., iza njega Miroslav Kirhmajer do 1992. god. kada je za dirigenta doveden prof. Branko Meden, koji je vodio orkestar do 2002. god. kada se vraća Miroslav Kirhmajer. Dužnost kapelnika - dirigenta od početka 2012. godine preuzima Tomislav Kruljac.

Puhački orkestar od svog osnutka pa sve do danas, kroz razdoblja dva svjetska rata i Domovinskog rata radi bez preki-
da.

Najveći uspjeh postiže od 1924. god. do 1936. kada je bio najbrojniji. Orkestar je tada imao preko 100 glazbenika te nije bio isključivo puhački već simfonijski, a upošljavao je više profesionalnih glazbenika. Bio je određeno vrijeme najveći orkestar u tadašnjoj Kraljevini Jugoslaviji sve do uredbi da mora otpustiti iz članstva 2 člana kako bi ga brojem članova prestigao tadašnji Beogradski Kraljevski orkestar.

Od važnijih nastupa orkestra, treba istaknuti:

1925. 1000. obljetnica Hrvatskog kraljevstva; 50. godišnjica Hrvatsko-Slavonske vatrogasne zajednice

1929. – sudjeluje na proslavi zaslužnog radnika na polju vatrogastva u Hrvatskoj Mirka Kolarića u Zagrebu

1930. – sudjeluje na Sveslavenskom kongresu vatrogastva u Ljubljani, a iste godine gostuje i u Budimpešti

Od 1950. gostuje u: Varaždinu, Križevcima, Korčuli, Arandelovcu (Srbija), Makarskoj, Šibeniku i mnogim drugim mjestima

1994. – orkestar sudjeluje na otvaranju prve Skupštine Hrvatske Vatrogasne Zajednice.

Sudjeluje na svim smotrama puhačkih orkestara Slavonije i Baranje, te na smotrama vatrogasnih orkestara RH.

U Domovinskom ratu orkestar je nastupao na svim značajnijim manifestacijama, kao i na sahranama poginulih u Domovinskom ratu. Za sudjelovanje u Domovinskom ratu 14 članova orkestra nositelji su Spomenica Domovinskog rata.

Za svoj rad orkestar je primio više priznanja i odlikovanja:

1973. god. Orden zasluga za narod sa srebrnim zracima

1986. god. Nagradu oslobođenja Grada Đakova

1994. god. Povelju kulturno-prosvjetnog vijeća Sabora RH i niz drugih priznanja i odlikovanja.

Danas orkestar broji 30 članova, 22 člana podmlatka i 7 članova pričuve. Sudjeluje na svim gradskim i regionalnim

manifestacijama te ostvaruje uspješnu suradnju s drugim ansamblima.

VODITELJ DRUŠTVA: TOMISLAV KRULJAC

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

MATIČNI KLUB "HRVATSKI OVČAR"

MJESTO: ĐAKOVO

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Matični klub "Hrvatski ovčar" Đakovo, osnovan je 1992. godine i od te godine djeluje neprestano, a ova godina im je jubilara jer obilježavaju 25. godišnjicu rada.

Klub broji 30 stalnih članova i isto toliko podupirajućih. Na Đakovačkim vezovima sudjeluju od 1993. godine, predsjednik je Blago Petrić, tajnik Nikola Klemen- mlađi, a voditelj uzgoja Nikola Klemen- stariji.

Osnovni cilj je uzgoj, selekcija, promidžba i širenje Hrvatskih ovčara. Do sada je u klubu uzgoje preko 1200 štenadi, koju su osim u Hrvatskoj rašireni po cijeloj Europi, Kanadi, SAD-u, ali i u daleki Japan. Klub je predstavljao ovu pasminu na svim Europskim i svjetskim izložbama i ovoj pasmini osigurao dostojno mjesto u svjetskoj kategoriji. Psi iz Đakovačkog uzgoja, redovno su na najvišem tronu svjetske i europske kinološke pozornice. Kolijevka im je upravo Đakovo, Đakovštine, a pasmina je stara više od 700 godina, a pisani podaci o tome sačuvani su u arhivu Đakovačke Nadbiskupije, a zbog toga i predstavljaju biser Hrvatske i svjetske kinologije, a za njihovo očuvanje i širenje zaslužni su upravo članovi – uzgajivači našeg kluba.

Za bolje poznavanje ove pasmine zaslužan je uz pokojnog dr. S. Romića i njihov član Nikola Klemen, koji je 2015. zahvaljujući upravo gradu Đakovu i zakladi "Hrvatski ovčar" izdao knjigu Hrvatski ovčar – hrvatsko kinološko blago i tako još više približio ovu pasminu, svima koji o njoj žele više saznati. Klub upravo provodi projekt DNA analize ove pasmine i na taj način želi potvrditi sve ono što se radilo sa ovom pasminom, kako bi nastupom u 21. stoljeće imali i potvrđene znanstvene podatke o stanju ove pasmine i dobili odgovore na to u kom smjeru ide pasmina Hrvatski ovčar danas.

Ovim putem žele izraziti zahvalnost svima koji ih podupiru u njihovom radu i pomažu im te posebno Gradu Đakovu i Osječko-baranjskoj županiji bez čije pomoći Klub ne bi mogao ostvariti planirane ciljeve, a ovim nastupom žele ponovno pokazati njihovo kinološko blago njihove ovčare, koji su uz njihovog čovjeka već puno ljeta, a nadaju se da će ih još puno biti.

VODITELJ DRUŠTVA: BLAGO PETRIC

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 15

KUD "PALIČNA"

MJESTO: SEVERIN

ŽUPANIJA: BJELOVARSKO-BILOGORSKA

KUD "Palična" Severin osnovan je 1998. godine s ciljem očuvanja tradicije izvornog folklora i pjesama Bilogorskog kraja s naglaskom na mjesta Severin i Orovac i njihovu okolicu.

KUD broji preko 70 članova podijeljenih u više sekcija: folklorna dječja, odrasli i treća dob, tamburaška, dramska i pjevačka. Pri KUD-u radi i igraonica za djecu predškolske dobi koja je odobrena od nadležnog ministarstva.

Česti su gosti na susretima folklora kako u RH tako i u inozemstvu, i uvijek su dobre volje pokazati naše običaje.

Redovito se pojavljuju na smotrama njihove županije. Dječja skupina već je dva puta nastupila na državnoj smotri folkloru u Kutini gdje su osvojili treće mjesto i brončanu medalju. Predstavljali su njihovu županiju na Vinkovačkim jesenima i na Đakovačkim vezovima.

Dobitnici su Plakete općine Severin za očuvanje tradicije općine i međunarodnu suradnju. KUD svake godine organizira međunarodne susrete folkloru "Severinsko ljeto" koje se održava 24.06. na Sv. Ivana Krstitelja kada je i dan Općine. U jesen im slijede "Jesenske duge noći". A u prosincu organiziraju dječje susrete folkloru "Igra kolo".

VODITELJ DRUŠTVA: IGOR GRGIĆ

LJILJANA RAIČKOVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

TAMBURAŠKI ORKESTAR OPĆINE SEMELJCI

MJESTO: SEMELJCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Tamburaški orkestar Općine Semeljci osnovan je kao udruga u prosincu 2013. godine s ciljem očuvanja i razvijanja tamburaške glazbe, odgoja mladih glazbenika, te promicanja glazbene baštine njihovog kraja.

Stvorivši materijalne uvjete, s aktivnim djelovanjem počinje u svibnju 2014. godine. Trenutno Orkestar broji 25 članova, od kojih su njih 11 mlađi od 16 godina, što jasno ukazuje na svijetlu budućnost i velike mogućnosti za kvalitativni napredak. Među članovima su i 4 profesora glazbe, što uvelike olakšava rad i vođenje Orkestra.

Repertoar Orkestra iznimno je širok i raznovrstan; od narodnih pjesama i plesova, crkvene i narodne glazbe, preko poznatih brojeva filmske i klasične glazbe, pa sve do suvremene i zabavne glazbe, čime postižu prepoznatljivost zvučanja njihovog Orkestra.

U svom relativno kratkom djelovanju Orkestar je snimio nosač zvuka s Božićnim pjesmama te ostvario niz zapaženih nastupa, od kojih izdvajaju gostovanja na međunarodnim festivalima tamburaških orkestara u Bosni i Hercegovini (Banja Luka), Makedoniji (Kratovo – 1. mjesto) i Srbiji (Starčevo – 3.mjesto; Ruma – zlatna plaketa), a posebno mjesto ima nastup na 40. Međunarodnom festivalu umjetničke tamburaške glazbe 4. lipnja ove godine u Osijeku, gdje je u konkurenciji 28 orkestara njihov Orkestar osvojio 5 nagrada, između kojih i onu najvrjedniju – s 97,5 bodova prvo mjesto na ovom prestižnom natjecanju.

VODITELJ DRUŠTVA: VLADO ČATIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

MUŠKA VOKALNA SKUPINA "SINOVI ATARA"

MJESTO: ZAGREB

ŽUPANIJA: GRAD ZAGREB

Muška vokalna skupina (MVS), koja nosi slikovit naziv „Sinovi atara“, djeluje u okviru udruge za očuvanje hrvatske kulturne baštine CroETHNO u Zagrebu.

U Sinovima atara pjevaju Šokci podrijetlom, ali i ljubitelji šokačke pjesme koji žele pridonijeti očuvanju nematerijalne kulturne baštine Slavonije, Baranje, Srijema, Bačke i ostalih krajeva u kojima žive Hrvati Šokci. Skupina njeguje tradicijske vokalne tehnike i glazbeni izričaj navedenih područja, okuplja pjevače i svirače žičanih instrumenata, te tradicijskih instrumenata (samice, gajdi, diplica i dvojnika).

Osim svjetovnih napjeva, skupina posebno radi na očuvanju sakralnih napjeva pučkim načinom izvođenja. Redovno sudjeluje na smotrama amaterskog folklornog stvaralaštva u Zagrebu, a sudjelovala je i na Festivalu pjevačkih zborova 2013. te različitim glazbenim natjecanjima. Sinovi atara nastupaju u originalnim šokačkim slavonskim, baranjskim i srijemskim nošnjama.

Autentični su čuvari bogate šokačke tradicijske baštine i ambasadori široke i vesele panonske duše koja kad zapjeva i sunce silazi s uma!

VODITELJ DRUŠTVA: MATEJ VINARIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 16

KUD "LOVRO JEŽEK"

MJESTO: MARIJA BISTRICA

ŽUPANIJA: ZAGREBAČKA

KUD "Lovro Ježek" iz Marije Bistrice osnovan je 1974. godine s ciljem zaštite i njegovanja kulturne baštine Hrvatskog Zagorja i drugih dijelova Hrvatske.

U ovom trenutku KUD "Lovro Ježek" broji 285 aktivna člana čime se ova udruga svrstala u najbrojniju kulturnu udrugu u Krapinsko-zagorskoj Županiji. KUD "Lovro Ježek" godišnje realizira oko 50 nastupa u lokalnoj sredini, diljem domovine te u inozemstvu. Od inozemnih nastupa KUD „Lovro Ježek“ imao je više turneja po Njemačkoj, Austriji i Mađarskoj, te po jednu u Švedskoj, Danskoj, Švicarskoj, Slovačkoj i Francuskoj. Od 1982. godine društvo je organizator i domaćin Susreta folkloru u Mariji Bistrici. KUD "Lovro Ježek" u svom sastavu objedinjuje limenu glazbu koja datira iz 1894., sedam folklornih sekcija, tamburašku sekciju i mali vokalni sastav. Od folklornih sekcija, KUD "Lovro Ježek" ima dvije odrasle folklorne sekcije (Ježi i Veliki), dok je 5 dječjih folklornih sekcija raspoređeno prema dobi od predškolske do završetka osnovnoškolske dobi u skupine od 25-30 djece s tradicionalnim, nazivima Tičeki, Žveglice, Srčeka, Stranjčice i Kolorvrti. Povećanjem broja djece u folklornim skupinama KUD "Lovro Ježek" je posljednjih nekoliko godina doživio svojevrsnu renesansu dječjeg folkloru na što su osobito ponosni. Povećanje broja djece prate i uspjesi na smotrama dječjeg folkloru te su njihove dječje skupine na Županijskim smotrama 2010,2015.,2016. i2017. osvajale prva mjesta.

Ove godine je folklorna skupina Veliki na Županijskoj smotri folkloru s koreografijom Branka Milasa Imotski uz vodstvo plesnog voditelja Lada, Alena Šuškovića osvojila prvo mjesto. Tamburaška sekcija društva također bilježi velike uspjehe, naime 2015. kao prvoplasirana na Županijskoj smotri, osvojila je 2. mjesto na državnoj smotri u organizaciji Sabora kulture, a 2017. godine na Županijskoj smotri tamburaških sastava također osvaja prvo mjesto.

VODITELJ DRUŠTVA: SANJA KOVAČIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 48

KUD "EKREM MUJKIĆ"

MJESTO: SARAJEVO

DRŽAVA: BOSNA I HERCEGOVINA

KUD "Ekrem Mujkić" je osnovan 1951. godine pod nazivom "Bratstvo jedinstvo". U tom periodu se javila potreba za okupljanjem omladine.

Do rata 1992. godine društvo odlazi na mnogobrojne prestižne festivale u Francuskoj, Turskoj, Italiji, Sloveniji. 1993. uslijed ratnih dešavanja gine njihov član Ekrem Mujkić, te se na skupštini dodjeljuje novo ime KUD-u. Od tada do danas društvo sa ponosom nosi njegovo ime, te predstavlja Bosnu i Hercegovinu van njenih granica u najboljem svijetlu.

Društvo trenutno broji oko 300 aktivnih i 50 pomažućih članova. Sudjeluju na mnogobrojnim internacionalnim festivalima u inozemstvu, te se mogu pohvaliti organizacijom dva internacionalna festivala, festival folklor "Susreti prijatelja" i "Dani teatarske umjetnosti".

VODITELJI DRUŠTVA: VEDO POLOVINA
MERJEMA MEKIC

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "ŠOKADIJA"

MJESTO: BUDROVCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Kulturno-umjetničko društvo „Šokadija“ Budrovci postoji i djeluje od 1983. godine.

Sudionik je svih važnijih folklornih smotri i manifestacija u Hrvatskoj kao što su Državna smotra folklor u Metkoviću, Međunarodna smotra u Zagrebu, „Đakovački vezovi“, „Vinkovačke jeseni“, „Brodsko kolo“, „Baranjski bečarac“ i druge. Sudionik je „Đakovačkih bušara“ i nastupa na karnevalskim manifestacijama u Hrvatskoj.

Razvija i međunarodnu suradnju s društvima iz Austrije, Mađarske, Njemačke, Vojvodine, Bosne i Hercegovine i Makedonije. Društvo je domaćin folklorne manifestacije „U Budrovci, na Nedilju bilu“ koja se održava svake godine na Mladi Uskrs, a u okviru folklornoga programa održava se i smotra pučkoga crkvenog pjevanja. Domaćin je i Dječje smotre folklor „Rubina zlatne jeseni“.

U Društvu djeluje folklorna, pjevačka i tamburaška skupina, te tamburaška škola. Rad Društva prezentiran je u sredstvima javnog priopćivanja, te na web stranici <http://web.com-hem.se/budrovci> i Šokačkom portalu www.sokacki-portal.com.

VODITELJI DRUŠTVA: TOMISLAV VUKOVIĆ, predsjednik
IVANA ŽAJDLIK, voditeljica
ŽELJKO VURM, tajnik

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUD "RAVNICA"

MJESTO: STARI PERKOVCI

ŽUPANIJA: BRODSKO-POSAVSKA

KUD "Ravnica" iz Starih Perkovaca osnovano je 1970. godine uz jedan prekid te je rad obnovljen 1994. godine.

KUD broji 45 aktivnih članova u folklornoj i 15 članova u pjevačkoj skupini.

KUD njeguje pjesme, plesove i običaje Slavonije i svoje županije kao i plesove drugih krajeva Lijepe naše. Od običaja imaju uvježbane "Kraljice Ljelje", žetveni običaj, božićni, kićenje bunara, svatovski običaj i umivanje za cvjetnicu i dr.

KUD "Ravnica se do sada predstavio na svim smotrama Brodskog kola kao i drugim smotrama u županiji. Predstavili su se i u drugim krajevima Hrvatske i inozemstva. Inače KUD "Ravnica" Stari Perkovci je organizator drugu godinu za

redom Smotre folklornih pjevačkih skupina Brodsko-posavske županije "Mili Bože svi pjevaju lipo", koja se ove godine održava 28. listopada.

U toku godine društvo organizira susrete u gostujućim društvima.

VODITELJI DRUŠTVA: MIRKO DAMJANOVIĆ
TEREZIJA SOČKOVIĆ
MARIJANA KLAJČ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 50

KUD "SLOGA"

MJESTO: SATNICA ĐAKOVAČKA

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUD "Sloga" iz Satnice Đakovačke osnovano je 1996 godine. Broji oko pedesetak aktivnih članova koji rade u dvije plesne i tamburaškoj sekciji. Njeguje izvorni slavonski folklor, pjesmu, ples, običaje i štuje tradicijsku nošnju svoga kraja.

Izvode običaje povodom Ivan dana, svatovske običaje, pjesme i plesove Posavine, starogradske pjesme i plesove te bunjevačke plesove. Svojim marljivim i upornim radom KUD je dosegao zavidnu kvalitetu i godinama se već ubraja među vodeće KUD-ove Đakovštine. O kakvoj se kvaliteti rade govore i brojne pohvalne te povratne informacije s gostovanja diljem Hrvatske, BiH te inozemstva.

Organizatori su dječje smotre folklor pod nazivom "Djeca u igri, pjesmi i plesu" i smotre folklor za odrasle "Pjesmom i plesom kroz Satnicu".

VODITELJI DRUŠTVA: MIRA ŠALKOVIĆ, predsjednica
MARIJA ILAKOVAC, voditeljica

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "KREŠIMIR ŠIMIĆ"

MJESTO: PODCRKAVLJE

ŽUPANIJA: BRODSKO-POSAVSKA

KUD "Krešimir Šimić" je osnovan 1995. god. Kroz KUD djeluju brojne sekcije MPS "Rakijaši", ŽPS "Bečaruše", Odrasla skupina, Dječja skupina i škola tambure.

Broje oko 70 članova. Sudjelovali su na svim važnim smotrama diljem Hrvatske i inozemstva. Poznati su po manifestaciji Rakijada i njeguju izvorni folklor, te su poznati po jedinstvenom unikatnom Podcrkavačkom drmešu!

Ove godine na 53. Brodskom kolu izabrana je najljepša hrvatica u narodnoj nošnji Nikolina Orešković iz KUD-a "Krešimir Šimić" Podcrkavlje na što su jako ponosni!

VODITELJI DRUŠTVA: BRANKA PEH
IVANA NIKOLIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

KUD "KUPINA"

MJESTO: KUPINA

ŽUPANIJA: BRODSKO-POSAVSKA

Udruga je osnovana 1999. godine i od tada neprestano radi na promicanju šokačke kulture, tradicije i običaja. Prvenstveni zadatak je gajenje izvornog folklor sela Kupine, dakle pjesme, plesa, igara, običaja i izvornog šokačkog starosjedilačkog života, te njihovo očuvanje za buduće naraštaje.

U svom radu Udruga njeguje, uz pjesme i kola, koje izvođa odrasla folklorna skupina, crkveno pučko pjevanje, dječje igre, te običaje sela Kupine i okolice. U Društvu djeluju, uz odraslu folklornu skupinu, također i dječja skupina, muška i ženska izvorna pjevačka pučka skupine, te mješovita crkvena pjevačka pučka skupina. Aktivno u ovim skupinama radi 50-ak članova različitog uzrasta iz Kupine i okolnih mjesta.

Tijekom svoga postojanja Društvo je gostovalo na svim većim i manjim folklornim priredbama i manifestacijama širom domovine, Međunarodne smotre folkloru u Zagrebu, Vinčkovačkih jeseni, Smotre pasionske baštine, Đakovačkih vezova, Brodskog kola, Smotre Na Neretvu misečina pala u Metkoviću i dr., kao i nastupima i festivalima izvan Republike Hrvatske, Festivala u Pečuhu, Smotre folkloru u Grazu, Smotre hrvatskih iseljeničkih skupina u Helsinborgu, Republika Švedska i dr. Osim redovnih gostovanja u raznim emisijama tradicijske kulture na radio Osijeku, Hrvatskom radiju, radio Slavoniji, itd.. Udruga je uz suradnju s Hrvatskom radio televizijom snimila dvije dokumentarne emisije o tradicijskom životu u selu Kupini. Također, samostalno je snimila promotivni nosač zvuka Oj Kupino alaj si milina na kojem su članovi zabilježili izvorne pjesme i kola sela Kupine okolice.

Društvo se bavi humanitarnim radom te organizira tijekom godine više humanitarnih koncerata ili akcija sakupljanja pomoći potrebitima. Udruga organizira nekoliko priredbi kulturno-tradicijskog sadržaja, kao što je običaj Kolo na Bartolovo, te Izbor najljepše mlade u narodnom ruhu pod nazivom Bil me mamu u Kupinu dala, zatim Dječje smotre igre i plesa, te Smotre crkvenog pučkog pjevanja.

VODITELJ DRUŠTVA: BLAŽ ŠOKČEVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "ZORA"

MJESTO: PIŠKOREVCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Društvo je osnovano davne 1927. godine kao pjevačka skupina, ali s vremenom i stjecanjem uvjeta zaživjela je plesna, tamburaška i pjevačka sekcija.

U nekoliko navrata zbog općih okolnosti u društvu, rata, poratnih godina društvo je na kratko prekidalo s radom, ali isti nikad nije bio potpuno ugašen do današnjeg dana. Bilo je godina kada je društvo djelovalo samostalno njegujući stare tradicijske običaje, pjesme i ples.

Nakon domovinskog rata rad društva je uvelike uznapredovalo, koristeći bogate kulturne sadržaje, izvornost, tradicijske kulturno povijesne cjeline svog mjesta, Đakovštine, Slavonije i Baranje isto je prepoznatljivo svojim scenskim nastupom i izričajem.

Rijetka su mjesta, pozornice, manifestacije i opća događanja gdje isto nije ostavilo svoj trag diljem Lijepe naše, ali i kroz program Međunarodne suradnje, isto je polučilo mnoštvo nagrada, priznanja, plaketa, izdvojili bih Grand Prix u Italiji, prvo mjesto u Parizu, "Povelju zahvalnosti" Grada Đakova za očuvanje starih izvornih tradicijskih običaja, a i općenito za doprinos u kulturi, ali i općenito u društvenoj zajednici.

Godine su prolazile, smjene generacija su neminovne i uvijek bolne, ali društvo je svojim kvalitetnim ustrojem i radom, sa najmlađim, srednjim i starijim dobim uzrastima uspjelo zadržati traku izvrsnosti što je samo dokaz nesebičnog truda i rada u kulturnom amaterizmu.

Društvo konstantno broji devedesetak članova u dječjoj, srednjoj, odrasloj, tamburaškoj, te veteranskoj sekciji. Organizator su već opće poznate manifestacije "Piškorevački sokaci", dječje smotre "Sv. Lucija". Ove godine društvo slavi 90-u obljetnicu.

VODITELJI DRUŠTVA: ZLATKO MEZEJI, predsjednik

MAJA NIKAČEVIĆ, voditeljica

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUD "POSAVAC"

MJESTO: VRBANJA

ŽUPANIJA: VUKOVARSKO-SRIJEMSKA

KUD "Posavac" Vrbanja osnovano je daleke 1924. godine. Broji oko 50 aktivnih članova u više sekcija.

Njeguju izvorni folklor i običaje Vrbanje i Cvelferije. Nastupali su diljem Lijepe naše, susjednim državama i dalekoj Litvi. Sudjelovali su na svim važnijim smotrama folkloru u RH. Uz ostala sela Cvelferije, organizatori su smotre folkloru "Raspjevana Cvelferija".

Njeguju i sakralnu baštinu kroz organiziranje koncerta korizmenih napjeva Slavonije i Baranje.

Veliku pozornost u zadnjih par godina pridaju istraživanju i rekonstrukciji ruva.

VODITELJ DRUŠTVA: KAROLINA ŽAPER

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUD "EUGEN KUMIČIĆ"

MJESTO: MALI PARIZ / SLAVONSKI BROD

ŽUPANIJA: BRODSKO-POSAVSKA

KUD "Eugen Kumičić" osnovan je 2003. godine sa idejom okupljanja građana i djece koji vole i žele sačuvati tradiciju, običaje i kulturu njihovog naroda i njihovog kraja.

KUD djeluje u više sekcija: folklorna, pjevačka, tamburaška i glumačka sekcija. Prisutni su na svim kulturnim događanjima u njihovom gradu (Brodsko kolo, Županijska smotra amaterskih kazališta, Noć muzeja i sl.).

Isto tako, prisutni su na tradicionalnom Katarinskom sajmu na nastupima tamburaša, folkloriša i glumaca. Prisutni su na gotovo svim smotrama u županiji (Oriovačke žetvene svečanosti, Veliko izimača u Beravcima, Kukuruzijada u Gornjim Andrijevcima). Kao i na smotrama širom Lijepe naše od Omiša, Koprivnice, Donjeg Miholjca, Dalmatinske zagore, Đakova.

KUD trenutno broji 40 članova od 15 do 80 godina koji na svaku probu dolaze velikog srca i puni entuzijazma, a svake godine održavaju godišnji koncert gdje prikazuju ono što su radili tijekom godine.

U svom radu KUD prije svega uvježbava pjesme i plesove svog kraja (istočnog dijela brodske posavine) ali i pjesme i plesove cijele Slavonije i Baranje kao i ostalih krajeva Hrvatske.

VODITELJI DRUŠTVA: ŽELJKO BLAŽEVIĆ, predsjednik

NIKOLA KRAMAR, folklorni pedagog

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 32

KUD "SLAVONIJA"

MJESTO: ĐURĐANCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUD je osnovan 2008. godine i broji 60-ak članova. KUD djeluje u tri sekcije: plesnoj, pjevačkoj i tamburaškoj. Djeluju na očuvanje pjesme i plesa svoga kraja, a tako i ostalih krajeva Republike Hrvatske.

VODITELJ DRUŠTVA: ANICA LEKIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "ČAKAVCI"

MJESTO: HRVATSKI ŽIDAN

DRŽAVA: MAĐARSKA

Hrvatsko Kulturno Društvo Čakavci osnovan je u siječnju 2009. godine, čiji su članovi dijelom i članovi plesne grupe. Društvu pripada tamburaški orkestar, a od prošle godine i jedna dječja plesna sekcija.

Pored njegovanja običaja i plesova, društvo je osnovano sa svrhom, da složi već ionako aktivnu grupu, koja na svakoj priredbi pomaže ili sudjeluje kao organizator, i da u službenoj formi učini nešto za hrvatsku kulturu, za hrvatski jezik i folklor.

Glavna djelatnost društva je funkcioniranje plesne grupe, njegovanje hrvatskih običaja što se ponovno započelo 2003. godine u Hrvatskom Židanu, nakon duže pauze i promjene generacija. U početku su iznova vježbali starije koreografije (Valpovo kolo, Gradišćanske plesove, Rokoko, Polkicu, Bugarsko kolo), koje su djelomično koreografije pokojnog Antuna Kričkovića, zatim su usvojili nove plesove (iz Baranje i Međimurja).

2008. i 2009. godine imali su mogućnost naučiti nove koreografije, tj. plesove iz Banata i Glamoča, pomoću zagrebačkog koreografa, Nenada Breke.

Plesna grupa, od ponovnog formiranja imala je brojne domaće nastupe i također nastupe u inozemstvu (Hrvatska, Slovačka, Slovenija, Njemačka, Austrija). Ponosni su na svoju zlatnu kvalifikaciju, koju su dobili 2007. godine na natjecanju regionalnog kvalificiranja u Győr-u (Mađarska) i da su imali mogućnost nastupiti 2015. godine u Lausitzu (Njemačka) na Međunarodnom folklornom festivalu.

VODITELJ DRUŠTVA: CSIZMAZIA GÁBOR

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

KUD "LIPA"

MJESTO: SEMELJCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Bogatstvo folklorne tradicije, pjesme, plesa i mnoštvo različitih nošnji pretočeno je u KUD "Lipa" iz Semeljaca, čija bogata povijest seže još u 1892. godinu kada su početci folklornog amaterskog djelovanja u sklopu HSD "Lipa". Društvo je službeno osnovano 18.5.1966. godine.

Na brojnim gostovanjima u zemlji i inozemstvu "Lipa" je privukla pozornost gledatelja izvornim folklorom, običajima i "lipim ruvom" svojih baka brižno čuvanim u starim hrastovim škrinjama, otrgnutim od zuba vremena. Bitno je naglasiti da društvo i danas, poslije toliko vremena kontinuiranog rada posebnu pažnju pridodaje tradicionalnom spremanju, **jer je u Semeljcima neizrecivo bogatstvo narodnog ruha** pa ne čudi da se Semeljčanke predstavljaju na različitim smotrama tradicionalnog odijevanja i postižu zavidne rezultate.

Društvo organizira dvije manifestacija tijekom godine: "Kolo na Urbaku" – smotra folklora koja se održava u lipnju, oko blagdana sv. Antuna, gdje se okupljaju kulturno-umjetnička društva iz Hrvatske i inozemstva. Semeljčani svake godine okite svoje kuće, prozore i kapije različitim rukotvorinama: ponjancima, otarcima, rubinama i maramama i tako barem jedanput godišnje iznesu na svijetlo dana sve bogatstvo koje su naslijedili od svojih baka i mama. "Večer jabuka" – u mjesecu listopadu, kada se održava cjelovečernji koncert društva

Društvo broji pedesetak aktivnih članova podijeljenih u nekoliko sekcija: **folklorna, muška pjevačka skupina, dječja folklorna sekcija i tamburaši**. Osim tradicionalnih pjesama i igara semeljačkog kraja, društvo se predstavlja sa **Bunjevačkim, Baranjskim, Slovačkim i Posavskim plesovima**, te na taj način njeguje veliki spektar tradicijskog života sa različitih područja Hrvatske.

Na Đakovačkim vezovima 2010. godine društvo je proglašeno najboljim KUD-om Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema. Velika volja, visoki ciljevi, a nadasve ljubav prema tradiciji i kulturi čvrsti su temelji ovog društva koji će se njegovati onoliko dugo koliko ih budu znali cijeniti.

VODITELJI DRUŠTVA: MIRKO MIHALJEVIĆ, predsjednik

JOSIP RAKITIĆ, dopredsjednik

MARIJANA MATIĆ, glazbena voditeljica

ALEN ANDRAKOVIĆ, tajnik

BROJ SUDIONIKA NA 51. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

*Izvor:

Prijavnice za 51. Đakovačke vezove pristigle do 19. lipnja 2017. godine .